L 81-2
96

MIRDZA KEMPE

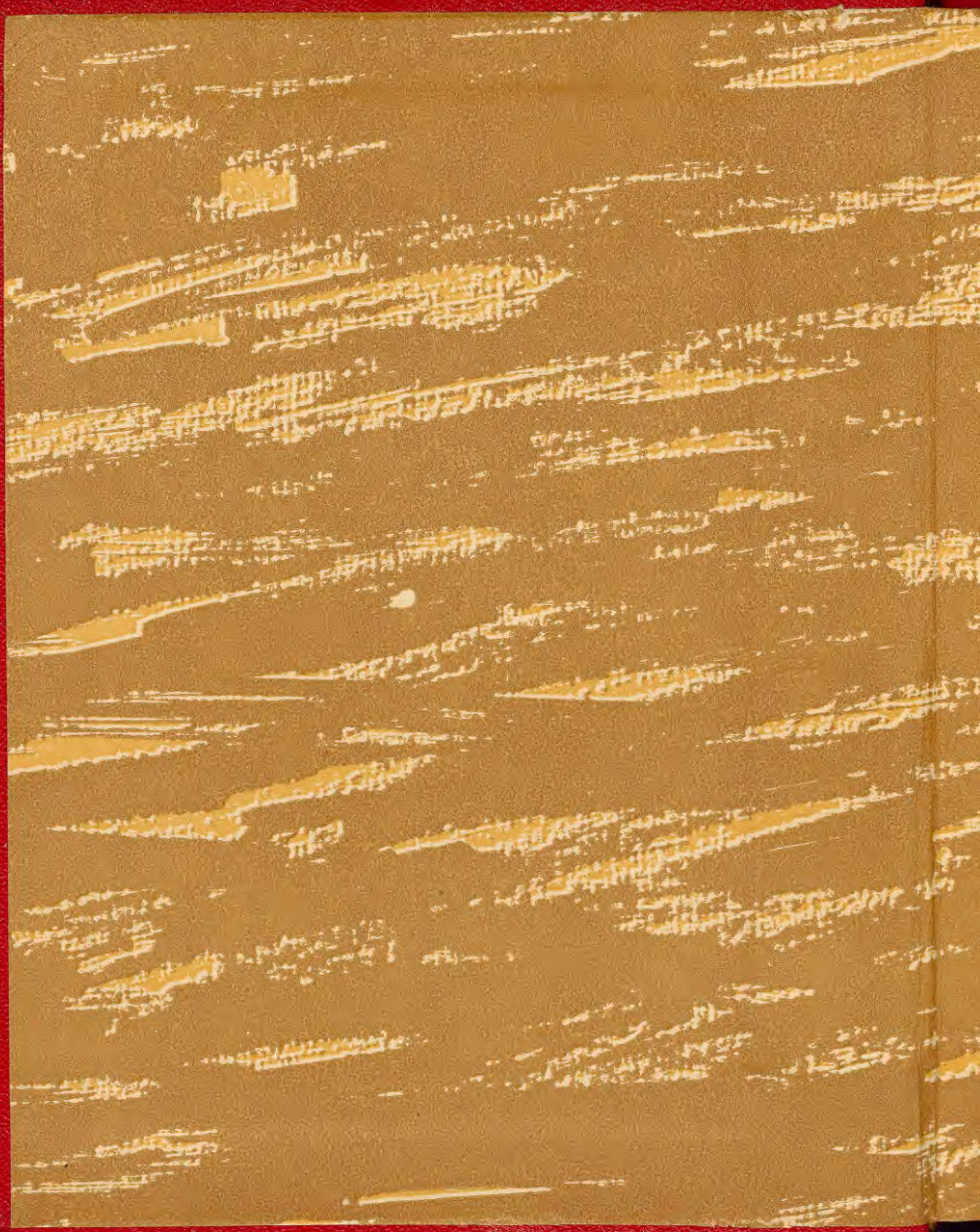

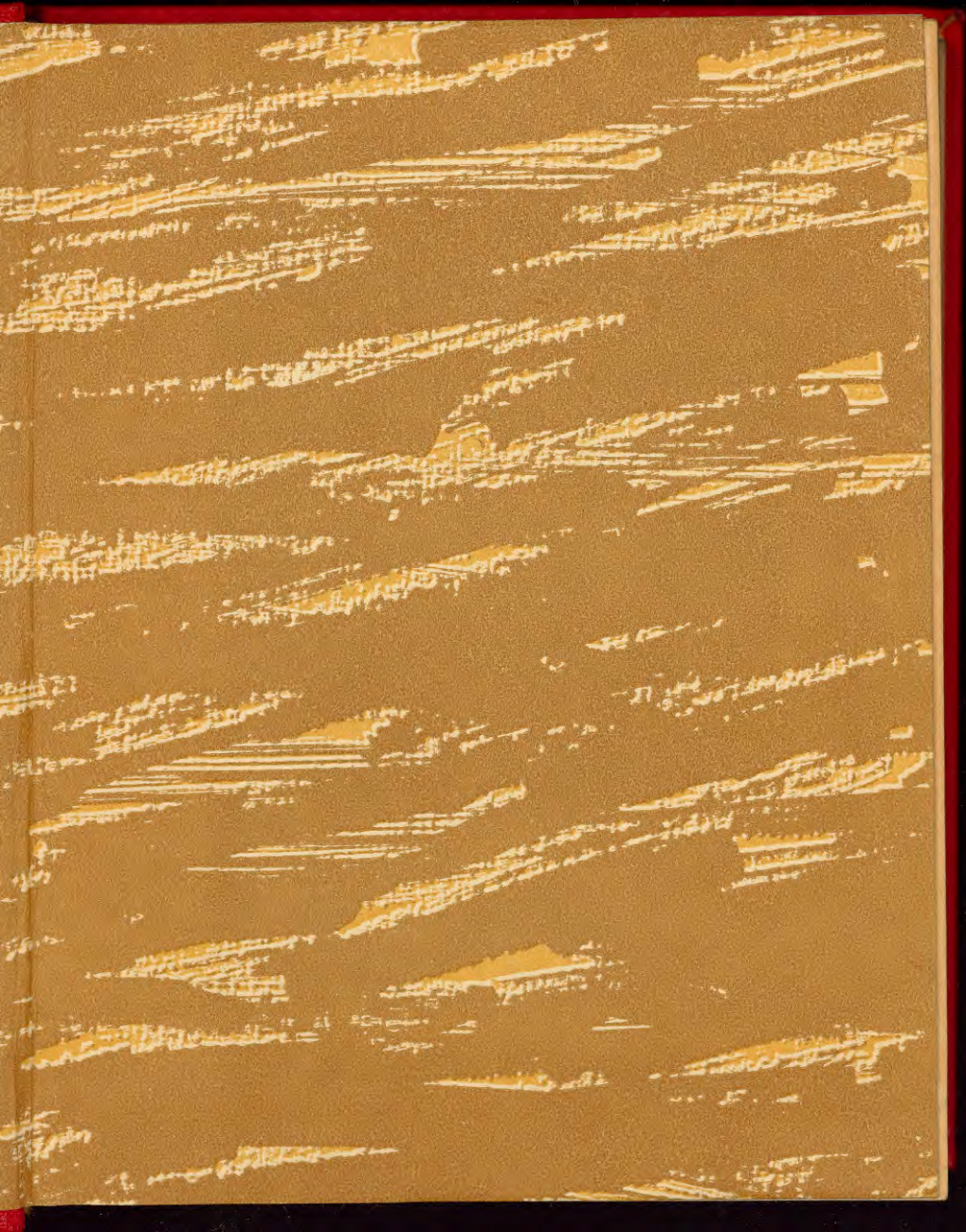

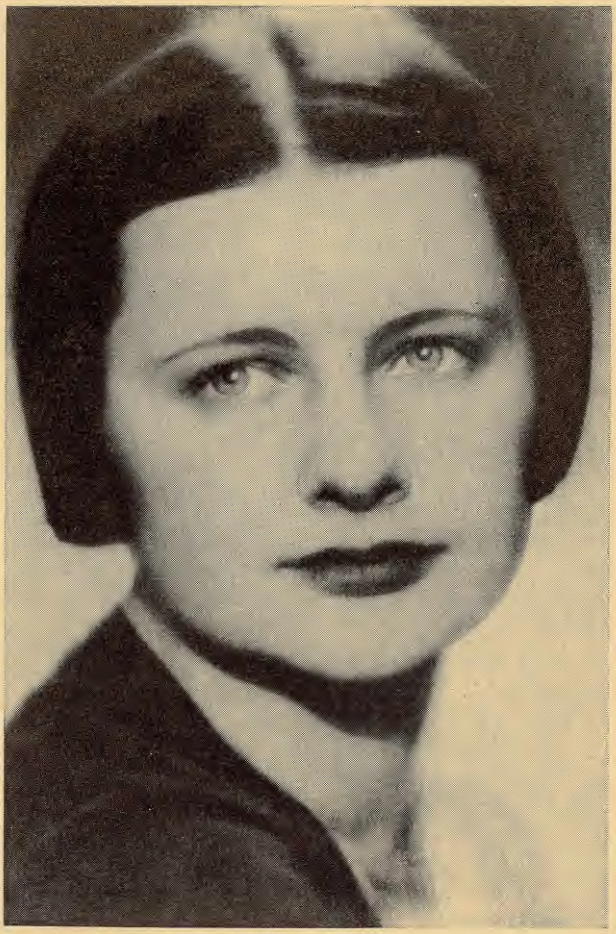

Lidza Keupe

MIRDZA ĶEMPE

KOPOTI RAKSTI

MIRDZA ĶEMPE

KOPOTI RAKSTI TRĪS SĒJUMOS

L 81-2/96

L 810

MIRDZA ĶEMPE

KOPOTI RAKSTI
PIRMAIS SĒJUMS

DZEJA

RĪGA · LIESMA · 1981

Viļa Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA
L2
84. 3L7
Ke 400
81-32.254.4Lp
0307064578

REDAKCIJAS KOLĒĢIJA:
ARVĪDS GRIGULIS, JĀNIS KALNIŅŠ,
JĀNIS PETERS, ANDRIS VĒJĀNS

SASTĀDĪTĀJA VIJA KAŅEPE

MĀKSLINIEKS ARVĪDS GALEVIUSS

IZDEVNIECĪBAS «LIESMA» ARHĪVA FOTO

Ķ $\frac{70403—86}{M801(11)—81}$ 61.81.4702340200

© «Liesma», 1981

MONOLOGS PIRMS DZEJNIECES ATGRIEŠANĀS

Nu arvien biežāk runājam par pārnākšanu. Par dzejnieku atgriešanos. Čaklais esejā stāstīja, kā viņš Kārli Skalbi sevī saticis; Dripe meditēja par Leonu Paegli; jaunā — šodienas Zālīte pavēstīja par nāras parādīšanos iz Daugavas — atkal mūsos ir Austra Skujiņa; man pašam bija tas gods piedalīties Friča Bārdas sagaidīšanā simtgades kalnā, un, kaut Porukam jau gadsimts nozvanījis, viņa īstā stunda vēl priekšā — mums jāprot par viņu dziļāk ierunāties visas tautas kultūrmērogā.

Es rakstu šīs rindas, kad Latvijā strāvo 1980. gada Dzejas dienas, strāvo kā elpa no dzejnieku mutēm, plūst radioviļņos, kāpj pa televīzijas torņu spraišļiem, izlaužas, iekļaujas, savieno lasītāju un rakstītāju sirdis vienā kopējā asociāciju bagātībā... Vakar, 14. septembrī, lasījām dzejoļus Rīgas pils Skulptūr-

dārzā. Ukraiņu dzejniece Lina Kostenko teica: «Kāda savāda un brīnišķa situācija — dzeju klausās dzīvi cilvēki un skulptūras, akmenstēli.» Jā, klausījās cilvēki, un klausījās tēli, bet vai tad tur kāda starpība — tēli jau nāk iz cilvēkiem un ir cilvēcības mākslinieciskais apliecinājums, atgādinājums par pastāvēšanas galveno avotu — dabu, no kuras mēs visi esam ņemti un kuras bērni mūžaizmūžos paliksim...

Man šķita, ka Skulptūrdārza Dzejas stundā un visur citur, visur, kur vienojās dzejnieki un lasītāji, — uz skatuvēm, zem dižkokiem, sētās, kapsētās un citos dārzos, muzejos, fabriku cehos, pie Trīspriedēm Pumpuros, visur, visur mums klāt stāvēja arī viņi — Mirušie Dzejnieki... Es redzēju Čaka pakausi luminiscējam un kopējā gaismā sajūdzam Esplanādi — Komunārlaukumu ar čakisko Nomali — Iļģuciemu, Grīziņkalnu, Ziepniekkalnu un citām dižnomalēm, es redzēju Eriku Ādamsonu un Uldi Leinertu dziļi un patiesi mūsos, tik ļoti Jānītī Rokpelnī un varbūt Butūzovā Jānī starojam, un, protams, Mirdza Ķempe tur visur bija klāt. Kā dzīvība, kā pastāvīgs un nezūdošs lielums mūsu kultūrā, kā tēls...

Šodien jau ir piecpadsmitais septembris, un es vairs neesmu Rīgā starp lasītājiem, bet Vidzemes jūrmalā pie rakstāmgalda. Bet Ķempi redzu tāpat, jo, izsaucis viņu uz sevi, nu redzu debesis plīvojam tikai viskrasākās krāsās. Bez pārejām, bez pakāpenības. Redzu sarkanu kā zibensstrēli, zilu kā pareizticīgo dievnamu kupolus, redzu melnu — tik melnu kā Raiņa nakts, kā spēlēju, dancoju riju, kā visnegaidītāko un pēkšņāko kaislību... Šīs krāsas no Ķempes. No krāšņās, spilgtās, žilbinošās Mirdzas. Spilgta viņa dzīvoja, krāšņa atgriežas. Atgriežas bez liekā, ar ko apkar ikdiena, paģērošie pienākumi, paviršā steidzība. At-

kalredzēšanās ar Ķempi sākās jau viņas septiņdesmitgadē pirms trim gadiem, turpinājās Mauriņa un Bumbiera veidotā Dzejnieces pieminekļa zeltalodē virs kapuzāles, arī plāksnē pie Ļeņina ielas 52. nama...

Nu darām visnopietnāko, dziļāko un pašu būtiskāko piemiņas un jēgas darbu, kādu pelnījis rakstnieks, — izdodam grāmatas. Šoreiz — Kopotu rakstu veidā. Nekā svarīgāka par grāmatu jau literāta darbā nav.

Mirdzas Ķempes Kopoti raksti. Mūsu grāmatplaukti, protams, neielieksies no šo trīs sējumu svara, bet mūsu gara dzīve kļūs bagātāka. Mēs, lasītāji, iegūsim kompetentas redkolēģijas izvērtētus un sistematizētus Latvijas PSR Tautas dzejnieces darbus — dzejoļus, balādes, liriskas miniatūras, kā arī vēstules. Tas viss palīdzēs labāk aptvert, izjust, arī saprast un izmantot mūsu ikdienā viņas Dzimtenes mīlestības, viņas karalaika sūruma, viņas mīlestības liriku, viņas pārdomas par mākslinieka sūtību, par nacionālo un internacionālo mūsdienu kultūras cilvēka darbā... Manuprāt, izcils kultūrvēsturisks un dzejnieces personību raksturojošs materiāls ir viņas vēstules. Tās lieku reizi apliecina Mirdzas Ķempes plašo apvārsni, kurš, tikko tam tuvojas, bezgalīgi atkāpjas un sauc mūs līdzi. Atkāpjas un aicina no Kursas piekrastes senvēstures izjūtas un no piejūras folkloras gara līdz vēdām un rigvēdām tur, tālajā Indijā, no hinduisma filozofijas apgūtcentieniem līdz marksismam, no Raiņa sociāli centrētās ieplūsmes internacionālajā strāvojumā ar spilgti iekrāsotu nacionālo kolorītu, no cara ģenerāļa Jermolova personības dievināšanas līdz temperamentīgai Džavaharlala Neru un viņa meitas Indiras Gandijas kundzes apdzejošanai. Tā ir sarakste, kas aptver viņas konsultējamos jaunos dzejniekus un tādas personības kā Tautas dzejnieks Jānis Sudrab-

ar ķēdītē iekārtu duncīti — amuletu kaklā zvilnēja pati šī haosa jeb šīs sistēmas radītāja. Un rezultāti bija tulkojumi, atdzejojumi, dzejoļi, miniatūras, vēstules... Kāpēc es to stāstu? Tāpēc, lai lasītāji apjaustu Mirdzas Ķempes raksturu, dzīves stilu, uzskatus, — lai izjūtamāka, izskaidrojamāka būtu viņas jaunrade, nu jau viņas tā saucamais literārais mantojums.

Pēc viņas krāšņās izziedēšanas, gavilēšanas, smiešanās, dzejošanas, cīnīšanās par jaunu dzejnieku publikācijām un grāmatām un arī dzīvokļiem, pabalstiem, aizdevumiem gan jauniem, gan veciem dzīves grūtdieņiem — pēc visa tā Ķempi bieži vien pārņēma ne tikai pagurums, bet arī iekšējas bailes, pavisam cilvēciskas, protams. Kad tās sāka viņu vajāt, tad atkal galēji — kā kaut kas melnāks vēl par melnu. Un tad viņa rakstīja kādu pretbaiļu dzejoli. Es varu iedomāties, kā galējību laikā viņas galējību dvēsele izjuta vajadzību sacerēt kādu ditirambu pārspīlētai personībai vēsturē... Atceros — it kā svērdama veselu paaudzi un tās pretrunas, Dzejniece teica: «Ja 20. kongress būtu bijis ātrāk... ja būtu...» — un tad, pāriedama sev raksturīgā aktivitātē, izlīdzināja: «Bet jūs, jaunie, savukārt krītat citā galējībā. Nemaz vairs nedomājat par sabiedrisko nozīmību dzejā, par pienākumiem...» Un sākās. Sākās toreizējo — 60. un 70. gadu jauno dzejnieku un Mirdzas Ķempes savstarpējie literārie strīdi, brīžiem pat nesaskaņas par to, kas ir sabiedriskā nozīmība, kā precīzāk izteikt savu laiku un savu vietu, kā saprast pilsoņa pienākumu, kā izteikt indivīda lomu sabiedrībā un vai Imanta Auziņa pateiktais «skumjais optimisms» nav dzīvi apliecinošāks nekā forsētais, deklaratīvais, izdomātais... Tie bija neizbēgami, laikmeta radīti un dzejai nepieciešami konflikti.

Dzejniece šajā sarunā brīžiem sirdījās, brīžiem eksplodēja, brīžiem piekrita, bet nekad nevienu neaizvainoja personiski. Jo runa bija par dzejas darbu, kas jau pats par sevi, savā iedabā ir sabiedrisks, kaut arī pats dzejošanas process ir dziļi intīms. Un, jo intīmāks tas ir, jo dziļāku atbalsi gūst sabiedrībā. Tam Dzejniece piekrita pilnīgi.

Viņa nomira pēkšņi. Agrā pavasarī. Viena pati savā dzīvoklī. Kapsētā pār Mirdzas Ķempes šķirstu līdz ar smiltīm bira raupji, neapstrādāti Kursas piekrastes dzintargraudi no dzejnieka Olafa Gūtmaņa plaukstas, un tanī pašā laikā kapā lidoja ķēnišķīgas rozes, vējā raudāja tautas dziesma un sāpēja Šopēns, runāja akadēmiski izglītots indologs un ikdienišķi, tautasgudri cilvēki, sēroja jauni, tik tikko izdīguši dzejnieciņi un slaveni rakstnieki. Gaisā jautās cīruļu spriegums. Bija gaišzils, indīgi agrs aprīlis. Un bija Nāve. Aprīlis un Nāve. Tās abas ir Mirdzas Ķempes galvenās tēmas dzejā. Par abām šīm kategorijām viņa bieži meditēja ikdienā. Pavasari un Dzīvību viņa kaisli pielūdza, bet Nāvi — cienīja. Vērtēja to kā neizbēgamu turpināšanās formu... Ne velti katram jaunam dzejniekam, kas griezās pie Dzejnieces pēc konsultācijas, viņa ne tikai lūdza, bet gandrīz paģērēja izlasīt Raiņa «Galu un sākumu». Tā bija Mirdzas Ķempes galvenā grāmata kā dzejā, tā filozofijā.

Mirdzas Ķempes pārrautās sirds piemiņas zīmi meklējiet Raiņa kapos blakus Erikam Ādamsonam. Tur viņa savā nāvē.

Bet šie Raksti ir viņas gars un viņas laikmets. Tātad — Dzejnieces dzīvība.

Jānis Peters

1980. gada Dzejas dienās
Vitrupē

RĪTA VĒJŠ

IEVADAM

Kad lasām Mirdzas Ķempes dzejas, lielu labsajūtu rada skaidrība un saskaņa, kas tur valda. Tā ir vispirms gluži fiziska drošības sajūta — lasītājs zina, ka nenomaldīsies miglainās abstrakcijās, ka viņa gaumi neapvainos neapdomīgi izraudzīti tēlošanas līdzekļi vai amata nemākulība, un zina arī, ka viņu nenogurdinās pelēcība un bālums. Ar saviļņojumu sajūtam, ka šai stingrajā dzejā pukst dzīva sirds, kas cieš un līksmojas, nīst un mīl aizrautīgi, dziļi.

Divpadsmit gados, kuros ietveras Mirdzas Ķempes dzeju krājums, norisinājušies lieli notikumi, kas satraukuši visu pasauli. Kā tie ietekmējuši dzejnieci? Liekas, tie padziļinājuši viņas izjūtas, likuši kaislīgāk iemīlēt dzīvi, kurā tik daudz ciešanu, bet arī daiļuma un varonības, kurā jaunās pasaules izcīnītāji saslējušies visā savā diženumā. Dzejniece ar sirdi un dvēseli ir šās jaunās pasaules cēlāju pusē, viņai sāp vecās ļaužu sabiedrības nepilnības un netaisnības; viņai derdzas tumsas kalpu varmācība un nežēlība, viņa sajūsmā

apbrīno varoņus, kas cīnās par revolucionāro Spāniju, par padomēm, par Padomju Latviju.

Mirdzas Ķempes dzejā pārdomas, melanholiskas refleksijas sajaucas ar jūtām, dziļiem pārdzīvojumiem. Lāgiem ir tā — viņa dzīvo reālā pasaulē, kas viņai jāizsaka, jāatspoguļo, jāuztver visā daudzveidībā, bet pēkšņi viss liekas «tikai atspīdums» un viņas centieni tikai «atsaukšanās maiga» dzīves «balsij mūžīgai, kas runāt grib ar mums» («Atsaukšanās»). Redzējumā, kur pāri kapu vīksnām liecas milzīgas varavīksnas, viņai šķiet, «ka viss bojā ies» («Baigais rīts»). Bet dzīvē dzejniece tomēr raugās gaišu un drošu skatu. Viņas simpātijas pieder reālai, dzīvai dzīvei, kas mainās cīņās un vētrās uz gaismu, uz īpatņa brīvību un reizē saskaņu ar kosmosu. Šai ziņā raksturīga Mirdzas Ķempes «Atbilde klasiskajam dzejniekam», kas rakstīta 1933. gadā. Viņu nevaldzina Ceisa saltā valdonība, olimpieša vienaldzība pret cilvēku likteņiem, antīkajā pasaulē viņas varonis ir Prometejs, kas bez bailēm metas cīņā ar visuvarenajiem dieviem.

Mirdza Ķempe mīl zemi, dabu, putnus, puķes un kokus un neatlaidīgi pūlas ieskatīties dabas dzīvē, tuvoties dabai. Var sajust, cik dārga viņai katra puķe, katra lapa, cik dziļi viņa vērtē visu to, kas iekļūst viņas redzes laukā, — dzīvību viņa tur rokā kā dārgu, brīnumainu pērli. Sevišķi brālīgi viņai koki. Mirdzas Ķempes krājumā mūs apšalc vīksnas, liepas, priedes, vītoli, bērzi, kastaņas, mežābeles, alkšņi, ievas, sērmūkšļi. Dzintara lāse gredzenā dzejniecei atgādina senseno koku, kam noritējusi sveķa asara. Rūgtais sērmūkslis viņai ir mīlestības koks ar liesmainām ogām, mežs izdzēš viņas bēdas. Mirdzas Ķempes kokiem piemīt savāda kautra pievilcība, tie nav attēloti ļoti bagātās, krāšņās gleznās, bet tomēr izaug mūsu priekšā skaidri un dzīvi. Mēs ar prieku un pateicību kavējamies to pavēnī.

Tikko sajūtams, bet neatvairāms sērīgums Mirdzas Ķempes dzejā lidinās kā rudenīga smarža, bet priecīgais dzīves apliecinājums ir simtkārt spēcīgāks. Un jaukai idillei par «Mazām upēm», kur sadzīvo zivis, vēži un gārņi, blakus skan kaislās, pilnmiesī-

gās vasaras rindas: «Svelmains bišu spiets / Dūc noguris pār tavām kailām krūtīm.» Sērīgums, maigums, saldums un kaislīgums apņem lasītāju arī Mirdzas Ķempes mīlas dzejā. Tāpat kā dabas dzejoļos, arī tur apbur dzejnieces smalkums, kautrā vienkāršība izteiksmes līdzekļos un dziļo pārdzīvojumu apvaldītais patoss. «Tu, mīlestība, izstiep vāro roku / Pār kauju tālēm, asins purviem, / Pār miesām dragātām un karātavu kokiem,» — skan svinīgas «Mīlestības» rindas, kas apdzied visuzvarošo spēku. Kā zelta mats mīlestība aizvijas pār pekli, un nāve atkāpjas no bēgļu ceļa («Bēgļu mīla»). Tā ir dziļu jūtu dzeja.

Mirdza Ķempe reālu dzīves skatījumu ietver klasiski skaidrā formā. Viņa prot rakstīt īsus dzejoļus, viņas lakonismam ir kupls saturs. Viņas meistarība visai augsta, savās labākajās dzejās viņa sasniegusi cildenu vienkāršību, kas piesātināta ar spriegu pārdzīvojumu. Tādai vienkāršībai ir zelta mirdzums. Dzejniece atrod smalkas gleznas, zīmīgus salīdzinājumus. Saules zelta lapsu vajā mākoņu suņi, ķiršu ziedi dus uz rokas kā tauriņu bars, mīlestība laižas kā zelta bite, magone izlec no rūgtās zemes kā liesma, vecmāmuļa saskata mākonī mirušā vectēva sirmo bārdu, egļu ēnā ap strēlnieka pieri lidinās tauriņš, dzimtene sauc ar meža baloža dūdošanu, atbrīvotā Liepāja rādās kā zaļa liepa, kuras galā uzlēkusi rīta zvaigzne, pār kara izarto nāves lauku ar graudu maisu plecos iet sieva, kas drīz būs māte un piepildīs zemi ar dzīvību. Krāsainā reālistiskā gleznā dzejniece parāda kamieli ziemeļos, šai gleznā ir veco holandiešu meistaru reālistiskais asums un Verharna spēks. Šellija «Ozimandijas» temats, valdnieku varas iznīcības motīvs atradis jaunu piepildījumu dzejā par ēģiptieti muzejā. Šai klasiskajā pasaulē iebrāžas romantiskais kuģis, kura vārsmās Vitmena garā uzskaitītas pilsētas un zemes un kura devīze aizvada no šaurām mājas tekām pasaulē: «Es sveicu zemes, nācijas un rases!»

Ar Raiņa epigrāfu iesākas grāmatas pēdējais posms. Tas ir viena lējuma, spēcīgāks par pirmo daļu. Tur ieraugām dzejnieci patrioti, brīvības cīnītāju. Tur dzejniece sirds kvēlē atceras savu

Viļa Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA
81-32.254

brāli, kas Spānijā ziedojis dzīvību brīves ideālam, cīnīdamies pret frankistiem. Tēvijas kara gadus Mirdza Ķempe pavadīja evakuācijā, viņa bija tālajā Astrahaņā pie Kaspijas jūras, Ivanovā, Maskavā kopā ar mūsu mākslas ansambli, ar leļļu teātri. Viņa cieši saaug ar padomju ļaudīm un idejām, bargā kara vētra šķīstījusi un papildinājusi nemierīgo dvēseli. 1941. gadā Astrahaņā tēvzemes posta un briesmu laikā Mirdza Ķempe dzejo par Padomju Latviju un ierauga tālumā uzvaras dienu —

Un atkāpsies tad tumsa
No taviem pakalniem,
Lai gaiša darba diena
Var pacelties pār tiem.

Mirdzas Ķempes kara dzejās redzam, cik dziļas saites vieno latviešus ar strēlnieku saimi, ar padomēm, jūtam padomju varonības un cēlā humānisma elpu. Tīras un augstas domas vada cīņā padomju kareivjus, vada darbā padomju strādniekus un zemniekus, apgaro padomju inteliģenci, dzejniekus, māksliniekus, zinātniekus. Padomju ļaudis cīnās par jaunu, brīvu cilvēci. Ikvienam sirdī liesmo dzimtene, kas jāglābj no kāškrusta jūga un jācelj saulē. Dziļās jūtas, augstie mērķi, varonīgās cīņas Mirdzas Ķempes dzejās atradušas spēcīgu izteiksmi. Latvju zīle dzied par krievu brāli ar dvēseli plašo, un latvju dainas atmirdz naktī kā rasa zālē. Vācu lūsis nespēj ielauzties Ļeņingradas vārtos, Ļeņina pilsēta stāv uz mūžiem «akmenī, kas nesadrūp». No dzimtenes tālēm skan Raiņa nemirstīgā balss, saukdama tautu uz brīves gaismu. Latvju strēlnieks ar bezdelīgu sūta vēsti Rīgai: «Lai rīta vējš tev manu balsi aiznes, / Es cīņā iziešu tev atdot miera zvaigznes.» Maskavā trofeju izstādē dzejniece apstājas pie hitleriešu nāves ieročiem, kurus uz visiem laikiem savaldījusi padomju karavīra bezbailīgā roka, — «pie sadragātiem lielgabaliem stāv neuzvarēts krievu bērns». Mazā Dagnija no okupētās Latvijas raksta vēstuli savai mātei, kas dzīvo pie brīviem ļaudīm: «Es zinu, grib biedrs Staļins, / Lai atkal satiktos mēs.» Kā dziļa, va-

rena straume uzšalc dzimtenes mīlestība Mirdzas Ķempes dzejolī «Dzimtene», kur daba, ļaudis un pagātne saskan svinīgā vienības un nākamības apliecinājumā:

Ai, Latvija, tu esi un tu skani
Ar dzīvajiem, ar mirušiem, ar mani.

Zeltainā, neiznīcīgā padomju tautu draudzības melodija jauki skan dzejolī par veco tatāru. Šī brālība ir viena no visdārgākajām mantām, ko esam ieguvuši bargajā karā. Lūk, latvju dzejniecei «tagad no Latvijas tāles / Acis uz Kaspiju skatās. / Stepē iet sirmgalvis tatārs, / Dvēselei manai viņš brālis.» Atgriešanās atbrīvotajā Latvijā izraisījusi Mirdzai Ķempei vairākas brīnišķīgas, dziļa spēka apdvestas dzejas («Rīgā pārnākot», «Atgriešanās», «Atbrīvotajai Liepājai», «Kritušie Padomju Latvijai», «Graudu nesēja»), kurās jūtam, kāda aizgrābtība pilda dzejnieces dvēseli, cik liela viņas pateicība cīnītājiem, cik stipra viņas ticība nākotnei. Sāk zaļot kritušo kauli, «no tumšā nāves lauka izaug dzīvība un prieks». Satriekti tumšie cilvēces ienaidnieki, mūsu tautas sensenie nīdēji — vācu iebrucēji, Padomju Latvijas vārtos stāv zvaigžņots karavīrs, kas sargā mūsu zemes brīvību. Krājums nobeidzas ar himnu pavasarim, dzīvībai, cilvēka gara trauksmei.

Mirdzas Ķempes dzeju grāmata nav liela, bet šo grāmatu varam pieskaitīt latviešu dzejas krietnākajiem sasniegumiem. Skaidrs klasisks pants, reālistiska dzīves uztvere, mīlestība, kas ieskauj dzīvi, dabu un ļaudis, dzimteni un cilvēci, dedzīga sirds.

1946

Jānis Sudrabkalns

Lielā jūras bezgalībā
Sīkā čaulā izbrauc dvēs'le.

Rainis

ŠAI KLUSUMĀ

Šai klusumā, kad debess tvīkst
Un zeme dvašo kāri
Un apskauties vēl neuzdrīkst —
Tām nopūta iet pāri.
Kā alkains, tikko jaušams vējš
No satumsušas tāles,
Kā čukstiens apreibis un spējš
Skar ūdeņus un zāles.
Pār zemes krūtīm drebošām,
Kas atsegties vēl baidās,
Ar pirmām blāzmām degošām
Šalc bezgalīgas gaidas.

AGRĀ RĪTĀ

Uz lauka akmens atsēstos.
Kā zālē spulgo rasa!
Man mazi putni garām skrej —
Ko dzied tie manai dvēselei,
Kas vientulību prasa?

Pie sevis dūdo rīta vējš:
Būs diena gara, gara . . .
Un apstājies tas nomet kluss
Man vēsus, dzidrus pilienus
No mežābeles zara.

ATSAUKŠANĀS

Grib mana mute izsacīt,
Ko dvēsele man sadzirdēja
No mežiem, upēm, debess vēja,
No citām dvēselēm,
Kas viņai līdzās mīt.

Grib manas acis atspulgot
To gaismu, kas no saules skrēja,
Līdz krāšņa diena atmirdzēja,
To lēno mirdzumu,
Ko vilnim mēness dod.

Un pasaule ir jādzer man
Ik ūdens lāsē, ausmas starā.
Nekur tā neaiziet man garām,
Bet, manī ieplūstot,
Kā spoža straume skan.

Ai, tas ir tikai atspīdums
No dzīves nebeidzamā zaiga —
Tā ir tik atsaukšanās maiga
Tās balsij mūžīgai,
Kas runāt grib ar mums.

MEDĪBAS

Aizskrēja saule — zeltainā lapsa,
Debesīm pāri.
Pēkšņi no apvāršņa mākoņu suņi
Izlēca kāri.
Tumši rūkdami, liesmainas mēles
Šaudīja vējā.
Zelta lapsa no debesu kalna
Tecēja lejā.
Vakara strēlnieks auļoja kalnā
Paceltu loku.
Iešāvis skaustā tai mirdzošu strēli,
Nolaida roku.
Viegli ielēca rietumu jūrā
Skrējēja žiglā.
Suņi nogūlās, laizīja pēdas
Asiņu miglā.

BAIGAIS RĪTS

Es acis vēru nogurusi
Un redzēju, ka ausa rīts,
Tu līdzās elpoji man klusi
Tik skumjš un sapņu izmocīts.

Un sirds man nodrebēja briesmās —
Vēl nebij modies it neviens,
Bet dega asinīs un liesmās
Tik debess plašums tukšs un viens.

Vēl tumšas bija kapu vīksnas,
Pie zemes smagi līka tās,
Tad trijas milzu varavīksnas
Pār viņām ausmā pacēlās.

Un viņu mirdzējumā baigā
Man likās, ka viss bojā ies
Un ka zem debess liesmu vaiga
Šie tumšie kapi atvērsies.

SAGŪSTĪTAIS MEŽS

Daudz sīku zirnekļu starp lapām snauž,
Pusmiegā šūpojas pie neredzamām stīgām.
Tie mežu sasēja ar dzijām caurspīdīgām —
Nu tas ir sagūstīts un pats to nenojauš.

Ap rāmo milzeni tie savus tīklus tin —
Lai nepakustas zari, nedreb vējā stumbri,
Lai klusē biezokņi un lēnām nosmok dumbri,
Un ceļus gājēji vairs neatmin.

SVEŠZEMJU ĶIRŠU ZARS

Zars dīvainais no svešu zemju koka,
Ko pasniedza man atturīga roka,
Mirdz ziediem iesārtiem kā rīta ausma.

Vai tā ir kādas citas dzīves jausma,
Vēl neredzētas gaismas pirmais stars,
Kas tevī atausa, mans gars?

Es zinu, tā ir mīlas elpa maigā,
Kas vēsmo manā nogurušā vaigā.
Viņš rokā ielika man ziedus sārtos,
Lai nāves tumsa man vairs nepieskartos.
Tie man uz pirkstiem dus kā tauriņbars,
Ko sūta mūžīgs pavasars.

VIŅŠ TEICA

Viņš teica: es saprotu mākoņus,
Bet tevi es nesaprotu.
Un tad viņš acis pacēla kluss,
Lai debesis uzlūkotu.

Bet mīlas sāpīgais noreibums
Man aizvēra acu plakstus,
Lai neredzētu es pār mums
Šos dīvainos debesu rakstus.

EZERS

Tu esi ezers, kurā upes neieplūst,
No debesīm pār tevi nebirst rasa,
Bet tevi saule dzer, tev koki velgu prasa,
Un zeme mirušā no tevis dzīvi gūst.

Jo klusi avoti, kas rit no pazemes
Ar strūklām naksnīgām un nedzirdamām čalām,
Šalc tavos dziļumos. No senu straumju alām
Tu savus ūdeņus pret gaismu augšup nes.

Un priecīgs tevī nomirgojas rīts,
Dzirkst puķu biezokņi, un milzu koki zaro.
Tu — spulgais biķeris, kas neizsīkdams staro,
Ar sauli, mēnesi un zvaigznēm piepildīts.

JŪRA

Dzīvības un nāves klēpis
Virmodamies atvēries.
Mūžam tavas tumšās bangas
Dunēdamas krastā skries.

Plašums dziļi zalgojošais,
Kuram nevar galu jaust.
Vienā pusē nogrimst diena,
Otrā atkal jauna aust.

Tavas nemierīgās tāles
Katru brīdi citas kļūst.
Barga, nevaldāma elpa
Šurp no bezgalības plūst.

Bet zem viļņu kalniem augstiem
Nenodreb tavs dziļums salts.
Liela miera varenība
Visās tavās vētrās šalc.

TU UN ES

Daudz skaistās drumstalās tev dzīve šķelta,
Kas mulsina un pārsteidz domas mums.
No mozaīkas un no veca zelta
Ir tavas būtnes dīvais zaigojums.

Tu sniega kristālu sev paņem plaukstā,
Prieks tevī dreb, kad izkusdams tas spīd, —
Man sniegos mūžīgos mirdz kalna galva
augstā
Un lavīnas kā pastars pērkons krīt.

KRASTĀ

Andante maestoso — milzu tālums dzirdas,
Pret nakti neizsakāms vēršas debess vaigs —
Sviež bezgalības roka tumšas ūdens virdas,
Kur krastā augums vientulīgs un slaiks.

Vai es tā esmu? Lāsa smagi sūra —
Kā tur tas ūdens — man uz vaiga krīt.
Vai arī man ir acīs jūra?
Vējš nebeidz viļņus irdā krastā dzīt.

SAULES TAKA

Saules taka pār jūru,
Izlijis, aizplūstošs zelts.
Uguns, ko debesis kūra,
Līmenis, mirdzumā šķelts.

Pāri dziļumu briesmām
Lidinās saucošais zaigs.
Ūdeņus apklādams
liesmām,
Sauc mani tālumu vaigs.

ATMIŅA

Šai vasarā daudz koku šalca man
Ar lapām sērīgām un līksmām.
Es dzirdēju, kā saldi liepa san,
Kā runā vējš ar kalna vīksnām.

Es klausījos, kā tumši priede dūc,
Līdz acis aizvērās man lēnām.
Vai tas bij atkal nāves tuvums grūts,
Ko nojautu zem skuju ēnām?

Un upes malā teica vītols sērs:
«Kas zin, kurp mazie viļņi steidzas...»
Bet augstā kalnā priecīgs šalca bērzs:
«Nekas, nekas te neizbeidzas!»

Vēl tagad it kā miegā dzirdu es
Šīs balsis mūžīgās pār sevi —
Un krāšņie zari, augstās galotnes
Man rāmi saka: miers ar tevi!

MAZĀS UPES

Mazās upes, liegās čalotājas,
Sīkās straumes pazemīgos krastos!
Sudrabvītoliem jūs apslacināt kājas,
Tekājat, lai pļavās valgums rastos.

Mazās upes, naigās ritētājas, —
Vilnis iemirdzas starp tumšām gravām,
Alksnis salapo, un ieva ziediem klājas,
Rasu atnesat jūs puķēm savām.

Mazās upes, zivju auklētājas, —
Spuras rožainas zib dzelmē aši...
Tumšā dūņu alā vēzis atrod mājas,
Gārnis padzēries ver spārnus plaši.

Mazās upes, laivu šūpotājas,
Laipni apsaucat jūs vēju skaļo
Līčos mierīgos, kur klusi lidinājas
Debess atspīdums un meldri zaļo.

PUĶES KAPSĒTĀ

Tās nezied acīm redzīgām,
Bet smagi lejup sveras
Pret izdzisušām acīm tām,
Kas mūžam neatveras.

Tās zied pār rokām, kuras drūp,
Pār pīšļu pirkstiem sausiem —
Un nemirstības smarža kūp
No viņu dzidriem kausiem.

RŪGTAIS KOKS

Sērmūksis ar ogām rūgtām,
Liesmainām un nenoplūktām —
Mīlestības krāšņais koks.

Kamdēļ novērs muti maigo?
Sevī kaisdams, dreb un zaigo
Mīlestības sērais koks.

Tumši zvēro liesmām sārtām,
Biklu roku neaizskartām,
Mīlestības lepnais koks.

MIRKLIS

Tas vējš, kas iešalcas,
Nav straujām rokām tverams —
Un avots dzirkstošais
Plūst garām neizdzerams.

Prom bezdelīga skrien
Un pazūd mirklī ašā —
Tā laime iedrebas
Un norimst manā dvašā.

MEŽS

Mežs skanīgais, kur, viena aizmigusi,
Pār sevi dzirdēju
Es putnu dziedam.

Mežs mierīgais, kur, acis atvērusi,
Pār sevi redzēju
Es puķi ziedam.

Kas sūnās saskatīs vairs manas pēdas,
Kas mētrās sajutīs
Vairs elpu manu?

Tu mani izdzēsi un manas bēdas
Ar zaru dūkšanu
Un klusēšanu.

VĒLĒŠANĀS

Kad blakus maniem matiem melniem
Tavs mēnesstaru spožums zib —
Uz tavu matu zelta pelniem
Bez elpas mute dusēt grib.

Jau manā tumšā sapņa ēnā
Tu dzidrās acis cieti ver,
Man mēness mirdzēšana lēnā
No taviem plakstiem jāizdzer.

ZELTA BITE

Vairs mīlestību nepieminu —
Man vienmēr bailes bij no tās,
Cik viņa sāpīga — to zinu.
Es zelta biti projām dzinu,
Kas man uz rokas nolaidās.

Tā, maigi sanēdama, lūdza,
Lai lāsi salduma tai sniedz.
Bet rūgtu asins velgu sūca
Un pēkšņi tumšās dusmās dūca
Pār roku, kas tai šķita zieds.

Tā dzelonu man atstājusi,
Bet mani vaidam nesadzird.
Jo, skaudrās sāpēs noreibusi,
Es redzēju, ka viņa klusi
Starp puķēm aizlidoja mirt.

DZINTARS MANĀ GREDZENĀ

Dzintars — asins lāsa sūrā
Senam kokam nobirusi,
Spīdēdama ritējusi
Dziļā, nemierīgā jūrā.
Smilšu kapā dusējusi —
Un pēc tūkstošgadu miega
It kā mēness gaisma liega
Manā rokā ataususi.

NAKTS VĒJŠ

Pussnaudā atkal tevi jūtu —
Tu maniem matiem pieskaries
Un viņu tumsā šūpojies,
Nakts vējš.

Es aizmiegu ar sirdi grūtu —
Bet mierīgi tu lidinies,
Uz manām krūtīm atdusies,
Nakts vējš.

Lai mana elpa klusa būtu,
Kad visas zvaigznes garām ies,
Kad pretim tālai ausmai skries
Nakts vējš.

MAGONE

Es esmu magone. No rūgtām zemes pītēm
Es viegli izlēcu kā liesma auļojoša —
Un mana mute grēcīga un koša
Grib saldai gaismai tagad atdarīties.
Es kvēloju. Un stars, kas, lejup nirdams,
Man klusi tuvojas no ausmas zeltsarkanās,
Tik vāru maigumu jūt krūtīs manās,
Ka, sauli aizmirsis, tas manī ieiet mirdams.

PAVASARA VĒJŠ

Tu, dzidrais vējš, tu, šalcošais,
Kam spārnu galos rasa zaigo,
No kurienes tu, mirdzošais,
Nes savu puķu elpu svaigo?

Pār pasauli kāds maigums san,
Jo jaunu lapu balsis liegās
Un zāles dvesma tevī skan —
Un siltu straumju čala sniegā.

Ver zeme acis zaļganās,
Ar saldu šalkmi upes virmo;
Un tavās cirtās valganās
Dūc ievijusies bite pirmā.

ZEM KASTAŅKOKA

Zem veca kastaņkoka
Mēs sēdam roku rokā.
Šalc senais sapnis zaros.

Un ziedu sveces baltas
Pār kapakmeni salto
Un mūsu galvām staro.

Vai mīlestība vāri
Tā nāvei atmirdz pāri,
Lai rītu pīšļos gaistu?

Tu spožu kastaņziedu
Pie manām krūtīm spiedi,
Lai dzīvība deg skaista.

LILIJAS

Kāpēc tu manī vēl dzīvo,
Savādais, gaistošais malds?
Zeltainā bālumā plīvo
Liliju viesulis salds.

Vai tad vēl projām no sevis
Mani tu negribi laist?
Veldzi tik īsu man devis
Maigums tavs nesaudzīgais.

Kautri un sāpīgi degdams,
Vairās no tevis mans prieks.
Vēsajām ziedlapām segdams,
Apber to liliju sniegs.

LĪGO DIENA

Atnāk skaistā Līgo diena,
Nāk no mūžu gaišām tālēm.
Piespraudusi zvaigžņu sakti,

Pilnas rokas Jāņu zālēm.
Izved tā pa debess vārtiem
Savu ugunīgo nakti —
Apblāzmota prieka sārtiem,
Atnāk skaistā Līgo diena.

VASARA

Tev, vasara, ir lūpās medus garša
No liepas zieda sūkta.
Un svelmains bišu spiets
Dūc noguris pār tavām kailām krūtīm.
Uz zālēm nopļautām tu galvu liec —
No saldām vībotnēm un vērmeļlapām rūgtām
Kūp tavu sapņu smarža kaislīga un grūta.

RUDENS BALVAS

Rudens cauri dārzam gājis,
Visus zarus augļiem klājis.

Ābols spīd tur balts un sārts,
Priecīgs smejas: «Esmu gards!»

Bumbieris teic saldi, mīksti:
«Tagad mani noplūkt drīksti!»

Izstiep roku — un tūlīt
Zelta plūme plaukstā krīt.

Zemu, zemu liecas zari,
Rudens balvas saņemt vari.

VECĀMĀTE VAKARĀ

Vecāmāte gulēt iet,
Apsedzas ar dūnu pēli —
Un ar nevarīgu mēli
Savu vakardziesmu dzied.

Tumsā nopūšas tā grūti,
Raugās tad uz loga pusi,
Jo tur zirneklis jau klusi
Melnu krustu velk pār rūti.

Mākonī var saskatīt
Vecātēva sirmo bārdu,
Un tā nočukst viņa vārdu —
Viena zvaigzne lejup krīt.

Krēslas pilni visi kakti,
Asaraini mirgo stikli, —
Bērna balss tai saka bikli:
«Vecāmāt, ar labu nakti.»

Aizmigdama domā tā,
Ka reiz, pieminēdams viņu,
Dēstīs zaļu dievkociņu
Dēla dēls tai kapsētā.

SĒŅOJOT

«Ū-ū,» — tā bērni sauc,
Ir mežā sēņu tik daudz!
Pie zāļainas teciņas
Aug sviesta beciņas,

Zib dzeltenas gailenītes
Un sarkanas bērzlapītes.
Zem eglītēm sūnās
Stāv baravikas brūnās,
Gan mīkstas, gan cietas —
Tām visām groziņā vietas.
Tik ne jau tai ļaundarei,
Sārtbaltajai mušmirei!
Tai garām ar vieglām kājām
Steidz sēņotāji uz mājām.

PULKSTEŅU TAISĪTĀJS

Vecs burvis sēd starp spožiem pulksteņiem,
Un laika dvēseli viņš pavēl gūstīt tiem.

Caur pasauli tā nedzirdama plūst —
Nu balsi skanīgu un zelta mēli gūst.

Un saules sirds zem viņa pirkstiem sit,
Kā lāses zibošas tam mirkļi garām rit.

Sauc skaļi dzeguze, kad stunda projām iet,
Dun dobji pulksteņi, un dzidri zvani dzied.

Un vecais dzird, ka dūc ap viņu laiks:
— Nāc līdzi klusumā, kas mūžīgs būs un maigs.

KAMIELIS ZIEMEĻOS

Kliedz dzinējs saniknots, un runga gaisā švīkst.
Un vezums aizgrīļo caur ielām sniegainām.
Viņš galvu pacēlis ir augsti pāri tām,

Un veras tālumā tā skatiens vientulīgs.
Aiz apvāršņa, kas sērā miglā slīgst,
Viņš skata oāzes ar akām mirdzošām.
Turp būtu jāiet tam pēc nastām dārgajām
Caur tuksnešiem, kas lepnā saulē tvīkst.
Un rūgtas siekalas viņš pēkšņās dusmās spļauj
Pār cilvēkiem un dubļiem ledainiem,
Tad atkal mierīgs novēršas no tiem —
Un vējā skarbajā, kas viņa sprogas rauj,
Iet, galvu izslējis, pret saviem tālumiem.

ĒĢIPTIETIM MUZEJĀ

Sen aizgāji tu, ēģiptieti,
Kur tumsā valda Ozīriss,
Bet gribēji, lai garām ietu
Tev iznīcības bargums viss.
Lai, mūžiem mainoties un zūdot,
Dus lepnās miesas nesatrūdot.

Tā savā pieres rotā smagā
Un izrakstītās drānās tīts
Viens gulēji tu sarkofāgā,
Ar dārgām zālēm iesvaidīts,
Lai tumšā, augstā piramīdē
Var tava nemirstība spīdēt.

Starp ļaužu ciltīm izgaistošām
Bij ilgs tavs tūkstošgadu miegs,
Bet atvēra ar rokām drošām
Reiz tavu šķirstu svešinieks,
Un noliecies viņš mierīgs ņēma
No tavas pieres diadēmu.

No slaido obelisku gatves
Un tuksneša, kas staro balts,
Tu tumšo egļu zemē atvests,
Kur drūmi sniegputeņi šalc.
Pie rūnu akmens nolikts, klusi
Ar seju atsegtu tu dusi.

Tev drānas putekļiem jau klājis
Un spožumu tām dzēsis laiks,
Bez lūpām, melns un saplaisājis
Kā sausa zeme ir tavs vaigs.
No tavām izkaltušām delnām
Birst lēnām varenības pelni.

Tu gaidi: Hora seja ausīs,
No viņa pirkstiem stari līs,
Kā Nīls viņš tavas miesas sausās
Ar jaunām straumēm piepildīs
Un tukšās, izdzisušās acīs
Tev nebeidzamu gaismu slacīs.

Drūp plaksti. Pīšļos sairst kauli,
Mirdz tikai sena sapņa saule.

MOCARTS

Skaudrās sāpes skari
Vieglām šalkām tu.
Manu sirdi dari
Atkal mirdzošu.

Pāri nāves sniegiem,
Tam, kas zuda man, —

Puķu balsīm liegām
Melodija skan.

Senās tālēs raisās
Gaisma pērļaina,
Sīkiem stariem kaisās
Man uz plakstiem tā.

Acis smaidot veras:
Brīvs un saulains gaiss.
Dvēslei jāatdzeras
Spožums mūžīgais.

KUĢIS

Es vakar jūras malā skatījos:
Gar horizontu kuģis skrēja — spārnots albatross.
Un tikās domāt man — vai gan to vēji nes,
Kur tropu smaržās zied Sumatra, Celebess?

Vai, pārlidojis sabangotās jūras,
Tas beidzot reidā stās pie Singapūras?
Varbūt tam pretim Sanfrancisko smejas
Vai kontinents, kur viļņos bezgalīgos
Amazone lejas.

Kur sarkans indiāniet's kļuvis baltā kalps —
Vairs nezib tomahauks un neasiņo skalps,
Un mežos, prērijās mirst ciltis varenās,
Kad lielais Manitu sauc debess medībās.

Kā milzu atlants plēta savas krāsas:
Es sveicu zemes, nācijas un rases!

ATBILDE KLASISKAM DZEJNIEKAM

Nē, manu grūto piedzimšanu
Gan neredzēja lielais Ceiss!
Kas noliecās pār pieri manu,
Bij uguns zadzējs Prometejs.

Tas, kurš reiz uzkāpa pie dieviem,
Kad Olimpā bij gaišs un silts,
Un uzlūkoja tos pilns nieviem,
Jo aizmirsta bij ļaužu cilts.

Par zemi, kur tā tumsā sala,
Pat Hadess mazāk moku sniegs!
Un kļuva pretīgs tam bezgala
Tad dievu augstprātīgais prieks.

Pat saldais nektārs, ko tas dzēra,
Tam briesmīgs izlikās un rūgts,
Un Ceisa zibeņus tad tvēra
Šis viesis, dievu neielūgts.

Viņš liesmas nonesa uz zemes,
Lai ļaužu mītnēs degtu tās.
Un nokalts tika šķēps un lemess
Uz debess uguns varenās.

Par saviem brāļiem mūžam karo
Ikviens, kas Prometeja ģints.
Ar viņa miesām ērgļus baro,
To ķēdēs slēdz un kaļ pie klints.

To ienīst Ceiss un Afrodīte,
Pat Apollons tam atriebt nāks!
Bet visam Olimpam tas spītē —
Par dievu dusmām varenāks.

Tad aklais melnais
uzveikts kļūs.

Rainis

LATVIEŠI IET KAUJĀ

Zīle dziedāja aši
Latviešu likteņa dziesmu,
Saukdama viņus, kur
debess
Dega ar draudīgu liesmu.

Redzēja ceļamies viņus,
Dzirdēja dziesmu šo ašo
Brālis, kam Krievijas zeme
Devusi dvēseli plašo.

Acis tam spožas un skaidras
Raudzījās tumšajā tālē.
Nobira daina kā rasa
Naktī un zaļajā zālē.

Aizgāja latvieši kaujā —
Zobens ar zvaigžņotu zaigu
Blāzmodams rādīja naktī
Latvijas mūžīgo vaigu.

PADOMJU LATVIJAI

Vairs nešalc, miera zeme,
Tev pilno vārpu prieks.
Pa taviem gaišiem ceļiem
Drūms staigā ienaidnieks.

Vairs nemirdz, prieka zeme,
Tev dzidri saules vaigs,
Pār tavām bērzu birzīm
Kūp smagi asins tvaiks.

Jau atkal zobenbrāļi
Grib tavus ļaudis triekt,
Tiem atņemt labo maizi
Un ūdens malku liegt.

Bet gaidi, brīves zeme,
Nakts gaismu neizdzēš —
Pie apvāršņa drīz celsies
Tavs spirgtais rīta vējš.

Tam dzīvajie ies pretim
Un atkal pulkos stās —
Par kapenēm un sāpēm
Tie viņam atmaksās.

Un atkāpsies tad tumsa
No taviem pakalniem,
Lai gaiša darba diena
Var pacelties pār tiem.

Astrahaņā

KAUJU LAUKOS

Es kalnu meklēju,
Kas ieaug debesīs
Ar rāmu virsotni,
No kuras spožums līst.

Bet manus soļus dzird
Tik baigais līdzenums,
Un svina atbalsīs
Dun īgnais debessjums.

Es sapnī dzirdēju,
Kā mežs šalc aizmūžīgs —
Bet kailos klajumos
Ne nātre neuzdīgst.

Bij upes mirdzošas
Ar modriem ūdeņiem,
Nu nāves putekļi
Ir krituši pār tiem —

Ne putni atlidos,
Ne cilvēks garām ies,
Bet ceļš uz dzīvību
Man nav vēl aizmirsies.

LĢEŅINGRADAI

Tavus vārtus neatrada
Niknais lūsis. Zobus ņirdz,
Stāvi stipra, Ļeņingrada,
Granītcieta tava sirds.

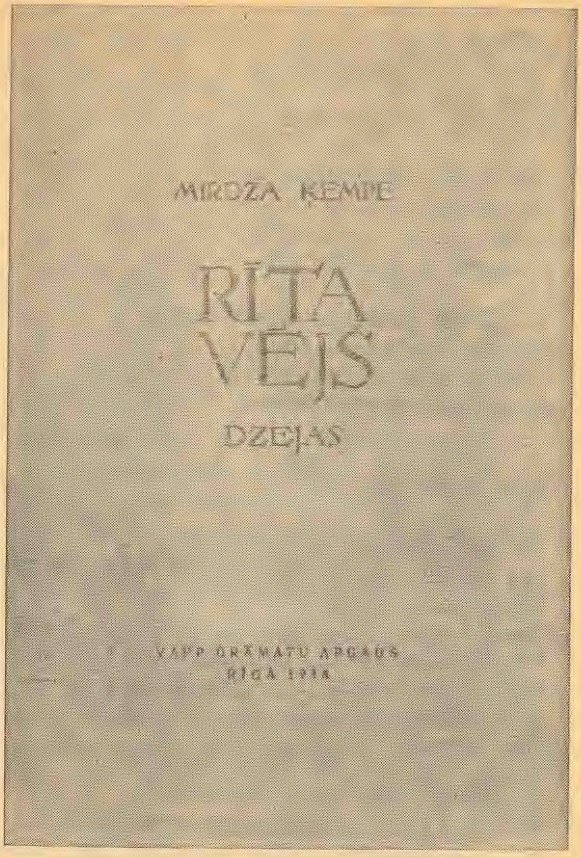

Dzejoļu krājuma «Rīta vējš» vāks

Brūces, ko tev baigais cirta,
Tavas krūtis nepāršķeļ,
Nav tik dziļas, lai tu mirtu, —
Tava roka šķēpu ceļ.

Arī tagad cīņai slejies,
Kā to Ļeņins teica tev.
Roku cel un atvēzējies,
Nemirstību paņem sev.

Tas, kas grib tev atnest nāvi,
Asinīs uz sliekšņa klūp.
Ļeņingrada, mūžam stāvi
Akmenī, kas nesadrūp.

BĒGĻU MĪLA

Uz bēgļu gultas laime atsēdās,
Un segās putekļainās vārais augums mans
Kā puķe noslīgst tavam blakus.
Tavs vaigs pie manējā, un tavas rokas
Uz manām krūtīm spēcīgas un siltas.
Mēs esam viens, mūs nevar atdalīt —
Kad mani apskauji, es esmu mājās,
Un visur tev es esmu dzimtene.
Mums rūgtā maize salda kļuva,
Kad dalījāmies vienu riecienu.
Tā roku rokā izgājām caur postu
Kā mēnessērdzīgi pār augsto jumta smaili,
Kur nomodā neviens nav noturējies,
Mēs staigājām pa neredzamu staru,
Kā zelta mats tas aizvijās pār pekli,
Un nāve atkāpās no mūsu ceļa.

MANAM BRĀLIM

Pēdējā ausmā tu stāvi
Ondas piekrastes kraujā —
Šauteni sagrābis saujā,
Mierīgi cēlies pret nāvi.

Mūžīgas brīvības vārdu
Sauc arī pīšļi un kauli —
Spānijas liesmaino sauli
Redzi tu uzlecam sārtu.

KRITUŠAJAM

Tavs kaps ir liels, mans brāli,
Tas nepāraug ar zāli
Un neaizveras ciet.
Šalc vēji, jūra runā,
Un nerimstošā dunā
Daudz tūkstoš soļu iet.

Ir dzīva Valensija,
Par kuru mirt Tev bija,
Tā Tevi piemin vēl —
Un Madride, kur ielās
No kauju blāzmas lielās
Kāds mūžīgs atspulgs kvēl.

Uz asins lauka baiga
Dus daudzi — vaigs pie vaiga,
Tie gaida, kas būs rīt.
Riet spīdekļi un mainās,
Bet zvaigzne piecstarainā
Pār Tavu pieri spīd.

Vēl glabā kalnu grēdas
Uz sniegiem sārtas pēdas —
Deg Pireneju pliens.
Tavs kaps ir liels, mans brāli,
Tas nepāraug ar zāli,
Tu nedusi tur viens.

SPĀNIJAS BRĪVĪBAS CĪNĪTĀJAM

Tev saku klusumā: mans draugs, mans brāli!
Jo labs tu šķiti man kā viņš, kas atdusas tik tāli,
Kur olīvbirzēs šalko vēji
Un sniegos staro augstie Pireneji.
Tev saku klusumā: mans mīļotais,
Ap tevi vēsmo brīvais kalnu gaiss.
Pie tava vaiga liecās manējais
Tai mirklī īsajā, kad nebiji man svešs,
Bet tuvs kā dzimtene, kā saule un kā mežs.
Tad dīvains atrāvies, un kā uz svešinieku
Es tevī noraugos ar sāpēm un ar prieku.
Visapkārt kauju blāzmas deg pie apvāršņiem,
Tu brīves karotājs un aiziesi pret tiem —
Bet manā dvēselē, kur neizgaist nekas,
Skan tava balss, kas dzied «Asturias»...

CAUR TĀLUMIEM

Šai pasaulē, kur tik daudz elpu stājas,
Vai tavu elpu mīlīgo vēl dzird
Starp grāmatām un puķēm mūsu mājās?
Es klausos tālumā: vai dzīva tava sirds?

Vēl saulē atmirgo senlatvju trauki,
Un košās neļķēs dzejas bite dūc.
Es klusi pieliecos un tavās acīs raugos,
Kā puķi sev tu nemirstību plūc.

RAINIM

11. IX. 42.

Caur tālēm skan tā nemirstīgā balss,
Kas vēstīja: vēl cīņai nava gals.
Caur tālēm šalc tās priedes varenās,
Kas vētras priekšā mūžam neliecās.
Tā saule spīd, kas nāca tumsu šaust,
Kas noriet gan, bet atkal spoža aust.
Caur asins miglājiem, caur tumšo nāves baismu
Gars laiku laikos skata jaunu gaismu.
Uz dzimteni drīz latvju krauklīts skries,
Un svešzemnieks no viņas projām ies, —
Gan kritīs varoņi un dusēs, zemē rakti,
Bet jauni pacelsies caur uguni un nakti,
Jo cīnās Lāčplēsis, tā zobens staro spožs,
Tam blakus Spīdola kā daiļums negaistošs.
Un Jāzeps atradīs to taisnību,
Kas vieno cilvēkus un Visumu.
Caur asins miglājiem, caur tumšo nāves baismu
Sauc tautas dziesminieks uz brīves gaismu.

LATVJU STRĒLNIEKS ATPŪTAS MĀJĀ

Dus zilas mājas rāmi saules staros,
Vējš priedēs šūpojas un nošalc egļu zaros,
Un dārzā puķes, atvērdamās maigi,

Pret latvju strēlnieku ceļ savu gaišo vaigu,
No kaujām atnācis, viņš egļu ēnā stājas,
Ap pieri nopietno tam tauriņš lidinājas.
Viņš redz: pa saulainām un klusām ejām
Nāk pretim cilvēki ar draugu sejām.
Un miera skaistumā tam zilās acis raugās,
Par to viņš cīnījies uz baiga nāves lauka.
Un roka sašautā, ko viņš bij cīņai cēlis,
Par zemi mīļoto no jauna celties vēlas.
Pār augstām galotnēm ar gaismu sudrabainu
Pie viņa atšalc sena tautas daina.
Ar spārniem zibošiem skrej maza bezdelīga
No sērās Daugavas un pazemotās Rīgas.
Un strēlnieks galvu vērš pret rietumpusi:
«Ai, mana dzimtene, es tikai brīdi dusu,
Lai rīta vējš tev manu balsi aiznes,
Es cīņā iziešu tev atdot miera zvaigznes.»

SUDRABKALNAM

19. V 44.

Pusgadusimteni ir vecs šis kalns,
Ko tagad bijībā sveic pakalni un lejas.
Gan dažbrīd bargs un vientulīgs tas šķiet,
Kā ledus glečers viņa galva slejas
Un mākoņi gar sēro pieri staigā.
Bet blakus sniegiem gaišas puķes zied,
Un skanīgs sudrabs tumšās krūtīs zaigo.
Zied, skan un mirgo mūsu Sudrabkalns
Gan vētras debešos, gan zvaigžņu gaismā maigā,
Un laipna mūžība tam raugās vaigā.

Maskavā

MĪLESTĪBA

Tu, mīlestība, izstiep vāro roku
Pār kauju tālēm, asins purviem,
Pār miesām dragātām un karātavu kokiem,
Un ceļiem baigajiem, ko bēgļu kājas min.
Ir saule noslēpjas. Bet pacelies tu, burve,
Kas paņemt spožumu no senām zvaigznēm zin.
Šai dienā tumšajā, kad prieks ir miris,
Es dzīvoju no tava atspīduma.
Jo klusais spīdeklis, kas manās krūtīs nira,
Aust neredzams un nāves neaizskarts.
Lai gaišums dziest pie tukšā debessjuma,
Man gaisma mūžīga ir mana mīļā vārds.

ATVADOTIES

Es savu roku liku tavējā,
Bij apkārt svešnieki, un vilciens naktī skrēja,
Un tavas acis mani neredzēja.
Es savu roku liku tavējā
Uz atvadām — jo mani nepazīsti.
Un vienu mirkli klusējām mēs īsti,
Tādēļ ka šalkoja starp mums
Šīs dzīves dīvainais un saldais noslēpums.

TAM, KAS ATGRIEZĪSIES

Ar citiem līdz tu, gaišais, šodien ej,
Kur kauju ceļš ved pretim dzimtenei.
No viņas robežām kad ienaidnieku dzīsi,
Tad birzes skanīgās tu atkal ieraudzīsi —

Un matus cirtainos tev līksmi vēji jauks,
Tu druvu, cīruļu un skaidro strautu draugs.
Kad norims apdzisdamas nikno kauju liesmas,
Uz pakalna tev skanēs līgo dziesmas
Un šalks ap galvu ozolvainags zaļš.
Pār mežiem rasainiem tad lidos sauciens skaļš —
Un priežu paēnā tu savu mīļo skausi,
Uz viņas krūtīm galvai dusēt ļausi,
Vaigs vaigam blakus, gaišs un mierīgs miegs,
Bet ausmā pirmajam tev acis atvērs prieks.
Tad maizi lauzīsi tu rīta zaigā
Un spēcīgs aiziesi, kur laukā sējējs staigā.

BĒRNS PIE TROFEJU IEROČIEM

Guļ mortīra. No strupā, trulā kakla
Tai kaujas rēciens nelaužas.
Un, aci piespiedis tās stobram aklam,
Stāv brīnīdamies puisēns mazs.

Kā dzelzu suns ar rīklēm sešām
Ņirdz mīnmetējs, bet nespēj riet.
Pār drukno skaustu zvēram svešam
Bērns viegli basām kājām iet.

Un viņa smiekli aizskan tālē —
Smok stobros spalgā nāves balss.
Tanks, nedzīvs bruņurupucis, guļ zālē,
Klus sagūstītais lielgabals.

Tie nepacelsies. Spēks ir galā
Šiem milzeņiem, kas sprostā kvern.
Pie sadragātiem lielgabaliem
Stāv neuzvarēts krievu bērns.

DAGNIJA RAKSTA NO LATVIJAS

Man teica — tu tagad esot
Tai varoņu zemē, māt,
Kur lielais bērnu draugs dzīvo,
Ko liku es sveicināt.

Un saule uzlec tai pusē,
Uz kurieni aizgāji tu —
Lai spožāki vēl kā viņa
Caur tālēm man mirdzētu.

Un vēji man tavu balsi
Pār bērzu birztalām nes.
Es zinu, grib biedrs Staļins,
Lai atkal sātiktos mēs.

Man teica — ir jāiet daudziem
Vēl cīnīties un mirt,
Lai nevarētu mani
Nekad vairs no tevis šķirt.

Ivanovā

DZIMTENE

Tu mani uzrunā ar mežu cēlām šalkām,
Ar upju valodām un putnu balsīm smalkām,
Un tava varavīksna spīd caur baigām tālēm,
Nāk vēsma mierīga no kokiem un no zālēm,
No druvām lāsmainām un saldiem siena vāliem.
Kā meža balodis sauc mani dūdodama,
Un gaida svētelis pie mana tēva nama.

Ar acīm skaidrajām tur mana tauta staigā,
Mirdz sena gudrība un miera spēks tai vaigā.
Daudzreiz no postažām tā cēlās rīta zaigā.
Sauc gatves, lielceļi, dun klusi sevī tilti,
Un lauku kapsētās zuz viegli gaišās smiltis.

Ai, Latvija, tu esi un tu skani
Ar dzīvajiem, ar mirušiem, ar mani.

RĪGĀ PĀRNĀKOT

Šī diena svētītā, kad veros tavā vaigā,
Tu gudrā pilsēta, tu mūžu sirmā,
Kas dzīva paliki šai nāves kaujā baigā
Un slejies debesīs vēl savu torņu zaigā.
Kāds spožums nedzēšams no tavām brūcēm līst,
Kad tuvojos tev it kā mīlā pirmā.

Gan redzu es — neko te neatstāja
Man tumšais ienaidnieks. No kapa māte
Vairs neatnāks uz manu tukšo māju,
Un lode ņēma brāli karotāju,
Bet dūjas, kas pār taviem jumtiem klīst,
Man liegi dūdo: esi sveicināta!

No šķeltiem akmeņiem, no salauzītiem stikliem
Man pretim staro dzīves gaisma labā.
Tie dūmos kvēpuši un asins rasas mikli,
Bet dvēsele tos meklē laimē bikla
Un iznīcību tevī nepazīst —
Tu manas tautas spirgto elpu glabā.

Vēl pērkons tālē rīb, kas nāvi aizslaucīja,
Un kauju zibšņi padebešus sārto,

Bet tavos pavardos jau līksma uguns vijas,
Klaudz žirgti veseri, kas briesmu neizbijās,
Un zvani nodun augstās debesīs,
Jo zvaigžņots karavīrs stāv tavos vārtos.

ATGRIEŠANĀS

Atgriešanās, atgriešanās —
Ai, cik zemu zāle klanās
Un pie kājām glaužas mīksta!
Vai es viegliem soļiem drīkstu
Iet pār tevi, zāle labā?
Ir zem tevis dusētāji,
Kurus būs man savā sirdī
Smagi, dziļi, stipri glabāt.
Un es viņu balsis dzirdu
Cauri vēsmām, koku žūžām:
«Mēs vairs nevaram nemūžam
Atvērt acis, redzēt tevi.»
Atgriešanās, atgriešanās —
Es vairs nepazīstu sevi.
Kāda gaisma acīs manās
Plūst no kļavām asins spožām,
Rudens birzīm liesmojošām —
Un tik redzīgas tās dara,
Ka tās cauri smiltīm spiežas,
Pāršķeļ tumšos zemes iežus,
Līdz tiem nav vairs noslēpt varas
Miesas, nāves brūcēm klātas,
Salauzītas, sadragātas,
Tās, kas valgā šūpojušās
Un kas, durkļiem sadurstītas,
Nepazītas klusējušas,

Dziļi zemē iemīdītas.
Tagad visas čukst un runā
Mežu šalkā, viļņu dunā
Un caur zāles stiebriem žūžo:
«Neaizmirsti mūs nemūžam!»
Atgriešanās, atgriešanās —
Gaismā dīvainā es skatos,
Kas man līst kā sudrabs matos,
Grimst kā zvaigzne krūtīs manās.
Man ir jāizpērk tas parāds,
Ka es dzīva šodien eju,
Saulei pievērsusi seju,
Jūsu kapenēm te garām,
Jums, kam acis, cieti slēgtas,
Neredz atgriešanās lēktu,
Bet kam pāri zāle žūžo:
«Neaizmirsti mūs nemūžam,
Saņem atpakaļ šo zemi,
Kas tik aķla bij un veca,
Lai uz mūsu klusiem pleciem
Ceļas jauna tēvuzeme.»

ATBRĪVOTAJAI LIEPĀJAI

Kuršu jūras krastā senā
Tava dižā bāka slejas.
Ienaidnieks nekad vairs nenāks
Postīt tavas liepu lejas.

Pilsēta tu mana labā,
Kur es dzimu, liela tapu,
Tu vēl neaizskartu glabā
Bērna sapni, tēva kapu.

Kara troksnis nav vairs dzirdams,
Dzidri debess mirdz pār tevi.
Slava tam, kas arī mirdams
Vāciem zemi neatdeva.

Zvejniekam sauc balta kaiva:
Raisi atkal linu buras!
Viegli lido oša laiva
Miera spožumā uz jūras.

Dzintarus un ūdens zāles
Tev pie kājām kaisa vilnis.
Laiva atirsies no tāles
Sudrabainu zivju pilna.

Vārtus atvērsi tu plaši
Kuģiem, kas ar dārgām kravām
Un ar tālu zemju dvašu
Piestāsies pie krastiem taviem.

Pilsēta tu mana mīļā,
Atzels tavu dārzu košums,
Greznā jostā apkārt zvīļos
Ezeru un jūru spožums.

Sirotājs no prūšu malas
Nenāks vairs uz tavu pusi.
Tavas zaļās liepas galā
Rīta zvaigzne uzlēkusi.

KRITUŠIE PADOMJU LATVIJAI

Sveicam tevi, zeme svētā,
Tavi karotāji mēs.
Apklusuši, klāti rētām,
Kas vairs tevi neredzēs.

Bet no tavas mīļās saules
Atspīdums mums pāri iet —
Un sāk zaļot mūsu kauli,
Mūsu klusās miesas zied.

Tēvu zeme neredzētā,
Tavā gaismā citi nāk,
Kuru sirdīs nava rētu,
Kuru vaigs ir priecīgāks.

Tā mums sāpju alga jauka,
Gaišs ir mūsu mūža miegs,
Ja no tumšā nāves lauka
Izaug dzīvība un prieks.

GRAUDU NESĒJA

Lauks melns un izārdīts. Te kūleņoja nāve
Un bedres izraka kā tūkstoš sumbru.
Tā nikni gaudodama egles rāva,
Ar visām saknēm aizsvieda pār dumbru
Un elsodama dūņās valstījās,
Kad kopā nogāzās te cilvēki un stumbri.
Lauks tagad nomiris. Guļ bedrēs melnajās
Vēl bruņu cepures un kauli bāli,

Bet cauri tukšiem acu dobumiem
Jau sīku asnu izstiepusi zāle,
Un pāri meža kokiem nolauztiem
Spīd klusa, sudrabota tāle...
Gar mežu sieva iet. Tai plecos graudu maiss,
Un gurnus spēcīgos tā rāmi šūpo.
Drīz viņa māte būs. Deg lakats sarkanais
Ap galvu tai. Iet viņa nepaklūpot
Pār kauliem piemētāto nāves lauku
Uz pirmo arumu, kur agra gaisma līst,
Un sviedrus mierīgi no pieres slauka —
Ar dzīvību tā zemi piepildīs.

KŪLĒJI ATĀLKALNĀ

Rudens birzis tālu liesmo,
Trauslās sudrabkurpēs salna
Kāpj uz zaļā Atālkalna.

Bet kā daudzu bišu dziesmu
Medussaldu dūdošanu
Dzird tā kalna galā skanam.

Tālu spīdot rudens kokiem,
Augšā skaņi līgo ļaudis.
Spožā straumē smagi graudi

Plūst pār viņu cietām rokām.
Vaigs tiem karstas rasas slacīts,
Vasara vēl staro acīs.

Nopļāva tie zelta spailes
Kuršu zemes laukos melnos,
Kas bij sētas nāves pelnos.

Salnai augšā kāpt ir bailes —
Kūlēji dzied kalnā augstā,
Sauli šūpodami plaukstās.

VECAIS TATĀRS

Kaspijas sāļainos laukos
Kādreiz es sastapu tevi,
Labdienu pats tu man devi
Vārdos tik dīvaini jaukos:

«Sveika, es esmu vecs tatārs,
Bet tevi vēroju, māsa.
Vaigam tev svešāda krāsa,
Acis tik bēdīgi skatās.»

Divkupru kamielim blakus
Soļodams liesmainā tveicē,
Skatījies manī un teici
Stepē uz smilšainas takas:

«Laikam no tālienes brauci,
Kur tik daudz smiltāju nava.
Saki — kur zeme ir tava
Un kā lai tevi es saucu?»

Dzirdējis atbildi manu,
Skaļi tu iesmējies priekā:

«Draudzene, vārds tavs man liekas
Gluži kā tatāriem skanam.

Mirza — hans valdnieks reiz bija —
Varbūt mēs esam pat radi.
Ismaels, Farids un Kadirs
Saucas dēli man triji.

Visi tie aizgāja karot,
Kādreiz tev dzimtenē arī
Nonāks mans jaunākais Farids,
Visur viņš brīnumus dara.»

Plaši tad atvēris vārtus,
Sacīji mierīgi: «Ienāc!
Gribu šodien vēl cienāt
Tevi ar arbūzu sārtu.»

Šķidrumu dīvainu lēji
Zeltainā austrumu traukā,
Sniedzi man sāļu un tauku
Spēcīgo tatāru tēju.

Paklājus sedzi uz grīdas,
Spilvenus saliki kaudzē —
Plecam man pieskāries saudzīgs:
«Dusi kā mājās šo brīdi.

Gan jau reiz nobeigsies kari,
Mājās tu būsi patiesi,
Un tad pie tevis kā viesis
Ienāks mans kareivis Farids.»

Svelmainā vējā tik liegi
Balss tava sacīja: «Māsa,» —
Vaigā man mirdzoša lāsa
Drebēja, iegrimstot miegā.

Tagad no Latvijas tāles
Acis uz Kaspiju skatās.
Stepē iet sirmgalvis tatārs,
Dvēselei manai viņš brālis.

HIMNA PAVASARIM

Slavēts lai pavasars!
Šalcošie, briedīgie, rasmainie lieti,
Zaļganie, smaragda dzirkstošie dzieti,
Saules kaislīgais stars.
Sēklu un pumpuru slepenā, trīcošā kaisma,
Ūdeņu dūkšana, tālumu rožainā gaisma,
Gaistošu tauriņu bars.
Slavēts lai mežu un birztalu neskartais plaukums.
Arāja pēdas gar kūpošu lauku,
Rītausmas sudraba jaukums,
Pazemīgs bērza zars.
Slavēta sirds, kuru noreibums satver.
Klēpis, ko salda un sāpīga dzīvība atver.
Slavēts lai pavasars,
Pasauli kas, pie mirdzošām krūtīm sev kļāvis,
Mūžīgi jaunu paceļ pār nāvi!

DRAUGA VĀRDI

Ai, padomju saule, kas tāls bij, ir tuvu,
Ar tevi es mājas un pasauli guvu.

Tautas dzejnieks
Jānis Sudrabkalns

Tavu zvaigžņu lielais spožums
Atver tautām jaunu dzīvi.

MŪSU GADI

Jau miera piecgadē jauns sācies gads.
Šie mūsu dzīves brīnumainie gadi,
Kad diena celdamās sauc: nāc un radi!
Un aukstam janvārim ir pavasara skats.

Nu dzīves audums krāšņi starot sāk,
Ikviens tur savu zvaigžņu metu audis.
Es sveicinu jūs, stiprie darbaļaudis,
No jūsu dvēselēm šīs gaismas skaistums nāk.

Jauns saules gads ir pacēlies pār jums,
Pār jums, kas neprasāt sev vieglu laimi,
Bet sevi atdodat par savu brāļu saimi
Un laimi neveicamu aužat visiem mums.

Krīt ienaidnieks no zibens metiem šiem,
Bet spēku zvaigžņotu tie iedod draugam.
Ar katru gadu jaunam mūžam augam
Par dzīves radītājiem, miera kareivjiem.

KRIEVU ZEMES OZOLAM

Es tevi atceros. Daudz putnu dziedāja
Uz taviem stipriem zariem,
Kas zīlēm pilni bij un saules stariem.

Un ilgi klausījos es tavā dūkšanā
Kā tālā pērkondunā,
Kā balsī sensenā, kur mūži runā.

Tu kara vētrā mums tad šalci, varenais,
Ka dzimtā zeme tuva.
Un zars tavs izslietais mums vairogs kļuva.

Tu šalci: «Latvija, tavs mūžs būs skaists
Kā es, kas spēcīgs zeļu
Pār tavas dzīvības un miera ceļu.»

LIELAIS UZBRUKUMS

Celieties, ozoli, augumiem stiegriem un platiem,
Zīļotas bruņas apjoziet stingri,
Stājieties pulkos, bērzi, plīvojot zaļcirtu matiem,
Stepju smiltājos izejiet, kareivji vingri!
Steidzieties, liepas, saules karogu pacelt tūkstošiem
ziedos,
Trauksmainās apses, skanīgām lapām iezvaniet
sauksmi,
Kļavas,
sērmūkšļi,
oši,
visiem jums dzimtene iedos
Vietu, kur aizstāvēt dzīvības plauksmi.
Sausa un sveļoša elpa ir tuksnesī dzimušam vējam,
Dzīvības nīdējs kopš senseniem laikiem tas bija,
Gadu simteņiem stepēs viņš nevaldāms skrēja,
Aizelsies ūdeņus dzēra, asnus izsalcis rija.
Kaltēja zemes sirdi, pārvērta smiltīs un pelnos,
Slāpēja ūdeņus putekļu viesuļos melnos.
Celieties, miljoniem koku,
dēstīti drosmīgām rokām,
Celieties cīņai, kam varoņu teiksmās līdzīgas nava!
Staļina pilsētai apkārt
slēdzieties šalcošā lokā,
Paceliet zaru šķēpus pār viņas mūžīgo slavu!
Izejiet Krievzemes klajos,
zaļokšnie, brālīgie stāvi,
Stājiet ap kapsētu laukiem, atvairiet postošo
svelmi,
Satrieciet melno vētru, tuksnešu alkaino nāvi,
Zaļiem vairogiem sedziet ūdeņu strūklīgo dzelmi,

Stājieties Volgas un Donas krastos,
zaļojiet Urāla kraujās,
Stepēs, kur naidnieku pīšļus apara arāja lemess!
Padomju ļaudis jūs sūta lielajā kaujā:
Aizstāviet cilvēku laimi uz zemes!

MASKAVA REDZ UGUNI UN NAKTI

Tavu zvaigžņu rubīnkvēle
Spulgo cauri zemes tālēm.
Tavu zvaigžņu lielais spožums
Atver tautām jaunu dzīvi.
Redzi, augšup šalko uguns —
Sena, dziļa, neveicama.
Ceļas dižie varoņtēli:
Lāčplēsis ar skaidro vaigu,
Spīdola ar saules acīm.
Visi, kas pret tumsu dega,
Melnā bruņinieka valstij
Cīņu pieteica līdz galam.

Maskava, tu pērkondārdiem
Kauju liesmās pavēstīji
Rīgai lielās brīves vārdu.
Visas tavas debess dzīles
Piepildījās prieka dunām:
Latvija ir padomjzeme,
Latvija ir gaismas zeme,
Kurā uguns veica nakti.
Klausies tagad varoņstāstu,
Seno dziesmu jaunās skaņās.
Dzied to darbaļaužu Rīga,
Dzied to atbrīvota zeme:

Tavā uguns sirdī dzīvo
Visu tautu brīves domas.
Tavas dziļās acis raugās
Vienmēr tavu brāļu vaigā,
Cauri bargiem laika griežiem,
Cauri ugunij un naktij
Tavu zvaigžņu lielais spožums
Atver tautām jaunu dzīvi.

PIE PUŠKINA PIEMINEKĻA

Tveras bulvāra galā,
Akmenī izslējies cēls,
Dunoša laukuma malā
Mierīgs stāv dzejnieka tēls.

Vaigs viņa mūžīgi dzīvais
Atmirgo metālā kalts,
Tautas valoda brīvā
Apkārt kā jūra tam šalc.

Atkal pie dzejnieka kājām
Sēdu kā toreiz es —
Toreiz, kad ceļš man uz mājām
Liesmains caur nāvi bij mests.

Staļina mierīgā runa,
Maskavas salūtu dārds.
Kareivju soļu duna,
Granītā Puškina vārds.

Visu kā dzīvības ķīlu
Sirdī es ieslēdzu sev.
Puškina tauta, par mīlu
Kā lai es pateicos tev!

Draudzīgu roku skauta,
Mājup es varēju iet,
Redzēt, kā Raiņa tautai
Atdotā dzimtene zied.

PADOMJU SIEVIETEI

Kur šalko vārpas un kūlīši zaigo,
Kur vīndārzu zaļums un ābeļu plauksme,
Tur jūt tavu roku stipro un maigo,
Tur visur tavs darbs, tava mīla un slava.

Kur martenu kvēle un turbīnu dima,
Kur virpu un āmuru dzelžainā trauksme,
Kur audēju tītavas griežas bez rimas,
Tur visur tavs darbs, tava mīla un slava.

Kur gleznās redz dzīves daudzveidu krāsas,
Kur marmors un granīts aug cildenos tēlos,
Kur dzirkstot rit dzejas saulainās lāsas,
Tur visur tavs darbs, tava mīla un slava.

Ar Padomju tautu liela tu kļuvi,
Tā rūdīja tavu dvēseli kvēlo,
Un uzvarās, kuras dzimtene guva,
Mirdz mūžīgs tavs darbs, tava mīla un slava.

PIE VOLGAS IETEKAS

Cauri zālainām stepēm Volgas ūdeņi veļas,
Mākoņi, staigājot pāri, valgmi dziļumos smeļas,
Tūkstoš mirdzošās upēs straume varenā šķeļas
Kaspijas vārtos.

Debess un stepe, un ūdens — plūsmai gala te nava, —
Dzimtene, atveras pretim rasmainā auglība tava.
Lēnos un valganos vējos atviļņo smaragda pļavas
Versmainu smaržu.

Šalko un bangojas vārpas līdzteku ūdeņu klaidam,
Kolhozu zaļajos laukos zeltainas melones smaida,
Arbūzi pielejas sulām, vīnogas tvīkdamas gaida
Plūcēju rokas.

Redzu zvejnieku kuģus straumē līgojam ašos,
Diženos zemnieku stāvus soļojam tīrumos plašos.
Stepju un ūdeņu tālēs mūžīgu dzīvību dvašo
Padomju zeme.

MURĀVIJAS ZEMES DZEJNIEKAM

Es zinu to māju, kur šūpulis, kārts
Zem bērza, tev šūpojās viegli,
Kur atskanēja tavs pirmais vārds
Un tavi bērnības smiekli.

Es zinu to ciemu, kur izaugi tu,
Un pļavu, kur ganos gāji,
Kur stabuli, kokā izgrieztu,
Tu priecīgs sev darināji.

Es zinu to skolu, kurp soļoji mazs
Pa lauku lielceļu plato,
Pie krūtīm sev piespiedis grāmatas,
Ar dzintara sauli matos.

Es avotu zinu, kur noliecies,
Lai vaigs tev dzidruma slacīts.
Tā trauksmainais dziļums ielējies
Tev zilās un mirdzošās acīs.

Tās kopu druvas es pazīstu
Ar pasaku apvāršņiem tāliem,
Kur pirmo dziesmu dziedāji tu —
Jauns arājs starp saviem brāļiem.

Es pazīstu tautu, pie kuras sirds
Tu piekļāvies spēku sev ņemi,
Lai apvāršņi veras un pasaule dzird
Šo dziesmu par laimīgo zemi.

Augs uz mūsu brīvās zemes
Gaišs un mūžīgs dzīves dārzs.

TAI RĪTĀ

Tai rītā uzliesmoja debess mala,
Ceļš sauca dunēdams kā spoža stīga.
Uz kara ratiem, krievu lielgabala
Pie tevis atgriezos es, atbrīvotā Rīga.

Vēl liesmas plīvojot tev pieri vija,
Un kauju dūmakas no taviem pleciem slīga,
Bet karavīri sviedrus noslaucīja
Un asinis, kas tev bij dotas, Rīga.

Uz vēsā stobra uzliku es roku:
Šis tērauds taisnīgais ar spēku nesaudzīgu,
Ap Ļeņingradu lauzis nāves loku,
Kā brīves pērkons nogranda pār Rīgu.

Un karavīri mani uzskatīja:
Krievs kapteinis ar seju bezbailīgu
Un ukrainis, kam rēta vaigā bija,
Un armēnis, kas iesaucās: džan, Rīga!

Tie sacīja: — Mēs pārvedām jūs mājās. —
Un sirdī iešalca man laime nemirstīga.
Uz krievu lielgabala piecēlusies kājās,
Es tevi ieraudzīju, dzimtās zemes Rīga!

Es redzēju, ka, soļodami klusi,
Ar sejām paceltām pret gaismu bezgalīgu
Iet latvju strēlnieki uz tavu pusi,
Iet dzīvie, kritušie — celt nākamības Rīgu.

PAVASARIS RĪGĀ

Jau pavasaris, lielais mākslinieks,
Pār Rīgu pacēlis ir starojošu otu,
Lai viņas dārzus krāšņi apgleznotu, —
Dzirkst visos zaros pirmo lapu prieks,
Un puķes iemirdzas arvienu drošāk,
Un bērzu zaļums plīvo uzvarošāk.

Kur bija māja, drupās sagrautā,
Ar celiņiem un mauriem klājies laukums,
Un apkārt šalc tam jauno koku plaukums,
Bet vidū piemineklis stāv.
Stāv māte, partizānu apskāvusi,
Un abi raugās tie uz pavasara pusi.

Pa spožām stalažām tur vīri iet,
Teic dunot veseri: te ceļas nami!
Svelpj strazdi, baloži skrej dūdodami,
Un kaut kur bērnu balsis dzied.
Dimd Rīgas pils: pēc gadusimtu briesmām
Tā atvērusies pavasara dziesmām.

No goda plāksnēm, augsti izslietām,
Uz Rīgu raugās darbaļaužu sejas —
Uz pilsētu, kas pretim saulei slejas

Ar saviem torņiem, namiem, rūpnīcām.
Liels maigums atvēries ir vaigos skarbos:
Tā mīla ir, kas vēlas dzīvot darbos.

Redz audēja — tās audums rūpīgais
Ir vijies meitenei ap stāvu slaido.
Māj stikliniekam logi, plati smaidot, —
Jauns dienas mirdzums viņu rūtīs kaist.
Gar metālistu, viņu sveicot klusi,
Kā dzelzu bites aizdūc trolejbusi.

It visur saule ieskatās kā draugs.
Lūk — maiznīca. Tur balti vizmo milti
Un plauktos rudzu maize smaržo silti.
Sveiks, brīvi zaļojošais kopu lauks,
Kur aprakta ir viensētnieka raize, —
Uz tevis izaug labā brāļu maize!

Mirdz grāmatlogs daudzkrāsu sējumos:
Tur Rainis cēlais, Upīts spēkā asā
Un kvēlais Sudrabkalns. Jā, tagad lasa
Simts tautu savā mēlē vārdus šos.
Un, pāri grāmatām tā skatam slīdot,
Redz citus vārdus viņiem blakus spīdot.

Tur Puškins, Heine — spožums nemirstīgs,
Fadejevs un Tvardovskis, Salomeja Neris,
Aibeks un Džambuls. Viņu vārdos vēris
Sev ceļu pavasars, kas dzīvi radīt tvīkst
Ar paliem vareniem, ar lielo cīņu trauksmi,
Ar jaunās zemes nerimstošo plauksmi.

ĀBELE

Manai mātei

Pāri tavam kapam ausa
Manas pārnākšanas rīts,
Un nu smilšu kalnā sausā
Koks zeļ, manis iedēstīts.

Tālu mirgo mazais pakalns,
Sasaukdamies putni skrej.
Rīta rasa zarus slaka
Uzplaukušai ābelei.

Mana māte, dusēt vari,
Apbārstīta ziediem šiem:
Ābelei būs pilni zari
Tumšsarkaniem āboliem.

Un tā, noliekdamās zemu,
Tavu mūža sapni skars.
Augs uz mūsu brīvās zemes
Gaišs un mūžīgs dzīves dārzs.

SĒJĒJA DZIESMA

Šos laukus, ko sentēvi ara,
Nu esmu sev ieguvis.
Es, padomju zeme, tavs arājs
Un arī tavs kareivis.

Ar strēlnieka mēteli plecos,
Kas kaujās līdz bija man,

Es izeju tīrumos vecos,
Bet dziesma tur jauna skan.

Tā agrīno sējēju dziesma,
Tai atsaucas cīrulis spirgts.
Krīt vaigā man rīta liesma
Un sētuvē graudi dzirkst.

Vējš priecīgi līdzi man auļo,
Viss apvārsnis gaismā spīd.
Daudz mazu un mirdzošu sauļu
Nāk sējēji izkaisīt.

Šai zemē, kas mozdamās garo,
Plūst zeltaina graudu šalts.
Lai laimes un brīvības staros
Mums padomju druvas šalc!

JAUNĀ PĻĀVĒJA DZIESMA

Klāt rīta stunda spožā,
Jau diena acis ver.
Un saule uzlecošā
No puķēm rasu dzer.

Nāc pļavās, mana mīļā,
Tur līksmas balsis skan.
Un, redzi, izkapts zvīļā
Pār plecu spulgo man.

No viegla bērza koka,
Kas zelta šķiedrām klāts,

Tev grābeklis mirdz rokā —
Tas manis darināts.

Jo līčos, upju gravās
Jau jāņuzāles zied
Un padomjzemes pļavās
Laiks pļāvējiem ir iet.

Kad smagie zāles vāli
Pie manām kājām krīt,
Starp grābējām lai tāli
Tavs sārtais lakats spīd.

Nāc pļavās, mana mīļā,
Mums tagad pieder tās.
Mirdz mana izkapts zvīļā
Zem saules lecošās.

RUDZU LAUKS

Atlido dienvidu vēji,
Tvīkstošas vēsmas tie raisa.
Atlido austrumu vēji,
Sarkanas magones kaisa.
Mirgojot paceļas saule,
Vārpas dzer pasaules gaismu.
Klusumā piepilda saule
Stiebrus ar zeltainu kaismu.
Mākoņi dūkdami veļas,
Rudzulauks tumšu met vilni.
Mākoņi rūkdami šķeļas
Uguns un ūdeņu pilni.

Zibeņu ātrajām blāzmām
Skrejot pa debesi plašo.
Spožām un šalcošām brāzmām
Rudzulauks vētraini dvašo.
Negaisi aizšalko strauji,
Auglības putekļiem kūpot.
Pļāvēji, ejot uz pļauju,
Plecos sev varvīksni šūpo.

MEITENE AR VAINAGU

Tikko modusies, izsteidzos pļavā
Agrāk kā bite agrtecīte.
Apbira viegli ar sudraba rasu
Mana Jāņu vainaga vītes.

Sensens ir vainags, jauni tam ziedi, —
Dzimtene, jauna esmu es pati.
Šonakt ar tavu ozolu lapām
Jāapvij mana pļāvēja mati.

Roku rokā ar kopsaimes ļaudīm
Eju tam pretim pa meijotiem vārtiem.
Pasniedzu viņam vainagu savu
Pāri spožajiem saulgriežu sārtiem.

Vakara blāzma tiekas ar ausmu,
Padomju pagalmā vainags mans spīgo.
Un vēl gaišāk kā mana mīla
Atskan man cilvēku brālības līgo.

AUSMĀ

Rīta stundā zem rasota koka
Uz kakla man zaru nolieca tava roka
Uņ matus sirmos, kas manus deniņus vija,
Tava mute noskūpstīja.
Tev roka bij cieta kā pēc malkas cirtēja darba,
Tavas acis krēslā spīdēja gaišas un skarbas.
Vēl arvien, vēl arvien es tevī mozdamās skatos —
Man saule lēnām cēlās tavos redzokļos platos.

VECAJĀ KURZEMES SĒTĀ

Brīvdabas muzejā

Vēl tikšķ vecais pulkstenis pie sienas,
Un Jāņu vainags smaržo pār tukšajām gultām,
Kur vēsos linu palagos paaudzes dzima un mira.
Te raženi čīkstēja šūpuļu līkstis
Un mirējus gaidīja šķirsts uz istabas augšas.
Pie skalu uguns dūkdami ratiņi griezās —
Dus vērpējas tagad Kurzemes kapkalnos zaļos.
Gaiss smaržo pēc abrām un klona, un sensenu
pavardu dūmiem,
Pēc atmiņu sūrmes par gājēju mūžiem.
Tik klusi šūpojas puķes starp klēti un māju,
Šurp atlido bišu ēnas no pagātnes dārziem.
Te vectēvs taisīja stropus. Viņš šķērsām pīlādžus sēja,
Lai zibens neiesper Dižliķu klētī.
Starp saimnieces tīnēm un lādēm tur gulēja meita,
Kam manta bij — pakulu lindraks un sviedri uz
vaiga.
Gaišcirtains puisis zem nojumes izkapti trina,

Pirms ausmas tam jāpļauj bij saimnieka rudzi.
Un ilgi viņš pļāva. Veselu mūžu.
Tad sirms pa gatvi gāja uz nabagu māju,
Un druvas tam klanījās zemu.
Šai vecajā Kurzemes sētā, ko dzimtene atmiņai glabā,
Vairs nedzird kalpu un saimnieku balsis.
Stāv senajā pagalmā spoža vasaras diena
Un klausās: caur tāli dūc traktoru pērkons,
Vāc Kurzemes kopsētās arāji brālības ražu.

PAJŪGI CEĻĀ UZ RĪGU

Pajūgi pa ceļu brauc
Rudens birzīm cauri.
Zelta lapas līdzi trauc,
Vējš pūš tāšu tauri.

Āboli dus vezumos
Vaigiem koši sārtiem.
Kolhoznieki vedīs tos
Cauri Rīgas vārtiem.

Klusi piena kannās guldz
Agrā rīta lējums.
Kublā sviests mirdz spoži kults,
Smagi viļņo krējums.

Kartupeļu rudais vaigs
Zeltdzeltenam kālim
Salmos pieglaužas tik maigs
It kā brālis brālim.

Saulesbalti starojot,
Maisā zuzo milti.

Rudzu maize garojot
Dvašu uzpūš silti.

Pajūgi pa ceļiem trauc
Sārtas blāzmas skartiem.
Kolhoznieki cauri brauc
Rudens goda vārtiem.

Nāk no brāļu tīrumiem
Raža bagātīga.
Savu daļu ņem no tiem,
Darbaļaužu Rīga.

VASARAI

Ai, vasara, cik salds tavs bites dzēlums,
Kāds maigums dun no taviem pērkoņiem,
Cik smags ir tavu vieglo smaržu kvēlums,
Kas aizviļņo pret tāliem apvāršņiem.

Jau tumšsarkana āboliņa jūra
Sāk vējā savas lēnās bangas velt.
Kūp zemes versme medaina un sūra
Ar dzīvību, ko mūžiem neizsmelt.

Tā rožu ugunīs un spīvo stiebru smailēs
No zemes iežiem augšup lauzties grib —
Deg vīru rokās brūnganās un kailās
Un sievu vaigos kaistošajos zib.

Ai, vasara, tavs nevaldāmais briedums
Jau vārpās tvīkst un saldās sēklās tumst,
Lai piepildītu cilvēkus un ziedus
Reiz krāšņu augļu mūžīgums.

ANNA SAKSE RUNĀ KOLHOZĀ «PRET KALNU»

Vai aizmirst var tās takas, kuras kopā gājām
Uz skolu, ganu gaitās, mana darba cilts.
Kur arī neietu, pie manām kājām
Būs vienmēr Lejasciema smilts.

Es visur redzēju ap sevi jūsu sejas,
Un manā darbā sevi redzat jūs.
Pret kalnu gājāt jūs no dziļās kalpu lejas,
Pret augstienēm, kurp Staļins sauca mūs.

Tur traucās mūsu mūža sapņi pirmie,
Kad brīvībai mēs gājām ceļu lauzt.
Šeit mūsu bērni stāv un mūsu tēvi sirmie,
Un dzīves jaunība tiem sejās aust.

Par jums es domāju, kad kopā trauca
Uz Maskavu daudz tautu sūtītie.
«Nekad vairs karu!» milijoni sauca, —
Mums dzīves sardzē blakus stāvēs tie.

Posts nenāks vairs uz mūsu tēvu zemes.
Un ienaidnieks tās slieksni neaizskars.
Ne granātas, bet spožais miera lemess
Šo brāļu zemi jaunai sējai ars.

DZĪVAJAM RAINIM

Gaiša un šalcoša bērzu gatve
Atkal no jauna acīm atver
Tēlu, kas spēcīgs pret sauli ceļas.

Nakts zem kājām tam samīta šķeļas,
Paceļas diena, kam gala nava.
Raini,
Šī diena ir mūsu, ir Tava!
Dzīvo, kā dzīvot tu gribēji iet:
— Vēl aiz nāves, nakts un vēja,
Vēl aiz saules, kura riet. —
Nebeidzas Tevis iesāktā gaita,
Tavas dzīvības gadiem nav skaita.
Mēs Tevi redzam — zvaigzne un liesma!
Mēs Tevi dzirdam, brīvības dziesma!
Spēks, kas no klintīm ugunis šķīla, —
Mīla — ir kļuvusi miljonu mīla.
Raini,
Ar padomju tautām Tu ej
Dzīvot un atvērties cilvēcei.

DZIESMU SVĒTKOS

Pacelies, lidinies, atmirdzi, dziesma,
Brīvības cīrulis, spārnotā liesma,
Gadsimtos tautas dvēseles prieks!

Rijās reiz dzimtļaužu spriguļi spīvi
Klaudzot dziedāja dziesmu par brīvi,
Gaidot dienu, kad kungus tie trieks.

Ilgi bez saules dziedāja bāri,
Dziesma pār mūžiem mirdzēja pāri,
Neklusa viņu taisnīgā balss.

Nava vairs kungu. Tie pazemē slīga.
Brīva ir Latvija, brīva ir Rīga,
Senajai cīņai pienāca gals.

Latviešu strēlnieks caur kaujlauku dārdiem
Dziedāja dziesmu ar taisnības vārdiem,
Pacēlās daudztautu brālības valsts.

Padomju saimē Latvija līgo,
Vizuļo saktas, un vainagi spīgo,
Villaines baltas kā ābeles zied.

Darba un cīņu varenā dunā
Tagadne dziesmās ar nākotni runā,
Jaunas pasaules daiļumam dzied.

Pacelies, lidinies, atmirdzi, dziesma,
Brīvības cīrulis, spārnotā liesma,
Gadsimtos tautas dvēseles prieks!

REDZOT ZIEMEĻBLĀZMU

Trīsēja nakts, kļuva spīdekļi bāli,
Raudzījās visi uz ziemeļu tāli.
Klusa un varena spožuma skarti,
Atvērās pēkšņi tur pasaules vārti.
Augšup no sniegu un šļūdoņu plaismas
Ziedošos plīvuros pacēlās gaisma.
Zaļsārti avoti, strūklainas akas
Dzirkstīja tālē, kur saulei nav takas.
Auļoja stari, un debesis šķēlās,
Blāzmainas bangas pret augstumiem vēlās.
Spožuma jūra, kas viļņo un nedus,
Izlauzās pati no tumsas un ledus.
Varoņu šķēpus pacēla kāvi:
Gaisma pret tumsību, dzīve pret nāvi.

BURU LAIVA UZ DAUGAVAS

Daugava, pār tevi cilā
Spārnus baltu putnu pulks.
Tavā straumē tumši zilā
Plīvo gaišu buru spulgs.

Baltas buras — prieka spārni —
Saulē atvērušās zib.
Noskriet kaiju, noskriet gārni,
Noskriet mākoņus tās grib.

Esi sveika, upe brīvā,
Līgodama laivu nes.
Tavā straumē mūžam dzīvā
Senu dziesmu dzirdu es.

Senā dziesma, jauna skani,
Raiņa dziesma, skani tā:
— Pūt, vējiņi, aiznes mani
Jūras baltā augstumā. —

Mirdzēdama laiva līgo,
Zvejnieki kur tīklus ceļ,
Un pret tāli bezgalīgo
Zvaigžņots kuģis viļņus šķeļ.

— Sveiki, brāļi, lai jums sokas
Veikt, ko prasa vīru gods.
Zvejnieki, mirdz jūsu rokās
Jūras devums sudrabots.

Un pār jūsu brūnām pierēm,
Kuģinieki, zvaigzne viz —

Tā, kas sargā zemes mieru, —
Piecstarainais auseklis.

Acīm gaišām, acīm skarbām,
Kurās jūras spīvums dus,
Vētrās, klusumā un darbā
Vērojat jūs apvāršņus.

Sveika, jūra! Tava dvaša
Jaunu šalkmi burās lies.
Nerimstoša, dziļa, plaša —
Kā tu dzīvei līdzinies! —

Buras, buras plīvojošās,
Vējos atvērušās, sauc:
— Sirdis brīvās, sirdis drošās,
Jums ir tāles aizsniegt ļauts!

MĀKSLINIEKAM

Franciskam Varslavānam

Pusgadsimta ir dzīvots,
Un dzīvot, tas ir — strādāt, domāt, just
Un cīņai iedegties, lai skaists un brīvots
Aug mūža darbs, kas nevar zust.

Tev acis mīlā uzskata šo zemi,
Tāls kara ceļš ar brāļiem izstaigāts.
No viņas dzīvības tu savai spēku ņemi.
Bērzs zaļo spirgts, lauks svaigām vagām klāts.

Mirdz mīļā Latgale — tai tava sirds ir dota,
No ziliem ezeriem tās laipnais skatiens spīd.

Ar gaišu dedzību grib, meistar, tava ota
Mums dzimtās zemes vaigu parādīt.

To tauta redz, kas dzīvi radīt ceļas,
Jo viņai pieder tavas mākslas prieks. —
Un veras avoti, kas mūžam neizsmeļas,
Kad dzīvi līdzradīt iet patiess mākslinieks.

AUDĒJU PILSĒTAI IVANOVAI

Pilsēta gaišā un labā,
Vai tu vēl atmiņā glabā
Dziesmu par brāli, ko zīle
Sauca Tēvijas karā?
Uvodas dzirkstošā dzīle
Atbalsi glabā un nes.
Latviešus izvadot karā,
Dziedāja meitenes.
Noslaukot asaras savas,
Atbildi dzirdēja tās.
Dziedāja dvēsele tava
Stellēs un tītavās.
Spoles skrēja kā liesma,
Zibeņots pavediens vērpās.
Skanēja audēju dziesma,
Darinot kareivju tērpus:
— Māsas, tā diena nav tālu,
Sirdīs to tuvu mēs jaušam.
Mājās sagaidiet brāļus,
Uzvaras tērpus tiem aužam! —
Kareivju drēbēs tavās,
Latviešu strēlnieku slavā
Pārnāca mājās brāļi.

Vārtstabā dziedāja zīle,
Vēstīja uzvaru tāli.
Daugavas mirdzošā dzīle
Māsiņu Uvodu sveic.
Audēju pilsēta, dzirdi —
Tavu brālīgo sirdi
Padomju Latvija teic.
Dūciet, stelles un spoles,
Metus auzdamas dzīvei!
Audēju rokas solās
Dot tai diženas rotas:
Darbam, mieram un brīvei
Krāšņi tās izmargotas.

PIE PUŠKINA KAPA

Nes Gruzija tev savas rozes,
Un Lietuva tev rūtas sniedz.
No Uzbekijas saules gozes
Ir sūtīts saldais džidas zieds.

Un zilo rudzu puķu vītne
Kā krievu zemes acis spīd,
Simts tautu tavu mūža mītni
Ir atnākušas ziediem vīt.

Kā tevi sveicināt es varu,
Kam visa zeme ziedus nes?
No Raiņa priedes vienu zaru
Tev, nemirstīgais, nesu es.

Ir viņā lielās vētras šalkas,
Kas nebeidza pret tāli saukt,

Un manas tautas saules alkas,
Kas dzīvot grib un mūžam augt.

Tā agri sveicināja ausmu,
Kas pacēlās no austrumiem,
Un tava svētā brīves jausma
Tai dziesmās atšalca no tiem.

Simts tautu nāk — tās ļaužu ciltis,
Ko garā spēji saskatīt,
Tā dzīvība, kas kapa smiltis
Ir atnākusi ziediem vīt.

Par tavu vārdu gaišo varu,
Ko mana tauta sirdī nes, —
No Raiņa priedes vienu zaru
Tev, nemirstīgais, nesu es.

Ja brālības ceļš ved no sirds uz sirdi,
Tad attālums ir tikai teika.

LATVIEŠU DZEJNIEKI UKRAIŅU KOLHOZA BĒRNUDĀRZĀ

Pār ābeļkoku mežu
Deg vakarblāzmas spulgs,
Pie baltas mājas vārtiem
Stāv mazu bērnu pulks.

Tur saulespuķes augsti
Pār viņiem galvas ceļ
Un kukurūzas vārpas
Kā lieli zižļi zeļ.

Kā simtiem spožu sauļu
Mūs noliekdamās skar,
Kad daudzas sīkas balsis
Teic reizē: labvakar!

Un istabās mēs ejam
Tad līdzi bērniem šiem,
Mēs staigājam gar gultām
Un gaišiem šūpuļiem.

Pie maziem, maziem galdiem
Tie dzejniekus ved klāt
Uz maziem rūķu krēsliem
Mūs, lielos, sēdināt.

Uz maziem teiksmu galdiem
Mums dižens mielasts celts,
Dzirkst āboli un plūmes,
Mirdz kukurūzas zelts.

Tie padomjzemes ļaudis,
Kas vāca augļus šos,
Kas izaudzēja bērnus
Un vārpas tīrumos.

Mēs teicām: slava tēviem,
Kas stepēs ar un pļauj.
Mēs teicām: slava mātēm,
Kas kviešus statos krauj.

Par lāča bērniem dziedam
Mēs šūpļa dziesmu tiem,
Šiem mūsu brāļu bērniem,
Šiem maziem ukraiņiem.

Lai ābeles tiem žūžo
Un šalko kviešu lauks!
Šai atbrīvotā zemē
Tie lieliem darbiem augs.

DŅEPROSTROJĀ

Dņepras augstā krastā stāvu —
Sveika, upe brīvā tu!
Tavi dēli neatļāva,
Lai tu svešiem vergotu.

Iebrucēji gāja bojā,
Bēdu dienām nāca gals.
Atjaunotā Dņeprostrojā
Vareni grand tava balss.

Draudzīga un spēka pilna
Dzied tā milzu turbīnās.
Dņepra, tavu zilo vilni
Gaismas vilnī pārvērš tās.

Tava straume šalc un gulgo,
Tūkstoš spuldžu iededz tā.
Visa Zaporožje spulgo,
Mirgo šahtas Donbasā.

Plūsti, plūsti, upe dzīvā,
Esi avots gaismai tai,
Kuru tavi dēli brīvie
Deva mātei Ukrainai!

Šurp no Daugavas es nācu
Brāļu sveicienu nest tiem.
Slavu mūžīgu šalc krāces
Dņeprostroja cēlējiem.

PADOMJU UKRAINAI

Tu ienāci dvēselē manā
Ar sudraba papeļu šalkām,
Ar tālumu lielajām alkām,
Ar stepi un debesi plašo.

Tu ienāci dvēselē manā
Ar kviešu un saulpuķu zaigu,

Ar cilvēku draudzīgo vaigu
Un dziesmām, kur brīvība dvašo.

Tu ienāci dvēselē manā
Ar kareivju karstajām rētām,
Ar kritušo kapenēm svētām,
Kur pāri līst uzvaras gaisma.

Tu ienāci dvēselē manā
Ar versmaina tērauda dārdiem,
Ar turbīnu dunošiem vārdiem
Un pilsētu vareno kaismu.

Tu ienāci dvēselē manā
Ar mūžīgas dzīvības liesmu,
Ar plaukstošu ābeļu dziesmu,
Tu, Ukraina, padomju zeme.

NIZAMI

Dus Širvanšahs pīšļos. Un dzejas viņš tavas
Ar smalkiem vārdiem ne slavēs, ne pels.
Tu dzīvo, Nizami. Mirdz tava slava
Kā kalnu augstumos ezers Gegels.

Nu lepnajiem valdniekiem kalpots ir gana,
Pēc gadu simteņiem kļūsti tu brīvs.
Sauc tevi dzimtene Azerbaidžāna,
Kā tautas dziesminieks viņā tu dzīvs.

Tai Hosrova drosme deg brūnajā vaigā,
Kaist dziesmās Medžnuna dvēseles kvēls.
Tur dejā aizvijas Leili maigā,
Mirdz paklājos ieausts Širinas tēls.

Ir tava tauta modusies rītam,
Un Farhada veseri roka tai ceļ.
Jau varenās celtnes redz Sumgaitā,
No kanālu ūdeņiem tuksneši zeļ.

Tu draugs esi strādniekam. Brālis tu ganam.
Par tevi dzied arājs, maiguma skarts.
Dzird tava dzimtene Azerbaidžāna,
Kā padomju tautās skan Nizami vārds.

AZERBAIDŽĀNAS DZEJNIECEI

Lai manu balsi šai dienā tu dzirdi,
Kad padomju dzimtene sievieti cilda,
Nigjar Rafeibeili, arvien manu sirdi
Ar draudzības dedzīgo vīnu tu pildi.

Šai spožajā dienā tu esi man blakus
Un tavā rokā ievijas mana.
Ar naftas avotiem šalko man Baku,
Caur tālumiem mirdz tava Azerbaidžāna.

Tur daudztautu dzejnieku varenā saimē
Man balss tava skanēja gudra un maiga:
Mums laime ir mūsu dzimtenes laimē,
Mēs bites, kas medu tai savācam naigas.

No mūžīgiem avotiem plūst tāda dzeja,
Kas tautas dzīvē izraisa sevi.
Cik skaista ir padomju dzejnieces seja,
Nigjar, mana dzidrā, kad uzskatu tevi!

ARMĒNIJAS AKMENS

Avetikam Isaakjanam

Kur Sevans kalnos spulgo mūžam skaists
Kā smaragdzaļa bezgalības acs,
Es tevi pacēlu, tu mirdzošais.

Pie tevis tagad kavējas mans skats,
Par Armēniju tu man domāt liec —
Uz tevi blāzmu metis Ararats.

Tev pāri bruņās gāja romiets ciets,
Pār tevi traucās arābs auļojošs
Un turku nevaldāmais nāves spiets.

Tu asins straumēs nomazgājies spožs
Un degi gadsimtos pilns karstas spīts,
Zem iebrucēju kājām zvērojošs.

Un tavu bargo kvēli noskūpstīt
Pie tevis ceļos krita trimdinieks,
Pie tevis atgriezās viņš šķēpu trīt.

Kā uguns dzirkstis izšķīlās tavs prieks,
Kad Hajastanas ausma iedegās,
Kad, zemei dunot, bēga ienaidnieks.

Tad, haiku akmens, nāca dienas tās,
Kad, brāļu tautu soļus sadzirdot,
Tu kvēloji zem saules sarkanās.

Tā laimes spožumu tev nāca dot,
Kas tagad tavās lepnās šķautnēs kaist,
Lai, laiku celtnē tevi iekaļot,
Mirdz Armēnijas liktens skaists.

PIE UPES BZIBI

Zaļā upe Bzibi,
Viegliem viļņiem zibi
Abhāzijas kraujās.

Zibsnīdama smaidi,
Pāri radzēm svaidi
Putu sprogas straujās.

Klinšu kalnu gāles,
Augstas debess tāles
Tev ir jāatstaro.

Tevī spulgo košas
Mirtes zaļojošas,
Kas no klintīm zaro.

Reiz tas sapnis bija,
Kas man parādīja
Tevi, garām iedams.

Pērses krastos cēlos
Sajutu, ka vēlos
Dzirdēt tevi dziedam.

Nu tev pāri liecos,
Ieklausīties tiecos
Tavas straumes čalā:

— Paliec, paliec ilgi
Šeit, kur kalni zilgi
Melnās jūras malā.

Manos krastos brīvos
Tavi draugi dzīvo —
Vīnkopji un gani. —

Zaļā upe Bzibi,
Tā tu šalcot gribi
Teikt, ka mīli mani.

Spulgo vīna ķekars,
Gans uz kalnu tekas
Gaišs man raugās vaigā.

Bzibi, līksma dziedi,
Mirgodama ziedi
Baltu putu zaigā.

Un es neatvados —
Sirds tev dziesmu atdos,
Kalnu upe straujā.

Neaizmirsīs mani
Vīnkopji un gani
Abhāzijas kraujās.

GANS DZIED KALNOS

Starp baltām avīm kalnu pļavā zaļā,
Kur pāri klintīm dzirkstot lēkā strauts,
Dzied jaunais gans. Par strautu dzied viņš skaļāk —
Un kalnu atbalsis tam modri pretim sauc:

Halilali, halilulil

Viņš dzied: lai sveicināta Gori māja,
Kur šūpulis reiz mazam zēnam bij.
Liels ceļu brīvībai viņš atvērt gāja —
Nu kalnos gans tam saules dziesmu vij:

Halilali, halililuli!

SAULE GAGROS

Dzirkst mana Latvija novembra salnā,
Stāvu es dienvidu zaļajā kalnā.
Sauli pie krūtīm sev piekļautu turu,
Panācu vasaras gaistošo buru.
Lejup pa Daugavu viegli tā skrēja,
Baltajā jūrā tā aizvizēja.
Vasaras saule, tev aizbēgt ir agri —
Panācu tevi, kur palmās šalc Gagri.
Tālu no Baltijas apvāršņa mīļā
Melnajā jūrā tu lidinies, zvīļā.
Saulē man blakus iet lietuvju dzejnieks,
Donbasa ogļracis, Kaspijas zvejnieks.
Redzu: zem palmas stāv mednieks no tundras,
Vīnogas sniedz viņam gruzietes mundras.
Rudens te elpu mums neuzpūš skarbu,
Saule ir alga par dzīvi un darbu.
Silti vējš bambusu birztalā gulgo,
Tējaskrūms uzzied, zeltoranžas spulgo.
Padomju dzimtene, sauli mums devi —
Sauli es dziesmās celšu pār tevi.

HAMZA HAKIMS ZADĒ NIAZI

Šahimardanā, kur klinšu plaismā
Dzimst upes — baltcirtainā Oksu
Un zaļace lēcēja Koksu, —
Ap kalifa Alija kapu kā lizdas spīd kišlaka mājas
Un ērgļi lidinājas
Kalnu sniegotā gaismā.
Šahimardanā zemniekus uzrunāja
Dzejnieks
Hamza Hakims Zadē Niazi:
«Brāļi, nesēdiet būdās pa vienam,
Kopīgs lai ganāmpulks jums,
kopīgs kokvilnas lauks —
Nedodiet tos vairs nevienam.
Izraujiet plēsīgos zobus, kam tie vēl augs.
Ilgi jums miesu kaltēja posts,
Tagad jums rokās ielikta brīvības maize.
Neļaujiet šakāļiem tanī kost,
Un baji uz mūžiem no uzbekiem aizies.
Ieročiem rokās ejiet pret basmaču baru,
Par dzīvību savu —
par padomju varu!
Neļaujiet vecajam mullam nopirkt
Ciematā meiteni jaunu par naudu.
Beidzot spēcīgi topiet
Sev no acīm izmest gadsimtu snaudu —
Neesiet smiltis, ko samaļ kismeta rats.
Vaigi jāatsedz uzbeku meitām un sievām,
Lai tās noskūpsta saule, ierauga mīlas skats, —
Neticiet Allaham — niknajam dievam.
Kišlaka būdās sakņupusi sēž nakts,
Ielidos putns tur zibošām spalvām.
Mirdama raustās sveces kūpošā dakts,

Spuldzes iedegsies pār jūsu bērnu galvām.
Apkārt Alija kapam pazudīs lūdzēju skrandas
Dzimtā ciematā manā.
Ausmas karogs pār kalnu virsotnēm plandās,
Ļeņins atnācis Šahimardanā!» —
Zemniekiem, bijušiem kalpiem,
tā teica Hamza, slavens ar dziesmām.
Gaisma lauzās no viņu tumšajām sejām,
Acis tiem pielija liesmām.
Sauca tie:
«Hamza, ar tevi mēs ejam
Pret plēsīgo šakāļu baru,
Par dzīvību savu — par padomju varu.»
Bet, slēpušies augstāk aiz kraujas,
Stāvēja mulla un bajs.
No kalna tiem akmeni atlauza saujas.
Un, lejup triekts, gāzās akmens tad milzīgais,
Kā tikai nāve var krist,
Un nodunot smiltis bira.
Zem karagača sadragāts mira
Hamza Hakims Zadē Niazi,
dzejnieks un komunists.
Šahimardanā, kur klinšu plaismā
Dzimst upes — baltcirtainā Oksu
Un zaļace lēcēja Koksu, —
Tur kalnu sniegotā gaismā
Hamza uz virsotnes akmens vairoga dus,
Pār uzbeku zemi pacelts augstu.
Bet tā ar kolhozu laukiem un dārziem
šalc tam: es plaukstu!
Zem karagača stāv sieviete. Atsegta viņas seja.
Jauns uzbeks tai saka: «Tu esi skaista kā Hamzas
dzeja!»
No Oksu ūdeņiem pacēlās putns mirdzošām spalvām,

Tās spuldzēs mirgo pār kišlaka ļaužu galvām,
Un ļaudis pret virsotni paceļ skatu kā liesmu,
Kas iedegusies nevar vairs dzist.
Dus augstā kalnā
Hamza Hakims Zadē Niazi —
dzejnieks un komunists.
Uz lūpām uzbeki nes viņa dzīvības dziesmu.

DIVAS VĒSTULES

No Uzbekistanas raksta man dzejnieks:
«Asalom, Mirdza hanum! Esiet tūkstoškārt sveika!
Ja brālības ceļš ved no sirds uz sirdi,
Tad attālums ir tikai teika.
Lai visuma spoguļi — saule, mēness un zvaigznes
Jums manas draudzības sveicienu aiznes,
Un gaismas straumēm lai Jūsu ziedošo zemi tiē
dzirda.
Pār jūrām un tuksnešiem lidojot, nācāt Jūs
dzimtenē manā,
Kur arī ziema ir pavasars, — padomju Uzbekistanā.
Jūs dzirdējāt ariku bērnišķās čalas kokvilnas laukos
Un ēdāt plovu uzbeku izkaltos metāla traukos.
Uz Samarkandu zelta ceļš atvērts Jums tapa,
Tur stāvējāt Jūs pie Timura zaļganā nefrīta kapa.
«No pasaules aizej, pirms tā aiziet no tevis,» —
Kā paredzot nākotni, kāds tam ir uzrakstu devis.
Kvēl tuksnešu smiltīs magones sārtas kā asins,
Ko lēja te hanu un šahu zobeni asi.
Bet pasaule aiziet no tiem. Dziest kapeņu mirdzums
blāvi
Pār mirušiem valdniekiem — paaudžu postu un nāvi.
Nu Hamrakula brālīgie dārzi paceļas tuksnešu svelmē.

Tos redzējāt Jūs un atspulgus Fergānas kanāla
dzelmē.
Jūs Latvijas saulē tagad sev rotājat galvu
Ar ziediem apvītu cepuri — uzbeku meiteņu balvu.
Jums patika viņas — vairs parandža nesedz tām
vaigu,
Pret Jūsu zilajām acīm tās pacēla skatu tumšu un
maigu.
Zem viņu ņiprām un brūnganām plaukstām
Jūs redzējāt audumos dzirkstošas varvīksnes
plaukstam,
Un zīda vērpēja taurenis trīsēja Jums uz rokas.
To ņēmāt sev līdz un zaru no džidas — mīlas
smaržīgā koka.
Jums sūtu dzejas es savas: «No austrumiem nāku»
Un «Uzbekistanas uguns». Jaunas rakstīt es sāku.
Jūs iemīlēt spējāt lielā Navoji dzeju,
Tad manējā ieraugiet brīvā uzbeka seju.
Pie mums vienmēr gaidīta būsit. Asalom, Mirdza
hanum!
Raiņa dzimtenei nododiet draudzības sveicienu manu.»

*

No Armēnijas raksta dzejniece:
«Jūsu ģīmetni saņēmu. Jūs rakstāt: «Tai, kura pirmā
Man rādīja kalnu, pār kuru dus mūžība sirmā
Un armēņu brīvības blāzma nedziestot zvīļo.» —
Jā, laimīga bijāt Jūs Erevānā. Bet Jūsu acīs
Ir kāda ēna. Vai varat man sacīt,
Ko gan Jūs zaudējāt — māti, brāli vai mīļo?
Ak, sakiet to man, lai labāk saprast Jūs spētu, —
Jo tālajā armēņu zemē Šorika domā par Jums.

Es zinu: bij smagās cīņās daudz jāzaudē mums.
Bet nav tādu sāpju, kuras mūs uzvarētu.
Mēs esam zari pie dzīva un augšup šalcoša koka,
Kas veldzi var atrast savām visdziļākām slāpēm.
Nav vientulības: vienmēr mūs skar kāda brālīga roka
Un aizved projām no lielām un mazām sāpēm.
Ap mums ir padomju ļaudis. Un spēka guvums
Ir viņu vienkāršais, drosmīgais tuvums.
Ja var Jums prieku dot draudzība mana,
Tad ņemiet to. Tālu no Rīgas ir Erevāna,
Bet Šorika Mirdzai vienmēr tuvu.»

BALĀDE PAR GERILJERO

Kristīno Garsija no kalniem lejā vests,
Ap brūnām rokām valgs tam mests,
Jo viņš ir geriljero.

Karabančelas cietumā
Ap viņu falangisti stāj
Un drūmi viņu vēro.

Viņš pulkus vadīja pret tiem,
Viņš nāvi nesa frankistiem
Ar saviem geriljero.

Teic viens: «Tu biedrus nosauc mums,
Tad piedots tiks tavs noziegums —
Vai dzirdi, geriljero?»

Un otrs sigarillo sniedz,
Pussmaidā acis cieti miedz,
Kas plakstos tumši zvēro.

Bet skatu pavērš astūriets,
Kur logā sārti blāzmo riets,
Un roku neievēro.

Pār tāliem kalniem saule riet,
Tur brīves karotāji iet,
Kas saucas geriljero.

Tad nāk uz priekšu falangists,
Liek dūrei viņa vaigā krist.
«Tu klusē, geriljero?»

Un visi lokā tuvāk nāk,
Kā akmens krusa grandēt sāk —
Sit viņi geriljero.

Trīs stundas Garsiju tie sit,
Tā miesai asins sviedri rit,
Bet klusē geriljero.

Un dunot durvis cieti krīt.
«Varbūt tu runāt sāksi rīt,
Uz redzi, geriljero!»

Un diena riet, un diena aust,
Nāk atkal Garsiju šie šaust,
Bet klusē geriljero.

To brūces klāj kā liesmu spiets,
Tā miesa — kvēlošs granātzieds,
Kas viss ir sāpēm vēries.

Tam trešā dienā asins šalts
No ausīm gāžas, vaigs kļūst balts,
Un pakrīt geriljero.

Bet atkal pieceļas viņš viens,
Tā miesa kļuvusi ir pliens,
Kā sarkans granīts zvēro.

Ja Astūrijas kalnus šķeļ,
Tie vaidam balsi nepaceļ —
Un klusē geriljero.

Tā paiet dienas divpadsmit,
Un pagurst tie, kas viņu sit,
Jo klusē geriljero.

Pirms durvis dunot cieti krīt,
Tie sauc tam: «Apklusīsi rīt
Uz mūžu, geriljero!»

Un dzird viņš — blakus cietumam
Ceļ klaudzot karātavas tam,
Un bende valgu mēro.

Tad pieceļas viņš, diezgan sists,
Un saka: «Esmu komunists.
Tas jums ir jāievēro.

Jūs biedrus nosaukt prasāt man,
Tie visi vienā vārdā skan:
Es — tautas geriljero.

Es neesmu ne liels, ne cēls,
Tik vienkāršs ogļurača dēls
Un spāņu geriljero.

Bet, kājās stāvot, protu mirt,
Lai Pasionārija to dzird
Un tad par mani sēro.

Bet arī priecāties būs tai
Un visai manai Spānijai
Par savu geriljero.

Kristīno Garsija — mans vārds,
Lai paliek nāves neaizskarts,
Jo nemirst geriljero!»

SPĀNIJAI

Spānija, vēl tavu kritušo pelni
Karsti un sāpīgi deg tev uz krūtīm.
Kaist tava zeme. Un frankistiem melniem
Pāri tai soļot ir grūti.

Madride, nemirst tās mūžīgās dienas
Lepnumā tavā un sērās.
Non pasaran! — dun sevī vēl sienas,
Neaizmirsts brīvības zvērests.

Spānijas tauta, kā kareivis stāvi,
Ieslēgta naidnieku lokā.
Tu esi dzīva. Un, atvairot nāvi,
Ieročus turi tu rokās.

Zemi klāj tavu kritušo kauli,
Asinīs granātzieds zvēro.
Bet pār kalniem sarkanu sauli,
Cīņās ejot, redz geriljero.

SPĀŅU MEITENES ZIEDS

Tev rokās neļķes zieds deg košs,
Tik dziļš un liesmojošs
Kā karotāju brūces, mīlētāju asins.
Deg kluss un tumšsarkans

Zieds skaistais mans
Ar savu elpu smaržīgo un sēro:
Yo te quiero.
Bet tagad ej no manis, draugs.
No vēsa akmens plauks
Cits zieds tev bargās, kailās klinšu kraujās.
Grib Spānija un es:
Tev jāatnes
Zieds — brīvība, kas kvēlāk nekā mīla zvēro,
Ej, geriljero!

TOREZS RUNĀ

Torez, Torez,
tavus vārdus dzird
Tik skaidri pasaules dunā.
Vairs Komūnas dvēsele nevar mirt —
Un dzīvā Francija runā.

Ne Francija tā, kas Āfriku spiež,
Kas kāju uz skausta liek vājiem.
Ne franči, kas durkļus un stobrus griež
Pret Vjetnamas cīnītājiem.

Ne franči, kam ir tikai kungu balss,
Kam patīk iedzimto skalpi.
Ne tādi kā Blūms, kā de Golls un Lavals,
Ne Volstrīta rijīgie kalpi.

Ne tie, kam ātri aizmirsies tas,
Ka padomju ļaudis krita
Pie Staļingradas un Maskavas,
Lai Francija celtos cita.

Torez, taviem vārdiem runāt var
Tie franči, kam nebrīves dienās
Ar asinīm rakstīts *Victoire*
Bij gaisma cietuma sienās.

Un padomju armijas uzvaras tiem
Bij cerība tēvijas postā,
Tā mirdzēja franču jūrniekiem,
Kas nogrima Tulonas ostā.

Torez, Torez,
tas ir brālības vārds,
Ko partizāns sauca mirdams.
To granda ogļraču veseru dārds,
Tas miljonu balsīs dzirdams.

Tas dzīvo! Un franču strādnieku balss
Ar tevi skan pasaulē tāli:
— Par tautu mieru stāv Padomju valsts,
Tai esam un paliksim brāļi!

SATĪRA

LIELIE RĪMAS

Kas ir šis rīma liels un kārs,
Kas kontinentus rijis?
Puspirāts un pusmisionārs
Džons Bulls ir vienmēr bijis.

Viņš nekāpa kā ienaidnieks
Uz svešu zemju krasta.
Nē, dvēseles tam pestīt prieks
No bagātību nastas.

Ar žēlsirdīgu smaidu tas
Stiepj apbruņotu roku:
Viņš zeltu ņem no Āfrikas,
Laužķīnas tējas koku.

Lai nelīkst pleci Indijai
Zem pārpilnības sloga,
Viņš atļauj kailai dēdēt tai
Un kļūt par svēto jogu.

Ap kaklu dārgakmeņus liek
Džons dāmām britu salās,
Bet dārgakmeņu nepietiek
Tam visās zemes malās.

Viņš teic: «Nav ļaudīm vienāds viss,
Un krāsainajiem prātu
Dievs nava tādu piešķīris,
Kas visu izdomātu.

Es tādēļ esmu sūtīts tiem
Kā žēlsirdības balva.
Par indusiem un nēģeriem
Grib domāt angļa galva.

Jo brāļi esam visi mēs —
Bet katram sava vieta,
Un krāsainajam blakus sēst
Ir lordam kauna lieta.

Bet melnos brāļus baltajiem
Būs pacietīgi skolot,
Lai viņi kurpes tīra tiem
Bez domām, acis bolot.

Tā, pacietību slavēdams,
Es teikšu vārdu īsu:
Lai iedzimtais, pats gavēdams,
Dod kviešus man un rīsu!»

Gan dzirdēja to krāsainie,
Bads viņu miesas gremza,
Bet tomēr nedomāja tie
Kā džentlmens pie Temzas.

Drīz pretestību sajūt sers,
Un dumpji liesmo spēji.
Tad rokās zib tam revolvers,
Rej angļu ložmetēji.

Viņš iedzimtos šauj Bombejā,
Kar Irakā pie koka.
Tiem nocērt galvas Šanhajā
Un Tanganikā moka.

Arvien to kungu piesaukdams,
Viņš darīja, ko spēja.
Bet impērijas lielais nams
Līdz pakšķiem nodrebēja.

Džons Bulls, šis rīma liels un kārs,
Kas visur ēsmu guvis,
Puspirāts un pusmisionārs,
Jau nevarīgāks kļuvis.

Aiz okeāna gangsters Sams
Ar krama pauri cietu,
Nost veco blēdi bīdīdams,
Grib ieņemt viņa vietu.

Vairs tautas nepiespiest nekā
Būt bezdomīgo lomā:
Tās Āzijā un Āfrikā
Arvienu skaidrāk domā.

Būs brīvība un maize būs
Kā dzelteniem, tā melniem,
Džon Bull un Sam, kad abus jūs
Tie trieks pie visiem velniem.

PĀRSTEIGUMS PIE SEISMOGRĀFA

Vai zemestrīce Meksikā
Tā seismogrāfam lēkāt lika,
Vai okeāns no krastiem kāpj
Un apdraudēta Amerika?

Kam, mister Sam, tik drūms jums skats
Un vaigā tādas rūpju grumbas?
Vairs nesmaidāt kā tad, kad pats
Jūs spridzinājāt atombumbas?

Pie seismogrāfa plokat jūs,
Kaut kur ir spēcīgs sprādziens bijis.
Un pēkšņi nelabi jums kļūst:
Kāds atomu ir saskaldījis!

Un zemes karti klāt jums nes,
Bāls acīm aprijat to vietu,
Kur rakstīts stāv PSRS,
Jā, tā ir veikusi šo lietu!

Mēs saprotam jūs, drūmais ser,
Vēl ilgi nespēsit jūs smaidīt.
Kam atombumba jums vairs der,
Ja nevar ar to ļaudis baidīt?

Tas spēks, ko nāvei taisījāt,
Lai tautas mirst par miljardieriem, —
To padomjzeme raisīja
Par sargu dzīvībai un mieram.

MIERAM UN DZĪVĪBAI

MIERA VĀRDI

Es miera vārdus dzirdu —
Tie atskan caur pasaules tāli.
Tur saka mums draugi un brāļi:
Pret nāvi mēs bruņojam sirdis!

Es savu vārdu lieku
Daudz miljonu vārdiem blakus,
Daudz tautu valodā saku:
Es dzīvību mīlu un prieku.

Es savu vārdu dedzu
Kā mazu, bet modru staru
Pret tiem, kas grib nāvi un karu.
Es nomodā esmu un redzu.

Es rakstu savu vārdu
Zem uzsaukuma pret karu.

To atdodu dzīvei kā staru,
Lai tumsa mūs neaizskartu.

Es brāļu vārdus dzirdu,
Ar tiem vienā saucienā skanu.
Par mieru, par tēvzemi manu
Pret nāvi es bruņoju sirdi.

PURVS UN RACĒJI

Purvs ar tumšu balsi murdot šļakst:
— Esmu muklājs, esmu staignājs, esmu izpleties kā

Maniem slīkšņiem tuvu nepienāc!
Esmu vecais purvs, tēvutēvu dūksts,
Tumšiem ūdeņiem mana miesa tūkst,
Rūgtos vaivaros tikai odzes šņāc.
Zemnieks vientuļnieks bēdīgs stāvēja,
Miglu dvašoju kalsnā vaigā tam.
Rāvu aizšļācu līdz pat pagalmam,
Glizmām ledainām druvu nāvēju.
Un es teicu tam — vīram vientuļam:
«Pāri dūksnājiem, nāves akačiem
Neiet sējējiem, neiet pļāvējiem!» —

Pēkšņi sadzird purvs: tūkstoš soļu dim,
Balsis spirgtas skan līdz pat apvārksnim.
Pavasara vējš
Slīkšņus viļņo spējš,
Lāpstas mirdzošas staignos ciņus plēš.

— Dzirdi, vecais purvs, kas te viltīgs šļakst,
Tēvutēvu dūksts, izpleties kā nakts,

Tumšās dzīslas tev pārcirtīsim mēs,
Rāva dūņaina murdot aiztecēs.
Vecie ūdeņi, projām velieties,
Jaunie tīrumi, saulē celieties! —
Elso smagi purvs, spēks tam projām plūst,
Melnā asins zūd miesām tuklajām.
Elpa gurda kļūst
Odžu miteklim, vecam muklājam.

Lāpstas mirdzošas zibsnot spīd,
Reizē paceļas, reizē lejup slīd.
Rokas brālīgas simtiem grāvju rok,
Purva negantais nāves ūdens plok.
Purvam uzbrūkot, vīri pulkā iet,
Dunot traktoriem, ļeņinieši dzied:

— Projām, projām, dūksts un glīve!
Slejies zaļa, liepu grava,
Viļņo tāli, ziedu pļava, —
Celies, zemes jaunā dzīve!
Projām plūstiet, purva dangas,
Lai mēs jūs vairs neatrastu!
Šeit pret nākamības krastu
Šalkos zelta vārpu bangas.

SARUNA AR LĪGATNES PAPĪRU

Cik ūdeņos tu mazgāts tapi,
Cik milzu mašīnratos malts,
Līdz, vieglais, vizmojošais papīrs,
Man rokā atstaroji balts!

Mirdz tevī stepju saules goze
Un ziemeļsniegu gaišums bāls —
Arhangeliešu celuloze
Un ukrainiešu baltais māls.

Dzirkst tavās šķiedrās koksne dzīvā,
Ko devis latvju zemes mežs,
Bet darba elpa karstā, spīvā
No katras lapas šalcot dveš.

Kad lapu spodru, neaizskartu
Man pirksti liegi satvert trauc,
Es dzirdu: — Vārdus, raksti vārdus! —
Tās gaidu pilnais spožums sauc.

Es rakstot dzirdu mašīntroksni,
Man acis simtiem roku redz,
Kas darināja gaišo loksni,
Ko manas dzejas burti sedz.

Un ieraugu es inženieri,
Kur līgatniešu zaļais krasts:
Vij sirmi mati jaunu pieri, —
Es atceros jūs, biedri Strazd!

Vai tās nav jūsu dienas kvēlās
Starp cilvēkiem un mašīnām,
Kas spožā loksnē starot vēlas?
Mans sveiciens jums un dienām tām!

Jā, darbaļaužu radīts tapi
Un viņu domu apstarots
Tu, labais līgatniešu papīrs,
Kas tagad manā rokā dots.

Kad pāri tev es liecu seju,
Kāds mirdzošs spēks man pretim plūst
No lapas, kurā rakstu dzeju, —
Tā miera darbam slava kļūst.

VEFIEŠIEM

Darba dunu dzirdu
Vefa korpusos.
Klausos — tā man sirdij
Jaunas dziesmas dos.

Eju ceham cauri,
Kurā gadus veic
Biedri Grass un Tauriņš.
Uzvara! — sirds teic.

Metāls, spīvi dzirkstot,
Paklausīgs te kļūst,
Konstruktoru pirkstos
Jaunus veidus gūst.

Metāls mostas dziesmai,
Tāles skanot tver,
Spuldžu gaišai liesmai
Savu spozmi ver.

Metāls skan un runā,
Augdams šalc ap mums
Vefa darba dunā
Dzīves varenums.

Rokas ceļas vingras,
Gadiem pāri steidz,

Nelokāmas, stingras
Pašu laiku veic.

Miera darba slavu
Augsti paceļ tās,
Skar ar trauksmi savu
Dienas nākamās.

Vefieši, ik telpā,
Kurā redzu jūs, —
Liela spēka elpā
Sirds man stipra kļūst.

ĀRSTS

Viņš tērpā baltā, seju skarbu,
Kluss noliecies pār krūtīm kaistošām:
Vai dzīvība vai nāve dara savu darbu?
Šalc ciņa svelmaina no tām.

Ne paša sāpes, paša prieku
Var redzēt viņa stingros redzokļos,
Viņš karavīrs, kas vēro ienaidnieku
Un nāvei kauju dos.

Tik pārpilnu ar dzīves alkām
Viņš sārto straumi plūstam dzird,
Un dzīvību ar asins šalkām
Šai sirdij sargā viņa sirds.

Ir maigums viņa vaigam skarbam,
Kad roka slimās krūtis skar.
Viņš mīlestībai, laimei, darbam
Un dzimtenei tās atdot var.

ŠĶĒRES

Uz veca plaukta atradu es šķēres,
Ko manas mātes rokas skārušas
Daudz gadu desmitu. Tās lēni vaļā vērās —
Un acīs iedzēla man valgums ass.

Kad biju bērns, es, rītos atmostoties,
Jau dzirdēju: tās grieza audumus.
Un, dienai beidzoties, kad laiks bij dusā dotiēs,
Tās šķindēja kā zvans caur nakti kluss.

Un kāda cita skaņa atsaucās tām sausi:
Tur gultā nebeidzami klepoja mans tēvs.
Un viņa nomiršanu — gadiem ilgu, gausu —
Šo dzirkļu tērauds apskandēja vēss.

Tad mātes rokas, gaišas, jaunavīgas,
Par viņa dzīvību un manu cīnījās.
Viņš nomira. Tai rokas nenoslīga,
Un citiem svētku tērpus šuva tās.

Šīm rokām spalvu vadīt grūti bija,
Un kļūdains bija rokraksts kautrīgais.
Bet tās uz skolu mani aizvadīja,
Lai pašas steigtos atkal darbā kaist.

Tās grieza samtu, mīksti spulgojošu,
Zem pirkstiem zīds tām plūda viļņojot,
Tik man nevienu goda tērpu košu
Šīs mīlas pilnās rokas nevarēja dot.

No drānām valkātām tās manu tērpu šuva,
Es biju maza, liels bij dzīves posts.

Bet rokas cīnījās. Tās cietas, raupjas kļuva
Un maizi nesa biedriem cietumos.

Šīs spožās šķēres stingrāk delnām skarot,
Tās grieza audumu, kas liesmains bija klāts,
Kad darbaļaužu lielais cīņas karogs
Tai dienā tika darināts.

Mirdz šķēru asmeņi kā tālas blāzmas klāti,
Tiem šķindot — lielas ilgas dzimušas.
Es redzu strādnieci, es redzu savu māti
Un rokas godinu, kas nāvē rimušas.

ĢEOLOGI

Mums, zeme, atsedzas tavs iežu klājums sens:
Bargs granīts vizuļo, maigs balo smilšakmens,
Ar versmi izdzēstu guļ sastingusi lava,
Dus rūdas rūsganās, ko mūžu tumsa kļāva.
Tur dziļumos, ko kalnu smagums sedz,
Mums acis meklēdamas ieskatās un redz:
Nāk augšup mirdzums, vizmojošas trīsas,
Caur zemes miesu vijas spožas dzīslas, —
Un zinām mēs: šeit, gaismā celts,
No tumšām dzīlēm strāvos
zelts.

Caur akmens klintājiem, caur smiltīm irdām
Mēs zemes balsi daudzskanīgo dzirdam.
Te urbji svilps un kapļi iežus šķels —
No rūdas liesmās atdalīsies
dzelzs.

Tā kuģis kļūs, pār okeānu brauks,
Tā gaisā pacelsies un atbrīvota trauks,

Caur mākoņiem tā vizēdama slīdēs,
Tai zvaigzne sarkanā uz spārniem spīdēs.
Tā lemess kļūs un atkal zemi skars,
Kad ceļu sējējiem caur stepju klaidiem ars.
Caur akmens klintājiem, caur smiltīm irdām
Mēs dzīļu šalkošanu dzirdam.
Mēs atrodam, kur slēptas straumes šalc:
No dzīlēm augšup šļāksies
naftas šalts

Kā zemes asins — un no tās
Sāks pukstēt motorsirdis trauksmainās.
Un tur, kur senmūžos mežs salauzts gāzās,
Kam jūra bangodama pāri brāzās,
Ko spieda tūkstošgadu ūdens slogs,
Līdz melns un spožs kā dimants kļuva koks, —
Tur, zeme, atvērsies tev stingrie žokļi
Un augšā pacelsim mēs
akmeņogli.

Ar saules spožumu tā atkal uzliesmos,
Mums savu kvēli zvērojošo dos.
Trauks vilcieni ar ugunīgām nāsīm,
Un liesmas dzirksteļos no martenkrāsnīm.
Tos zemes dziļumus mēs gribam atdarīt,
Kur urāns dīvainais mums pretim spīd,
Lai spēku bezgalīgo atbrīvotu
Un dzīves radītāju rokās dotu.
Dim dvēselēs mums iežu skanīgums.
Tev, darbaļaužu zeme, tagad jādod mums
Viss, ko ir gadu milijonos slēpis
Tavs neizsmeļamais un krāšņais klēpis.
Mēs tavas bagātības ejam atklāt tiem,
Kas tevi pārveido uz laikiem mūžīgiem.

TAUTAS RAKSTNIEKAM ERNESTAM BIRZNIEKAM-UPĪTIM

Tas akmens pelēkais, ar smilgām vīts,
Tas, lietus kapāts, rasas apslacīts,
Ciets laukos stāvēja, kur cieta dzīve bija.
Kalps vaigu bēdīgo pret viņu atbalstīja,
Un ļaužu asaras pār viņu lija.
Un sajuta tad akmens pelēkais,
Ka viņa mēmais stingums gaist.
Viņš runāt iesāka par ļaudīm šiem,
Par viņu mūžiem, posta nomāktiem,
Un viņa šķautnes atmirdzēja spīvi,
Kad, gulies putekļos, viņš sauca jaunu dzīvi.
Jā, sirmais celtniek. Tavas rokas skarts,
Šis akmens kļuva tautas dzīvais vārds.
Tā vienkāršais un lielais taisnīgums
Kā paraugs neaizmirstams dots ir mums.
Tās celtnes pamatos, ko mūžiem ceļam mēs,
Vēl nākamības audzes saredzēs,
Ka tautas brīvībai un laimei kaist
Ar patiesības spozmi akmens pelēkais.

FERNANDO KARDONA DZIED RĪGĀ

Fernando, tu dziedonis biji,
Bet pienāca diena, kad tu
Pats dziesmu pret šauteni miji,
Lai Spānija dzīvotu.

Tērauda kolonnu dziesma —
Tagad tu dziedi to mums.
Pasionārijas liesma
Acīs tev nesatumst.

Tu stāsti, ka biedrs tavs teica,
Ko nošāva Franko nupat:
«Tik mani šī lode veica,
Bet brīvību mūsu nekad!»

Tērauda kolonnu dziesmu
Spānijas tauta vēl dzied.
Pasionārijas liesmu
Acīs tai ieraugiet!

Pie tevis latvieši pienāk, —
Fernando, tu pazīsti tos.
Tie cīņu visbargākās dienās
Bij Spānijas kaujlaukos.

Tērauda kolonnu dziesmā
Latviešu balsis skan līdz.
Darbļaužu brālības liesmā
Iedegās Spānijas rīts.

Tev dzimtenes zemē, Fernando,
Dus kritušo biedru tik daudz.
Bet, mums viņu vārdus skandot,
Tie dzīvos uz nākotni sauc.

Dzirdam tās balsis mēs skanam:
Tērauda kolonnas dzied.
Espana republicana
Cīņā par brīvību iet.

KO MEKLĒ TIE?

Ko bumbvedējos meklē tie
Pie mūsu robežām?
Ir zināms: viesi nelūgtie
Tiek padzīti no tām.

Tas maitas putna lidojums,
Kurš ēsmu izlūko.
Bet neatradīs tas pie mums
Sev barībai neko.

Pār tevi, dzimtā Liepāja,
Šī melnā ēna trauc.
Tai atgādini, Sarkanā,
Ka spēka tev ir daudz.

Jo, fašistiem te iebrūkot,
Tu pretim slējies tiem
Trīskārt vēl pretsitienu dot
Uz saviem akmeņiem.

Un Kurzemē loks slēdzās tas,
Kur lūza ienaidnieks.
Šeit, lidotāj no Ņujorkas,
Tev beidzās kara prieks.

Šie nāves putni projām skrien, —
Šeit padomjzemes krasts!
Ar vienu plecu atslējies
Pret Staļingradu tas.

Stāv modra tautas armija,
Kas mieru sargāt var.
Un robežas, ko sargā tā,
Neviens lai neaizskar.

MIERA CĪNĪTĀJU SANĀKSMEI MASKAVĀ

Un atskan vārds
No tevis, Maskava, tu mūsu stiprā sirds.
Vārds maigs un spēcīgs.
Jāsadzird
Tas visu zemju krastos, visu jūru jomās.
Tas darbos atklājas, mirdz sapņos, elpo domās.
Šo vārdu dzirdot, roka roku satver,
Tas visu cilvēcības spēku atver.
Tā maigums atraisās ar bērna smaidu,
Tā spožums atviļņo ar zelta vārpu klaidu.
Tā lielums izslejas ar celtņu augšuptrauksmi,
Tā spirgtums atšalko ar zaļu mežu plauksmi.
To dzird kā mātes šūpļadziesmas žūžu,
Tas dziļš kā mīla aptver cilvēkmūžus.
Tas roku siltums, dzīvu acu ziba,
Tas manas tautas nebeidzamā griba:
M i e r s,
m i e r s!
Šis vārds ir tavās lūpās dzirdams,
Mans brāli korejiet, kad cīņā kriti mirdams.

Un, vjetnamiet, to izšalc tava asins:
Tu brīvas dzīves mieru savai zemei prasi.
M i e r s,
m i e r s!
Kā dzīvību to, tautas, izrunājiet
Un neveicamos miera pulkos stājiet
Pret tiem, kas spožumu jums dzēš,
Kas sagrauj pilsētas un dzīvas miesas plēš,
Kas nicina jūs, ļaudis dzeltenie un melnie,
Jūs aprokot zem grauto mītņu pelniem.

Šis vārds ir masu stingras gribas teicējs,
Tas dzīves apsolītājs, rūgtās nāves veicējs.
To Maskavā jūs izrunājiet, brāļi,
Tik skaidri, nelokāmi, kā to saka Staļins:
M i e r s!
V i s ā m t a u t ā m m i e r s!

PIONIERU MIERA DZIESMA

Šai zemē augu es,
Kur valda darbs un miers.
Tās rīta gaismu nes
Uz krūtīm pioniers.

Es sveicu bērnus tos
Uz visas pasaules,
Kas labprāt vēlētos
Būt laimīgi kā es.

Gan melnos, dzeltenos,
Gan baltos bērnus tos,
Ko nomāc kara posts, —
Ar tiem es sasaucos.

Ar tiem, kam skolas grauj,
Kas māju drupās mīt,
Kam dzīvot neatļauj,
Kam tēvi karā krīt.

No plaukstas balodis
Man spārnots augšup trauc,
Daudz tautu valodās
Tam bērni sveikas sauc.

Un padomjļaudis tos
Tik tuvu sirdī jūt.
Es arī vēlētos
Tiem draugs un palīgs būt.

Ar bērnu balsīm skan
Pār pasauli vārds «miers!».
Tas jāaizstāv ir man,
Es esmu pioniers.

KAUNS AMERIKAI

Te bija mājas, rīsa lauks
Un cilvēki ar savu dzīvi,
Bet bumbas krita, kaucot spīvi,
Un zuda mājas, rīsa lauks
Un cilvēki ar savu dzīvi.

Tik lidmašīnas dūciens augsts —
Un atkal spalgu bumbu kauciens,
Bet tomēr divu balsu sauciens
Bez vārdiem skan, kur nāves lauks,
Skan divu cilvēkbalsu sauciens.

Starp drupām korejiete guļ.
Pie krūtīm saplosītām, aukstām
Ir pieķērušies mazām plaukstām
Tai divi bērni. Viņa guļ.
Tie kaili plok pie krūtīm aukstām.

Un atkal sprādziens zemi kuļ,
Vēl reizi saārdīto ārda.
Sauc divas balsis. Bet ne vārda
Tām māte neatbild. Tā guļ
Uz zemes, kuru nāve ārda.

Bet karavīru mēteļos
Caur grauto pilsētu iet pulki.
Mirdz šautenes, plīv karogs spulgi,
Un ierauga tie bērnus šos,
Un apstājas ap viņiem pulki.

Tie paceļ klusi raudošos
No krūtīm nesargātām, maigām;
No akmeņiem un drupām baigām
Ceļ karavīri mazos šos
Un vaigu piekļauj viņu vaigam.

Un karogs spēji lejup slīd,
Tie viņā abus bērnus ietin.
Tad atkal rindās stājas cieti,
Un tautas karogā nes līdz
Tie tavus bērnus, korejiete.

Gan augums tev ir saplosīts,
Tukšs rīsa lauks un mājas grautas,
Bet nāvi uzvar tava tauta
Un karogs, kas ap bērniem vīts.
K a u n s A m e r i k a i! Dzirdiet, tautas,
Jums miera cīņā jāpalīdz!

KJETI BEZZEMNIEKI

Ir Kjeti novadā diviem magnātiem B a r a k k a
Divdesmit četri tūkstoši hektāru zemes,
Kurus nekad nav uzaris lemess,
Kurus neviens ne apsēj, ne pļauj.
Brāļi Luidži un Alfonso pēc jājiena traka
Dažreiz tur mežacūkas šauj.

Ir divdesmit četri tūkstoši bezzemnieku,
Kuriem Kjeti novadā nav ne hektāra zemes,
Tikai sapnī viņi redz laukus, ko uzaris lemess.
Viņi saka: — Dodiet mums vietu, kur sēt un pļaut! —
Baroniem B a r a k k a gan zeme ir lieka,
Bet tīrumos pārvērst tie negrib to ļaut.

Nāk Kjeti novadā bezzemnieki ar lāpstām,
Nāk ar kapļiem pie laukiem, kurus nav uzaris lemess.
Viņi saka: — Meklēsim paši uz itāļu zemes
Vietu, kur beidzot mums maize augs.
Pārāk ilgi mēs salkstam un slāpstam.
Raksim, šeit būs mūsu lauks! —

Un Kjeti bezzemnieki, kam maizes trūka,
Paši rok zemi, ko nekopj brāļi B a r a k k a.
Taču abi magnāti iet pie Gasperi un saka:
— Mūsu medību laukos grib plebeji sēt un pļaut.
Sargiet, sinjor, mūsu mežacūkas! —
Un de Gasperi sauc karabinieriem: — Šaut! —

Uz B a r a k k a zemes iet vaļā medības spējas:
Tur no stobriem izlaužas tērauda auka.
Pakrīt bezzemnieki uz viņu uzraktā lauka,

Tiem no pierēm un krūtīm sarkanas straumes plūst —
Viņu asins ir pirmā sēja.
Luidži un Alfonso, labi medījāt jūs!

Bet pēkšņi nobāl mednieki novadā Kjeti:
Visa itāļu zeme sakustas vētras trauksmē,
Stājas darbi, pāri zalvēm nerimu sauksmē
Līdzi Toljati balsij aug miljonu balss:
— Itāļu darbaļaudis, celieties slepkavām pretim!
Brīvību tautai! Fašismam gals! —
Un Kjeti tīrumā pāri nošautiem zeme šalc spīva:
— Es piederu jums. Es gribu būt dzīva!

STĀSTS PAR RAIMONDU DJENU

Ar tankiem un šāviņiem vilcieni trauc.
Kas dārdēt tik bargi tiem lika?
Tur franči ar nāves ieročiem brauc
Uz Vjetnamas republiku.

Ar tankiem un šāviņiem vagoni trauc,
Un kareivji sardzi tiem tura.
Ar nāves ieročiem vilciens brauc
Gar Francijas pilsētu Tūru.

Te pēkšņi skrej pretim stāvs jauns un skaists,
Sauc meitene — plīvo tai mati:
— Šo vilcienu negribu garām es laist! —
Un gulstas uz sliedēm tad pati.

Sauc Raimonda Djena: — Tāds Francijas kauns
Par nāvi vairāk mūs biedē!
Lai novērsts top Vjetnamas liktenis ļauns,
Es, strādniece, gulstos uz sliedēm! —

Kliedz mašīnists, brīdinot svilpieni kauc,
Bet projām no sliedēm tā nenāk.
Ar ieroču kravu kad vilciens brauc,
Tam ceļā guļ Raimonda Djena.

Un pēkšņi vēl simtiem augumu gulst
Tai blakus uz sliedēm pie Tūras.
Dzird meiteņu saucienu mašīnists mulss:
— Šis vilciens mums jāaptura! —

Stāj lokomotīve. Kā lingas mests
Viņš nolec. Tam seja ir bāla.
— Šos tankus nolādētos negribu vest
Nevienu sprīdi vairs tālāk! —

Klāts maigajiem augumiem sliežu ceļš ciets,
Un viļņo kā pārplūstot Sēna.
— Tās aizvāciet! — virsnieks uz kareivjiem kliedz,
Bet uzsauc tiem Raimonda Djena:

— Vai Francijas strādnieku dēli jūs,
Ja darbus tik netīrus darāt?
Tad labāk lai pašiem mums asinis plūst,
Ar tankiem mums pāri braukt varat! —

Un kareivji galvas uz krūtīm liec,
Par velti virsnieks tos dzenā.
Viens otram tie saka: — Tās neaiztiec! —
Uz sliedēm guļ Raimonda Djena.

Un jaunās strādnieces blakus gulst tai,
Uz Vjetnamu nelaiž tās nāvi.
Par barikādi kļūst brīvībai
Uz sliedēm šo meiteņu stāvi.

Vai tanki šo aizsprostu sadragāt ies?
Nē, pāri tam mūžam tie nenāks,
Ja Francijas tauta nostāsies
Pret karu kā Raimonda Djena.

KŪP INDIJĀ SĀRTI

Indijā badā nomirušos sadedzina sārtos. Citi mirstošie jau laikus gaida pie sārtiem, lai nodrošinātu sev sadedzināšanu.

Kūp Indijā sārti. Ko dedzina tur
Daudz ļaužu ar vaigiem tik drūmiem —
No bambusa kokiem vai ugunis kur,
Ka debesis aizsedzas dūmiem?

Ir nabaga indietim pavards tik mazs
Un uguns tik reti tur noviz,
Jo dedzināms viņam ir vienīgi tas,
Ko atmet tam svētās govis.

Kur atrasta malka, kas nabagiem trūkst,
Ka liesmas tik varenas brāzmo?
Aug augdama uguns un šņākdama tūkst,
Pār laukiem un pilsētām blāzmo.

Tur cilvēkus dedzina. Miesas nav tiem —
Tik kauli, ko neēstu haizivs.
Tur bēru sārti deg indiešiem,
Kam jānomirst bija bez maizes.

Gan Pendžabā upes viskrāšņākās plūst,
Un, ūdeņiem ceļu ja dotu,

Lai visa Indija veldzēta kļūst, —
Tā pasauli pabarotu.

Bet sauju rīsa tur dienā sev
Gūst šudra un pārijs ar mokām.
Nu, Indijas tauta, tā atņemta tev,
Tik putekļi birst tev uz rokām.

Ne ūdens, ne zeme tev nepieder.
Tev sausums un taifūns iet pāri.
Un valdniekiem suņa dzīvība sver
Daudz vairāk kā mirstošais pārijs.

Tur bērnus un sirmgalvjus ugunī liek.
Deg vīri un sievas kā skaidas.
Bet tie, kam dzīvot daudz neatliek,
Pie sārtiem gulst zemē un gaida.

Tie gaida, ka ugunskurs aprīs tos kārs.
Slīgst pelnos tiem miesas pusdzīvas.
«Kungs, žēlo!» lūdz angļu misionārs.
Dzied bramins: «Tie aiziet pie Šivas.»

Bet krastā palss kuģis piestājas,
Viss tērauda bruņās kalies,
Un britu karogu pacēlis tas
Pār izslietiem lielgabaliem.

Ko atvedis milzenis Indijai,
Kad maizes viņai vairs nava?
Tas bēru sardzē ir nostājies tai,
Un nāve tam vienīgā krava.

Kūp nāves sārti. Bet kuģis brauc,
Kam rīta zvaigzne mirdz mastā;

Pār okeāniem šis kuģis trauc
Un arī stāj Indijas krastā.

Un izceļ tur kviešus zeltainos,
Zem dzīvības saules kas auga.
No Padomju zemes tas atvedis tos,
No cilvēku labākā drauga.

Un tūkstošiem ļaužu sveic jūrniekus šos,
Kam vaigs ir tik gaišs un mierīgs,
Tie ziedu vainagus mirdzošos
Vij viņiem ap kaklu un pieri.

Un brūnganās rokas tiem pretim sniedz
Tie, teikdami: «Paldies jums, brāļi!
Lai Krievijas vārpu skauj Bengāles zieds,
Par mums ir domājis Staļins!

Pēc brīvības maizes mums dvēseles salkst,
Kad esam visdziļākā postā.
Reiz Gangas zemē mums kvieši šalks, —
Tā cīņai par dzīvību mostas.»

Kūp krastos sārti. Un salti gar tiem
Peld britu bruņotā haizivs.
Bet kuģi ar rītausmas karogiem
Ved Indijai brālības maizi.

TIE TEVI TIESĀS, AMERIKA!

Kliedz viņi, kas nēģeriem nomirt liek:
Lai sievietes baltās tie neaiztiek!
Un nāves krēslā sēdina tos,

Dzen strāvu tumšajos ķermeņos.
«Mēs esam bez vainas,» teic mirstošie,
Bet velti to saka nēģeri šie.
«Par balto sievieti» nāvi tiem lems —
Tāds viņu ieganstš ir parasts un zems,
To zināja
Džo, Hovards, Džons, Bukers,
Franks, Frensiss un Džems.
Bez vainas tā bija jāmirst tiem
Martinsvilas septiņiem nēģeriem,
Lai viņiem, kas moku krēslā tos lika,
Ir drošs kungu sēdeklis Amerika.
Tā jenkiju dāmu gods sargājams
Pret melnajiem, — nosprieda Baltais nams.
Bet, Korejas sievietes, pastāstiet mums
Par tiem, kas uzbrūk kā zvēri jums,
Kas nāk jūsu ķermeņus saplosīt,
Tos piesmiet un rupji kājām mīt!
Tie, kožamo gumiju gremojot,
Tik mierīgi sievietes nokaut prot,
Ka mežoņi kaunā vaigu sedz,
Kad viņi šo balto tikumus redz.
Jūs mirstat, mātes, sievas un māsas,
Bet jenkiji saka: «Tās dzeltenas krāsas,
Un dvēseles viņām sarkanas šķiet —
Ir teicami tādas nokaut un smiet!»
Un ko gan dara jenkiju dāmas,
Kas nēģeriem neesot aizskaramas?
Tās aplausiem miesnieku darbu sveic,
Ko viņu vīri un mīļākie veic.
«Šis darbs ir tikumisks, godājams, —
Uz priekšu, zēni!» sauc Baltais nams.
Bet neklusēs viņas, kas nokautas gulā, —
Tās runā Phenjanā, ceļ balsi Seulā,

Tās Čosenā mēmas pēc taisnības sauc,
No atmaksas izbēgt nav vainīgiem ļauts.
Kā sieviešu slepkavas tiesāt būs,
To, Āzijas tautas, izlemsiet jūs!
Triec Korejas vīri Makartura bandas,
No cilvēces miesas tās noplēš kā skrandas,
Un krēslos kļūst karsti — jūt Baltais nams,
Tur sēdēt drīz nebūs vairs izturams.
Nāks tiesa! Un apsūdzot vārdu ņems
Arī
Džo, Hovards, Džons, Bukers,
Franks, Frensiss un Džems —
Ir visi, kas šauti un linčoti tika,
Tad nodrebi, liekuļu Amerika!

SPOKU KUĢIS

Bij kuģiniekos nostāsts baiss
Senlaikos izplatījies.
Ka Holandietis Klīstošais —
Tāds spoku kuģis bijis,
Kas, nesdams visiem postu,
Sev neatradis ostu.
Ir Amerikā kuģis tāds,
Kas Diksamude saucas.
Ar nāves rīkiem piekravāts,
Uz Eiropu tas traucas.
Lai malā celtu postu,
Tas meklē kādu ostu.
Pa ceļam Tunisā grib stāt
Ar smagu elles kravu,
Bet dokeri to nelaiž klāt
Un sargā krastu savu.

«Brauc, Diksamude, peklē
Un sev tur ostu meklē!»
Tad Maršalplāna argonauts,
Kas meklē zelta ādu,
Uz Nicu pilnā tvaikā trauc
Un redz tur ainu šādu:
Stāv strādnieki jau priekšā
Un nelaiž viņu iekšā.
Un Diksamude tālāk brauc
Ar tankiem un ar bumbām.
«Tiks Tulonā viss krastā krauts,»
Teic kapteins, klājies grumbām.
Tu maldies, Diksamude!
Ir tavā kursā kļūda.
Jo Tulona ir osta tā,
Kas neņems kauna kravu.
Tur franču flote gremdētā
Vēl sargā zemi savu.
Kas Francijai grib ļaunu,
Tur padzīts tiek ar kaunu.
Un darbaļaudis nelaidīs
Braukt jeņķu nāvei reidā,
Tā Diksamude apkārt klīst
Nu spoku kuģa veidā
Un neatrod sev ostu,
Kur malā izcelt postu.

FABULA PAR PALĪDZĪBU

Trigve-lī, Trigve-lī,
Trumentēva ķivuli!
Tava balss ir žēlīga,
Tava balss ir vēlīga,

Kad tu dziesmu dziedāt ej
Dižu putnu sapulcei:

— Palīdziet, palīdziet,
Amerikai palīdziet!
Korejā tai grūti iet —
Palīdziet, palīdziet,
Karaspēku atsūtiet!
Korejā to nesaprot,
Kā var bumbas mieru dot,
Vajag labāk izskaidrot,
Vairāk bumbu nometot.
Korejiešus apkaut mums,
Putni, kristīgs pienākums.
Palīdziet, palīdziet,
Makarturam palīdziet! —
Franču premjergailis — tas
Visupirmais atsaucas:

— Ķikrigū, ķikrigā,
Nevar palīdzēt nekā!
Kaut gan gallu gailis es,
Drošākais uz pasaules,
Tomēr sūtīt karaspēku
Sevī nejūtu es spēku,
Jo tad būtu mūžs man īss:
Pašam kaklu apgriezīs
Mani franči — to es jūtu,
Bet kā atbalstu es sūtu
Makarturam Korejā —
Ķikrigū, ķikrigā! —
Brāļa skūpstu. *Voilà!* —

Holandiešu zosu tēvs
Kaklu palocīja vēss:

— Žēl man, *minher*, ga-ga-gā!
Pašam pērkļi jāsargā
Javā man un Sumatrā,
Jāapknābj tur iedzimtie,
Jo man pretim turas tie,
Izplēsa man astei spalvas,
Tagad ķeras jau pie galvas.
Labums savs man jāsargā,
Sūtīt nevaru nekā.
Minher, piedodiet — ga, gā! —

Stāj tam blakus spalvots stāvs,
Irāniešu premjerpāvs:

— Arī manu asti sliet
Te man, kungi, atļaujiet!
Tai tāpat ir spalvas rautas —
Sacīt kauns — no paša tautas,
Manās mājās dumpji rūgst,
Apspiest tos man spēka trūkst.
Pietiek man, ko knābt un sist,
Esmu pirmais policists;
Korejiešiem nagos krist
Nevēlos, — lai Makarturs
Viens tos slaktēt nepagurst! —

Krustu sarkanu pie krūts
Nopūzdamies rāmi dūc
Dāņu cukurbalodis:

— Tur-lur-lī, tur-lur-lī,
Redziet, mīļais Trigve-lī:
Drapes, ziedes — tas ir viss,
Trumenam ko dot es varu,

Atbalstot šo miera karu.
Līdzjūtībā sniegt tam gribu
Medicīnas palīdzību. —

Pēkšņi atskan brēciens baiss,
Ķērc pats visu varenais
Nikaragvas papagailis:

— Gļēvuļi, jums visiem bailes!
Es tik esmu drošsirdīgs,
Maniem vārdiem ticēt drīkst!
To, ko Trumens runāt prot,
Cenšos vienmēr atkārtot.
Vajag karaspēku dot!
Lūdzu — tūlīt aizsūtīs
Nikaragva vīrus trīs,
Koreju tie sasitīs! —
Trumentēva ķivulis,
Miljardieru mīlulis,
Žēli nočiepst: — Tas ir viss? —
Premjerputnu koris dzied:

— Vairāk no mums neprasiet!
Palīdzēt mēs varam tam,
Kuru redzam uzvaram.
Bet, ko sit, tam, Trigve-lī,
Palīdzība — tur-lur-lī,
Ga-ga-gā un ķikrigā! —
Darīt nevaram nekā!

AMERIKAS DZIEDOŅI
VAI
TRUMENA MEITA UN PAPS

Trumena meitai šķiet,
Ka viņa skaisti dzied.
To saka arī paps,
Kam pašam bass ir labs.
Viņš kara dziesmu rūc
No prezidenta krūts
Un labprāt klausās aplausos,
Bet dusmīgs kļūst, kad nedzird tos.
Mis Margarēta domā
Būt primadonnas lomā:
Jā, Amerikā dziedās tā
Un dosies koncertturnejā
Tad kolonijā — Eiropā.
Mis Margarētu ies
Tik baltie klausīties,
Bet padevīgi krāsainiem
Būs pasniegt garderobi tiem.
Un Vašingtonas pilsētā
Sāk savu mākslas ceļu tā.
Tur Trumens kara dziesmu rūc,
Tur meita dzied no pilnas krūts.
Dzied skaļi Trumenmeita
Un trillero kā fleita.
Tā dzied un dzied un neaprimst,
Bez spēka klausītāji ļimst;
Tie apdulluši, bāli
Pa vienam atstāj zāli.
Un kritiķis kāds raksta tā:
«No mākslas nebij tur nekā,

Krīt klausītājiem ausis ciet,
Kad prezidenta meita dzied.»
Bet kritiķis šis pabrīnās,
Jo vēstuli drīz saņem tas —
Rupjš vārds tur rakstīts ievadā
Un tālāk smalkāk sacīts tā:
«Jūs manu meitu norējāt,
Bet, kad es reiz jums tikšu klāt,
Bez deguna tad skriesiet jūs,
Jums ģīmis jēla gaļa būs.»
Un reportierim apžilbst skats:
Tā prezidents tam raksta pats!
Bet tomēr zēns šis nebīstas,
Un smiedams ļaudīm rāda tas
Šo vēstuli, ko sūta paps,
Kam stils tik slepkavīgi labs.
Ir meitai koncerts izgāzies.
Bet kā nu pašam tēvam ies?
Gan viņš uz aplausiem ir kārs,
Bet asiņains repertuārs,
Ko dzied šis Al Kapones bass, —
Drīz gangsterdziesmu izbeigs tas.
Viņš Korejā to dziedājis
Kā meistarbende, tomēr «bis»
Pat Huvers neuzsauca tam.
Ir rīkle ciet Makarturam,
Un tik aiz bailēm Etlijs sīc
Vēl vārgi kara dziesmu līdz.
Ne Āzijā, ne Eiropā
No aplausiem vairs nav nekā.
Kur tagad Trumens dziedāt skries,
Vai Filipīnās uzstāsies?
Vai Austrālijā aurot spēs?
Varbūt kāds ķenguru aplaudēs.

Nē, līdz ar meitu Trumenpaps
No zemeslodes nosvilpts taps,
Un dziesma, kura saucas «karš»,
Šiem dziedoņiem kļūs bēru maršs.

IZSLĀPUŠIE

«Man slāpst!» — tā sauca Džons Bulls,
«No slāpēm kļūšu dulls!»

«Te, lūdzu, viskijs, kokakola!» —
Tā krusttēvs Sems tam vēlīgs sola.
Bet katru šķidrumu Džons nolād:

«Man īstā veldze nav tā.
Tik irāniešu naftā
Sirds savas sāpes gremdēs
Un lielās slāpes remdēs.»

Un sauc viņš klāt Abdullu:

«Draugs, veldzē Džonu Bullu,
Dod brūno zemes sulu!
Ja būsi klausīgs zēniņš,
Tad kļūsi varens ķēniņš.
Es sev to naftu smelšu
Un tevi tronī celšu,
Ko tev neviens vairs neatņems.»

Bet rūc pie sevis vecais Sems:

«Džon, mana būs šī sula,
Un beigts būs tavs Abdulla!»

Un tūlīt darīts tiek, kā teikts:
Pif-paf, Abdulla nokrīt beigts.
Un Sems sauc skaļi: «Harimen,
Uz Ameriku naftu dzen!» —
«Es izžūstu,» Džons baigi čāpst.

«Nē, Standard-Oilam vairāk slāpst,»
Teic Harimens, kam amats tāds —
Ķert ļaudis Sema lamatās.
Pret Irānu viņš stobru ceļ:
«Mums ir tā sula jāizsmeļ.»

Bet Džons ar bumbu rokā sten:
«Es nepiekāpšos, Harimen!
Es saukšu kurdu ciltis
Un gaisā speršu smiltis.»

Un vēro irānieši
Šos izslāpušos cieši,
Tad saka viņiem tieši:

«Jūs varat draudēt mums vai lūgt,
Viens otram varat matus plūkt,
Bet nafta — tā nav jūsu,
Tā vienkārši ir — mūsu!

Ne Džoniji, ne Semi
Vairs neizsūks šo zemi,
Jo tautas griba nava tā —
Laist dēles savā naftā.»

Redz izslāpušie abi:
Nav Irānā vairs labi,

Lai kādas slāpes tirda,
Neviens tos nepadzirda.

Gan abas lielās dēles
Vēl slaista savas mēles,
Bet paredzams, ka drīz
Tās viņiem nogriezīs.

ES NEVARU KLUSĒT

TEV, JAUNATNE

Tavi mati vētraini plīvo,
Tavā elpā dzied pavasaris,
Tavās skaidrajās acīs dzīvo
Mūsu zvaigžņu mūžīgie stari.

Tavas plauksmainās rokas tiecas
It kā straumes pret darbu jūru,
Galva pārgalve nenoliecas,
Arī sastopot dienu sūru.

Tavos soļos šalc spārnu vēdas,
Jo par sapni tālāk tu dosies.
Tavas gaitas mirdzošās pēdas
Cauri visumam atstarosies.

Man ar to sauli jāsasaucas,
Kas sirdīs spīd un nenoriet.

ES NEVARU KLUSĒT

Ir mīla, ir naids, ir nāve,
Ir taisna un netaisna dzīve.
Es nevaru klusēt.
Uz brīvas zemes es stāvu,
Un manai dziesmai ir brīve,
Es nevaru klusēt.

Man pasaule ver savu sirdi,
Tur dobji dun prieks un sāpes,
Es nevaru klusēt.
To bailes un cerības tirdī,
Aug miera un taisnības slāpes,
Es nevaru klusēt.

Man balsis caur tālumiem jautā:
— Vai tu mūs nesadzirdi? —
Es nevaru klusēt.

Man māsas ir katrā tautā,
Ar viņām mīlu un nīstu —
Es nevaru klusēt.

Ir taisna un netaisna dzīve,
Ir nebrīve, un ir brīve,
Es nevaru klusēt,
Jo salūzīs negantā vara
No mūsu brālības gara, —
Mēs nevaram klusēt.

PADOMJU LATVIJAI

Tu, krāšņā liepa, ziedu pilna esi,
Pa tavām pazarēm trauc bites dūkdamas,
Tu galotnē sev pašu sauli nesi,
Kad pamales tumst, bargi rūkdamas.

Plūst salda dzīvība no taviem zariem,
Kā zelta zvaigznītes tur ziedi līgojas.
Ar miera, draudzības un skaidru sapņu stariem
No sirds uz sirdi gaisma stīgojas.

Tev apkārt zaļo tavu māsu saime
Ar savas brīves šalkām dziesmainām.
Tu cīņu alga, mūsu darba laime
Un mūsu mīlestība liesmainā.

Slej galotni, ko zibens nesalauzīs,
Lai tavi zari plaši atvijas,
Jo ilgi saules pilni mūži ausīs
Pār tevi, darba ļaužu Latvija.

PA ZVAIGŽŅU SKREJCEĻU

Pa zvaigžņu skrejceļu sāk zeme jaunu apli
Ap sauli starotāju skriet.
Ar pēkšņu gaismu sirds tad aplīst
Un arī satrūkstas mazliet.

Tik nevaldāmi gadi steidzas,
Ka gandrīz vētras spārnus gūst.
Vai līdzi tikt man viņiem veicas,
Vai esmu tā, kas nepiekūst?

Vai, soļojot jums, biedri, blakus,
Jūt manu plecu jūsu plecs?
Vai darbs, ko daru, vārds, ko saku,
Jums neizliekas rāms un vecs?

Sev atlikušos gadus skaitu,
Un dvēsele man jauna kvēl.
Ar jums, tā ejot gaismas gaitu,
Es gribu dzīvot vēl un vēl!

Pa zvaigžņu skrejceļu kad zeme traucas
Ap sauli starotāju skriet,
Man ar to sauli jāsasaucas,
Kas sirdīs spīd un nenoriet.

JŪRNIEKA CEPURE

Vēl jūrnieka cepuri glabāju es,
Mans brāli, mans brāli!
Tā apslēptu sviedru sūrumu nes
Un jūras rūgteno sāli.

Tu mēdzi to priecīgs gaisā mest
Un pacelt pret pasaules tāli.
Kā versmoja kuģu kurtuves,
Kad ogles tu bēri, lai tvaiks var dvest,
Un dungoji Internacionāli, —
Mans brāli, mans brāli!
Tik brāzmains kā viļņu vāli
Tu meklēji sirdis uz pasaules,
Kas netaisnību nepanes, —
Un daudzas tev sacīja: brāli!
No versmaino cīņu kurtuves
Tu biji dzirksts, kuru neapdzēst.
Mans brāli, mans brāli,
Kad jūrnieka cepuri uzskatu es,
Kas apslēptu sviedru sūrumu nes
Un jūras rūgteno sāli,
Tad brīvības kareivju kapenes
Es redzu caur pasaules tāli.
Gan sen, gan sen tu smiltīs mests,
Bet esi dzirksts, kuru neapdzēst,
Mans brāli!

AR KAUJAS SAUCIENIEM

Mēs dzirdam, dzirdam seno dziesmu,
Tā skan no laika tālumiem,
Tā deg kā nerimtīga liesma —
Ar kaujas saucieniem.

Mēs atkal redzam dārgos stāvus,
Kad nāve slēdzās apkārt tiem,
Tie viņu sagaidīja stāvus
Ar kaujas saucieniem.

Vai tie ir draugi, māte, brālis,
Vai, biedri svešais, tu tur nāc?
No nemirstīgu cīņu tāles
Kas nāk — lai mūžos sveicināts
Ar kaujas saucieniem.

Vai tāda mīla apdzist spētu,
Kas skaidra tā kā bērna smaids?
Un vai gan kādreiz apsūbētu
Šis gudrais, spoži trītais naids?
Ar kaujas saucieniem.

Par ēnām kļūt jūs neiespējāt,
Jo spīdols kļuvāt laikiem šiem,
Kad tautas taisnību jūs slējāt
Pār netaisnības gruvešiem —
Ar kaujas saucieniem.

Un jūsu asins mūsos strāvo,
To grūtās cīņās jutām mēs,
Caur laiku, tālumu un nāvi
Jūs kļuvāt tie, kas uzvarēs
Ar kaujas saucieniem.

PIE PIEKTĀ GADA CĪNĪTĀJU KAPIEM LAZDONĀ

Ak, dziļā un ziedošā dusa!
Šai kapsētā nebija vēja —
Tā bija tik gaiša un klusa,
Pat apse te nedrebēja.

Ak, dziļā un cildenā dusa!
Mežs galotnes dzidrumā slēja —
Šī kapsēta bija tik klusa,
Pat sirds te vairs nedrebēja.

Jo tā bij drosmīgo dusa,
Te zaļoja vētras sēja —
Un nāve atkāpās klusa
No tiem, kuri nedrebēja.

LIEPĀJAS AIZSTĀVJI

Kur Pērkones upei ir tecējums kluss
Un jūra kā mūžība brāzmo,
Tur krastā Liepājas aizstāvji dus
Un viņu kapenes blāzmo.

Pār viņiem deg puķes kā uguns mežs,
Kā izlietu asiņu paisums.
Ne nāve, ne laiks vairs neizdzēš
Šo asiņu spēcīgo gaismu.

Pa ceļiem šiem brāzās dzelzs karapulks
Un aizvēlās tanks pēc tanka,
Bet stājās tiem pretim strādnieku pulks
Šai ceļā uz Bihavelanku —

Pret milzu armiju ieročus slien
Ar dīvaini mirdzošiem vaigiem,
Un iebrucējs nojauš — šai saujiņai vien
Būs dzīvot caur laiku laikiem.

Aug bruņotā straume un atsista tiek
No katra Liepājas ceļa.
Spēks simtkārtīgs aizstāvjiem jāsatiek,
Dzelzs nāve uz pilsētu veļas.

Tad ugunis gāzās no debešiem
Un nami un ielas gruva,
Pat Liepājas koki — lai slava tiem! —
Par cīnītājiem kļuva.

Pie Raiņa parka kastaņām
Un liepām aizstāvji kļāvās
Un saulgriežu svelmē krita zem tām
Un pēdējos šāviņus šāva.

Šie strādnieki nespēja atkāpties —
Tad nāve tiem labāka šķita,
Līdz pēdējam svēti cīnīdamies,
Par Liepāju viņi krita.

Kur Pērkones upei ir tecējums kluss
Un jūra kā brīvība brāzmo,
Tur krastā Liepājas aizstāvji dus
Un viņu kapenes blāzmo.

MŪŽAM TUVIE

Es jūsu dzīvei, cīņai, nāvei tuvojos
Ar sirdi kaistošu un lasu vārdus tos,
Ko pāri jūsu mieram rakstījusi tauta.
Zem priedēm stāvu, lielu šalku skauta.
Gan nebiju ar jums tais dienās bargajās,

Bet arī manu dzīvi jūs tad sargājāt,
Šai jūras krastā viņas saknes slēpjas,
Tās stīgo šeit no balto smilšu klēpja,
Kur mazie sudrabkārkli saulē spīgo
Un sasaucas ar jūru bezgalīgo.
Kā viņas viļņiem spēka nepietrūka
Tev brāzmot mūžībai,
mans brāli Būka,
Šeit nodzisa tev jauno dienu stars,
Bet mirdams nāvi uzveici,
mans brāli Zars!
Pie jūsu kapenēm tik dziļu spēku jūtu,
Šeit atnāku, lai labāka es kļūtu.
Šeit jūra divkārt zila, saule divkārt zvīļa
Un mana darba tauta divkārt mīļa.
Pie jūsu kapenēm, kur ziedu uguns kvēl,
Man nedarītu darbu, nedziedātu dziesmu
žēl
Un dziļāk sāp ikkatrs vājums,
Bet jūra brāzmo: jāturpina gājums.

VAROŅI NĀK MĀJĀS

Jūs dzīvi gribējāt nākt mājās
Pēc izcīnītas nāves kaujas.
Nu tēvu zeme atver skaujas,
Jūs viņa gaidīt nenostājas.

Mums visiem bija vienas ilgas,
Tās nezuda un neizdega,
Kad klāja jūs jau smilšu sega,
Kad pāri jums jau auga smilgas.

Mīlestības krāšņais koks

Mīlestības krāšņais koks,
Paēnu dod dienas svelmē,
Zvaigžņu ziedieni naktī staro,
Atspulgojies sapņu ezerā,
Pāri. ošai dzirei jaer.

Mīlestības krāšņais koks —
Saldas caur mūžiem gari,
Laika vētras pār to brāzmo.
Neizsmeļamo tu skani,
Neberžamās ilgās blāzmo.

Mīlestības krāšņais koks,
Tava lielā spēka sauksta,
Sirds lai dzīvo neizbeidzamo.
Mana sauksta, laboju sauksta,
Lai pār visu šalc un dziesmo
Mīlestības krāšņais koks.

Mirdza Ķempe

Tur, bargu kauju laukos rakti,
Kur kritāt, nāves uguns dzelti,
Jūs tapāt dzīves gaismā celti,
Jo esat salauzuši nakti.

Jūs, stiprie draugi, nākat mājās,
Kur saule sauc jūs Rīgas ielās.
Pēc gaitas svētās, gaitas lielās
Jums Brāļu kapos jāapstājas.

Jums pāri klājam dārgo zemi,
Kā māte tā jūs glabās mūžos,
Un Raiņa augstās priedes žūžos
Par varoņiem, kas dus, bet nemirst.

MĪLESTĪBAS KRĀŠŅAIS KOKS

Mīlestības krāšņais koks,
Paēnu dod dienas svelmē,
Zvaigžņu ziediem naktī staro,
Atspulgojies sapņu dzelmē,
Pāri visai dzīvei zaro.

Mīlestības krāšņais koks —
Sniedzas cauri mūžiem zari,
Laika vētras pāri brāzmo.
Neaizsniedzamo tu skari,
Nebeidzamās ilgās blāzmo.

Mīlestības krāšņais koks,
Tava lielā spēka skauta,
Sirds lai ātri neizliesmo.
Mana tauta, latvju tauta,
Lai par tevi šalc un dziesmo
Mīlestības krāšņais koks!

SPĒKA DVAŠA

Kā liega pērkonduna gaisos skan,
Visapkārt tūkstoš ziedos bites san.

EKSĀMENU LAIKS

Ir pavasaris šogad bijis auksts,
Bet koki varonīgi plaukst.
Jau kastaņa slej augstu savas sveces,
Un divām meitenēm tā apbirdina plecus
Ar lejup lidojošām vieglām ziedlapiņām.
Šķiet, labais koks grib gaismu rādīt viņām,
Kam galvas noliektas pār grāmatām.
Šai kastaņziedu gaismā apsēžos pie tām
Un vēroju — kā kvēlo maigās sejas!
Vai pavasara dienā viņas lasa dzejas?
Bet pēkšņi vārdu daudzinātu dzirdu sakām:
Par atomiem šīs meitenes te runā blakām.
Bet ne jau kara drauds kā ēna pāri klājas,
Par fiziku tās abas sarunājas.
Kad pavasaris Rīgu ziediem vija,
Šīm gudrām meitenēm rūp, kas ir matērija,
Tāpēc tik aizrautīgi kvēlo viņu vaigs —
Ir eksāmenu laiks.
Lai mana klātbūtne tām domas neizkliedē,
Es labāk iešu turp, kur ceriņi sāk ziedēt.
Bet redzu — arī tur, zem zilā ziedu juma,
Līkst divas galvas pāri uzdevumam,
Un balsī paļāvīgā, balsī lēnā
Tur meitenīte tumšcirtaina jautā gaišam zēnam

Par algebru. Gan formulas tie atrisināt spēs —
Un varbūt tā viens otra acīs saredzēs
Kaut ko, kas dzidri atvērsies un ziedēs.
Tiem daudzas mūža ziemas neizkliedēs
Šo pavasari, kuru viņu sirdis sveica,
Kad lūpas kautrīgās tik formulas vēl teica
Un roka rokai nemaz nepieskārās,
Vien balsī notrīsēja pirmās jūtas vārās.
Šīm acīm skaidrajām tāds satraukts zaigs —
Ir eksāmenu laiks.
Ar grāmatām sēž pulkā meitenes un zēni,
Un skaļi vēsturi tie lasa.
— Partija un Ļeņins! —
Es dzirdu viņus sakām. Vārdus svinīgos —
Zem kokiem ziedošajiem viņi runā tos
Kā solījumu, cerību un trauksmi, —
Es dzirdu dzīves valdonīgo sauksmi!
Ar pirmo lapu spirgto šalkošanu
Šīs jaunās balsis apņem sirdi manu,
Ar darba alkām, mīlestību, kādu liesmu,
Kas nevar rimt, kas vēlas kļūt par dziesmu, —
To prasa, sveces slējis, kastaņzars,
Šis neuzvaramais un drosmais pavasars
Un simtiem jauno acu skaidrais gudrais zaigs.
Ir jāiet, jādara!
Ir eksāmenu laiks.

OZOLS

Dzird negaisa balsi
Pret tevi grandam,
Redz mākoni palsu
Tev pāri plandam.

Spalgs zibens ceļ āvu,
Kur brūci cirst — meklē.
Bet mierīgs tu stāvi,
Jozts bruņu kreklā.

Zem grāvieniem smejies
Ar dunošu līksmi
Un spītēdams slejies
Līdz varavīksnei.

Pilns šalcošu smieklu
Uz pleciem sev nesi
Kā pūciņu vieglu
Tu padebesi.

Gāz pērkonu veco,
Ka nograb tam kauli,
Uz zīļotā pleca
Sev pacel sauli!

DZIMTENES PRIEDE

Tu izslej sārti liesmojošo stāvu,
Kad zibens pāri deg un dziest,
Un nebīsties, ka uguns āvu
Tas spētu tavos zaros sviest.

Tu sausās smiltīs neiznīksti,
Bet stipra celies pāri tām,
Tver dzīvību ar saknēm sīksti,
Cērt vētru skuju adatām.

Man dvēsele dzird tavas šalkas —
Tik smagas, stipras, dziļas tās
Kā nebeidzamas dzīves alkas,
Kā cīņas dusmas mūžīgās.

DAŽAS RINDAS DZIMTENEI

Varbūt tu esi gaisma, kurā acis veru,
Vai skaidrais gaiss, ko katru dienu dzeru,
Vai solis līksmais, ko ar biedriem speru,
Vai labā rītdiena, ko skatīt ceru,
Vai klusā doma, ka es kādam deru,
Vai dziesmas grauds, ko vētīdama sveru?

*

Ir tevī negaisa mazgātu ozolu lapu svaigums
Un pirmo vizbuļu sniegā plaukstošais maigums,
Un zemeņu kūstošā saldme, nopļautā siena tvīksme,
Un ceriņu bangu pāri plūstošā līksme,
Un vērmeles elpa sāpīgi sūrā,
Un viļņi, kas aizvizmo vārpu tāltālajā jūrā.

*

Ak, mana tauta, tik naska un gudra!
Ap tevi sum bite, tek pēdās tev skudra,
Tev soļi stingri un vārdi skarbi:
Ir vienam mūžam daudz mūžu darbi.

*

Varbūt tu esi siltās maizes dvaša jaukā
Vai salda piena straume, kas līst putodama traukā,

Vai mitrā smarža tikko iespiestas grāmatas loksnēs,
Vai apslēptā dziesma tūkstoš veseru troksnī.

*

Pār kādu kapu tu mūžīga gaisma man šķiti,
Kur uzraksts bija:
— Par Padomju Latviju kritis.

*

Es stāvu Daugavas krastā zaļā,
Dzied straume: — Man pasaules vārti ir vaļā,
Uz visām jūrām es draudzīga steidzos,
Es augu un plešos, un neizbeidzos. —
Un visas puķes ap Daugavu sazied,
Grib pļavas tai varavīksnes vainagu sasiet.

*

Tu spulgu no ūdeņu dziļumiem smel,
Līdz saulei savu karogu cel.

*

Ar tevi pat sapņos nomodā esam
Un katrā nomodā sapni nesam.
Tu, dzimtene — Spīdola, vārdus šos devi,
Es sapnī un nomodā atrodu tevi.

TAUTAS TALKA BLAUMAŅA BRAKOS

Sauc jaunas balsis veco mežu šalkās,
Un klusums bēg no dziļām brikšņu gravām.
Nāk ļaudis, Blaumani, uz mājām Tavām
Ar grābekļiem un lāpstām tautas talkā.

Pie Tava avotiņa bērni pienāk,
Pie melna celma jaunais ozols stājas,
Pār jumtu nošalkdami rudzu kūļi klājas,
Un spoži baļķi iegulst sirmās sienās.

Šeit ir Tavs logs. Lai dzidri margo stiklil
Šeit Tava meža taka — lai to mēžam tīru,
Mēs visur redzam Tevi, stalto, laipno vīru,
Aiz brillēm Tavas acis nozib mazliet mikli.

Sveiks, ļaužu draugs! Nav kritis nāves salnā
Tavs jaukais rožu krūms, bet dzīvus asnus slējis,
Tavs mājas kopējs tos ir atrakt spējis,
Kas, tautas sūtīts, nācis Braku kalnā.

Vēl pļavu zāle glabā Tavas pēdas,
No avota, šķiet, Tavi smiekli gulgo.
Un Tava asara uz kļavas lapas spulgo,
Un dvēseli skauj reizē prieks un bēdas.

Tu dzīvi mīlēji. Mīl arī Tevi dzīve.
No Tevis projām viņa neaizietu.
Sveiks audžu audzes Tavu dzimto vietu,
Kur Ērgļu tālumi visapkārt zilgmo brīvi.

LĪGO

Kad rieta uguns skauj ausmu
Pār saulgriežu līksmajām liesmām,
Tad senā un jaunā dziesmā
Sirds klausās ar dedzīgu jausmu:
Līgo, līgo, sirmā zeme,
Kurā izaug jaunā dzīve!

Ar sauli visspožākā solī
Šai naktī bez tumsas ejam,
Pār vainagiem, rokām un sejām
Tik zvaigžņotas dzirksteles nolīst.
Līgo, līgo, zvaigznes zeme,
Kurā ceļas gaismas dzīve!
Zaļš ozola spēks vij mums pieri,
Tvīkst ziedu maigums ap pleciem,
Un dziedam mēs, jaunie un vecie,
Par laimi, par saules mieru.
Līgo, līgo, visu zemju,
Visu tautu miera dzīve!
Spīd, tauta, tavs saktu sudrabs,
Sev izkali spilgtāko slavu
Ar raženo darbu savu
Tik drosmīga, skaista un gudra.
Līgo, līgo, brāļu zeme,
Darba versmē topi, dzīve!
Pār mūsu rokām un sejām
Tik ziedi un zvaigznes nolīst,
Ar sauli visspožākā solī
Mēs dzīvību sveicināt ejam.
Līgo!

CEĻŠ AICINA

Alīrēdam Grotānam

Starp mežiem Lubānas šoseja spīd,
Dzirkst koki sarmā, ceļu klāj ledus,
Bet vientuļu stāvu var saskatīt,
Kas, skrējienā traukdams, ne mirkli nedus.

Pār kailo galvu brāzmo tam vējš,
Gaišcirtainie mati svaidās un plīvo,
Sirds uguni saltums neizdzēš,
Tas neaiztur gaitu drosmo un brīvo.

Viņš skrej. Un krūtīs spēcīgā sirds
Ik soli un sekundi pukstieniem mēro,
Viņš traukdamies laika plūsmu dzird,
Un acis tam zilganos tālumus vēro.

Tā dienu pēc dienas aicina ceļš,
Trīsdesmit kilometru garš skrējiens.
Bet liekas — spārni šīs kājas ceļ,
Kas viegli tiek līdzi naskajiem vējiem.

Un pienāk diena, kad saules zelts
Spožs maija rītā pār ceļu klājas.
Plīv padomju karogs, augstu celts,
Un starta ierindā skrējēji stājas.

Skan signāls. Cīņa ir sākusies,
Uz priekšu trauc sportisti — darbtautas dēli.
Bet ir jau redzams, kas pirmais skries:
Stāvs jauneklīgs pēkšņi izraujas kvēli.

Veic apli pēc apļa viņš nepanākts,
Sveic ļaudis to, tiesneši smaida,
Sveiks, gaišais jauniet! Ir labi sākts:
Ceļš aicina — tālumi gaida.

Trauc, drosmais skrējēj, un nerimsti tu,
Lai spārnoto soli tavu
Daudz tautu ar prieku reiz skatītu
un Dzimtenei nestu tas slavu.

RĀZNA

Cik zeme ir bijusi dāsna,
Tev dodot tik lielu lauku,
Cik debess ir bijusi dāsna,
Tā pielejot ūdeņu trauku.
Tu veries tik dziļa un plaša,
Ka dvēselei aizraujas dvaša,
Tik barga un reizē tik glāsna
Tu Latgalei spulgo, Rāzna.

Tik nopietna un tik sūra
Var būt tikai jūra
Vai paaudžu asaru velga,
Vai dzīves un ciešanu selga.
Un izslejas viļņu kraujas
Kā karotāji pirms kaujas,
Kā brīves un cīniņu brāzma
Tu Latgalei šalko, Rāzna.

Tik mirdzoša un tik klusa
Var būt tikai darbīgo dusa —
Kā spulga no milzīga lemess,
Kas brīdi atdus uz zemes.
Kā dzīvības spoguļa lāsma,
Kā topošās laimes blāzma
Tu Latgalei spīdi, Rāzna.

RĪTS PIE INEŠA

Inesis vēdina palagus ausmā,
Izlokās brīnumu miglās ap salām —
Apšu birzs drebot stāv ezera malā
Priecīgā, gaidpilnā jausmā.

Inesis aizsegtu spožumu šūpo,
Sarkanbrūns zirgs ar zvaigžņotu pieri
Vizmaino ūdeni padzeras mierīgs,
Bubinot mīkstajām lūpām.

Pakalnē ābeles, stājušās baros,
Jaunajā dārzā sāk rotaļu deju,
Palokās viegli pret blāzmoto leju,
Mājām tur logi jau staro.

Ineša ūdeņiem zibsnījot viegli,
Saule kāpj krastā ar spožajām kājām,
Izkāpj un klausās — atskan no mājām
Piebalgas ļaužu spēcīgie smiekli.

Šūpojis, glabājis, iznesis
Saulainu dienu tiem Inesis.

DZEJNIEKAM AR SAULAINO SEJU

Andrejam Balodim

Kopš agrām jaunības dienām
Tam saule bija tik viena,
Kas lauzās caur nebrīves sienām
Ar dārgās brīvības gaismu.

Viņš gāja caur cīņām sūrām,
Aiz pelēkiem cietuma mūriem
Vēl krūtīs mums uguni kūra,
Lai dzirkstis dzeļ tumsas baismu.

Viņš izslēja gaišo galvu,
Viņš satvēra dzejnieka spalvu

Un dzelzī pārkala alvu
Ar sirdsliesmās radīto dzeju.

Par tautu, par padomju varu,
Pret netaisnību un karu
Ar stipru un drošu garu
Viņš teica: «Es cīņā eju!»

Un, savas asinis liedams,
Caur kaujām un nāvi iedams,
Viņš sauca, karogu sliedams,
Mums dzīvības vārdus kvēlus.

Jo vienmēr karogs to vada,
Kas liesmai un saulei ir rada,
Viņš dzīvo, viņš strādā un rada,
Un laimīgs uzlūko dēlus.

Ak, darbtautas mazie dēli,
Jel audziet tik lieli un cēli,
Tik patiesi un tik kvēli
Kā dzejnieks ar saulaino seju,

Kas Partijas vārdā tik dārgā
Jums bērnības laimi sargā,
Kas taisnības cīņā visbargā
Ir atradis dzīvi un dzeju.

LATVJU BITE SAN

Profesoram Jānim Endzelīnam

Cik Koknesē kvēl koši vasaras!
Sirms vīrs pa ziediem pilnu dārzu staigā,

Un grāmatā ik brīdi raugās tas —
Ir domu stingrums iekalts viņa vaigā.
Bet pēkšņi lēnie soļi apstājas
Un klausās viņš. Spīd acu tērauds maigāk:
Kā liega pērkonduna gaisos skan —
Visapkārt tūkstoš ziedos bites san.

Ap kluso staigātāju paceļas
Tās ziedputekšņu aplipušām kājām,
Kā zelta mākonis tās saceļas
Un saldas nastas mundri nes uz mājām.
Vai ziedos traucoties, vai atceļā —
Balss nenoklust šīm naskām lidotājām.
Tā latvju zemes darba dziesma skan.
Šķiet, pašā dvēselē šīs bites san.

Sauc dūkdamas tās kalnos, palejās,
Un doma spārnos ceļas, doma nedus:
— Ak, saldā valoda! Lai dzidri salejas
Mums stingrās šūnās dārgais vārdu medus! —
Viņš aizver grāmatu. Jel dūciet, malējas!
No jūsu balsīm darbi labāk vedas.
— Ej meklē, savāc, krāj! — Tā dzīves dziesma skan,
Pār grāmatu un roku bite san.

Sirms vīrs iet istabā un atsēžas
Pie maza koka galda klusi,
Viņš spalvu rokā ņem, un doma lidinās
Pār visiem novadiem uz dzimto pusi.
Un visur vārdu ziedus meklē tas,
Ko mātes valoda tik krāšņi audzējusi.
Lai mūžos latvju mēle skaidra skan! —
Kā darba bite viņa doma san.

TRĪS VĀRDI

Andrejam Upītim

Par dažu rakstnieku ja vaicā:
— Ko viņš dara? —
Tad atbilde var šāda būt vai tāda.
Par v i ņ u jautājot, mēs allaž sacīt varam
Tik trijus vārdus:
Andrejs Upīts strādā.

Tik stalts un mierīgs, kāds viņš vienmēr bijis,
Vai biedri slavē, ienaidnieki lādas,
Vai matu zelts ir gudro pieri vijis
Vai sarmas sudrabs —
Andrejs Upīts strādā.

Šķiet brīžam dzejniekam,
no snaudas pamostoties,
Šī galva sirmā viņam sapnī rādās,
Un sirdsapziņa sauc: — Jel kaunu proties!
Ko guli, jaunais?
Andrejs Upīts strādā! —

Mēs dažreiz sajūtamies vāji, laiski, slimi,
Ar sevi galā netiekam nekādā,
Bet pēkšņi atceramies: nenorimis —
Vai slims, vai vesels —
Andrejs Upīts strādā.

Sirds spēji atžirgst, it kā spārnos rauta,
Tver roka spalvu stingrāk brīdī šādā,
Jo milzu spēks ir, mana tauta,
Šais trijos vārdos:
A n d r e j s U p ī t s s t r ā d ā.

TEV, MASKAVA

Tu redzi, Maskava, kā spulgo Brīves sakta
Uz tautas cīnītājas krūtīm.
No zemes, kurā uguns veica nakti,
Tev Raiņa lielās gaismas sveiciens sūtīts.
No tavas sirds plūst neizdzēšams zaigums
Pār visām tautām.
Klausies mūsu dziesmu:
Kad Dārziņš teic, cik dziļš ir mīlas maigums,
Kad Sudrabkalns dedz drosmo gara liesmu,
Pie tevis kuģi trauc no jaunā krasta,
Tev šalko zaļās zemes spēka dvaša,
Caur tevi, Maskava, tā lielā mīla rasta,
Kas visu pasauli spēj aptvert plaša.

No savas zemes tie pasaulē gāja
Pie daudzām tautām sev draugus rast.

DZIEDI, ROBSON!

Āfrikā daudz upju straumes veļas,
Dārdot ūdenskritumi tur putodami
gāžas.
Dziļo upju spēki tavā balsī strāvo —
Dziedi, Robson, dziedi!

Lielo okeānu dzelmes neizsmeļas,
Apkārt kontinentiem spulgodamas vāžas.
Sirdis esi savā dziesmā skāvis, —
Robson, dziedi!

Laipnais vaigs kā melna saule spulgo,
Dziļā balss dun pāri Niagāras grandām:
— Dzirdi, pasaule!
Par tautu, kuru pulgo,
Dziedu tev es sava mūža dziesmas.
Redzi viņas brūces, saplosītas skrandas,
Ķermeņus, kas kokos nolinčoti plandās,
Kurus dedzināja skaudru moku liesmas,
Dzirdi šūpļa dziesmu nēģerpuisēniņam,
Ko pār galvu melncirtaino māte dūdo viņam.
Jūti asinīs mums karsto ilgu viesmas,
Mūsu taisnības un brīves gribu.
Trauc pie visām tautām manas dziesmas
Iedegt brāļu mīlestību! —

Atdun atbalsis no visām tālēm
Pāri kontinentiem, okeānu viļņu vāliem,
Draugu saucienu tu dzirdi:
Sveicam tavu vīrišķīgo sirdi,
Tavus stingros plecus skaujam, brāli!
Tu pret nāvi cīņā savu dziesmu sviedi —
Dziedi, Robson, dziedi!

ORLEĀNAS JAUNAVAI

Nogalinātajām Alžīrijas brīvības cīnītājām

Glābt Franciju tu, jaunā gane, gāji
Un pulkus vadīji pret ienaidniekiem kaujās.
Kā ļaunu burvi Ruānā sadedzināja
Uz sārta tevi angļi. Tikai pelnu sauja
No tevis palika. Bet par varoni un svētu,
Par tautas glābēju, no debess izredzētu,
Sauc tevi franči. Slejas slavas arka
Pār tavu meitenīgo galvu, Žanna d'Arka.

Teic, Orleānas jaunava,
kas mirdzi marmortēlos, —
Vai tavi akmens vaigi nenosarka
Par taviem tautas brāļiem tagad kaunā kvēlā?
Redz visa pasaule: iet cīņā tavas māsas,
No kurām tu gan sevi neatšķirtu,
Kaut arī viņu seja tumšākas ir krāsas
Un tuksnešvējos plīvo melno matu cirtas.
Iet skaidras meitenes, lai cīnītos un mirtu —
Tāpat kā miri tu — par savu tautu.
Jo, nikni zibsnīdama, giljotīna

Ceļ asmeni, lai viņu galvas pļautu,
Un tavi franči reibst no asins vīna,
Liek rupjiem algotņiem
tās iemest moku krāsnīs,
No jauna blāzmo drausmā Osvencima.
Tik dziļi tavi bruņinieki grima,
Ka tautu slepkavām tie algu maksā dāsni,
Jo Francijā sen aizmirsies jau daudziem
Ir tava varoņsārta uguns baigums
Un nometnes ar apgruzdušu miesu kaudzēm, —
Krīt smuidrie augumi,
dzēš smiltis kvēlos vaigus, —

Ko, Orleānas jaunava, vēl pjedestālā stāvi?
Kāp zemē, salauz savas slavas arkas!
Jo apkaunota, simtkārt sodīta ar nāvi,
Tu šodien Alžīrijā mirsti,
Žanna d' Arka.

DŽAI HIND[1]!

Pie Sarkanā forta sienām Deli,
Kur augstu Indijas karogu cēli,
Džavaharlal Neru,
Nāk viesi no zemes tās,
Kur sirdis visdziļāk brīvībai atvērās.
Stāv draugi no Padomju zemes tev blakām.
Dzird Indija Krievijas dēlus sakām:
— Džai hind! —

[1] Lai dzīvo Indija!

No Deli ielām un laukumiem
Plūst draudzības saucieni pretim tiem,
Māj rokas ar vītnēm un vainagiem.
Un Maskavas rožu mirdzums sārts
Kvēl tur, kur liesmoja Gandija sārts.
Džavaharlal Neru,
tu darbļaužu dzimtenē biji.
Tur brālīgas rokas ceļu tev ziediem vija,
Tur katra sirds tev sacīja: — Ceru!
Būs zeme miera dārzs, nevis karalauks. —
Un Staļingradā, ko gars tavs godbijīgs sveica,
Katrs kritušais klusēdams teica:
— Es biju dzīvības draugs.—
Šīs balsis tu dzirdēji, mātes Indijas sūtīts,
Lai viņa dziļi glabā tās savās krūtīs.
Lai nav zemes, kur asinis līst un ieroči šķind.
Ar miera un mīlas spēku Indija dzīvos —
džai hind!

DŽAIPURAS ŪDENS

Ar ūdens krūzi uz pleca
Steidz Džaipuras sievietes.
Pēc paraduma veca
Tās dārgo velgu nes.

Mēdz Džaipurā teikt nereti:
— Mums ūdens — visdārgākais!
To draugs nes draugam pretī,
Kad bargā svelme kaist. —

Bet saules sāpīgo smeldzi
Vairs gājējs nesajūt,
Ar maigi smelto veldzi
Grib katra pirmā būt.

Tām skropstās valgums ieviz,
Kad ūdens dzied irdzēdams:
— Es šodien, brāļi krievi,
Jūs sveicu mirdzēdams. —

Līdz Volgas krastiem tāltāliem
Nu prieka musoni šalks,
Jo Džaipurā tiek brāļiem
Sniegts dziļas mīlas malks.

DRAUDZĪBA

«Kam draugu daudz, tas nava nabags,» —
Šī paruna ir indiešiem,
Un arī mums tā liekas laba,
Kad draugu roku sniedzam tiem.

Vērs Urāls dzīles — metāls melnais
Līdz pašiem Himalajiem trauks.
Ņems indietis to stingrās delnās
un teiks:
— To sūtījis mans draugs. —

Un smaidīs viņš caur metālšķindu,
Jo netop tanks, ne lielgabals:
Sev jaunu dzīvi izkaļ induss,
Un tā ir viņa darba balss.

Pa Hindustānas krāšņiem klajiem
Art laukus tēraudvērši ies,
Caur naftas torņiem milzīgajiem
Uz augšu zemes asins skries.

Un, šķeļot okeānu bangas,
Uz Padomjzemi kuģis brauks,
Teiks brūnie jūrnieki:
— No Gangas
Jums labu rītu sūta draugs. —

Visbagātākās zemes slavu
Ar cēlu lepnumu mums nest,
Jo saskaitīt vairs draugus savus
Mēs nevaram uz pasaules.

Un šādu bagātību košu
Būs iegūt arī Indijai.
Lai drauga sirds ir viņai drošums —
Šo gaišo laimi vēlam tai.

INDIEŠU MEITENĪTE RUNĀ KALKUTĀ

Mēs gribētu Maskavas bērniem aizsūtīt
No mūsu saules kādu gabaliņu,
Lai to pie savējās pieliktu viņi, —
Un tiem pasacīt,
Ka Kalkutas bērniem būtu liels prieks,
Ja mums mazliet tiktu atsūtīts sniegs, —
Varbūt to var kādā sainītī satīt,
Mēs ļoti vēlētos sniegu reiz skatīt.

EVONAS GULBĪM

Evonas gulbi, vai nomirt tu spēji?
Vēl nekur tev dusa nav rasta,
No savas dzimtenes Anglijas krasta
Pasaules jūrās tu aizpeldēji.

Visur, kur vien cilvēki dzīvo,
Tavu mūžīgo balsi dzird skanam.
Arī Padomju Dzimtenē manā
Tavi vētrainie spārni plīvo.

Raugāmies Hamleta skaudrajās acīs —
Patiesību tās meklē,
Kuru neviens viņam nepasacīs
Galma ledainā peklē.

Džuljetas mīlu, dziļu un tīru,
Dvēselēs glabājam svētu.
Tavu vientuļo karali Līru
Aizmirst mēs nevarētu.

Sapnis vasaras naktī tik viegli —
Gluži kā Puks ieslīd sirdī.
Nemirstīgi skan tavi smiekli,
Aplaimo, apbur un tirdī.

Cilvēku sirdīs — gan seklās, gan dziļās —
Visu tu spēji lasīt.
Kā tās cīnās, mīl, ienīst un viļas? —
Nerimstam vienmēr tev prasīt.

Senseno stāstu par dzīvi un nāvi
Tevī dzirdam mēs jaunu.

Gudrais Prospero, vētrām mūs skāvis,
Izjust liec labu un ļaunu.

Viljam Šekspīr,
par smilti un zāli
Nekļuvi tu, bet par dzīvības kvēlu.
Tautu, kas sauc tevi par savu dēlu,
Sveicinām mēs caur pasaules tāli.

Ar savu vārdu mūžīgo liesmu
Anglijas vārdam tu mirdzumu devi,
Evonas gulbi, mēs dzirdam caur tevi
Cilvēku likteņu nemiera dziesmu.

ŠELLIJS UN BAIRONS

Pār Ženēvas ezeru, bangās to šķēlis,
Tumšs viesulis, ūdeņus plosīdams, skrej,
Grimst dzelmē sudraba cīrulis Šellijs,
Bet dziesmu viņš atstājis pasaulei.

Ar spulgainiem spārniem tā Visumā plīvo,
Kā vakarvējš elpo, kā rītausma dzimst.
Šī dziesma ar skaņu dzidro un brīvo
Saukt cilvēka garu nenorimst.

Un Misolungos, kad balsi dairo
Nakts negaiss līdz pašiem debešiem ceļ,
Mirst grieķu brīvības cīnītājs Bairons,
Šķiet, zibeņi lepno sirdi tam šķeļ.

Viņš, nepakļautais, pasaulē traucās
Ar rūgtiem un liesmainiem vārdiem to šaust.

Čailds Harolds, Kains un Dons Žuāns saucās
Šis spītnieks, kas gribēja likteni lauzt.

Bet kvēlais Ļermontovs Kaukāza gālēs,
Šā brīvā gara nemiera skarts,
Kā ērglis ērgli saskata tālē,
Un dārgs tam ir Anglijas dzejnieka vārds.

Krīt gaišais Šellijs negaisa šūpās,
Un Bairons pērkona grāvienus dzird;
Šie dzejnieki abi ar liesmām lūpās
Bij nākuši negaisos dzīvot un mirt.

No savas zemes tie pasaulē gāja
Pie daudzām tautām sev draugus rast.
Un cilvēcē viņi sev atrada mājas,
Tur viņu balsis skan mūžīgas.

ČAIKOVSKA KONKURSA LAUREĀTS VANS KLAIBERNS SPĒLĒ PADOMJU ĻAUDĪM RĪGĀ

Gaišcirtainais jaunekli, dzimis aiz okeāna,
Ar jūras zilgo tālumu acīm tu skaties.
Redzi, mūsu skatiens ir atklāts un patiess,
Mūsu draudzīgās rokas
tev pretim sniedzas bez māna,
Aust laime, ko cilvēku dvēseles gaida:
Noklust aukstie draudi,
niknie motori nedārd gaisā.
Un nāve vairs spēku nepārbauda
Dobjiem grāvieniem tālās, vientuļās salās.

Mocarta pērļainie smiekli kaisās
Kādā saulainā, mierpilnā malā.
Šopēna sapnī mēnesstars raisās,
Bēthovens slejas, milzeņa rokām mūs raudams
Pāri, pāri sīkajam, zemajam naidam,
Gaismas cīņā, kas mūžam nav galā.
Čaikovska sāpju trauksmainais sauciens
Dziļdziļi atbalsojies tev sirdī —
Nerimtīgs, skanošs un bezgalīgs vilnis
Pie tevis tālajā krastmalā traucies.
Van Klaibern,
un tagad tu mūsu dvēseles dzirdi
Tāpat kā mēs tavējo. Ilgu pilnas
Tās meklē ceļus, kas cilvēkus vieno.
Mums šķiet — visu mūžu un visur, kur būsi,
Kur ļaudis sveiks tavas rokas un gaišo galvu,
Tu vienmēr mazliet paliksi mūsu,
Jo, tavu tautu un tevi cienot,
Tava darba skaistajam godam
Čaikovska cildeno vārdu līdzi tev dodam
Kā padomju tautas draudzības balvu.

JERMOLOVA PORTRETS ERMITĀŽĀ

Tīģera galva uz Herkula stāva!
Pirmoreiz ieraugu Jūs,
Jermolov, kas, pārspējis dzīvi un nāvi,
Nemainīgs uzlūko mūs.

Kā gan es pazinu diženo garu!
Nevaru kalpot! — teic skats.
Karavadon, Jūs, neklausot caru,
Palikāt vienmēr sev pats.

Pakļāvis nesaudzīgs Kaukāza tautas
Krievijas karogam,
Dvēseli drosmu un nepakļautu
Neatdevāt nekam.

Tīģera galva uz Herkula stāva!
Pirmoreiz ieraugu Jūs,
Jermolov, kas, pārspējis dzīvi un nāvi,
Nemainīgs uzlūko mūs.

PUŠKINS BRAUC UZ ORLU

Kas, rībot strauji pasta ratiem,
Pa plašo līdzenumu trauc?
Dzirkst acis, plīvo sprogas matiem —
Uz tālo Orlu Puškins brauc.

Skrej līdzenums tam garām aši,
Bet dzejnieks citas ainas redz:
Tie karalauki bargi, plaši,
Ko ugunīgi dūmi sedz.

Un, lielgabaliem dārdot kaujās,
Tik vienu tēlu meklē tas:
Gan klajumos, gan kalnu kraujās
Stāvs valdonīgais izslejas.

Lūk, Borodinas niknās liesmās
Stāv blakus viņš Kutuzovam,
Visbaigākajās nāves briesmās
Ir skatiens ass un nicīgs tam.

Pret lodēm milzu krūtis griezdams,
Rajevska redutā viņš trauc,
Un, Jura krustus pulkiem sviezdams,
Jermolovs viņus kaujās sauc.

Un atkal tās ir citas ainas,
Ko dzejnieks kvēlām acīm redz:
Lūk, kalnu kraujas brīnumainās,
Ko mežu zaļās bruņas sedz.

Tur baltā zirgā ģenerālis
Pa priekšu krievu pulkiem jāj.
Viņš karavīriem ir kā brālis,
Tie iet, kurp viņa roka māj.

Un nogurumu nejūt kaulos,
Kad kalni jāpārvar ir tiem,
Par «Jarmulu» dzied dziesmas auļos,
Par viņa darbiem bargajiem.

Zem cirvjiem gāžas kalnu ciedri,
Šķeļ klintis lielgabalu dārds.
Jermolovs kareivjus sauc: biedri!
Līdz šim bij nedzirdēts tāds vārds.

Bet vārdi viņam ir kā šautras,
No kurām satrūkties mēdz cars,
Kad sarunās, kas liekas jautras,
Brīvs, nepakļāvīgs uzdzirkst gars.

«Uz dekabristiem raugās draudzīgs
Šis kalnu ērglis,» ziņo spiegs,

«Un tik pret galmu nava saudzīgs,
Tādēļ ir bīstams tam un lieks.»

Liek cars, ko sen jau bailes krimta,
No Kaukāza to izraidīt.
Un vientuļš savā Orlā dzimtā
Bez armijas Jermolovs mīt.

Bet viņa varonīgo tēlu
Nes dzejnieks sirdī dedzīgā.
Šo krievu zemes lielo dēlu
Viņš skata jausmā redzīgā.

Un, strauji rībot, pasta rati
Pa plašo līdzenumu trauc.
Pie varoņa, ko sirds grib satikt,
Uz tālo Orlu Puškins brauc.

PIE PUŠKINA PIEMINEKĻA ODESĀ

Bahčisarajas strūklaka tev ielāsoja sirdī,
Un čigāni no Besarābijas
ar brūnām rokām māja, —
Šeit, gaišais trimdiniek, tu, acīm dzirkstot, gāji,
Un tavus smieklus neatvairāmos es dzirdu.
Ap mani vēsmo nemirstīgie vārdi,
Kad Melnā jūra dun un lepnie kuģi slejas.
Cik bargi plosījās te lielgabalu dārdi!
Pie Odesas bij daudzreiz nāve reidā.
Tavu seju
Tā liesmās redzēja pār sevi bronzā slietu,
Un drosmie matroži tev uzsmaidīja.
Tu skanēji pār katru cīņas vietu

Kā nebeidzama dzīves melodija.
Gan kuģu svilpienos, gan darbu dunā,
Šķiet, tagad klausies, vērdamies pret tāli.
Un lāsmo strūklaka. Un sirds ar tevi runā,
Ak, Puškin mūžīgais, ko tautas mīl kā brāli.

NĒĢERIS PIEJŪRAS BULVĀRĪ

Vakarā reids mirgo tūkstoš ugunīs,
Puķes, lapas, zari karstā vēsmā trīs,
Kaut kur it kā strūkla spirgta dziesma līst.
Gaišam zēnam rokā ģitāra skan spīvi:
Par Odesu, par Odesu, par cīņu un par dzīvi —
No lūpām dziesma aizlido
pār jūras klaidu brīvi.
Blakus dziedātājam nēģeris jauns sēd,
It kā palmu ēnā saldējumu ēd.
Spīd tam acu baltums, vaigs tik labsirdīgs,
Un šo melno vaigu daži skūpstīt drīkst.
Izkāpis viņš šodien Padomjzemes krastā,
Odesieši raugās draugā neparastā.
Lielgabals pār viņiem tumšo stobru slej,
«Tīģerim» reiz atņemts — angļu fregatei,
Kas pirms simtu gadiem nogremdēta šeit.
Raugās odesieši acīm, pilnām mīlas,
Nēģerī, kas dzimis, uzaudzis pie Nīlas.
Atsmaida viņš pretim, klausās dziesmā vērīgs,
Brīžam liekas līksms, brīžam viegli sērīgs.
Pēkšņi biezās lūpas meldiju dūc spīvi
Par Odesu, par Odesu, par cīņu un par dzīvi.
Un dziesma tālē aizlido pār jūras klaidu brīvi.

Mirdzas Ķempes tēvs Jānis Ķempe

Mirdzas Ķempes māte Līna Ķempe (dz. Skutule)

Mirdza Ķempe ap 1924. gadu

Liepājas ģimnāzijas dramatiskais pulciņš pēc izrādes.
Pirmā rindā vidū M. Ķempe un režisors Ē. Valters (1924. g.)

KARPATOS

Zaļās nogāzēs kā ligzdas — mazi ciemi,
Mākoņi gar egļu sāniem iet.
Kaut kur lejā upe spulgodama dzied —
Iesmeldz miņā senā dziesma:
«Kaujā viņš kritis pie Karpatiemi.»

Redzu stāvus pelēkus, kas dodas kara liesmās,
Daudzi latvieši šais kalnos dus,
Kaujās krituši. Un skumju viesmu
Jaušu, skatos brīvos Karpatus.

Latviete, kas rozes dārzā sēji,
Toreiz nokalta tavs košais vainadziņš.
Draugu karavīru mūžam neredzēji,
Jo no Karpatiem vairs nepārnāca viņš.

Bet nu ukrainietei dārziņš plauka,
Koši ziedi šeit ap mājām viz.
Rozes kvēl uz senā karalauka,
Oktobris tās tautām dēstījis.

Nevis lielgabali — pērkons rāmi
Nodun, kalniem pāri veldamies.
Nevis karapulki nevaldāmi,
Padebeši dūc tur celdamies.

Kalnu nogāzēs mirdz baltie ciemi,
Augstās kraujās draugi jāredz man.
Sirds un upe spulgodamas skan:
Jaunas dziesmas dzied par Karpatiem.

BALTAIS ĀBOLIŅŠ KARPATOS

Te kalnu nogāzē tu ziedi balts
Un smaržo tikpat pazemīgs un salds
Kā manā dzimtenē. Šai augstā pļavā
Es raugos pazīstamā vaigā tavā,
No kura tāda dzidra gaisma plūst,
Ka manas acis nomazgātas kļūst
No ceļa putekļiem. Nav augstumā vairs baiļes,
Šai kalnā ziedi tu, pilns piemīlīgas dailes.
Un viss kļūst tuvs. Kur tavu dvašu jūt,
Var miers un draudzība, un mājas būt.

NEMIERĪGĀ APSE

Krīt spoži stari ausmas bālumā,
Deg nemierīga zvaigzne sapņu tālumā...

APSE

Kad visi koki šalkot rimst,
Tik viņa viena nenorimst,
Jo neredzamas vēsmas dzimst,
Kas liek tai klusi trizuļot,
Ar sudrablapām vizuļot
Un drebēt laimes gaidās,
Kas norimšanas baidās.
Kad visi vēji traukties rimst,
Tik viņa snaudā neiegrimst —
Zem viņas zariem dusu nesastapsi,
Sirds, mīli mūžam nemierīgo apsi!

BĒRZS RUNĀ

Kad esi satumsusi
Un skatiens tev ir sērs,
Tad smagās acis vērs
Uz manu pusi —
Es esmu gaišais bērzs!

Pie manis skumjas nes
Vistumšākās, vissaltākās,
Tām priecīgs šalkšu es —

Nav dvēseles,
Par manu skaidrākas, ne baltākas.

Pat drūmos tīreļos
Es ceļos, gaismas jozts,
Un tukšos smiltājos
Es laimīgs iešalcos.

DZINTARS

Tumšās, smagās jūras zāles
Izsviestas no dzelmes klēpja.
Viņu tumsā dzirkstot slēpjas
Dzintars sārtais, dzintars bālais.

Tumšās, smagās sāpju viesmas
Man no mūža dzīlēm rautas,
Tev tur spīgo, mana tauta,
Dzintarlāses — mazas dziesmas.

Bargu vētru izskalotas,
Es tās savās rokās lieku.
Šo no sāpēm gūto prieku
Paņem sev kā dzidru rotu.

ASPAZIJAI

Krīt spoži stari ausmas bālumā,
Trauc marta vējš, kas salauž ledus slogu
Un atrauj vaļā pavasara logus, —
Deg nemierīga zvaigzne sapņu tālumā.

Tu vētras putna balsī dziesmainā
Sauc pirmā savas māsas brīves klaidā,
Lai stipras mīlā, stipras naidā
Tās aizdegtos no Tevis, liesmainā.

Skauj Tavus plecus lielais Trimdinieks,
Pie viņa sejas glaužas Tava seja,
Un blakus viņa dzejai izplaukst Tava dzeja,
Zied ceļā bargajā tam mīlestības prieks.

Krīt spoži stari ausmas bālumā,
Deg nemierīga zvaigzne sapņu tālumā.

Starp latvju dzejniecēm Tev, visupirmajai,
Nav jābaidās, ka nāvei sirmajai
Būs vara teikt: reiz viņa b i j a.

Kvēl puķes sarkanās, kas vētrā plaukušas,
Skan balss starp tām, kas dzīvi saukušas,
Un Raiņa tautā dzīvo Aspazija.

Krīt spoži stari ausmas bālumā,
Deg nemierīga zvaigzne sapņu tālumā.

SENS KAPAKMENS

Es esmu kapakmens,
Tik drūms, tik sens,
Kopš gadu tūkstošiem kas sliets
Pār kādas laimes kapu.
Tik karstām asarām es slacīts tapu,
Ka jābrīnās, ja esmu ciets.
Bet aukstas vienaldzības klusums

Pār manu dusu
Tukšs nostājies jau sen.
Ko manī raugies, skumju valdzināts?
Ir aizmirstības miers man pāri klāts,
Rets mākonis bez žēlām asaro,
Kad to man pāri vēji dzen, —
Es esmu kapakmens
Un negaidu vairs dienu pastaro.

NAKTS BEZ DUSAS

Es nevaru aizmigt, man žēl ir dusēt,
Jo laimīga biju šai dienā —
Tik laimīga kā nevienā.
Lai nakts iet tālāk,
Es būšu gaiša, es nevaru dusēt!
Lai zvaigznes mirdz bālāk
Un ausma acīs man zvīl,
Jo nevar dusēt, kas mīl.

GAIŠAIS LOGS

Mežs ir tik melns. Un priedes tumsā gaist,
Bet, pāri tumsai augstu celts,
Tavs logs tur spīd viens vienīgais.
Tā spožums ir no tādas gaismas smelts,
Ko varu pat caur tālēm saskatīt
Ar slēgtiem plakstiņiem.
Man šķiet,
Kamēr tavs logs pār nakti spīd,
Tu mani pavadi. Es varu droša iet,
Nekur nekad man gaisma nenoriet.

GARĀMGĀJĒJS

Es gribētu būt tevim
Tik garāmgājējs vien.
Pie tevis esmu šodien
Un ne vairs citu dien.

Tev nevajaga mani
Ar bailēm projām dzīt,
Bet neredzamas durvis
Uz sevi atdarīt.

No tavām acīm manās
Tik salda gaisma līst,
Ka man ir jāapstājas
Un tevi jāpazīst.

Neviens to neuzzinās —
Es iešu projām drīz.
Pie tiem es nepalieku,
Kas mani aizmirsīs.

SAVĀDĀ DVĒSELE

Man dvēsele arvienu dzīvo gaidās,
Pie tā, ko mīlu, viņa palikt baidās.
Un to, ko tveru, grib tā vaļā laist,
To, ko es turu, viņa zaudēt kaist.
Un, kad pēc laimes sajūtu es slāpes,
Tad viņu pārņem nebeidzamas sāpes.

SPĒJĀS LIESMAS

Ko mani brīdināt jūs, spējās liesmas?
Viss deg, kam pieskaros,
ap mani uguns skaujas!
Tev, mana dzīvība, draud nezināmas briesmas
No kādas kvēles pārdrošas un straujas.

Vai zīmes liesmainās šīs izteic spēku,
Kas mani posta svelmē mestu
Un varbūt izaugtu par ugunsgrēku,
Ja laikā es to neapdzēstu?

Jeb varbūt dvēsele man augšup rausies
Un, sevi atdodot ar prieku drošu,
Šim uguns lidojumam ļausies,
Kad tavā dvēselē es uzliesmošu.

AR UGUNI UN SNIEGU

Ar uguni un sniegu
Kāds stāv starp mani un Tevi,
Un ledus versmi elpo spriegums.
Varbūt, kad skaudrās bailes rims,
Sirds rēnā vienaldzībā grims —
Es aizmirsīšu sevi.
Man plakstienus ar smagu miegu
Klās mūža nogurums.
Un nebūs tad vairs jānoskumst
Par to, kas tagad deg un tumst.
Caur uguni un sniegu
Aiz apvāršņiem man jāaiziet —
Viskrāšņāk saule deg, kad riet.
Man jāaiziet.

SAVĀDAIS DRAUGS

Cik ass un ērkšķains gan ir tavs draugs!
Ja liesmo tam sirds, viņš izliekas auksts.
Gan mīl viņš tevi, bet rāda, ka nīst, —
Ir viņam baiļes teikt vārdu, kas īsts.
Skart tevi liegi — šķiet viņam grēks,
Bet satriekt un nievāt — vīrišķīgs spēks.
Kā ezis ar adatām apklājies tas,
Ik brīdi kamolā savelkas
Un dur, un bada, un draudīgi šņāc.
Cik grūti sirdij, ja draugs ir tāds!
Cik sadurta esi — kas brūces lai sedz!
Bet niknajās acīs tam sāpes redz —
Viņš laimi ne sev, ne otram var dot,
Tik plosīt un dragāt, un ievainot.
Tu pagursti, celies — un atkal ļimst
Tev dvēsele vārā. Vai viņš ir slims?
Ne maigums, ne mīla tam netiek klāt —
Un tomēr tu gribi to neatstāt.
Tu saki — viņš dvēselē nava tik ass,
Viņš, labais, tāds ļauns tik izliekas.
Tu mīli — bet blakus tev naidīgs un auksts
Kā bezziedu ērkšķis ir savādais draugs.

VIENS VĀRDS

Viens vienīgs vārds — nav jau nekas,
Viens skarbāks vārds — tāds niecīgs, mazs,
Gandrīz bez apdoma, tik garām ejot sacīts,
Bet mirkli stājas sirds, un pēkšņi acīs
Tik spalga, nežēlīga gaisma iesitas,
Ka gribas plakstus cieti slēgt

Un bēgt.
Ir zibens uzliesmojis bīstams —
Vārds nežēlīgs un ass.
Vai varu teikt — tas nav nekas?
Kas bija tuvs, ir kļuvis nepazīstams.

ZAUDĒTĀ CIŅA

No rupjās cīņas esmu nogurusi.
Ik vārds kā akmens krūtīs sviests,
Vai pati runāju vai ciešu klusi,
Kaut kas ik brīdi manī dziest.

Kādēļ vēl noraugos uz tavu pusi,
Ja vienai jāizcieš, kad vajag ciest.
Bez sava spēka cita būtnei ļaujos,
No savas dvēseles es projām raujos —
Un neklausos, kad brīdinot tā teic:
— Ir cīņa zaudēta. To beidz.

ŠALC EGLE

Šalc egle pāri mums
Ar smagu, svētsvinīgu šalku
Kā neizsakāms noslēpums,
Ko mūžam atminēt es alku.

Kā bezgalībai ļaudamās,
Es Tevī iegremdēju sevi.
Pie Tavām krūtīm kļaudamās,
Sirds mirst un dzīvo man ar Tevi.

ŠĪ DIENA

Šī diena ir laba, kad tu esi pie manis bijis.
Man patīk grumbu stari ap acīm un
nedzirdamie smiekli.
Tu patiesību ar sapni esi tik skaisti vijis,
Ka no tavas elpas manai elpai kļūst viegli.
Es skatos uz tavām smalkajām lūpām un
piepildos gaišām slāpēm,
Es gribu roku uzlikt tavām vainām un sāpēm
Un atņemt tev visas. Un atkal sāpināt tevi.
Ak, tevī es gribētu atrast reiz sevi.

UZRAKSTĪTAIS VĀRDS

Līdz šim es rakstīju par sāpēm.
Tu esi pasaulē. Un tāpēc
Es šodien uzrakstīju vārdu — it kā zaimi
Tas vienmēr skanēja, kad domāju par sevi.
Tu esi pasaulē. Un, domājot par tevi,
Es šodien uzrakstīju vārdu: laime.

VAICĀJUMS

Man bail ar tevi kopā būt,
Ko bieži redz, to sirds vairs nesajūt.
Tu pazudīsi man, ar mani būdams.
Kā būt ar tevi, lai tu neizzūdams
Man vienmēr paliktu?
Es nezinu. Var būt, ka zini tu?

TAVAS ACIS

Ir tavās acīs kaut kas bezgalīgs!
No manis nenovērs
Šo skatienu, kas sevī nes
Tik dažādas un tālas pasaules.
Vai priecīgs tu vai sērs —
Ne tu, ne tu, bet kāda cita vara
Caur tevi manī lūkojas.
Te liega zvaigzne — un te zibens ass,
Tā mani laimīgu un nelaimīgu dara.

STIPRĀ DVĒSELE

Ja esi tāpēc tu man sūtīts,
Ka dvēselei ir grūti —
Lai tai uz brīdi
Vieglāk kļūtu,
Tad spīdi, labā gaisma, spīdi —
Lai mazu brīdi tevi jūtu —
Un netverama garām slīdi.

Ja esi tāpēc tu man sūtīts,
Lai dvēselei vēl grūtāk būtu,
Tad dari visu, kas tev darāms,
Un kavējies, un neej garām.
Lai ilgi, ilgi sevī jūtu,
Cik sāpju spēks ir neuzvarams, —
Un kaļu bruņas savam garam.

ATDZIMSTOŠĀ LIESMA

Nāk arī atelpa, kad ciešu,
Un beidzot acis aizslēdz miegs.
Bet kur es mieru meklēt iešu,
Kad dvēseli man sagrābs prieks?

Ja uzbruks laime, kuras strēlēm
Tāds neizsakāms skaudrums dots,
Ka sāpīgāk par nāves kvēlēm
Deg tas, kas viņas ievainots.

Kas glābs no bargās laimes briesmām,
Kad dvēsele kļūst uguns stabs?
Zem mūžam brāzmojošām liesmām
Vēl mūžīgākais pelnu kaps?

Bet varbūt es tas putns esmu,
Ko nespēj pelnu plēnes segt.
Ar dziesmas neslāpēto dvesmu
Es mūžam ceļos dzīvei degt.

ZELTSARKANI VĀRTI

Mēs ceļamies, lai gaismas vagu dzītu,
Un acis nenolaižam nākamības priekšā.

SIEVIETE OKTOBRIM

Tavas varenās vētras atrāva vaļā
tūkstošiem durvju un vārtu,
Kas bija pirms tevis man slēgtas uz mūžu.
Es pārkāpu slieksni un redzēju rītausmu sārtu,
Un sapratu to, kas esmu, kas biju un būšu.
Es dzirdēju tavu vēju neizsakāmi diženās šalkas
Un izstiepu pretim tiem savas rokas.
Tu pacēli spārnos manas visgaišākās alkas
Un izdzēsi manas visrūgtākās mokas.
Ne vergs, ne dzīvnieks, ne rotaļu lieta
Es nebūšu vairs!
Manas rokas, tik biklas un vājas,
Ir kļuvušas stipras.
Tu devi man cilvēcē īsteno vietu.
Arī es pati kļuvu vētra, kas neapstājas,
Kad man rokās bij ielikts tavs degošais,
trauksmainais karogs
Un šautene cietā.
Līdz ar vīriem kaujās es traucos
Un brūces dziedēju. Redzēju: dzīvība staro.
Ne tikai māte un mīļā,
arī draugs un biedrs es saucos.
Ar tevi tapu es cilvēks.
Vislielākiem varoņiem nostājos blakus.

Pret miera tālēm es izgāju zuzošu druvu klaidā
Un, kur tautas visgudrākie runā,
savu vārdu es saku,
Un zvaigžņu mirdzums
ir manās acīs un smaidā,
Jo manām domām atvērts ir Visums.
No mana spēka pret zilgmi pilsētas slejas,
Un augšup es vadu tērauda putnus.
Es varu visu.
No manām rokām plūst mūzika, aizviļņo dzejas.
Tavas varenās vētras nogrūda man no pleciem
smagos un stingušos mūžus,
Tās šalca un dziedāja man: topi brīva!
Esi cilvēku māte, draugs un biedrs vienmēr būšu,
Lai Oktobra liesmainā,
taisnīgā mīla manī top dzīva.

PARTIJĄ SAUC

Partija sauc — lai darām visu, ko spējam,
Visu, ko cilvēkam vajag,
ikviens pārpilnām tad gūsim.
Vai ir bijusi cīņa, kurā mēs neuzvarējām?
Savu liesmaino gribu pāri zvaigznājiem slējām,
Zvaigzne un saucēja balss
visām tautām mēs būsim.

Septiņgadē lai top cilvēces lielākā teiksma,
Darbos un domās uz zemes viņu radīsim brīvi,
Septiņjūdžu soļiem kā pasaku milzeņi steigsim,
Dižo gājumu, biedri, vienoti sāksim un veiksim,
Savu vistālāko sapni pārvērtīsim par dzīvi.

Partija sauc, ar Kongresu Divdesmit pirmo
Aicina uzvaras gaitā Komūnas Celtnieku Saimi.
Prometej, tava uguns mūsu asinīs virmos,
Jaunība degs mūsu sirdīs,
galvas mums nenosirmos,
Pasaulē atnācām mēs izcīnīt cilvēku laimi.

JŪRA PIE LIEPĀJAS

Es tevi atkal, jūra, ieraudzīju
Un sapratu — nekad tu neatkāpsies,
Lai kādā tālumā es biju
Un kādā laimē, kādās sāpēs
Sirds pagura un reibā slīga,
Es dzirdēju — tu šalci nemierīga
Kā dienā tajā, kad man acis vērās
Un dzīves gaisma manī iespīdēja.
No tavām dzelmēm rūgtumu sirds dzēra.
Pār manu mūžu tavas bangas skrēja,
Un tava nemierīgā šalkošana
Arvienu vaicāja: «Vai esi mana, mana?
Jeb varbūt tikai slīksnis, maza lāma,
Ko neskar mani drosmie vēji?»
Tā dusmojies un sauci nevaldāma
Un mani izbiedēji spēji.
Ko, dzimtā jūra, es tev sacīt varu?
Šiem viļņiem bij asaru un asins garša,
Ar tiem tu esi mazgājusi manu garu,
Un tava skarbās patiesības smarža
Šķiet dārgāka par laimes elpu liego.
Man neļauj iegrimt pieticības miegā!
Kad piedzimu, tavs sauciens atskanēja
Un manī skatījās šīs dzelmju acis zilgās.

Svied manā sejā bezgalības vēju
Un dod man savas neremdētās ilgas,
Lai sajūtu, ka dzīves viļņošanās
Kā tu šalc nebeidzami krūtīs manās.

JAUNAJAI PLANĒTAI

Ar tevi mūsu sapņi augšup traucas,
Kas cauri bezgalībai ceļus meklēt ies,
Mēs saucam — Visumam ir jāatsaucas,
Un mūsu priekšā zvaigznes nolieksies.
Vairs ēnās savu vaigu neslēps Mēness,
Un Marsa gaisma sarkanā mums plauks,
Ar krāšņu kvēli apblāzmos mūs Vēnus,
Un Merkūrs spārnotais būs zaļās zemes draugs.

Nu, sūtne trauksmainā, caur laikiem auļo!
Lai zvaigznājos tiem slava skanētu,
Kas Visumu ar jaunu garu sauļo
Un radīja darbļaužu planētu.

Mēs jaunu padarījām Zemi sirmo,
Un siltu dzīvību tā visiem nes.
Mēs cilvēcības zvaigzni iededzinām pirmo,
Lai aukstas nespulgotu pasaules.

PĀR DAUGAVU NĀK VIENMĒR JAUNI RĪTI

Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti
Sākt jaunas dienas, jaunus gadus,
Lai darbi iesāktie tiek visi padarīti
Un versmo sirds: es dzīvoju, es radu.

Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti,
Un jauna mīlestība zied uz zemes —
Mirdz krasti zaļoksnie, ar vārpu blāzmām vīti,
Un rūsas neskarts lepni spulgo lemess.

Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti,
Lai skaidra gaisma mūsu dzīvi skautu,
Un, galvas paceļot, ar brāļu laburītu
Mēs sveicinām ikvienu zemes tautu.

Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti,
No austrumiem redz dienas straumi augam,
Tur zeltsarkani vārti atdarīti
Ir mātei saulei — mūsu domu draugam.

Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti
Un nomet staru kūļus pilnām riekšām,
Mēs ceļamies, lai gaismas vagu dzītu
Un acis nenolaižam nākamības priekšā.

SKAUDRĀ LIESMA

Es mīlu, es dzīvoju! Jo manā mutē
Ir dzimtenes maizes svētītā garša,

SOĻI

Soļi, soļi skan aiz loga,
Kuriem nava stājuma.
Soļi iet aiz mana loga
Nemitīgā gājumā.

Agri celdamās, es dzirdu:
Soļos ausmas spārni pland.
Vēlu guldamās, es dzirdu:
Zvaigžņu sudrabs tajos skand.

Tie ir manas tautas soļi —
Nebeidzami, trauksmaini.
Darba soļi, miera soļi,
Apzvaigžņoti, plauksmaini.

Nakšu naktīs, dienu dienās
Kaut tiem spētu līdzi tikt,

Nakšu naktīs, dienu dienās
Nogurumu nesatikt!

Soļi, soļi! Kādā tālē,
Kādā saulē steidzaties?
Šodien, rītu, mūžu tālē
Jūs ar laimi sveicaties.

DZIMTENEI

Slej pār mani bērza zaru,
Baltā skaidrībā kas dzied,
Tavā maigumā lai varu
Strādāt, dzīvot, dusēt iet.

Dod man ozollapu zibu! —
Tās kā bruņas galvu vīs,
Jo es pieri iesliet gribu
Tavās pērkondebesīs.

Met man savas liepas ziedu,
Lai var dvēsele man spēt
Ar tik saldas kvēles briedu
Dzidrām liesmām uzziedēt.

Dod man priedes bargās šalkas,
Egles cēlo mieru dod,
Apses nemierīgās alkas!
Viss man tevī jāatrod.

Lai es ceļos, tevis skauta,
Tad man vājums kļūtu svešs.
Šalc ap mani stiprā tauta —
Mūžam zaļojošais mežs.

TŪKSTOŠVEIDĪGAIS

Ar kaujas saucieniem, ar aso ložu svelpu
Tu — Oktobri — ar vētras nesto elpu
Mums kļuvi aprīlis, pilns sulām kaistošām
Un putnu viesuļiem, kas puteņiem skrej pāri,
Un puķēm drošsirdēm, kas pāršķeļ ledus mieru.
Ar savām ilgām neizgaistošām
Tu kļuvi maijs un saules rokām skāri
Vistumšāko, visnomāktāko pieri.
Tu kļuvi jūnijs, degdams saulgriežos,
Un jūlijs — nesdams tautas druvām briedu,
Un augusts, kas nāk visu mieram post,
Un septembris, kas augļos pārvērš ziedus.
Tu — tūkstošveidīgais — caur mēnešiem un gadiem
Lej savu versmi tautu asinīs.
Mums tavi pērkoni no laiku tālēm atdim,
Un lepnie zibeņi liek mākoņgrēdām šķīst,
Mums zvaigzne ceļvede deg tavās debesīs —
Tā cauri visumam ar jauniem spārniem auļo
Un aukstās pasaules ar karstu dzīvi sauļo.

MĒS DZĪVOJAM

No rietumpuses jūra dim,
Bet austrumos tīk dunēt veserim,
Un, seju pavēršot pret rēnām debesīm,
Tur mākoņkarogus es redzu plīvojam —
Mēs dzīvojam.

Mēs dzīvojam! Tu spulgo, skaidrā smilts!
Verd tvaikus dūmeņi, un vilnis puto silts,
Ir visās acīs dzīves spožums šķilts.

Cik saldi garšo gaiss pēc bēdām sīvajām —
Mēs dzīvojam!

Mēs dzīvojam! Tu stāvi, dzimtais krasts,
Kas nāvi neatzīst. Un metālmirdzums ass
Ir mūsu skatieniem.
Vairs neatņems nekas
Ne dzintarlāsīti šīm jomām brīvajām —
Mēs dzīvojam.

Mēs dzīvojam! Tik tuvu viņi dus,
Sev blakus jūtam viņu kaulus varenus,
Un visur pavada mūs viņu skatiens kluss,
Kas laužas cauri smiltīm blīvajām, —
Mēs dzīvojam.

Mēs dzīvojam! Un mūžam jūra dim,
Un mūžam dziesmu nebeigt veserim,
Un, seju pavēršot pret tālām debesīm,
Starp zvaigznēm redzam mūsu sapņus plīvojam —
Mēs visur dzīvojam!

JŪRAS MEITA, ZEMES MĀSA

Jūras meita, Zemes māsa,
Mana Liepāja, ko mīlu,
Tavām acīm dzelmes krāsa,
Kurā atspīd debess dzīle.

Viena dzīle otrā lejas,
Kopā bezgalībā plūstot, —
Tavas ilgas aug un slejas
Tā kā jūra nepiekūstot.

Tavu liepu dvašu mīksto,
Tavu priežu dvesmu skarbo
Vienmēr ieelpot es tvīkstu
Mūža sapnī, mūža darbā.

Tavu kuģu tālās svilpes
Visur mani atrast dosies,
Noguruma smagās cilpas
Pārgriež sauciens: posies, posies!

Zvejnieku un kuģinieku
Skaudrās acis manās skatās,
Savu trauslo roku lieku
Viņu rokās stiprās, platās.

Stāvu blakus tiem uz klāja,
Vējš tur manus matus sagrābj.
Spīva kaija lidinājas
Tavu rītu kvēlē agrā.

Jūras meita, Zemes māsa,
Vienmēr tava palikt gribu,
Tavu acu dzelmju krāsa
Atver dzīves bezgalību.

MAZAIS LOGS RIEPU IELĀ

Mazais logs, kur lauztās sirdis zied,
Pāri rūtīm kupli zarojot.
To jūs, miklās acis, vērojiet, —
Seni tēli iznāk starojot.

Vectēvs ābeci tur svinīgs atver man,
It kā apsvētīdams bērnību.
«Ab-eb-ib-ob-ub!» —
Cik stingri balss tam skan!
Mana atbild:
«Ba-be-bi-bo-bu!»

Brīnišķīgās zilbes, burti jaukākie,
Burvju irbulis, ko vecā roka tur,
Sauc no bērna snaudas mani laukā tie
Skaistumā, kāds redzēts nav nekur.

Zaķis garausis, lūk, drosmīgs iet,
Nebaidās no lauvas draudīgā.
Sniegbaltītes vaigi rožu sārti zied,
Ļaunā pamāte tos vēro skaudīga.

Labs ar ļauno teiksmās cīnījās.
«Kas ir dzīve?» brīnā prasīju.
Skopi spulgo rūts. Kādreiz aiz tās
Pirmo grāmatu es lasīju.

Paldies saku rokai grumbainai,
Kas par smiltīm sen jau kļuvusi.
Mazā rūts! Lai paldies arī tai —
Gaismu lielāko te esmu guvusi.

LIEPĀJAS EZERAM

Vai tās ir mūžības pļavas
Ap taviem ūdeņiem?
Kad veras zaļas skavas —
Es atslīgstu pie tiem.

Cik nemirstīga ir zāle,
Kur krastā noguļos!
Mirdz visa dzīves tāle
Man tavos spoguļos.

Tu meitenes seju šūpo —
Zilgst acis vērīgas,
No dzīles uzdzirkst lūpas
Tik līksmi sērīgas.

Ko senie atspulgi taujā,
Man pretī tiekdamies,
Kad velgu smeļu saujā,
Tiem pāri liekdamies?

Kā saturēt šo vaigu,
Kas zūd un izmainās,
Kā izsmelt acu zaigu
No dzīles vizmainās?

Sāk lāses saldas un sūras
No maniem plakstiem līt, —
Mans ezers, tās uz jūru
Ar tavām straumēm slīd.

Pēc viņas vētrainām skavām
Tu, rāmais, ilgojies,
Starp mierīgajām pļavām
Kā nemiers zilgojies.

Jau mūža agrajā ausmā
Tik trauksmains zibēji,
Jo neminamas jausmas
Man pateikt gribēji.

Nu rādi sapņus un dzīvi
Man savos atspulgos,
Uz lielo jūras brīvi
Tu aiznesīsi tos.

DZĪVĀ DRUVA

No rudzpuķu acu tumšzilās dzīles
Mirdz pretim man mātes domīgais skatiens,
Caur zemi tas veras pilns mūžīgas mīlas
Un izplaukst starp vārpu rūsganiem matiem.

Un magoņu uguns auļojot plīvo,
Ar kaistošām lūpām tiecas tās sacīt,
Ka brāļu asinis arī grib dzīvot,
Ar sāpīgu kvēli šis tīrums ir slacīts.

Nāk vējš — sāk saldi putekšņi putēt.
Pār mani ar dzīvības laimīgo smaržu.
Es mīlu, es dzīvoju! Jo manā mutē
Ir dzimtenes maizes svētītā garša.

ŠEIT GRIBU ATGRIEZTIES

Šeit gribu atgriezties, kur veļas bangu dārdi
Un vēju sauciens nevar rimt.
Šai piekrastē, kur bij man kādreiz dzimt,
Kur atskanēja mani pirmie vārdi,
Kad pienāks laiks — es gribu zemē grimt
Un klusa tapt. Tas labākais, ko gars mans devis,
Lai paliek, dzimtene, pie Tevis.
Tu sēnalas no graudiem vētīsi,

Ar liegām lapu vēdām mani svētīsi,
Tāpēc ka Tava dziesminiece biju.
Šai vietā, kurā gaismu ieraudzīju,
Man labā miera nakts tad nebūs nīstama.
Kur cīņās manas tautas asins lija
Pret ienaidnieku aklu, bīstamu,
Ņems mani brīvā zeme savos skāvienos
Un dzīva zāle zels, un kāda puķe plauks
Pār manu klusumu. Bet bangu grāvienos
No tālēm jūra mani sauks un sauks.

BĒRNĪBAS VĀRTOS

Pa bērnības ielām
ir dīvaini iet
Pēc tik daudz gaisušiem gadiem.
Ne mātei, ne tēvam, ne radiem
Vairs neteikšu:
— Atveriet
Man, mīļotie, laipnās durvis! —
Laiks, klusais un varenais burvis,
Ar neredzamu roku
Ir aizvedis viņus projām.
Kur cilvēki aizgāja bojā,
Es redzu ielas un kokus,
Un zāļainas sētas, un namus,
Tik svešādi pazīstamus,
Un vārtus, uz mūžu man slēgtus.
Bet kur lai no atmiņām bēgtu?
Vai māte šūpojas valgā,
Kā lāpa deg ugunī brālis,

Vai tēva kauli tik bāli
Zem mūžsmagām smiltīm satrūd —
Tas nevar būt man vienalga,
Kaut gadi tik tāli, tik tāli.
Es, dzīvā, atceros katru,
Kas cieta, cīnījās, mira
Par tevi, strādnieku šķira,
Par tevi, cilvēku laime.
Šeit ir manas bērnības iela,
Un līdzi iet klusā saime,
Kas prasa to pagalmos ielaist,
Jo mīla ir dzīva, ir liela.
Un, drebošās rokas skarti,
Man atveras bērnības vārti.
Uz sliekšņa starp dzīvi un nāvi
Es laikam uzsaucu — stāvi!
Tam ieskatos mūžīgās acīs.
Varbūt tās man klusumā sacīs,
Ka pelnos vēl neizgaistam,
Ka izdeguši vēl kaistam.
Ar saules brūnumu vaigā
Šai ielā jauns jūrnieks staigā —
No kuģa atnācis brālis.
Un soļi meitenei sokas,
Ko māte ved maigi pie rokas, —
Vai dzīve var apaugt ar zāli?
Šai saulē es mīļotos saukšu,
Kā dziesmotais koks tiem plaukšu
Šeit, savas bērnības vārtos,
Lai nāve tiem nepieskartos —
Ne tagad, ne nākamās dienās!
Tik dzīvība drīkst te ienākt.

ES DZĪVOJU ĻEŅINA IELĀ

Man vēstules pastnieks nes,
Katrai uz aploksnes
Ļeņina vārdu ieraugu es
Savējam gluži tuvu.
Es dzīvoju Ļeņina ielā —
Pie vārda mūžīgā, lielā
Ir pierasts.
Dienišķā daļa no mīlas un miera,
No darba un maizes, ko guvu,
Ļeņina vārds man kļuva.
Tik saplūdis tas ar elpu manu,
Ka dažreiz to nepamanu,
Bet pēkšņi, kad atkal uz aploksnes lasu:
Rīgā, Ļeņina ielā, —
Sirds nosmeldz asi,
Ar uguni acis pielās:
Pēkšņi šai ielā jūs ienākat visi,
Nokratot smiltis no pleciem,
Jaunie un vecie,
No kamerām izvesti tumsā, nošauti naktī,
Raiņa un Matīsa kapos raktie.
Mierīgs tu soļo, ložu caururbtais Arāj-Bērce!
Ar vizbuļziedu rokā nāc, Marta Mende,
Kas slima cietumā dzisi.
Redzu tavu acu sāpīgo daili.
Un kā strauja aprīļa tērce
Ir tava gaita, komjauniet Gaili, ko bendes
Pa logu izsvieda. Un tu,
cilpā sažņaugtais Imant,
Varones Liepājas dēls, — tavu soļu dima
Nerimst mūžam uz Ļeņina ietves.
Tu, strādniece sīkā, es zinu — kas esi

Un ko tavs sainītis ietver!
Karogu sarkano, ko tu pagrīdē slepeni šuvi,
Mopra maizi, ko ieslodzītajiem nesi.
Namam, kur dzīvoju, tik tuvu
Ar bikliem soļiem pienāc tu klāt, —
Es pazīstu tevi, m ā t!
Un divi sarkano strēlnieku drēbēs
blakus tev stājas.
No Spānijas uguns ceļiem
uz pieres raso tiem sviedri,
Miesu klāj svelmainas brūces,
gūtas Tēvijas karā.
Es jūs pazīstu, biedri!
Spalān, uz tanka tev sadragātas bij kājas,
Cini, tev notriektais fašistu lidotājs nešāva garām!
Un aiz jums nāk citi — tik daudz, tik daudz,
Es nezinu, kā viņus visus sauc,
Un virkne šķiet bezgalīga.
Bet es zinu — par nāvi stiprāks un lielāks
Bij jūsu sapnis:
Ļ e ņ i n a Latvija,
Ļ e ņ i n a Rīga!
Un šis sapnis nav vairs starp sapņiem,
Kā īstena dzīve tas mani apņem.
No vienkāršās aploksnes pretim zvīļo
Vārds, kas jums bij par dzīvību mīļāks.
Ar uguni acis man pielās, —
Biedri, kritušie biedri,
E s dzīvoju un es dzīvošu
Ļeņina ielā.

PAR DRAUGIEM DOMĀJU ...

*

Tu saņem manu roku,
milzi gaišmatainais,
Un Tava pazīstamā balss man saka:
— Caur Dzimteni ved bezgalīga taka!
Nāc, ļesim, — kur aiz tāles tāle mainās,
Pie mājas ceļmalā zied saldi āboliņš. —

Tu pasmaidi, jo, lūk, tur soļo viņš —
Vasilijs Tjorkins, tautu mīlulis,
Kas nevar mirt, kam jāpaveic ir viss.
Vai uzspurdz cīrulis, vai ērglis spārnus pleš,
Ir Tavu vārdu vieglspārnotā brīve,
Tvardovski, dvēselei kā Dzimtene un dzīve.

*

Tev acīs ieskatos —
tās pretim raugās gudras,
Ap Tavu galvu mirgo matu sudrabs.
Kā augstās virsotnēs, kur Tev ir doties prieks,
Mirdz skaidri ledāji un neaizskarams sniegs.
Uz visiem kontinentiem Tavi kalni slejas,
No visu zemju upēm izšalc Tavas dzejas —
Tu, klinšu veicējs, miera karavīrs.
Man, Tihonov, ir dārgs Tavs skatiens tīrs,
Tev manas tautas cīņu ceļš nav svešs.

*

Es dzirdu šalkas.
— Klausies, latvju birzs,
Kā līgodams pret tevi liecas krievu mežs
Un tevi skauj ar daudzskanīgām brāzmām!
Ar vārdu krāšņumu, ar domu spīvām blāzmām,
Ļeonov, dvēsele Tev pārbagāta.
Un tautas gudrība, kas nemitīgi krāta,
Kā neveicama straume savu ceļu lauž.
Prāts Tevī skaistus noslēpumus jauš,
Ko zeme izsmaržo, ko zari vētrā dveš, —
Ak, runā, runā — krievu zemes mežs!

*

Vaigs cildenais,
kā Tevi aizmirst spētu!
Šīs acis mierīgās, kas spīdēja tik silti
Caur karalauku tumšām dūmakām,
Lai māte Maskava mūs — brāļus — sapulcētu
Un gaismu dotu dienām drūmākām,
Kad pāri nāvei bija jāmet tilti
Uz dārgo Latviju. Un vārdi jāatrod.
Ar asinīm, ar siržu skaudrām mokām,
Fadejev, tad ar savām vīrišķīgām rokām
Tu gribēji mums ceļamaizi dot.
Bij Tava draudzība kā nesīkstoša veldze.
Met Sagrāve man sirdī uguns smeldzi.
Un Jauno Gvardi izslējušos redzu.
Lai, brāļus sagaidot, šai laimīgajā dienā
Tavs skaistais tēls ar viņiem līdzi ienāk
Un liek mums jaunu mīlu just!

*

Par draugiem domāju un jaunas zvaigznes dedzu
Tām zvaigznēm līdzās, kuras nevar zust.

KAPI CEĻMALĀS

Kritušajiem baltkrievu partizāņiem,
karavīriem un īašisma upuriem

Pat mēmais akmens nodun baismi:
— To nevar apraudāt,
To nevar aizmirst.
Grib mūsu miegs
Jūs modināt,
Un mūsu klusums
Skaudri kliegs.
Jums mūsu dusa
Dusēt liegs.
Lai mūžos zeme ienīst tos,
Kas dzīvos pārvērš mirušos.

*

Simtiem tūkstošu
Redzīgā miegā
Čukst no pelēkās zemes:
— Lietū un sniegā
Nevaram samirkt, nevaram nosalt.
Zeme, ai, zeme,
Šķeļ tevi saules lemess,
Neizaugs vērmeles, neizaugs kosas.
Silti krīt acu rasa —
Saldas vārpas mums prasa,

Sarkanas magones lasa
No mūsu caururbtām plaukstām.
Zeme, ai, zeme,
Dzirdam bērnus maigmaigi smejamies.
Mežu pļavās mēs plaukstam,
Kūlīšos slejamies.

BALTKRIEVU MAIZE LATVIEŠU RAKSTNIEKIEM

Tankas

Saule un maize
Polockas vārtos.
Zilgmē karstu klaipu sniedz
Brālīgā debess,
Uz zemes — dāsnākā sirds.

Mēness un maize
Vitebskas vārtos.
Divi zeltbrūni klaipi
Izripo pretim,
Tālu mezdami vizmu.

Brīnumu maize
Mirdz baltā dvielī.
Apskaujiet mūs zem saules,
Brāļi, ai, brāļi!
Skūpstiet mīļi zem mēness.

Ar katru klaipu,
Ar katru skūpstu
Dvēselēs it kā abrās
Iemetiet raugu
Vārdiem, kas tautai kļūs maize.

NAPOLEONS VITEBSKĀ

Baltkrievu nostāsts

Pils balkonā viņš stāv. Mirdz mundieris tam balts,
Jo šodien Vitebskā, ko karapulki ieņem,
Jau franču karogi kā ērgļa spārni šalc
Un uzvarētājs grib te uzvarētos pieņemt.

Ar acīm ledainām viņš skata ļaužu baru,
Kas lēnām dodas šurp. Jā, slāvi galvas lieks!
Kā tautas Eiropā, tie atzīs viņa varu
Un svētā Maskavā tam ieiet neaizliegs.

Kas ir šie baltkrievi? Tie mežus sauc par mājām
Un, purvos iegrimuši, savās migās nīkst.
Ar puķēm viņi nāk — krist ķeizaram pie kājām,
Uz lūpām plānajām vīd smaids tam augstprātīgs.

Pie pils jau gājiens stāj. Un imperators gaida —
Lūk, rokas paceļas un sārtas neļķes svież
Pret gaišo balkonu, kur Napoleons smaida:
Lai balvas zemībā tam uzvarētie šķież!

Pret pleciem druknajiem un krūtīm sitas ziedi,
Kā asins sārtums spilgts tie ķeizartērpu klāj.
Šķiet, neļķu pārāk daudz šie sveicēji tam svieda,
Ka pietiek, pietiek jau — tiem bargā roka māj.

Bet neļķes augšup trauc un nekrīt zemē biklas,
No pleciem ķeizars sev šīs puķes noraut grib,
Tās tērpam piekļaujas tik lipīgas un miklas
Un spožo zvaigzni sedz, kas tam pie krūtīm zib.

Čukst viņam maršali: «Kā padevības zīmi,
Sīr, nenes Vitebska jums sveicot puķes šās.
Jūs redzat — apziestas tās viltīgi ar līmi,
Pie jūsu mundiera līp neļķes sarkanās!»

Šai baltā mundierī, ar ziediem aptašķītā,
Viņš pēkšņi kļuvis rēgs, tik asiņains un baiss.
Bāl lepnā piere tam ar iznīcību vītā
Un augstprātīgais smaids no lūpām lēni gaist.

Bet smej tie apakšā! Kā viņu acis zvēro!
Prom veļas ļaužu bars, jo liekas — zeme svilst.
Stāv ķeizars sagumis un savādi tos vēro,
Un viegli grīļojas zem viņa kājām pils.

Tad pagriež muguru viņš spožai svītai savai
Un skaudrā nojausmā sev pašam jautā drūms:
Vai tiešām jānodziest ir Austerlicas slavai
Un ceļš uz Maskavu būs baigs un kļūms?

Es roku pār acīm sev žilbdama turu —
Vai sauli kāds sit kā sarkanu gongu?

UHURU

Es roku pār acīm sev žilbdama turu —
Vai sauli kāds sit kā sarkanu gongu?
Uhuru! Uhuru!
Uz Atlasa kalniem dedz ugunskuru?
Caur tālumiem lauvas balsī sauc Kongo:
— Uhuru! —
Ar daudzām Āfrikas tautām
Pie brīvības karstajām krūtīm tā kļauta.
No nabagu būdām nāk spēcīgas dzimtas,
Kā antilopēm trauc zibsnīgās kājas.
Jau slieksnis ir pārkāpts! Kādēļ lai tās rimtu,
Ja beidzot ir Āfrikā jāaizsniedz mājas?
Lai izdziest gadsimtu iecirstās rētas,
Gaist skaistajos locekļos verdzības gurums —
Jūs, kuriem kā melnkoks žilbi mirdz āda,
Ar lepnumu sevi nu pasaulei rādāt.

Uhuru! Tā brīvības balss atskan svēta,
Lai skaudrā liesma jums dvēselēs plauktu,
Neviens lai nav malā, neviens lai nedus,
Kad jāsavāc pirmais dzīvības medus,
Kad jādēsta palmu birzs, mūžos kas augtu.
Uhuru, Kongo! Sirds, priecīga klausies:
Jauns lauva nāk ausmā, caur biezokni lauzies, —

Tam ķetnās vēl iesmeldzas ērkšķu dūrums,
Bet šakāļi saplok, kad balss viņam nodārd.
Viņš spēcīgs — un spēcīgai dzīvei tas modās.
Es roku pār acīm sev žilbdama turu —
Vai sauli kāds sit kā sarkanu gongu?
Nē, savas dzīvības vārdu sauc Kongo:
— Uhuru, uhuru!

VĒSTULE ANO ĢENERĀLSEKRETĀRAM

Kā jūtaties, cienītais Hammeršeld?
Jums ēstgriba nezūd, miegs ir salds —
Nav nejauku sapņu, kas tirda.
Šķiet, stingri stāv jūsu rakstāmgalds,
Un labas vēstis no Kongo jūs dzirdat:
Gūsteknim Elizabetvilā
Ar stiprām virvēm rokas aiz muguras sietas.
Viņa staltajā augumā, viņa dzejnieka sejā
Nav nevienas nesadauzītas vietas.
Šauteņu laides un rungas kārtīgi cilā
Jūsu draugi. Pat jūs — viskārtīgākais —
nespētu saskaitīt,
Cikreiz līdz nāvei sists un apspļaudīts
Ir Patriss Lumumba. Tumsas bedrē viņš dzīts.
Tagad ir medību laiks.
Jums nepatīk redzēt viņu. Šā vīra vaigs
Nava tīkami apaļš un mīksts
Kā Čombem un Kasavubu,
Kuriem jūs vēstules rakstāt ar skubu.
Pat Šekspīrs ir teicis: «Uz tukliem
valdoņi paļauties drīkst.
Bet jāsargās tiem no cilvēkiem liesiem.»
Jūs zināt: Kongo tautai uz stiprajiem
kauliem plok miesa.

To saēd bads. Ar apskaidrotu pieri
Varēsit vēstīt, beļģu karaļmaršam skanot:
— Karaspēks, kuru sūtīja ANO,
Ir atnesis Kongo mieru — brīnišķo nāves mieru! —
Sapņojiet, sekretār, sapņojiet vien!
Bet nesapņo Kongo —
Arī sasietas rokas spēj pasauli satricināt,
Un važās ieslēgtie ātrāk kā viesulis skrien.
Nesakiet: «Lumumbas saule drīz rietēs.»
Pār visu zemeslodi ēnu met diženais cietējs.
Lai noklust algotņu maršs! Nesteidziet līķautu klātl
No moku kveldētās Kongo miesas tas atris.
Jūs, sekretār, kādreiz mirsit,
bet nevar vairs nomirt Patrissl

Tādu ieroču nava, kas viņu nobeigt spētu, —
Cilvēce saglabā katru savu varoņu rētu,
Un viņu elpa ieplūst tautu dzīvajās krūtīs.
Turiet papīrus stingrāk — nikna vētra drīz pūtīs,
Jūsu rakstāmgalds grīļosies negaisa bangās,
Kas jau brāzmo Kivu un Katangā.
No saldā sapņa pielēksit kājās,
dzirdot tautu dusmības gongu, —
Savu dzīvību, savu taisnību
aizstāvēs Patrisa Kongo.
Visskaļāk sauc mēmas mokas,
Vissmagāk sit sasietas rokas!

PATRISS

Tu zars, ko neatplēst
no melnās rases stumbra,
Tu sakne, kuru neizraut
no kvēlojošām smiltīm.

Vai dzīvs vai miris —
no Mobutu dumbra
Tu ceļu rādi pazemotām ciltīm.
Sirdsasins tava slaka silti
Tām kauna rētas, bēdu grumbas,
Tavs nelokāmais augums
kļuvis ir par tiltu
Uz Kongo brīvību,
Patris Lumumba.

MĒS ESAM MELNI

Mēs esam melni
Kā nakts, kā zeme, kā sāpes.
Mēs esam kvēli
Kā zibšņi, kā lava, kā tuksneša slāpes.
Mēs neizplēnam,
mēs nekļūstam pelni
Zem jūsu kājām,
zem jūsu dvēseļu šļūdoņiem saltajiem.
Jūs, kas ar plānām lūpām
sevi lepni saucat par baltajiem,
Drīz, drīz redzēsiet, kādi ir melnie ļaudis,
Ka visbaltākais spēks ir mūsos snaudis,
Sakalts dzelžos, pātagots, spalvās apvalstīts,
Ar svilpieniem un smiekliem pie linču koka dzīts.
Dziļas ir mūsu sāpes,
smagi ir mūsu darbi.
Bet apklusīs vārdi nicīgi, skarbi,
Un nokritīs kalpības mūži grūti.
Āfrika, Āfrika, mīļā māte,
No tavām smagajām, krāšņajām krūtīm

Mēs dzeram brīvības pienu,
Tavu kvēlo glāstu modināti.
Āfrika, mīļā māte,
Ar tavu austošo, spulgo dienu,
Ar tavu zibšņu un lietu šalkām
Mūsu acis ir nomazgātas —
Mēs ēdīsim tavu maizi,
pēc kuras salkām.
Mēs esam melni
Kā nakts, kā zeme, kā sāpes,
Mēs esam kvēli
Kā zibšņi, kā lava, kā brīvības slāpes.

SONETI DOLORESAI IBARURI

Tavs vārds ir kalnu pērkons, Ibaruri!
«Mums stāvus mirt! Tik ceļos nenokrītiet!»
Pret tavu lielo acu blāzmas rītiem
Vēl slejas mirstošie, ko rokās turi.

Un tava balss ir asmens, Ibaruri,
Ko ienaidnieka krūtīs ietriec: «Krīti!»
Mēs celsimies, pat zemē iemīdīti,
Mēs — tautas nedziestošie ugunskuri.

Iet tēraudkolonnas. Plūst dzīvais tērauds,
No dzīslām izstrūklodams asins lāmas.
Vēl saulē versmo tas pie Gvadarāmas

Un Teruelas klintis draudīgs grīļo.
Pasionārija, tavs acu sērauts
Ne sāpēs vien, bet arī gaidās zvīļo.

Es gribu pastāstīt tev, Doloresa,
Kas notika Levantes kauju laukā.
Tur ievainotu baigā uguns aukā
Jauns čehs uz rokām manu brāli nesa.

Sāk zāle liesmot. Ak, viņš neaiznesa!
Tie abi sadega. Vējš pelnus slauka.
Tavs granātzieds tai laukā neuzplauka
Pār latvieti un čehu, Doloresa.

Bet varbūt tavai sirdij gads pēc gada
Tie abi tikpat tuvi šķituši
Kā pašas dēls, ko ņēma Staļingrada?

Tev, spāniete, vairs mati nemirdz melni,
Jo kauju laukos tik daudz dēlu pelni
Kā putenis tiem pāri krituši.

DIVAS DZIESMAS

Žanim Grīvam

Tev lūpās dziesma deg. Šķiet, vēl nesen to
Kā uguns neļķi pārnesi pār Pireneju kraujām.
Iet cauri svelmēm, sniegiem, ložu brāzmām straujām
Un nāves pērkoniem
El quinto regimiento[1].
Vai tevī viņi dzied, kas nepārnāk no kaujām,

[1] «Piektais pulks» — spāņu republikāņu cīņas dziesma.

Bet krītot sauc, ka cīņa vēl nav galā?
Sirds visus atceras un labi zin to,
Cik daudz tā dunējusi spāņu lielgabalā,
Kas jāatstāj bij kailo kalnu aizā.
Vēl bieži atmiņa kā asmens krūtis graiza,
Un lūpas izdziedāt grib nedzēšamu smeldzi:
— *Por el quinto, quinto, quinto,*
por el quinto regimiento. —

Bet spēks tavs atradis ir jaunu veldzi,
Un vārdus it kā ieročus tas kala.
Sirds tava nedusēs, jo ilgas dzen to
Šos vārdus neveicamos cīņas pulkos rindot.
Pār lūpām nopland otrā uguns dziesma:
«Bandera rossa!»
Karogs Sarkanais! Tas sirdij — albatrosam
Kā mūžīgs aicinājums traukties liek.
Gan viņa Dzimtenē ar brāļiem laimē dalās,
Bet cauri okeānu bargiem vējiem tālās zemes malās
Tai visu tautu brīves sapņi jāsatiek!

Īsie, zibsnīgie mirkļi,
nedrīkstu izšķiest jūs!
Īsos, zibsnīgos mirkļos
visa mūžība plūst.

AUGSTĀKĀ GALOTNE

Izslējies rokas augšup tu meti,
Ozola skarbās lapas lai plūktu,
It kā visaugstākai galotnei lūgtu:
— Noliecies, noliecies pretī! —

Tomēr galotne nenoliecās,
Skurbās drosmes lai nepietrūktu.
Ozola gribu, skaidru un rūgtu,
Lapas izsmaržot tiecās.

Augsti tās šalca stingras un tīras,
Nevis lai pazaru paēnā lūgtu,
Bet lai tu augstākā galotnē plūktu
Spēku, kas vainago vīrus.

MARTA DIENĀ

Dzirksteļo sniegi, krītot uz lūpām un skropstām,
Pēkšņi no aizsegtās saules
atskrej žilbinošs stars —
Putenis saulains klāj acis, valganas top tās,
Piebērtas pārslām un stariem,
izbrīnā raudzīties var.

Tāles un sniegi, un marta sapņi ir zilgi,
Puteņu plīvuris smalkais, projām aizšalkdams, rīst.
Lāstekas raud tik priecīgi, dzidri un ilgi,
Jeb varbūt cīruļa sauciens sudraba lāsēm jau līst?
Arī man acis ir zilas, gluži kā tālumi martam,
Nepatīk dzīvības spulgam ledus sastingums palss.
Gribu — lai pasaulē visā, mirdzoša nemiera skarta,
Skarbajām lāstekām kūstot,
glāsni skan ūdeņu balss.

Marta zvīļotās tērces rit manas dzimtenes laukos,
Asnu drosmīgo smeldzi varu sev krūtīs es jaust.
Straumju dzinēji vēji, esiet ar mani jūs draugos,
Ledus lauzēji vēji, neļaujiet dvēselei snaust!

DZEJNIECEI

Sani, sani, bites dziesma,
Medus saldums — darba sūrums
Tevī deg kā slēpta liesma, —
Loki savu dzidro pūru.

Dzirkstī, dzirkstī, maigā smeldze,
Vienatnības ērkšķu dzelta,
Biedru mīlas labās veldzes
Spirdzināta, saulē celta.

Lido, lido, doma naskā,
Šeit un arī citos krastos,
Ielej vārdu stingrā vaskā
Saldo sūrmi ceļā rasto.

Spīdiet, spīdiet, acis kautrās,
Droši savu brāļu saimē.

Nopietnās, paretam jautrās,
Sāpes pārvērzdamas laimē.

Skani, skani, balss tik klusā,
Samta skaņa spēku glabā,
Liedzot sirdij iegrimt dusā,
Modina to rītā labā.

Savāc, savāc, bite brūnā,
Medu mums no dzīves pļavām.
Gods lai mūža zelta šūnām,
Paldies darba dziesmām tavām.

ĻAUDONĀ

Ļaudona, es tevi redzu, kur tik tumši meži dūc!
Man ir tavos Krustakalnos ceļa smilga jānoplūc,
Man ir brīdi jāpaskatās ezerā, kas lejā mests:
Vai to tālo acu spīdums
vēl aizvien tur nava dzēsts?
Pēkšņi liesmains padebesis
pāri manai galvai skrej —
Jeb vai zelta matu zibšņi
nodzirkst pāri pasaulei?

VIŅA ACIS

Antonam Čehovam

Kaiju reiz redzēja viņš,
kad tās smeldzīgais sauciens,
Vētrainā mijkrēšļa nests,
klīda kā jautājums spalgs.

— Cilvēku mīla, — viņš teica,
— kurp tā neziņā
traucies? —
Zinu — vissīkākā sirds pāri sev pacelties alkst.

Ķiršu dārzs vizmoja vārs,
ziediem klusklusi birstot,
Krita pār dvēseli tam smalkais un smaržīgais zaigs.
— Cilvēku ilgas, — viņš teica,
— vai tik klusi jūs
mirstat? —
Domīgs un dīvaini skarbs
kļuva tam sapņainais vaigs.

Ilgi tā raudzījās viņš —
skatiens kā jūra tam mainās.
Smaidā un sāpēs aizvien
smeldzīgais jautājums kļauts.
Brīnišķās, dzelmainās acis,
kur dzīve mirdz bezgala
ainās,
Mīlēt un neaizmirst jūs mūžam nu cilvēcei ļauts.

AGRĀ LAIME

Jau stumbri un zari par kausiem kļūst,
Kas pāri malām grib plūst,
Un guldzot saka: tev slāpst!
Zieds pāršķeļ sniegu, putns tālumu lauž,
Un stiebri sevī asmeni jauš —
Drīz skurbums līdz galotnēm kāps.
Tu, aprīli, esi vainīgais,
Tu — nevaldāmais un mainīgais!

Šīs trīsas vairs neatslābst.
Šķel dvēseli,
dzīvības ledlauzi,
Ja kurn vecais ledus,
tam neklausi!
Jau tālu puteņu vizmojums dziest,
Uz manām krūtīm nolaidies,
Mazs putniņš par atlidu laimi dzied.
Tik jauna, tik salda šī dzīve šķiet,
Kad nerimu saule pār pasauli iet
Un skarbākās lūpas noskūpstīt alkst!

Drīz zaļojot visur lapas šalks.

ACU SARUNAS

Tik vienaldzīgs, gandrīz vai apsūbējis
Un sevī ieslēgts šķita man tavs skatiens.
Kas tādā spožumā to pārvērst spējis?
Sirds negaidīti nodrebēja,
Kad dzidrums atvērās tik skumjš un patiess.
Vai kaut ko atradi vai pazaudēji?
Vēl acis nenovērs. Vēl manī skaties.

*

Jā, dzirdu. Gluži mierīgi tu runā,
Bet pēkšņi liekas, it kā tālā pērkondunā
Es klausītos, kas paslepeni grand
Aiz vārdiem parastiem. Un liesma spēji
pland,
Caur plakstieniem. Vai zibens zvīļoja?
Zem kājām zeme viegli grīļojas.
Es pazīstu šo laimi svelošo,

Kas, pārvērzdamās sāpē dzelošā,
Var krūtīs ieurbties kā skurba strēle.
Gan apžilbina zibenīga kvēle,
Bet tūlīt tumsa divkārt dziļa tumst —
Tik īsā liesmā nesatikties mums.
Būs manās acīs citai gaismai plūst,
Kas valdīs negaisus, lai mīla skaidra kļūst.

DIENIŠĶĀ MAIZE

Labi, ka es redzu tevi,
Kā tu nāc un kā tu aizej.
Katrs skatiens, ko man devi,
Līdzīgs dienišķajai maizei.

Lai tā skopa, tomēr salda,
Tomēr dzīvībai tā nesta.
Dvēseli pie tukša galda
Tu nemūžam nepamestu.

Dzīves cēlo darbamaizi
Laimīgāka saņemt varu,
Ja līdz manām acīm aizzib
Tavu acu kautrā vara.

Cauri dzelkšņiem sapni pasniedz,
Lai nav bezsapnības miesa.
Dedzīgajiem rudzu asniem
Arī jāsapņo zem sniega.

Labi, ka es redzu tevi,
Kā tu nāc un kā tu aizej.
Katrs skatiens, ko man devi,
Līdzīgs dienišķajai maizei.

SAPNIS

Pastiep roku — sapni iedod,
Pat ja tev es sāpes daru,
Visu izdzēs, visu piedod
Un uz lūpām atstāj staru.

TEVIS DĒĻ

Tevis dēļ ar laiku cīnīšos,
Par savu spēku brīnīšos.
Tevis dēļ es pašu nāvi biedēšu,
Tevis dēļ es sniegos ziedēšu.

KLUSĀKAIS PRIEKS

Es gan runāju strauji,
Bet ne visu tev saku, —
Labāk klusēt man ļauji,
Tikai sēdēt tev blakus.

Varbūt ļaužu pulkā,
Kur nav jāteic nenieka,
Sava skatiena spulgā
Atver klusāko prieku.

Tik tīru, tik īstu,
Bez smagsmagā prāta,
Bezgala šķīstu,
Kā sadedzinātu.

PAR AGRU

Tik skaidri, tik nevainīgi!
Es aizskart tevi pat baidos —
Un tomēr ugunīs slīgu
Un liesmu vērpetēs svaidos.

Bet gudra man dvēsele kļuva:
Par agru iegūt ir — zaudēt,
Ne tālums, bet gan tavs tuvums
Spēj tai visbriesmīgāk draudēt.

MĪLESTĪBAS MEDINIECE

Tik izkāmējusi kā vilku māte,
Kas, badu apmierinot, nezin sāta,
Tu meklēdama alksti, lai kāds tevi mīl,
Un izsalkušās acis zvīl,
Ja laupījumu tīkamu tu jaudi.
Bet, ja nu žokļi vārgie nespēj saturēt
Un izraujas tas, kura asinis tu baudi,
Tad ilgi, izmisīgi gaudo tu,
Jo kaut kas jāaprij un jāapēd,
Lai dzīvotu.
Bet kāpēc badu šo, kas tevi valgā žņaudz,
Tu, dzenātā, par mīlestību sauc?

KAM ZEMOJIES?

Kam zemojies tu, dzidrā mīlestība,
Ja tevi apsmej rupjāk nekā nīstot
Tas, kuru iemīlēji nepazīstot,
Un tevi pakļauj untumaina griba?

Liels maigums kļuvis liela nevarība,
Ja sauc tu varmāku par draugu īsto
Un mūža laimi, pati klusi vīstot
No cietās sirds, no saltās acu zibas.

Vai, sieviete, tev tāpēc dzīve dota,
Lai vājībai tu ļautos pazemota,
Kad laime tukšsirdim ir plosīt tevi?

Ar skaisto lepnumu lai apbruņota
Top stipra dvēsele. Un atbrīvota
To nicina, kas mīlēt spēj tik sevi.

SPĪVĀ MĪLA

Es zaļošu viena
Kā sniegā mētra
Pie akmens sienas
Zem rudens vētras.

Es plosīta zelšu
Bez glāsta, bez dusas —
Un galvu celšu
Zem ledus krusas.

Kad mani mīdīs,
Es nelūzīšu.
Gan pienāks brīdis,
Kad lapas dzīšu.

Uz nāves kraujas
Vēl vēsti došu —
Tik spīva, tik strauja
Kad salapošu.

Pret dienas zaigu
Es augšup vīšos,
Pie tālā vaiga
Reiz pieglaudīšos.

Kā miņu, kā dvesmu
Lai mani tas justu —
Es pasaulē esmu,
Lai nepazustu.

MAN SAKA DABA

Paskaties! Tek savā gaitā
Dzirkstošās skudras — zvaigznes,
Ūdeņi lāsītes skaita —
Augšup un lejup tās aiznes
Darbīgie mākoņu vīri.

Savas versmainās krāsnis
Saule nemūžam nedzēš.
Gaismu izverdot dāsni,
Grib tavās acīs redzēt
Sevi liesmojam tīri.

Smilšu grauds nepamanīts
Modri rit savā vietā,
Iežu vissmagākais granīts
Sijājas mūžības sietā,
Nomirdz uz Visuma ietves.

Zāle aug, rasmaini kūpot,
Nežēlodama sevi,
Vēji skrien nepaklūpot,

Visi tie uzrunā tevi —
Pasaule apskauj un ietver.

Aicina lāses un stari,
Mudina akmens, sauc smiltis,
Zāļu stiebri čukst silti:
— Vairāk, vēl vairāk tu vari.
D a r i! M ū ž ī g i d a r i!

ĪSIE, ZIBSNĪGIE MIRKĻI

Īsie, zibsnīgie mirkļi, kā lai satveru jūs?
Garām slīdoša pārsla
siltajās lūpās man kūst.
Īsos, zibsnīgos mirkļos
sirds sevi zaudē un gūst —
Īsie, zibsnīgie mirkļi
dienas un gadi kļūst.
Īsie, zibsnīgie mirkļi,
nedrīkstu izšķiest jūs:
Īsos, zibsnīgos mirkļos
visa mūžība plūst.

*

Īsie, zibsnīgie mirkļi,
es jums neļaušu pazust!
Rimstiet, trauksmainās lāses,
kas caur pirkstiem man
līst!
Īsie, zibsnīgie mirkļi,
ar sirdi tik trauslu un mazu

Cilvēka dzīves lielums
jūsos man jāpazīst.
Īsie, zibsnīgie mirkļi,
nespēju viegli jūs gūstīt
Tikai domu un darbu saldajā smagumā vien.
Īsie, zibsnīgie mirkļi,
tā manā dvēselē plūstiet,
Lai ik mirklis man kļūtu
nebeidzamais «arvien».

DZĪVĀ ZVAIGZNE

Visu mūžu — gadu gados
Sevi starodama atdos
Sirds — šī mazā, dzīvā zvaigzne,
Degdama tā neizplaiksnīs,
Nepazudīs aklā dzīlē,
Bet ar neveicamu mīlu
Apskaus visas zvaigžņu zvaigznes.
Sirds —
caur visumu tā aiznes
Maigās cilvēcības elpu,
Piezvaigžņojot auksto telpu
Siltiem, dzidriem dzīves sapņiem.
Draudzīgi tā saules apņem,
Noglauž vēso mēness vaigu,
Ielej savu sārto zaigu
Arī izdzisušās acīs —
Viss lai rīta blāzmas slacīts.

Visu mūžu — gadu gados
Sevi starodama atdos
Sirds, kas zvaigznēm pāri tiecas,
Kuras priekšā nāve liecas.

Kur vēl ceļi miglas tīti,
Steidzies, drošais auseklīti!
Mūsu krūtīs katru brīdi,
Dzīvā zvaigzne,
spīdi, spīdi!

NESMEJIES, JŪRA!

Nesmejies, jūra,
šos gāzmainos, dunošos smieklus,
Vēju un mākoņu nakti
kad laimīga izstaigāt varu,
Nejūtot vairs savus soļus —
tik dīvaini maigus un vieglus,
It kā es steigdamās ietu
pa plūstošu, kausētu staru.

Neielej acīs
man dziļumu tumšāko alvu,
Naksnīgām jomām kad garām
tā, mirdzuma šūpota,
eju.
Zalgojot jaunajām lapām,
vij ziedoņa vētra man galvu,
Skrejošais padebess nomet,
viss dzirkstīdams, lāses pār
seju.

Redzu, es redzu:
tu arī man izsviedi ziedus —
Dzelmeņu plosītās putas,
lai noplokot smiltīs tās zustu.

Jūra, vai pārmest tu gribi,
ka devīgi dvēseli šķiedu,
Lai es par smiltājā mesto
vēl sāpīgu nožēlu justu?
Nesmejies, jūra,
kas pasaules slāpes grib dzesēt!
Man ir tavs veldzējums zināms:
nekad tas sev neprasa
algu.
Varvīksnas nēšus ceļ plecos
no dziļumiem mākoņkalns —
nesējs,
Nolīst caur brīnišķo nakti
tavs brīvais un dzidrotais
valgums.

Nevaicā, jūra,
ko laimīga sastapt es eju.
Pat šo vislabāko mirkli
tev, mūžīgā, atdotu brīvi.
Tici, no mākoņu kalniem
pie tevis es rasotu lejup
Atkal uz cilvēku zemes
alkaini saplūst ar dzīvi.

MŪSU MĪLESTĪBA

Par savu mīlestību nerunājam —
Ir viņai grūti sevi vārdā saukt —
Un skaidru vēsumu uz karstām lūpām klājam,
Līdz zvaigžņu klusumam spēj dvēsele mums augt.

Tā saldās skaņās sevi neizpaudīs,
Jo klausījusies kauju grāvienos,
Bet, naida varu salauzusi ļaudīs,
Reiz visu pasauli ņems savos skāvienos.

GAISMA AKMENĪ

MŪZIKA

Kādu diženu mūziku dienās un naktīs es dzirdu,
Kāds Visuma Bahs, kāds pārvarīgs Bēthovens mani
apbur un tirda?
Kāds negaisos ietinies Šostakovičs uzrunā mani asi?
Es klausos, es satraukti klausos:
Kursas mežu smagajā šalkmē violončellu ansambļi
dzied,
Tiem atgrauj pretim Baltijas jūras dziļdunošie
kontrabasi.
Latvijas upju skaidrās vijoļu balsis plūst manī,
dobji dūc atvaru alti;
Druvas ir bronzas arfas — pār vārpu stīgām
vēju lokanie pirksti var skriet, —
Arpēdžiji skanīgie, līdz laimei aizritiet!
Augšup spurdz putnu spārnotā tauta —
Uz visām pusēm šķīst meldiju sudraba šaltis,

No vasaras baltajiem mākoņiem
atskan Mocarta flautas.
Kā spalga taure, kā fanfara
ielaužas manī tālbraucēja kuģa sauciens,
Pilsētas iesoļo manī
ar darba timpānu šķindu,
Vissmagāko bungu orkāna dārdi
sit dzīvībai ritmu: traucies!
Bet traktori — skrejošas ērģeles,
tālu zem atklātām debesīm dunot,
zemei oratoriju spēlē.
Teic, diženā mūzika, man —
kādus vārdus, kādas rindas,
Kādus pantmērus tu no dzejnieka vēlies?
Kādā instrumentā pārvērst man sirdi?
Neizsakāmā orķestra tutti,
es dzirdu tevi, es dzirdu!

ŪDENS, MAIZE, GAISS

Es dzeru ūdeni no Baltezera —
Paldies! Sirds baltumu sev gūst,
Pat bēdas balinātas kļūst.
Tev, labais ūdeni no Baltezera,
Man katrā šķiedrā jāieplūst,
Lai atspirgusi dzīvei deru,
Jo tevī dzimteni es dzeru.

Es ēdu maizi, rudzu maizi,
Un rieciens tev ir medussalds;
Tu garām manām acīm aizej,
Un tavi darba svārki šalc.
Ak, dzimtene! Cik pilns tev galds —
Tu siltu roku uzliec raizei.

Es ieelpoju stipru gaisu:
Tam sveķi klāt un jūras sāls,
Vēl sniega smarža jāpiekaisa
Un viegli vīstošs siena vāls.

Šie smārdi dīvu spēku raisa —
Pat nāvei vaigs reiz kļuva bāls,
Kad juta viņa: sirds man kaisa
Šo gaisu dzert, kas bija tāls.
Vien sapņa vēsma man to nesa,
Lai varu karstām lūpām tvert.
Tā, brīvā dzimtene, tu esi,
Ko gribu es kā gaisu dzert.
Un visiem, kas par tevi krita,
Tu biji ūdens brīnišķais,
Tu dzīves īstā maize šķiti
Un nemirstības skaidrais gaiss.

MANAS DZIMTENES PĻAVU LABAJĀM ZVAIGZNĒM

Kumelīte

Es — sīkzvaigznīte. Tumsu man apmirgot, sāpes
kliedināt,
Katrai vainai mans zieds grib pieliekties klāt,
Kautri uzdvašot zemes vislaipnāko dvesmu.
Es — mazā puķe — liela mīlestība esmu.

Margrietiņa

Es pēkšņi nolēcu no Piena Ceļa,
Kur zeltbaltas zvaigznes auksti un svinīgi iet.
Iekritu zemes tvīkstošās pļavās,

Vasaras vēja karstajās skavās —
Gribēju saulgriežu rotaļā skriet.
Bet, kad ar vēju aizlidot tīkoju,
Spēcīgā zeme, tu mani turēji ciet —
No manis uz tevi saknes jau stīgoja.
Čukstēju mulsi: — Kas nemīl, kas mīl? —
Puszvaigzne, puspuķe — pie krūtīm tev paliku,
Pļavas nu manā spožumā zvīl!
Starus sev ziedlapu vainagā saliku,
Vaicājiet — teikšu, kas nemīl, kas mīl.

MĪLESTĪBA KĀ DZEGUZE KŪKO

Mīlestība kā dzeguze kūko
pavasara birzī:
— Laimes gadus skaiti nesajūkot,
domā, kad mirsi, —

Mīlestība kā dzeguze kūko,
bērziem dīvaini spīdot.
Acis to saskatīt lūko,
projām lidojot, garām slīdot.

Mīlestība kā dzeguze kūko,
prieku dala bez mēra.
Sirds kā meža ūbele dūko
pazarē sēra, sēra.

CIELAVAS

Nezinu, kāpēc sirdī tā ielavās
Sīkiem un priecīgiem soļiem man cielavas.
Staigājot mundras gar strautiem un avotiem

Vai gar upīšu krastiem dziļgravotiem,
Neprasot cilvēkam maizi, ne pavalgu,
Pēkšņi ar dīvainu tuvību savalgo.

Cielavu acis ar vēlīgu vērību
Redz katru prieku, vismazāko sērību.
Un, ja man galva kādreiz tā noliekta,
It kā es pasaulē labumu noliegtu,
Satek tad apkārt žirbas un līganas
Dzimtenes krastmalu mīlīgās spīganas.

Seko pa ceļiem un gatvēm man draudzīgas,
Tiklīdz kur atsēstos, pielido saudzīgas:
— Ja tev ar smagumu prāts šodien piegluma,
Palūdz no cielavām mazliet sev viegluma,
Lai tad ap cilvēkiem soļi tev zibētu,
It kā par cielavu pārvērsties gribētu! —

Klausījās grūtsirde, klausījās sirgstošā
Draudzeņu valodā šķelmīgi dzirkstošā.
Ai, cik labi, ja sirdī tā ielavās
Sīkiem un priecīgiem soļiem man cielavas!

MAZA SALA SVENTAS EZERĀ

Man šķita, ka tu esi maza sala.
Un atdusas dienu solīja man
    tavi mierīgie krasti.
Bet, kad tagad uz tava
    stingrā, košzaļā maura
        stāvu viena,
tas sagrīļojas zem manām kājām.

Tu taču neesi sala,
es stāvu uz kuģa klāja!
Ezeram pagaist malas,
tavas augstās, līganās apses
kļūst masti
ar pelēki zilgām, vizmotām burām.
Trīs pīlādži ar sarkaniem karodziņiem
man māj.
Apšu burās, pīlādžu karogos neapturams
milst ceļa vējš.
Alpām saulē gaismas strūklas
pār klāju lej,
alpām pērkona mākonis draudēdams skrej,
rasojot spējš.
Kā stūrmanis kuģa priekšgalā
stāv tavs vienīgais bērzs.
Pret kādu tālu, bet labu mērķi
viņa skatiens vērsts.
Bez apstājas rāda turp
viņa baltā,
tāšu cimdotā roka,
un pār plecu viņš uzšalc man:
— Brauciens mums sokas! —
Kā priecīgus saukļus
vilkābele skanīgā plašumā met
savas skaudrās brīvības augļus.
Kā tu mani mudini, sala!
Es taču zinu — tu skrej tieši bezgalībā.
Tevī dzirdu Visuma motoru rībam:
— Mūsu darbs, mūsu dusa,
mūsu miers, mūsu nemiers
top kustībā, kurai nav gala. —
Ardievu, mājas un nogurušo gulta!
Es esmu bulta, kas nepaliks stopā.

Ar tevi,
Sventas ezera mazā sala,
pasaules sirdspukstos
lidoju kopā.

RĪGAS PUĶES

Salvijas sarkanus šķēpus slej,
Īrisi varavīkšņu zobenus izvelk no makstīm,
Tulpju lukturi krāsainas gaismas lej,
Narcises soļus liek zvaigžņotā rakstā.

Staltie Rīgas akmens nami,
Viegli, viegli, nedzirdami,
Dvēseli jums sargādami,
Dzīvie puķu pulki iet.

Pasaules lepnāko skaistumu ceļ
Rozes dzelksnīgām bruņām cauri,
Gaisu skurbenām meldijām šķeļ
Hiacintes ar ziedlapu taurēm.

Visās naktīs, visās dienās
Jauni puķu pulki ienāk;
Darbā dunot Rīgas sienām,
Ziedu saules nenoriet.

Neļķu ugunis sirdi dzeldinot skar,
Astru vēsums noglāsta rudenī vaigu,
Katrai domai puķe apvīties var,
Vienmēr nomodā ir viņu gudrais maigums.

Puķu gars ir tautas glabāts,
Sargātājas skaidrās, labās
Daugavai stāv krastos abos —
Rīga puķu spēkā zied.

DŽAVAHARLALA NERU PELNI

Es biju liesma — nu esmu pelni,
Dzirdiet, ko pelni dzied:
— Paceliet, paceliet
mūs līdz debešiem,
mēs esam spārnoti pelni
un gribam skriet! —
Tur no svelmainiem zilgmājiem
izkaisiet, izsējiet
mani pār Indijas krūtīm!
Pie viņas pieplokot,
viegli kā plīvuris irstot,
čukstēšu:
— Māte, tu jūti?
Dzīvojot un mirstot —
kā liesma, kā pelni —
visu tev esmu devis. —
Mani piekļaujot cieši pie sevis,
runā Indija bezvārdu šalkā:
— Džavaharlal, mans dēls,
tev neļaušu dusēt iet,
ne nāves krastu sasniegt!
Tavi pelni jūt alkas
pēc sarkanu rožu asniem,
tavas dzīvības lotoss
manī mūžīgi zied. —

Es biju nerimtīgs kā zaļa
okeāna banga —
nu esmu pelēki, mierīgi pelni.
Dzirdiet, ko pelni dzied:
— Vienu sauju, vienu sauju paņemiet,
no Alahabadas krasta iemetiet
mūžības straumē Gangā. —
Tā mani aizšūpos, aiznesīs
lēnām un tomēr tik drīz
turp, Okeānā, pasaules jūru jomās —
es ieplūsmošu cilvēku domās,
un tie sacīs man:
— Miera draugs,
kāpēc nava tev dusas?
— Sakļauties, apskauties! —
tā, manu pelnu vainagots, vilnis sauks,
apskaudams otru un noliekdams pieri, —
un tālāk, tālāk nemiera pasaulē skries,
šalkdams visiem par mīlu un mieru —
Mīlu un Mieru!

DIVAS INDIETES

Radživs ieveda Sandili pirmo reizi viņu
pašu vienkāršajā mītnē. Ilgi viņa bija
dzīvojusi vīratēva dzimtā. Viņiem līdzi
iespurdza viņu divu bērnu smiekli.
Radživs jautāja:
— Mana sieva, ko tu vēlētos šai dienā? —
Sandili atbildēja:
— Šī ir vislaimīgākā diena manā mūžā.
Mēs esam veseli un jauni, mūsu bērni ir
veseli, mēs esam kopā. Varbūt atnāks
nelaime un vecums. Šai dienā es vēlētos mirt. —

Nanda ieveda Kamalu pirmo reizi viņu
vienkāršajā mītnē. Ilgi viņa bija dzīvojusi
vīratēva dzimtā. Viņiem līdzi iespurdza
viņu četru bērnu balsis.
Nanda jautāja:
— Mana sieva, ko tu vēlētos šai dienā? —
Kamala atbildēja:
— Es vēlētos šeit palikt kopā ar tevi,
saņemt laimi un nelaimi, sagaidīt vecumu
un nāvi. Un, ja tu būtu vārgāks par mani,
tev kalpot.

NO KALKUTAS MAN RAKSTA INDIETIS

Suniti Kumaram Čaterdži

No Kalkutas man raksta indietis,
augsti mācīts un vecs,
Tagores mūža draugs.
Ģimetnēs Neru tam apskauj plecus,
Radhakrišnans sēd blakām.
No viņa vārdiem plūst dzejas pērļainās šaltis,
verd senas un jaunas gudrības aka.
Vēl vienmēr jaunekļa soļiem
pie tālīnām tautām iedams
pārcilāt teiksmu un valodu pūrus,
viņš ienāca arī pie baltiem
vārdu dzintarus pasmelt no viņu jūras.
— Mana māsa! — tā viņš man saka
un manu tautu uzrunā:
— Mūsu sensenie brāļi! —
Viņa spīvās acis raugās caur laiku dūmakām aizsegto
tāli
Hellādas saulē, Romas pakalnos,
Ēģiptes piramīdās.

Un iegrebtus viņa mājas stabos
redz visu tautu un rasu gudrības vārdus spīdam.
Viņš runā ar Sasunas Dāvidu Armēnijas kraujās,
Igora karadraudzi Krievijas klajos sastop,
Lāčplēsi ierauga cīnāmies senajā Lielvārdē
Daugavas krastos
Un godbijīgs sakļauj uz krūtīm saujas:
— Namaste — Rainim! Viņš ir visas pasaules
dzejnieks
Un varētu piedzimis būt pie Bramaputras.
Cik spēcīgi elpo viņā latviešu teiksmas un dainas,
dzīves domu pilnas kā indiešu sutras!
Stāstiet par viņu vairāk, vēl vairāk —
tā mani bagātu dariet! —

Lielais, gudrais indieti,
vai es, mazā māsa, tev palīdzēt varu,
kad savu brīnuma koku tu stādi,
kas slejas augstāk par tempļiem Haidarabadā,
lai teiksmu un dzīves čalu pilnā lapotne
versmaināk plaukst?

No Latvijas lido vēstules manas
mundrāk nekā vēstneses zīles.
Uz paceltās rokas tev nolaižas,
tautu sirsnīgais draugs.
Tā dodam mēs mīlu pret mīlu.

INDIJAS LAKATS

Kā zila bezgalība pāri pleciem plūst
Man, Indija, tavs lāsmojošais zīds.
Tā zelta raksts par liesmu puķēm kļūst,
No kurām lēni raso rīts.

Kā rindas gudrākās no Gitas skandot,
Ver daiļos tautas rakstus lakats,
māte Bharata.
Vai varbūt mīlestība staro tā?
Es pēkšņi tavus lielos dēlus jūtu blakām.
— Ak, maizi Indijai! —
Vivekananda
Sauc cilvēci, kā brūce kvēlodams,
Šķiet, Himalaji kūst. Un, ļaudis žēlodams,
Tik vienkāršs, gandrīz neizprotams ceļas Gandijs,
Lai vājiem iemācītu svešo varu lauzt
Un spēkus stiprākus par varmācību jaust.
Tur Neru nāk — šīs drauga acis tīrās!
Nav taisnība, ka viņš no dzīves šķīries,
Dēls visai cilvēcei — viņš visur dzīvot iet,
Sirds — uguns roze — zied un zied.
Kad plaukstā atbalstu es galvu smago,
Ar dzejas soļiem vieglāk nekā sapņi —
Tik klusi pienāk bengāliets Tagore
Un saudzīgs savā apskāvienā apņem.
Kā zila bezgalība pāri pleciem plūst
Man, Indija, tavs lāsmojošais zīds.
Tā zelta raksts par liesmu puķēm kļūst,
No kurām lēni raso rīts.

ZIEMEĻU SPĪDOLA AICINA LEMINKAINENU

No Kalevalas motīviem

Nāc, Leminkainen! Esmu Pohjolas meita
ziemeļu kalnā,
uz dardedzes sēdu — krāsainās debesu jostas,

šūpojos augšup un lejup, rādos un gaistu,
un atkal kaistu
sudraba salnā.
Laiks tavām rotaļām nostāt,
tev saltajā malā jāatmostas.
Ar pirkstu uz tavas pieres
un mīkstajiem matiem
rakstu rūnu dīvainos vārdus:
esi mierīgs, esi patiess!
Kā avots caur ledu zilgmo tavs skatiens,
un tuvu pie manām lūpām
tavas asinis šalko,
un šai dunā
tava dzimšana runā.
No ziemeļu kalna gribu tev
nedzirdami sacīt
tavu otro — vēl nezināmo vārdu.
Redzi, ledu es ārdu —
caur sniega birgām, caur gaismas
plīvuru smalko,
caur tīreļu miglāju palso
es ienāku tavās acīs,
es iešalcos tavā balsī, —
tavas asins purpurs
plūst šurpu turpu.
Nedrebi, Leminkainen,
un sper šos soļus, kas varoni
atdod visiem un pašam.
Ir jāsaplūst mūsu dvašām,
lai tu varētu pāri dardedzei slieties
un ziemeļblāzmaini smieties,
šūpojot zemi pa mūžības loku
ar savu roku.

BRUNHILDE UZ KLINTS

Jau ilgus gadus
Dusu viena — ik nakti, ik nakti —
Un kaut kam ardievas saku.
Es dienas vadu
stiklainu liesmu lokā,
Kur mani nesastaps
pat tie, ar kuriem elpoju blakus.
Nevienā rokā
nav atslēgas manām durvīm, —
Kur mana laime rakta?
Kādam burvim
ir zināma tā vieta,
tas tālais kaps?

TUONELAS GULBIS

Ne apjaust spēju to, ne izdomāt —
jau Tuonelas melnā upe klāt,
kur gulbis vientulīgais dzied.
Bet man kā brīvam putnam vajag skriet,
kur baltā saule pāri zemei iet.
Vēl mīla sāp, ko vajag dāvināt,
vēl rieta pusē laimes purpurs zied.
Sirds, neiedrošinies tai krastā stāt,
kur Tuonelas gulbis dzied.

NORVĒĢU SIEVIETES RĪGAS OPERĀ

Es sastapu viņas starpbrīdī operas gaitenī,
kad tās skatījās latviešu baletu «Laima».
Lielas un staltas norvēģietes,
pametušas savus spodros pavardus,

vīrus un bērnu saimi,
te viņas stāvēja —
klinšu un fjordu diženā ģints.
Bet es nepratu runāt ne Tūra Heijerdāla,
ne seno vikingu mēlē,
un viņas nezināja citu valodu nevienu.
Mums nebija šai brīdī tulka.
Es skatījos viņu acu zilajā kvēlē,
žilbu no smaidā atsegtā zobu spulga
un mulsi meklēju sevī vārdu — kaut vienu!
Tad pēkšņi iesaucos:
— Ibsens! Nora! Pērs Gints!
— Jā, jā! —
priekā atbrīvots, atsaucās daudzbalsu koris.
— Ibsen! Nora! Peer Gynt! —
Un mums kļuva brīnišķi viegli.
Viņas māja ar rokām uz skatuves pusi,
spieda plaukstas pie sirds
par zīmi, ka Laima ir patikusi.
Un saplūda mūsu acu ziba,
skaļie, sirsnīgie smiekli.
Stiprās rokas mani piekļāva
siltajām, platajām krūtīm.
Vēl pēc gadiem šo skāvienu jūtu!
Vien dažus mirkļus tā gaitenī stājām,
bet tik bezgala labi parunājām.

TURE — SENS VĀRDS

Ture — vairogs pret vairogu sitas,
Ture — spārni trīso bez mitas
drausmajiem medību piekūniem.
Ture — bultas jau lokus sprindz.

Ture — kaujai gatava
sensenā Gotlandes brīvļaužu ģints.
Paliec pie tiem!
Ture — ap klintīm graužas piekrastes jūra,
verdošs piķis no Visbijas mūra
gāžas uz naidniekiem.
Ture — tev acīs ziemeļu debesis krīt.
Ture — kas grib tevi sagūstīt?
Ture — pie vārtiem visniknākais ienaidnieks tumst,
pa pazemes ejām tev piekļūt cer.
Ture — tas ir tavs izmisums.
Neatver!

AKLI ZIEDOŠĀ

Tu pārāk ātri,
nepazīstot kādu,
jau visas savas durvis atver.
Arī sirdi.
Un iekliedzies —
kā napalmu, kā uguns nātri
tava roka svešu roku satver,
un pēkšņi jūti applaucētu ādu.
No lūpām labajām — tu stingstot dzirdi —
skrej ļauni vārdi it kā pūķa bērni,
zvīņām zibot,
Un nikni žuburotās mēles slaista,
tevi aprīt gribot.
Tu drebi, it kā viss nu gaistu, —
Vai ātra paļāvība ir tik skaista?
Ne mīlas mudināta, svešo iekšā laidi.
Par jūsmām sasteigtām
vai pretmīlu tu gaidi?

Kad apskauj to, ko sirds vēl nepazīst,
viņš — sevi pazīdams —
stāv tāls un pazemots
un tevi nīst.
Šai pēkšņā niknumā,
kas izverd karsts un auksts,
Nāk, ākli ziedošā, tev neizturams sods.
Bet izturi!
Zem akmens krusas patiesība plaukst.

BALĀDE PAR NEIZTEIKTO MĪLESTĪBU

Tā sieviete, ar kuru dzīvoji,
gribēja mīlēt bez bēdām,
lai naktis ir siltas, dienas rit tīkamās rūpēs.
Un, ja maza bēda bikli plīvoja
uz tavām uzacīm
un smalkajām lūpām,
to viņa projām aizdzina bez pēdām
ar mundru uzsaucienu: pāries!
Un tu vairs bēdām nepieskāries.
Tās šķita kaut kur tālu
kā kovārņi plandām
ap Doma gotiskajiem torņiem, veciem spīķeriem.
Un dažreiz tu tās iesviedi kā skrandas
tumšos, sastingušos dīķos.
Par tavu tālo dzimteni nekad jūs nerunājāt,
pa veikaliem un tirgiem roku rokā gājāt,
un sieviete, kas tevi mīlēja,
dažreiz sev, tev un jūsu bērnam
svešā malā nākamību zīlēja
pēc melnas, smaržīgas kafijas biezumiem.
Tad tu savilki ciešāk darba drēbes,

savu ādu un kaulus
ap kādu neredzamu griezumu,
kas krūtīs tiecās nemanāmi asiņot.
Bet viņa tevi dēvēja par savu gudro sauli...
Maizes nazi un rokdarbu šķērītes asinot,
žirgti tērzēja par to, cik jūsu laime laba,
cik bezgalīgi jūs mīlat abi.
Nekad nekur tu viņu nepievīli,
ne pretim runāji, ne bāries
un ļoti reti ieteicies par nogurumu
pēc darba.
Tad laipnā balss — vien mazliet skarbāk —
tev atkal pretim svieda mundro uzsaucienu:
pāries!
Kādā gaišā novembra rītā, katrā saules starā
juzdams dīvi nesaudzīgu salu,
tu piecēlies un uzrakstīji īsi:
— Es zinu: mūžam nesapratīsi
un nepiedosi. Bet es iešu meklēt savu galu. —
Un aizgāji — ar aukstu smaidu lūpās.
Trīs dienas vējš tevi šūpoja
kāda augsta un vientuļa bērza zarā.
Kovārņi apkārt šaudījās ņipri...
Tu biji vājš — un mīlestība pārāk stipra.

MARLĒNAS DĪTRIHAS SEJA

Marlēnas Dītrihas seja.
Kāpēc tajā izdzēsti laimes un
ciešanu iegrebtie raksti?
Atstāta tikai mūžīgas jaunības mūmija,
vecāka nekā Ramzess savā sarkofāgā.
Šī seja patikusi Hemingvejam,
un es negribu to zākāt.

Bet man kļūst skumji:
bēdu grumbas neietver vaskaini mierīgos plakstus,
smieklu smalkais vijums tiem kaktiņos neizstaro.
Ir varonība ar vecumu karot —
bet kāpēc jānogludina varonīgā dzīve?
Augums tik slaids un lokans —
visu tērpu krokas ap to labi krīt;
Kad uz skatuves viņa viegli plīvo,
nevar domāt par dzemdību mokām,
pie daiļajām krūtīm bērnu nevar saskatīt.
Un tomēr viss bija — laime un bēdas,
un bērni. Kāpēc tā noslēpt pēdas?
Skaistā Marlēna, man bailes no tava glītuma.
Nāciet man tuvāk, cilvēku mātes un vecāsmātes,
savā sarmotā matu sudrabā,
savā rudens vītumā
Tik mīļi grumbotas. Daiļas un svētas,
Rembranta zeltgaismas apspīdētas.

DANTES LOKĀ

Neplūst dienu kvēlums balts,
neelš nakts: — Tev saule nelēks! —
Acīs mijkrēslis man salts
guļ kā runcis svina pelēks.

Nelec krūtīs bangas zalgas,
skropstās nesudrabo smilgas.
Grēdās vienādās kā malku
lieku saskaldītas ilgas.

Sirds ne baiļojas, ne skumst,
roka balstu negrib meklēt.

Nepārvarams nogurums
ieslēdz vienaldzības peklē.

Nu es mītu Dantes lokā
un vēl nemirdama miru.
Vergīlij, pie manis nokāp,
tikai neaizmirsti liru!

— Jāiemieg un jāiesnieg! —
gurkst kāds ledusvelna vieplis.
Bet, lai sirds man dzīva tiek,
pasvied viņai dzejas stiepli!

Ja tā karsti, dziļi iedzels,
neprasīšu: kur ir lauri?
Sāpe augšup raus un piecels —
dzīva iešu nāvei cauri.

UKRAINAS CERIŅI

No maija spītīgi aukstā
Mēs ienācām jūnija tveicē;
Ar ceriņiem bērnu plaukstās
Mūs māsa Ukraina sveica.

Met Dņepra tik zibsnīgu smaidu,
Mēs saprotam, ko viņa saka, —
Ar ceriņu bangām mūs gaidot,
Sāk viļņoties visas takas.

Gan baltas, gan mēļas, gan zilgas
Tās vētraini pretim mums traucas,
Šai jūnijā — mīla un ilgas
Par Ukrainas ceriņiem saucas.

Vij apkārt Tarasa mītnei
Tie brīnišķu jaunības dvesmu,
Un čukst viņš caur smaržīgām vītnēm:
— Pie jums, brāļi latvieši, esmu.
Ar savu visgrūtāko mūžu
Sev laimi vislielāko guvu —
Es mūžīgi Ukrainā būšu
Un visai cilvēcei tuvu. —

Gan baltas, gan mēļas, gan zilgas
Zied bangas un pretim mums traucas.
Šai jūnijā — mīla un ilgas
Par Ukrainas ceriņiem saucas.

PIE ŠEVČENKO KAPA

Ak, Ukraina, ak, domas, domas, —
Vai sēras tās, vai neizsmeļams prieks?
Te runā balss, ko nāve nevar nomākt,
Ir neapklusināms tavs dziesminieks —
Kaps varenais pie manām kājām dzied,
Dun tumšie ieži, nodreb zemes jomas,
Šalc dīvā spēkā Dņepra plašā,
Un stepe viļņo vēju dvašā.
Es redzu — meitenes Kaņevas kraujā stājas,
Ap viņu galvām tautas vainags zied,
Un vīru baltos kreklos sārtie raksti kaist.
Kāpēc te asaras man acīs krājas,
Kāpēc te laime negrib vaļā laist?
Ševčenko kapam apkārt koris dzied,
Dzied aizvien skaļāk, aizvien diženāk:
Ak, Ukraina, ak, domas, domas, —
Un atkal klusi it kā sapņa čukstā

Es dzirdu tavu ugunīgo sirdi pukstam
Tu, mazais ganiņ, stepē vientuļā,
Tu, klaušiniek, ko dzimtkungs nopērt var,
Tu, skumjais zaldāt smilšu klajumā,
Kur tavu dvēseli liek aprakt cars.
Bet nemirst, nemirst tautas brīvais gars,
Un tava karstā mīla nenoriet:
Lūk, debess tāle pretim pastiepj plaukstu,
Kaņevas kraujā arī mani paceļ augstu,
Lai visu Ukrainu es varu saskatīt,
Lai viņas skaistums manā sirdī krīt.
Ar sāpi un ar līksmi vienā dvašā
Tad latvju mēlē skaņi lasu es:
— Kā krāc un vaida Dņepra plašā! —
Šī dziesma nezudīs no dvēseles,
Ar nemirstības prieku tā man līdzi iet —
Ševčenko kaps kā milzu kokle dzied.

SUDRABKALNA VĒSTULES

Diena var būt tumša,
Diena var būt gaiša —
Visu mūžu gaismu
Kāds no tāles sūta.
Atšalc tuvi, tuvi
Ugunsputna spārni,
Manī un ap mani
Viss ir citāds kļuvis.
Savīdamies kāsī,
Iespurdz putni košie —
Dzīves labie stāsti,
Bezgalīgas domas,

Pārvērtību vara,
Vārdi apburošie
Visu to, kas nomāc,
Brīnum vieglu dara.
Vienmēr balsi dzirdu,
Pat ja murd tā skumja
It kā tuksnešupe,
Kas grib smiltīs pazust.
Tikai brīdi mazu
Pāri klusums jumjas,
Atkal augšup raujas
Straume spoža, strauja
Tur, kur klajums palss, —
Dzejniek, tava balss:
— Visu manu mūžu
Vienas ilgas tirdī,
Acīs sapni lej:
Vajag laimei ataust
Tuvām, dārgām sirdīm,
Jaunai cilvēcei.
Vienmēr esmu gatavs
Atbalss būt un sauciens. —
Lūk, no dienu pelniem
Atkal uguns traucas,
Un pret manām delnām
Asnu durkļi spraucas,
Dzeļ līdz dvēselei:
Audz!
Sirds uz visām pusēm —
Dzidrām, vētras melnām —
Sauc:
— Tuvāk, vēl daudz tuvāk,
Tuvāk nāciet, draugi!
Katrā jūsu priekā,

Katrā jūsu sāpē
Simtkārt dzīvs es augu —
Sēkla tautu druvā
Jaunai cilvēcei.

*

Varbūt — acs pret aci —
Satiekoties dzīvē,
Vārdus sevī racis,
Klusē cilvēks dīvains,
Kautrīgs aiziet mājās.
Viens pie galda sēstas,
Un no viņa pirkstiem
Neskaitāmām dzirkstīm
Ugunsputna vēstis
Dzīvē lidinājas.
Diena var būt tumša,
Diena var būt grūta —
Visu mūžu gaismu
Kāds no tāles sūta.

NAKTSVIJOĻU DVESMA

Pa meža zili zalgajām takām
mijkrēsla lidinās blakām.
Biezokņi ar delnām dīvaini melnām un mīkstām
naktsvijoļu dvesmu
vēdina,
lai es nenoliekdamās plūktu
puķes dzīvības saldumu,
puķes dzīvības rūgtumu.
Nekas vairs nebiedē,
nekas vairs neapbēdina,

dzidrotā tumsā sajūtu tvīkstam
zemes gaidas un maigumu.
Šeit esmu, šeit esmu
ar rasotu vaigu —
vairs mīla nav tālums svešs.
Zem egles tumšzaļās liesmas sēdina,
pie kājām mīkstu sūnu bezgalību pleš,
naktsvijoļu dvesmu
vēdina
manas dzimtenes zeme,
manas bērnības mežs.

BEZDELĪGACTIŅAS

Pavasara lāsmās saule kā sudraba bute guļ,
viegli elpo, ar asti kuļ.
Savā plaukumā biklā
bezdelīgactiņu bariņš
spulgojas ūdeņu stiklā.
No katras acs krīt dzeltens stariņš
uz manas mātes rokām,
uz balto saulessargu ar ziloņkaula kātu,
pirmajā mīlā mana tēva tai dāvinātu.
Viņa to saudzīgi izpleš, noliek puķu lokā,
lai tas košumā mirdzētu, neapsūbētu vecs.
Bet bezdelīgactiņas mirkšķina man:
— Lec nu, lec! —
Ar soļiem greiziem un strupiem man kājas
lēkāt sāk nevaldāmas.
Un pēkšņi zālē guļ pie lāmas,
melns lūzums ziloņkaulā plaiksnās.
Mātes atmiņu sauli es sabradāju!

Pļava grīļojas, puķes vairs priecīgi nešūpo kaklus,
stāv bālas un aklas.
Sudraba bute izšauj galvu un grib man kost —
rūgtas lāses tumstošos ūdeņos krīt.
Vienīgi mātes acis — zilas un nopietnas zvaigznes —
pār mani un pasauli spīd.
— Neraudi, bērns. Meistars to salabos, —
viņa vienkārši saka,
un dusmu nav viņas sejā.
No bezdelīgactiņu dejām
pēkšņi ņirb visas pasaules takas.

*

Pie pavasara lāmām kad bezdelīgactiņas spīd,
es neredzami liecos kādu atmiņu noskūpstīt.

LAIME

Vai ledains vējš pret logu skrej,
Vai lāsteka man draud kā asmens,
Bet zars pusizplaucēts
jau mazās lapas slej
Un sapņu mijkrēslī man zalgi viz.
Es roku izstiepju un naktī padzeros
No māla krūzes saldu bērzu sulu.
Sirds, vai tev dzīvību tā daudzi dos?
Ar saldmi lūpās laimīga es guļu.
Paldies, mans tālais bērzs, kas naktī dzirdini
Un uzplaukt sauc caur saltiem vakariem,
Pat smagā dienā laimi birdini
No vieglu ziedputekļu pakariem.

ŠĶIRTIE

Es bez tevis
Tu bez manis
Mūžu nodzīvojām —
Aizgājām vai neaizgājām bojā?

Daudzreiz tu teici: mīlu, —
Ne man.
    Daudzreiz es teicu: mīlu, —
    Ne tev.
Es biju tālu aiz zemēm trejdeviņām,
Tu biji tālu aiz jūrām trejdeviņām
Jau tad, kad staigājām blakus.
    Ko lai tev saku?
    Kā lai ar tevi sasaucos?
Tu saki man vārdus —
    ne tos, ne tos.

ZAĻKALNA VEIDOTĀ SIEVIETE

Pussēdus akmenī tās augums liegs
Ir atgūlies zem koku ēnām.
Un smaidu dīvainu tai lūpās raisa miegs.
Kad pāri mirušiem šalc zari lēnām.
Sēd mijkrēslī tā, galvu noliekusi,
Un vieglums netverams ir rokai atslietai.
Krūts puskailā zem auduma mirdz tai
Ar nedzēšamu, atturīgu tvīksmi,
Un augums domīgais tā elpo klusi
Pa pusei dzīvības, pa pusei nāves līksmi.

ROZENTĀLA PILSĒTAI

Kurzemes laimīgā pilsēta Saldus,
kā es vēlētos apskaut tevi!
Tu mums šīs acis un rokas devi,
kājas, kas staigāja ceļus baltus,
nemirstība līdz paņēma tevi.

Vai tu maz zini, ka viņa ota
mērcēta tavas dvēseles krāsās?
Tev šī varavīksne ir dota,
vīta no prieka un bēdu lāsām,
tavas dzīvības dārgajām krāsām.

Tava vienkāršā vārda saldums
it kā medū liek domai iestigt —
vai tu varēji būt mazs miestiņš?
Klāj viņam diženu piemiņas galdu,
tev viņa saule spīd neizdziestot!

Saldus, Saldus — kā garām lai traucu
es tavas vecās baznīcas kāpēm?
Sadzirdu viņa balsi tur saucam
klusi, ar dīvaini maigām sāpēm:
— Skaties uz savu tēvtēvu audzi! —

Un es redzu un skatos tālu —
pāri tev, pilsēta, Brocēnu lejām:
Ar šīm ainavām, ļaudīm un sejām
Latvijas dēlu Rozentālu
redzu pa mūžības lielceļu ejam.

VIEN GAIDĀS

Es zinu gan: nekad tas nevar būt,
Aizvien, aizvien sirds robežu to jūt,
Kur sākas svešums, vienaldzība, vilts, —
Jo varavīksnes stars ir mīlas tilts.
Kas pa to staigā — krīt un dzelmē gaist,
Vien gaidās — nepāriets tas atmirdz vārs un skaists.

DRŪMAIS MĪLESTĪBAS MEKLĒTĀJS

Tu mīlestību meklēji,
Bet vienmēr citu krūtīs;
To sevī atrast nespēji,
Jo tas bij pārāk grūti.

Pats, būdams visuļaunākais,
Sev šķities mīlas cienīgs,
Šai drūmumā tik baismi skaists,
Tik neparasts un vienīgs.

Bet otrā arī labums īsts
Drīz apnicīgs tev kļuva,
Jo mīlestību sirds tev nīst —
Kas to no tevis guva?

Sev pats tu elks, bet jausma kremt,
Ka tomēr esi niecīgs.
Kas mīlu grib vien ņemt un ņemt,
Nemūžam nebūs priecīgs.

MŪŽA DAINA

Jānim Mediņam

Daugava veļ straumes, ilgās nenorimstot,
Ezeriem pār vaigu gaismas mirgas zib,
Baltās jūras viļņi, nemitīgi dzimstot,
Savas spirgtās dūdas krastiem spēlēt grib.
Bērzu birzis slaidās smaržo, šalc un trīso,
Liepa savus ziedus kvēlodama rieš.
Mūža mīla dzīvo katrā mirklī īsā —
Viss ir laimē jāgūst, viss ir jāizcieš.
Tautas dziesma apskauj mīļām mātes rokām,
Sūri saldās šūnās smagi bite san.
Sirds dzied gaismas dainu, negrib tumsā nokāpt —
Atbalss tālu, tālu dzimtā zemē skan.

TĀLAIS STARS

Ko gaidīt, ja jau viss ir garām,
Ko atpakaļ vēl skatīties?
No tāles lidojošam staram
Vēl pretim savu vaigu griezt?

To lūpas nesatvers, ne plaukstas,
Ne matu sprogas risušās;
Tas nāk no bezgalības aukstas,
Tas nāk no zvaigznes dzisušās.

SĪKUMI

Ap lielām bēdām nemetu līkumu,
eju tām pretim, tieši acīs ieskatos.
Zinu: ciešanu skorpions pats sevi dzels,
dziļākā sāpju ieplaka laimes lidojošo smaili cels.

Bet jūs, neizturamie sīkumi, —
no jums man bailes!
Kas vienkāršo, neiemācāmo gudrību dos
ar jums diendienā, gadu gados cīnīties?
Par nespēka spēku sevī un citos
nebeidzu brīnīties.
Prāts kā taurenis stiklā sitas —
no jums man bailes:
acis, kas tukšas bezsāls asaras lej,
mutes, kas sausi, bez prieka smej,
sirdis, no kurām gruži un usnes birst.
No neizprotamas niecības dažreiz
cilvēks mirst.
Kādās lamatās spīvās
noķert man peli, kas — sīkzobe — sirdi grib
krimst!
Māci man, stingrā un mīļotā dzīve,
kā grauzējs jānāvē, kā pašai jāpārdzimst!

MARTA DVĒSELE

Marta dvēsele zem sniegiem zied,
Nenorimdamās un jausmu pilna
Tā pa dzīvu straumju pēdām iet
Un pret sauli paceļ zilu vilni;
Marta dvēsele zem ledus dzied.

Marta dvēsele tver vēju skaujās,
Kas pa zemi pirmos vieglos soļus sper,
Spirgtā cerībā un drosmē raujas
Turp, kur skaidro plašumu sev cer,
Kad ir cīnījusies sniegputeņu kaujās.

PRETSTATI

Cik bieži vārds, kas šķita patiess,
Par savu pretstatu drīz kļūst.
Tā zvaigzne, kurā laimīgs skaties,
Kā asmens tavā sirdī lūst.

GAISMA AKMENĪ

Pelēkā, drūmā akmenī
izklaidus vizla
iezib.
Vai spītīgajam bēdu iezim
šīs spožās dzīslas
atdalīt un izlauzt?
Caur lielām skumjām
maza laime stīdz.
Ja to atdalītu,
varbūt vairs nemanītu.
Bet tagad akmens,
kurā zemes tumsa jumjas,
nes arī viņas trauslo, brīnum vieglo
gaismu līdz.

VARAVĪKSNE PĀR LIEPĀJU

Varu atkal iegremdēt rokas
Baltās jūras šļakatās,
Mīksti zīdainās ezera krokās
Tīties kā mātes lakatā.

Un kā tēva atvērtās skavas
Vienmēr priekā savādā

Mani sagaida Līvas kļavas,
Tālu šalcot pavada.

Spēji brīdina kuģu svilpes
Saviem spalgiem saucieniem:
— Pārbaudi, kāds ir sirdij tilpums
Dzīves tāliem braucieniem. —

Bākas skatiens met kaislu zibu,
Lai es laikā iedegos.
Vienmēr sevi pārkalt gribu
Pērkonkalves liedagos.

Bet tu, asara, kļūsti līksma,
Ugunīgi spirdzinot.
Kļūsti maza varavīksne,
Dziesmu loku mirdzinot.

BERNĀTU IELA

Mazā, līkā Bernātu iela,
pa tavām smiltīm brien
manas bērnības diena.
Tu atveries tāla un liela —
Dīvainu gājienu redzu es:
no vienas mājas uz otru nes
atsegtas nestuves.
Guļ tajās cilvēks cirtainiem matiem.
Skaists,
bet kā dziestoša zvaigzne tam skatiens.
Krūtīs kā trausli stikli lūst,
vaigs ar ledainu rasu slacīts.
Viņam līdzi iet
puisītis zilzilām acīm,
meitene zilzilām acīm

Un sieviete maigu, bet stingu seju.
Pār viņu kājām smagi un draudoši smiltis grūst,
Katra nākamā mītne šaurāka kļūst.
Uz leju, uz leju
krīt dzīvības spriegums.
Skaistais vaigs, bāli izgaisdams, ģind.
Vienīgi šķēres kā ieroči šķind
Sievietes rokās.
Naktīs šujot, mašīna steigdamās spindz,
dienas met deniņos sniegu.
Bernātu iela,
kāpēc man acīs vienmēr ienāk
šis gājiens:
mazais karapulks —
mēs, četri vājie, —
tas pret netaisno dzīvi slējās.
Tavās smiltīs deg mūsu pēdas,
tavos akmeņos iecirstas bēdas,
ko neizpūst vējos.
Mazā, līkā Bernātu iela,
tu esi bezgala gudra.
Pirmā čukstēji tiem,
kas tevī dzima un mira:
— Jūs — manu smilšu strādnieces skudras,
Jūs — neiznīcināmā pamatšķira.

*

Trīs no mazā pulka jau krita,
Pie tevis meitene nāk viena.
Es uzaugusi, veca kļuvusi un cita —
Man varbūt īsti nepateikt nevienam,
Kāpēc tu man atveries tik liela,
Bārenīšu auklētāja,
darbaļaužu iela.

HEROISKS REKVIĒMS

Liepājas aizstāvjiem

Baltijas jūras neaizsalstošā osta,
ap tevi jūra un debess katru mirkli
kā dzimdamas virmo un mostas —
kas tavos ūdeņos tādu versmi lējis?
Vai pati zeme šai vietā grib degt,
kur maza pilsēta pret milzu uzbrucēju
ar kailām krūtīm cēlās Dzimteni segt?

No augstajiem mākoņu fortiem
dzird mūžības pērkona rību,
šeit mazā pilsēta skar pasauli un bezgalību.
Ar atvēztiem spārniem padebešus šķeļot,
kā jūras piekūns saule skrien.
Balti mirdzošām kājām Liepāja bangotnēs brien,
ar zvejnieces rokām traļus un tīklus no
dzelmēm ceļot,
un, galvu izslējusi, dūmakainās tāles vēro.
Tā pēkšņi mani uzlūko ar pagājības smaidu sēro:
novējo Līvas kļavas, zem kurām mans tēvs,
uz jaunības sliekšņa pakritis, dus,
neredzami pirksti ieducina manu vecomāšu sapņu
ratiņus.
Liepāja,
no manām lūpām tu raisīji pirmo vārdu,
no manas dvēseles kā baltu dzintaru izcēli
pirmo domu.
Bērnība: kuģu būvētavas darvu smārdi
un tumši lielgabalu grāvieni.
Sniedz māte rūgto kara maizi bārenei
un, tālē sīki birstot ložmetēju šāvieniem,
tai rokās ieliek skolas somu.

Ar vijolīšu acīm raugās:
— Pretim gaismai ej! —

Tosmares strādnieku ciemats,
no rupjiem, sarkaniem ķieģeļiem celts,
paceļ stiegraino delnu.
Es redzu — tā ir nokvēpusi melna,
bet skaidra mīlestība tajā smeldz.
Un pāri visam mūžam pret mani stiepj rokas
Tosmares strādnieku ciemats,
Ziemeļu un Dienvidu priekšpilsētas —
Jaunliepāja un Vecliepāja:
— Uzlūko mūsu rētas!

Mūsu kritušo vārdi vēl visi nav saskaitīti.
Piemini Saulgriežu rītu,
kad modāmies dzīvot un strādāt,
bet debesīs auļojot iznira krustu ķeburi izlocīti. —
No ziemeļiem un dienvidiem
Nāve atvāza rēcošu vilkatas rīkli:
— Būs jāmirst, kā rādās! —

Sastinga kuģi, rūpnīcas,
noļima rājas un tīkli.

Bet vai Liepājas dvēsele saduga slāba?
Strādnieki,
jūrnieki,
karavīri,
komjaunieši

savai mātei Brīvībai piekļāvās cieši
un Nāvi pie atvāztiem žokļiem grāba.
Mazs bija viņu bruņojums,
bet bumbas, lodes un mīnas,
tīģertanku rūkoņa
vairs nelikās bīstama mums.

Skaiti, skaiti,
cikreiz armiju atpakaļ triecām!
Degošā pilsētā ielenkti, mirdami paši,
Liepājas aizstāvji galvas nenolieca
un atkārtoja līdz pēdējai dvašai:
— Mēs krītam, lai mirtu fašisms.—
Ar visiem saviem kokiem iešalcas
Raiņa parks:
— Es biju, es biju varoņu sargs!
Ar viņiem cēlos par savu pilsētu kaujā,
biju vairogs un vāle
viņu svētajām saujām.
Sarkana lāsmoja mana zaļā zāle,
viņu asins purpurs manos zaros rit,
sadegušās sirdis manī liesmo un sit. —
Un iesaucas Vītolu iela:
— Ai... mani neaizmirstamie nami,
kas sagruva! Tu zini, kāds bija tiem gals.
Tie gruva, kliegdami un dārdēdami
Ar vīru zemajām, ar sievu augstajām balsīm,
Ar bērnu — sīko putnu — brēcieniem.
Bet nemirstības vītols auga sudrabpalsi,
maigi saknes izvīdams ap tiem.
Tas ir vienīgais vītols pār maniem
namiem —
gan redzamiem, gan neredzamiem.
Viņa zaros bērni, iekāruši savas
šūpoles,
augstu lidinās. Rokas tiem pilnas
pūpoliem. —
Ar mazām, dūcošām mutēm
stāsta Šķēdes jūrmalas smiltis:
— Kāds zvejnieks savā sētā viņus abus
paglabāja.

Caur gadiem, caur ziemām
mēs uzticīgi, silti viņus klājām
un čukstējām, guldamās viņu augumiem pāri:
«Mēs jūs apslēpsim,
kritušie partijas sekretāri,
lai jūs neuzrakņātu rijīgas lapsas.»
Mums atbildēja tautas varoņu kauli:
«Uzvaru, uzvaru, uzvaru
mēs gaidām. Maija Sauli!»
Starojām mīksti ap viņiem kā gaišdzeltens atlass
un negribējām būt viņu kaps.
Kad uzsprāga Kurzemes katls —
slepkavas nolieca galvas un pacēla abas
rokas.
Tad nejaudājām vairs klusēt,
sākām mutuļot un dūkt,
ar desmitiem tūkstošu mēmajām
mutēm lūgt:
«Izrociet, izrociet!
Mums vajag augšup cilvēku saulē iet
un savu apsūdzību runāt,
tad varēsim brāļu kapos dusēt.
Tur puķes ar sarkanām lūpām sauks,
lai nāvētāju rokas nokalst.
Dzīvības priede ar rožainu stumbru augs,
šūpos savu zaļo vainagu
pār nākamības ciltīm.» —
Un, kad tas notika,
kad saule atkal viņus apspīdēja,
raudāja cilvēki, raudāja vēji,
noliekušies pie Šķēdes jūrmalas smiltīm.
Pāri visām balsīm es Liepājas balsi
dzirdu,
pāri visām sirdīm paceļu viņas sirdi.

Kāpēc, Imant Sudmali, manī raugies ar sarauktu
pieri,
vai esi neapmierināts ar manu nemieru un mieru?
Mani sirdspuksti šķiet tev pārlieku vāri?
Vai varētu jums acīs ieskatīties,
ja mani jūs izsauktu uz pārrunām,
abi kritušie partijas sekretāri?
Biedri Zars un Būka,
pārāk bieži vēl dzīvē es baidos,
gan samulsusi drebu, gan niekos svaidos.
Bet no jums man vajadzētu visvairāk bīties.
Atkal un atkal nāku uz savas bērnības krastu,
ko nesalaužamajos plecos turat,
lai tur kā smilšu graudu
arī savu varonību rastu.
Liepājas aizstāvji,
neapraudu
jūs Rekviēmā.
No jums tik daudz spēka dzīvībai ņēmām,
ka atkāpdamās nāve neskanīgi saka:
es neesmu gals!
Katrā mūsu dienā,
neizsakāmi labie un stiprie,
jūs ienākat
kā cīņa, kā nomods, kā balss.

Kā cīņa, kā nomods, kā balss.

MĀTES VALODAI

Lūdzu tevi mīļi, mātes valoda,
Esi manai dzejai laba galoda.

Dzirkstīm lecot spīvi, vārdus asini,
Savu skaidro velgu pāri rasini.

Atver dziļās slēpnes, dārgās krātuves,
Lai ar tavām rotām grezna kļūtu es.

Neļauj vienmuļīgi vārdu dzirnas malt,
Tad no aukstās skaņas sāktu sirdis salt.

Steidzies, gaišskanīgā, mani audzināt,
Lai es māti tautu spētu daudzināt.

CILVĒKA CEĻŠ

Dzejnieku paaudzēm

STAFETE

Katrā vārdā, ko saku,
Paaudžu valoda skan.
Daina lidinās blaku,
Klusi vītero man.

Nav vien mana tā dzeja,
Roka ko uzrakstīt kaist.
Manī ir balsis un sejas,
Elpas, kas neizgaist.

Auseklis — rīta zvaigzne,
Rainis deg — Saules gars,
Mēness mirdzumā aiznes,
Aspazija, tavs stars.

Dzejnieku audzes, cik tuvu
Dzīvē jūs ejat ar mums,

Kļūstat tagadnes guvums,
Nākotnes mantojums.

Jūs, kas mīlējāt tautu,
Dienu tai atklājāt,
Mācījāt redzēt un jautāt,
Neziņā neapstāt.

Spīganais vainags, ko vijam
Dienās, kad dzīvojam mēs,
Plīvos pie gadsimtu sijām
Tāltālās paaudzēs.

Lāpa no rokas uz roku
Skaidro uguni slies,
Vienmēr pa mūžības loku
Dvēseļu stafete skries.

DEVĒJI

Ūdens lāse, man savu skaidrumu dod,
Lai varu es visu atspulgot
Tik īsti, tik tīri un nemelot —
Kā tu!

Zāle, man savu dzīvumu dod,
Lai visur es spētu sazaļot,
Pat kapsētās, krāšņumā zalgojot,
Kā tu!

Vējš, man savu straujumu dod
Pāri visām robežām aizlidot
Un pasauli saprast, to apskaujot,
Kā tu!

VIĻŅI

Man nevajag daudz,
Lai laimīga būtu.
Viens skatiens, viens vārds
Tik dīvaini sauc.
Kādu tuvu un tālu spēku es jūtu,
No ļaužu acīm šie skatieni plūst,
Un viņu sirdsbalss par vārdiem kļūst.
Šie viļņi, ko jūra mūžīgi raida, —
Tā zaigo ausma, tā zila rit diena,
deg vakara sārts,
Starp tiem lai vilnis kļūtu mans
vārds,
To cilvēces jūra gaida.

PAVĒLES

Esi sinoptiķe, mana dvēsele!
Vēstī svelmes un salnas,
Negaisus, vētras un bezvējus cilvēku jūtās
un domās.
Esi kā seismogrāfs: atzīmē zemestrīces,
Ziņo, kad ierēcas minotauri — ugunsvēmēji kalni
Vai atombumbas pasaules iežus ārda — kur,
kādās jomās.
Esi kibernētiķe, lai vispareizāko atbildi
Visam neatrisināmam — arī mīlai —
Dod tavi iekšējie, gudrie mehānismi!
Raugies caur tālskatu un mikroskopu prizmām,
Astrofiziķe, dabas pētniece, kosmonaute!
Atroc senatnes kapus, arheoloģe,
Kā Gerasimovs — veido pēc ģindeņu galvaskausiem

Sen nobrukušos vaibstus aizvēstures tautām.
Un, ja tev kāds par nākotnes cilvēku jautā,
Tad, fantaste, ar sociologa acīm
Saskati viņu, glezno ar vārsmu plūstošām krāsām,
zīmē ar vārdu aso ogli!
Tev pavēļu pavēle (ne manis dota): mainies
uz augšu!
Arī šaurumā dzīta — pilnību meklē!
Varenā peldētāja mūžības okeānā,
Noslīkt tu vari vien seklē.
Ko gribi, mūziķe? Kādu liru, kanteli, kokli?
Svilpo kā strazds, kā filozofs prāto!
Nevaru nosaukt visu, kas esi
Un par ko tev vēl jātop,
Bet es brīdinu tevi — vienmēr tev pavēles saukšu:
— Tavas tapšanas laiks var drīz beigties.
Ja gribi ko darīt un teikt, tev vajag ar gaismas
ātrumu — steigties, steigties, steigties!

MĀTE UN BĒRNS

Cik skaists tev liekas bērns! Tu mīli viņu.
Tāds likums dabas pamatos ir likts,
Tev jāmīl bērns. Vienalga — labs vai slikts.
Vai māte apslāpēt var svēto dziņu?

O, *mater dolorosa*! Tā ir sāpju aka.
Par katru mirkli negribot sirds cieš.
Pret sauli viņa trauslie soļi jāpagriež.
Tu smaidi. Neredzama asara vien slaka

Tev acis, kuras tā alkst saskatīt,
Ko tagadne un nākamība dos.

Vai laikos briesmīgos viņš —
kailais — izdzīvos,
Kam atvēri tu pasauli un rītu?

Ai, sieviete, ja tava mīla spētu
Ne savu bērnu vien, bet visus bērnus skaut,
No rupjas nežēlības rokām raut,
Eroda šķēps lai viņus nenāvētu!

Bet kas ir dzīvība, ja dižuma tai nava?
Lai bērns tavs izaug gudrs, atklāts, brīvs!
Vien taisnībā un skaistumā viņš dzīvs —
Jo cita piepildījuma tev nava.

Un, ja tu cilvēcei šo bērnu neaizliedz,
Lai atbild sirds — viņš upuris vai zieds.

PIEMINEKLIS

Šī galva gudrā un taisnīgā,
Šī galva, kas domāja daudz un cieta.
Nav acīm un lūpām tik kaismīgām
Vairs smiltājā sastingt vieta.

Ar sāpju plaknēm, ar dzīvības spītu,
Ar milzīgu spēku tā augšup nira,
Ir redzama pārciestā dzīve drausmā,
Bet galva vēsta: — Es nenomiru,
Es redzu gaidīto dzimtenes rītu! —
Krīt acīs dienu sarkanā ausma,
Un pavērtās lūpas pasauli skar,
No tām liesmo vārdi kā mūžības stars:
— Mosties, mosties reiz,
svabadais gars!

KALNAM SAN SALVATORE

*

San Salvatore — Raiņa kalns! Tā saku es
Paklusām sapņu mirkļos, mīlēdama tevi, —
Lugāno maigi zied pie tavas pakājes.
Tavs lielums vientuļniekam lika mērot sevi,
No Kastaņolas viņš uz tevi raudzījās.
Tavs plecs ir viņa plecam skumjās balstu devis.
Ne ielejā tāds domu negaiss sacēlās,
Kas ciešanās un ilgās tautu augšup rāva,
Viņš — kalnā kāpējs — tevī pacēlās,
Un spieķis viņa rokā kļuva āva.

*

Uzkāpt tevī, Salvatore!
Asas akmens takas mīt —
Neiet lejā puķu norās,
Vīrišķību izcīnīt!

Nereibst galva — tāles redzēt,
Aizu dziļums nebūs dzēsts.
Stāvot pašā saules dedzē,
Vēsi elpot augstienēs.

*

Nemierīgi sirds man taujā:
— Kad es iešu tavās kraujās? —
Sīkas raizes, raupji vārdi, pašas nespēks mani
grauž,

Raiņa kalnu — skaidro milzi — tālredzīgi acis
jauš.
Teikts: nāk vecam tālredzība. Pārāk tuvu skatījos!
Salvatores zaļā ziba pelnu dienām krāsu dos,
Pat ja draugu balsis noklust, sāji smiekli ausīs
skan —
Tavā augstā klusēšanā avotus ļauj dzirdēt man.
Gurdena no snaudas ceļos, grūti dienu takas mīt.
Sauc man kalns: — Pār citu takām verdot uguns
nāve krīt,
Citiem brīves gulta kailiem džungļu ērkšķos
jāuzklāj.
Vai vien savas tautas mīlā sirds tev pieticīgi stāj? —
Tā no tāles Salvatore zaļas bultas manī sviež,
Visu tautu prieks un sāpes jāiemīl un jāizcieš.

*

Ko ieraudzīšu gadu spoguļos?
Tur veidols nenoteikts, tur ēnas plok un šaudās.
Vai sapnī mieru rodu, kad es noguļos?
Nekur nav atdusas! Nav arī steigties jaudas.
Nakts krīt uz plakstiem, bet, ar zibšņiem mājot,
Viss manī dun kā tālas vētras draudās.
No kurienes šie mākoņi tā vienatnībā krājas?
Nāc, saule valdiniece, reizē tēvs un māte,
Kā Amons Rā, kas spārnos lidinājas,
Senēģiptiešu himnās spoži apdziedāta,
Tev manas tautas dainās puķu taka klāta,
Nāc — Ave, sol! — kā Rainis sauca brīvei,
Pie tavas karstās sirds lai mana stiprinātos,
Kā gaismas piekūns celtos pāri dzīvei.

*

Vai žēl ir laika, kad es maldījos,
Kad ilgojos un tvīku nepārtraukti
Un savās sāpēs nesavaldījos,
Lai tikai aizejošo laimi sauktu.

Un savai nelaimei tad nopakaļ
Es rokas izstiepu un saucot labināju:
— Nāc, mīļā, atpakaļ, nāc atpakaļ! —
Un nenojautu, kas man secen gāja.

*

Viss atnāk tad, kad esi atteicies,
Kad sagrābt negribi un sev ko gūt,
Kad esi mierīgs, pat ja viss tev zūd, —
Lūk, tad sāk dzīve milzu saknes riest.
Tu biji guldīts nātrenēs un dadžos,
Bet, lēni smaidot, teici: — *Fior di maggio*![1] —
No maija puķēm austs tev likās dzelkšņu auts,
Tu biji pasaules un mīlas skauts.

*

Nē, Brandu nemīlu, kas ļaudis nicināja
Tāpēc, ka tīklos vienkāršos tie siļķes ķēra, —
Ne ledus augstienē sev dievu meklēt gāju.
Šie vienkāršie no zemes akām dzēra,
Par maizi cīnījās un sevi nesargāja.
Un saule sarkanā tad viņu pusē stāja,
Tiem kalnus, ielejas un zvaigžņu telpas vēra,
Lai visur celtos viņu dzīves māja.

[1] Maija zieds (itāliešu val.).

ĻEŅINA MĀTE

Sudraba mati melnām mežģīnēm klāti,
Trauslajā sejā dižciltīgs spēks.
Uļjanovu māti, Ļeņina māti
Varētu saukt par aristokrāti,
Bet no acīm tai laužas jaunas pasaules lēkts,
Bez pārmetumiem, bez ierunām Revolūcijai
atdod dēlus
Viņas klusais, darbīgais, gudrais cēlums.
Varbūt vien Ļeņins, māti mūžam dvēselē kļāvis,
Zina, ka divi neizraujami asmeņi krūtis tai šķeļ:
Aleksandra Uļjanova nāve,
Vladimira Uļjanova briesmu
ielenktā dzīve.
No šīm brūcēm diendienā izplūst viņas mīlas
neizsmeļamā saldme,
ciešanu mēmā, sveloša sīve.
Lai kādās trimdās, kādos tālumos Ļeņins mīt,
Vienmēr kā gājputni vēstules lido, visas tās sākas
ar vārdiem:
«Dārgā māmulīt!»
Viens tāltāls sapnis, viena ilga — to dienu sagaidīt,
Kad dēls pie sevis varēs ņemt māti.
Tuvu mirdzēs sudraba mati, melnām mežģīnēm
klāti,
Kāda atveldze būs viņas balss!
(Drīz cīņa sāksies, drīz, drīz trimdai būs gals!)
Bet, kad lielo Kalēju sauc Revolūcijas ēze,
Pēc trimdas Krievijā atbraucis,
Ļeņins uz bruņumašīnas lasa Aprīļa tēzes.
Acīm mīlā liesmojot, klausās strādnieku šķira,
Tikai viņas brīnišķās acis, ieslēptas tumsā, starp
miljoniem acu neiznira.

Vismīļāko skatienu Ļeņins dzimtenē nesastapa,
No bruņumašīnas nokāpis, viņš traucās pie mātes
kapa.
Un no viņa lūpām nolaidās klusums
Pār dzīvības devējas — mūžīgā drauga dusu, —
Kas zina, ko viņš šajā klusumā varēja saklausīt:
Revolūcijas spārnu vēdu *(Appassionata!)* caur
pasaules telpu,
Tavu laimīgo balsi, Tavus soļus, Tavus vārdus
un elpu,
dārgā, dārgā, baltā māmulīt!
Par Taviem upuriem, par Ļeņina lielo maigumu
Paaudzes mīlēs Tavu apstaroto vaigu.
Sieviete, kuru varētu saukt par aristokrāti,
Ja Tevī nebūtu cits — daudz diženāks cēlums,
Gadu tūkstoši nevarēs izmērīt mūžu Tavam dēlam,
Esi sveicināta, dzīvības devēja,
Uļjanovu māte, Ļeņina māte!
Visskaistākā māte, esi sveicināta!

PURPURA ROZE

Šī diena manī rieš
pavisam dīvainas lapas —
Kā Dalekarlijas bērzs, kā sudraba kļava,
Un lapas kā smalkas mežģīnes tapa.
Es goda tērpu apvelku, jo šī diena ir tava,
Trīsojot lepni manas dzīvības jaunajām lapām,
Es eju garām tavu kritušo kapiem
Un katram nošalcu klusi: — Mans nezināmais
draugs,
No tevis vienmēr skaistums un brīve augs. —

Ar savām saknēm pasaules atjaunotāja tevi vija —
Purpura roze
Revolūcija.
Jūsu kapi kļuva par šūpuļu līkstīm.
Darba tautas zemē jūs turaties cieši un sīksti,
Un, lūk, es, stāvot uz mīlīgā Gaiziņa kalna,
Raugos, vai kaut kur necel no zemes galvu
ņirdzīgā salna.
Redzu ap sevi ziedu armijas, mežu masīvus,
Tīrumus, pilsētas, upju elektrostacijas
Karsti un alkaini elpojam dzīvi.
Nemirstīgās Purpura rozes
Revolūcijas vārdā
Es saucu tālē zeltdzidri sārtā,
Bet varbūt viņa pati tā saka un sacīja:
— Ziediet, zaļojiet, elpojiet!
Esiet brīvi —
Augstāk, augstāk, biedri, lai lidojums iet,
Mūsu spēku un mīlu visumā aiznes,
Tur, kur izbrīnā mirdzina acis zvaigznes!
Revolūcijas vārdā noskūpstiet
Mēness un Venēras vaigu!
Nesauciet mani par bargu — es esmu maiga,
Jo iedegos ciešanas un netaisnību nīdēt.
Sarkanā roze grib cilvēku sirdīs kā mūžīga atmiņa,
cerību piepildījums un tālāksauciens
spīdēt.

BIEDRI

Šeit, mūsu saules pusē, mēs nevienu nesaucam
par kungu,
Vien šad tad pasmejot par tiem, kas pārāk
smalki šķiet.

Jo kungs ir parfimēts, lai citiem lītu sviedri,
Un spieķī elegantā bieži ieslēpj rungu.
Pār citu galvām kungi labprāt iet
Vēl tagad pasaulē, un mēs to redzam —
Ir viņu soļiem asiņainas pēdas.
Un tāpēc Oktobris mums deva vārdu — biedri,
Lai dzēstu augstprātību, pazemoto bēdas,
Kā sadraudzīgu spīdekli to dedza.
Šai vārdā saucam pirmo, otro, trešo,
Ikkatram diendienā kā apskāvienu plešot,
Kur ieslēgt tos, kas katrā darbā tuvi.
Bet biedrs mums ne tikai darbā draugs,
Tas bieži tēvs un māte, brālis, māsa kļuvis,
Jo citas kopības un ļaužu saimes aug
Un biedru mīla svētā visus ietver mūs.
Bet biedrs arī stingri tiesāts kļūst,
Ja biedra vārdu nes, lai tikai izliktos,
Un savu labumu par visu augstāk vērtē.
Ar nicību kā asu rīksti pērti,
Šie biedri neīstie šo spēli nožēlos,
Mēs esam biedri tāpēc, ka ar asinīm
Ir revolūcija šo vārdu svētījusi.
Jau sen vairs kungi par to nepasmīn,
Kad saule sarkanā, kas apspīd austrumpusi,
Pār mežiem slīd, kur līdzās zaļo bērzi, priedes,
ozoli un ciedri.
Tie šalko varoņiem:
— Ir dzīva jūsu dusa! —
Aug cilvēcības kokam jaunas, stipras šķiedras,
Lai pasaulē reiz visi sauktos biedri.

KAD VIENA STAIGĀJU ES TAVĀ PILSĒTĀ

Kad naktī baltajā pa Tavu Moiku klīstu,
Tad iznīcību, mīļotais, vairs nepazīstu.
Tu esi spožā diena, arī baltā nakts —
Ne Svjatogorskas klosterkalnā rakts,
Ne, niecības reiz pieveikts, kriti, lodes pļauts,
Bet slīgi tautas rokās, tai pie krūtīm kļauts.
Sen aizmirsis Tu šķiršanos un svelmās sāpes,
Skurbs dzīves vīns Tev remdē nemirstības slāpes,
Un atkal raugies Tu, kā saule lēni slīd
Pār kalniem Gruzijā, kā Trigorskā tā spīd.
Tev jādomā par ančaru — šo veco indes koku,
Kas vēl šodien nes cilvēcei daudz moku.
Es Pēterburgā Tevi sastopu ik brīdi,
To Ļeņingradu sauc, bet divu sauļu spīdums
Man liekas Puškins — Ļeņins šajā pilsētā.
Es nezinu, kāpēc man jāmīl, jāraud tā.
Šais krastmalās trauc Tavi soļi viegli draiskiē,
Bet kurp no ritmiem stingrajiem Tu vari aizskriet?
Tie dun kā zvans. Es raugos Tavu acu zibšņos
Un nevaldāmi plīvojošās matu šķipsnās.
Ne tikai Krievijā — Tu mīlēts visās tautās,
Kas nezin Tevi vēl, tas ilgodamies jautā.
Tik gudri brīvs, tik gaiši skumjš man blakus ej
Tu, dzejnieks pasaulei un arī latvietei.
Pie Tava avota es lūpas slacināju,
No bēdām pamirstot, tad cēlos, tālāk gāju.
Tu, spožā diena, baltā nakts, kas nezin rieta,
Tik laimīgs bij Tavs gars, bet arī dziļi cieta.
Un varbūt tāpēc Tevi jāmīl, jāraud tā,
Kad viena staigāju es Tavā pilsētā.

BLOKA NAKTS

Tā pati nakts, kas dažiem zagļu laiks,
Tev bija brīvība un noslēpums.
Un Nepazīstamā, kas melnā zīdā tumst, —
Aiz plīvuriem kāds neizturams zaigs!
Un viņas roka zvaigžņu sprādzēs cēlās.
— Nāc! — pēkšņi čukstiens atzibēja,
Un mīlas avots šalca dzirdamāk.
Kad sniega virpuļi pa ielām vēlās,
Tu dzirdēji, ka stingri soļi nāk
Un katrs solis tumsā bargs kā spriedums sit
Gan kungu dienas laiskās, zagļu naktis plikās.
Un krustcelēs tavs sapņu gājums tikās
Ar jaunu cilvēci, ar biedriem divpadsmit.

TU — ES

— Tu — es! Es — tu! — Var atkārtot
Bez gala mīlētāji savus gudros murgus.
— Tu — es! Es — tu! — tā čalo urgas.
Bez atmaņas vienotrā nogrimstot,
— Tu — es! Es — tu! — čukst slīcēji,
Dzied mazie odi — asins ilgu sīcēji.
Bet nedrīkstu tā runāt apsmejot,
Jo mīlas atšķirtībā tomēr rod
Sev glābiņu tik daudzi «tu un es» —
No mazām saknēm raisās paaudzes,
Kas citos mīlētājos tālāk zaros.
— Tu — es! Es — tu! — Ir zeme apsēta
Ar ziedu putekšņiem un nekļūs kapsēta.
Kamēr ar mīlas svelmi saule staros,
No siltām ligzdām dzīvi putni skries
Un šūpuļi caur mūžiem šūposies.

MŪŽĪGĀ CĪŅA

Kāds mūža gājums?
Vai pašam to teikt?
Par maz, par maz
Vēl spēji veikt!
Jo dažreiz vājums
Tā izslejas —
Kā kalns tev pretī
Izplešas tas.
Tu kļūsti nereti
Bēdīgs un mazs.
Tavs vājums caur Visumu
Nosmejas.
Un tomēr nav galā,
Ko sāki tu.
Vai salā
Tu jūti jau dzisumu,
Lai uguns par lāsteku sastingtu?
Kad vājums uzkliedz:
— Tu klusē! Tev beigas! —
Tad uzpūt liesmu stingri, bez steigas,
Ar slapju pieri cīnoties,
Par elpas stiprumu brīnoties.
Tam vari atkliegt: — Es pieņemu karu,
Man tavas beigas dos jaunu garu!

JAUTĀJUMS PAR MOCARTU

Kāpēc gan Mocartam nav kapa sava,
Kam mūzikā ir dievu spēks un slava?
Varbūt to nezināmā vietā raka tad,
Lai mēs pie mirušajiem nerastu nekad

Šo nemirstīgo, kas no saules ārēm traucies,
Mūs darot laimīgus, ir cilvēks saucies,
Kā milzis cīnījies ar nāvi Rekviēmā,
Tai spēku uzvarēt uz visiem laikiem ņēma.
Jo Mocartam nav kapa, lai no važām brīvs,
Kamēr vien zeme pastāvēs, viņš dvēselēs skan dzīvs.

TĀLĀ DZIESMA

Kas viņu atcerēties atkal mudina?
Kā meža balodis man viņa pretim dudina,
Kā avots paslepens murd rudenīgā zālē,
Kā dusmīgs mākonis stāv sabozusies tālē
Un tumšu rūkoņu pret mani raida.
Par lielo bardzību sirds lēni smaida,
Jo sāpes saskata aiz nodziestošā naida.
Un tomēr domāju: cik ilgi sāpes degs?
Varbūt tās noguruma pelni segs.
Vēl mirkli spīdēs varavīksnes godība,
Būs vienaldzības laime — beigu sodība.

JOHANS SEBASTIĀNS BAHS

Pie tavas rokas staigājam pa bezgalības kāpēm,
Tur majestātisks miers — nav vietas sāpēm.
Pat Pasijas skar nemirstības laimei pieri.
Kur debess velves spraišļojas, tur dunēdams un mierīgs,
Kā pērkons apvaldīts spēks staigā augšup, lejup.
Un gaismas atspulgi tev slīd pār dižo seju,
No kuriem acis žilbst. Vai izplatījumu

Tu visu aptvēris un saskaitījis zvaigžņu vijumu?
Liec soļos noteiktos just augsto tāli mums,
Lai fūgu gājumos skan saules ritējums.
Caur milzu jumoliem aug skaņas aizskanīgas,
Un visus spīdekļus vij Baha stīgas.

DZIĻUMI

Uz jūras gribēju ar tevi būt,
Lai trejādus dziļumus varētu gūt:
Jūras dzelmi zem mums,
Debess dzelmi pār mums,
Spriego, satraukto dzīli
Dvēselēs —
Es mīlu! Tu mīli!
Šos vārdus neteiktu mēs
Arī vistuvākos skāvienos.
Tāpat jau zinātu tos
Jūras dziļums zem mums,
Debess dziļums pār mums,
Dziļums satrauktās dvēselēs.
Trejos dziļumos gribēju saplūst ar tevi
Un pazaudēt sevi.
Bet tu negribēji tur būt,
Kur sevi jāatdod un jāpazūd.
Tad, raugoties dziļajās jomās,
Es iesmējos domās
Par vēlmi tik bērnišķi bīstamu,
Jo tu gribēji tāpat rast kaut ko —
Gandrīz neko,
Kas nesavieno pa īstam,
Lai mēs viens otru nepazīstam.
Lai ejam un smejam
Tikai pa tādu zemi,

Kur nekas nav jāatrod,
Nekas nav jāatdod.
Bet tu aizmirsi, ka zemē
Arī ir dziļumi melni —
Tur kaist vulkānu liesmas, lava un pelni,
Murd pazemes jūras, guldz dažādu ūdeņu teces.
Ejot pa zemi,
Neaizej secen
Viņai — savai mātei, kura nemirst.
Tajā būs jānogrimst,
Jānorimst,
Jāpārdzimst.
Ne vienam,
Bet visiem kopā
Pasaules dziļumos jāsastopas.
Tur, mūžīgo tapšanu radot,
Viss grib sevi atdot.

BĒTHOVENA «ADELAĪDE»

Es jaušu ziedoņblāzmas sevī spīdam,
Kāds sauciens aizlāsmojas tālās augstienēs.
Vairs nemanu, ka zemi kājas mīda,
It kā tā izgaistu un arī debess zustu,
Lai nemirstīgās ilgās satiekamies mēs.
Kad visums deg kā jaunu rožu sārts,
No liesmām viļņojas un izaug mīļās vārds:
Adelaīde!

BURAS

Nāc, uzvilksim buras,
Pret vēja spēku tās vijīgi turas
Un aizskrej jūrā pa viļņu vāliem.

Sāk sārtums man kvēlot uz vaigiem bāliem,
Un cietajā sirdī tev pamostas maigums.
Pie manējā pieslej tu savu vaigu.
Un apskauj stipri — mēs sēdam rokrokā,
Mēs bultas, ko izšauj no viena loka.
Mums auļot pa viļņiem, kas nenorimst,
Lai nomestais smagums dzelmeņos grimst.
Tā nogrimt var sāpes, bet bailes ne, —
Šķiet, viesis es tavā dvēselē,
Vien nācējs un aizgājējs, māju tur nava.
Pārlieku dārga tev brīvība sava,
Pārlieku maza ir mīla, ko dot, —
Tu negribi dāvāt, bet iekarot.
Nes jūra, nes buras, nes tavas rokas
Manu vientuļo dzīvi, manas bērnišķās mokas,
Bet lepnums kā vikinga tērps mani sedz,
Un acis tevi kā tālskatī redz:
Tev nepatiks garlaika laimē grimt,
Un tevī jau slepenas bailes sāk dzimt,
Ka nojaušu, kas tevī liels, kas mazs,
Ka mazums pār lielumu izslejas.
Gan lido buras, bet jūra dzied:
— Jūsu ceļš kļūst pelēks,
Jums saule nelēks,
Mans vējš jūsu buras atpakaļ dzen! —
Mēs šķīrāmies krastā. Tas bija sen.

KATJUŠA

Tai dienā Rīgā ienāca latviešu gvardes divīzija,
Bet man kāds pie Iecavas stāstīja, kā mirusi mana māte.
Es izgāju cauri Jelgavai, un viss, kas no tās palicis bija,

Saucās vienkārši: drupas un pelni. Ar dubļiem
apšļacināta
No galvas līdz kājām, stāvēju šosejas malā,
Bet smagais atceļš uz mājām nebija galā,
Pat sila priede man blakus nopūtās grūši.
Dubļaina stāvēju, ļāvu asarām birt,
Jo visas mašīnas brauca garām. Likās, neviena
nesadzird,
Ka saucu salauztā balsī: — Pieturiet! —
Bet pēkšņi man blakus stāja Katjuša —
Tā pati, kas no Maskavas aiztrieca zibeņkarotājus
prūšus.
Krievu kapteinis, tīrs un skaists, zīmotnēm mirgojot,
Pieliecās, lai varētu man savu roku dot.
Un viņš, skaidrais, šai mirklī mani uzrāva augšup.
Kas to varēja domāt, ka šādi atpakaļ braukšu,
Ka es no bēdām tik augsti pacelta kļūšu
Uz tevis, mūsu labā, neuzvaramā Katjuša!

BAILES

Cik ļoti māte tad par mani baidījās,
Kad miera ceļos, kara ceļos es kā irbe skraidīju,
Aizvien ar bažām mani gaidīja.
Gaidīja.
Cik ļoti es par māti baidījos,
Kad darba nastas nesu, raudāju vai smaidīju,
Kaut būtu dzīva tā, kas mājās gaidīja!
Gaidīja.
Nu varu iet, kur gribu, — kas vairs baidīsies,
Vai ceļš būs drošs vai briesmās svaidīsies,
Jo tā, kas mani pārāk ilgi gaidīja, —
Vairs nesagaidīja.
Nesagaidīja.

LĀZERA STARS

Katra diena uz cīņu sauc
Pret to, kas slepens un ļauns,
Nekautrs, briesmīgs gaisotnē mierīgi zilā
Savus bruņotos taustekļus cilā.
Katru dienu pienākums jauns:
Daudzreiz jāstaigā augstu,
it kā pa saspriegtu stiepli.
Tikai nevajag domāt, ka cilvēka gars,
Ja tajā ieslēdz taisnības strāvu,
Nevar kļūt lāzera stars.
Toreiz pie Maskavas bruņotie pūļi stāvēja
Un meseršmitos pieliecās šāvēji,
Tēmēja kareivju sirdīs un bēgļu sainīšos.
Bet taisnība satrieca viņus vairāk
nekā granātu sprādzieni.
Tāpēc ir vārdi, kas mūžīgi jāciena:
Partija.
Tauta (ne viena, bet daudzas,
Kuras toreiz Māte Dzimtene sauca).
Atceros sievietes pacelto roku uz plakāta!
Ar atmiņām savas bažas es gainīšu —
Par to, ka varētu būt kādreiz vāja.
Lai kā savu fizisko drosmi es zākātu,
Bet var notikt, ka manas rokas un kājas
Pēkšņi apvelmējas ar tērauda vai kāda cita
Nenosaucama, neiznīcināma metāla stīpām
Un es briesmu brīdī neveļos lejā pa slīpo.
Varbūt par mani teiks: — Viņa savā vietā krita! —
Un tad mana doma, mans gars
Būs tumsas krūtīs ietriecies lāzera stars.

KĀRLIS ZĀLE

Tev ir labs vārds, tēlniek,
Jo zāle ir neiznīcināma.
Tā izlec un aug pat no klintīm.
Bet tu ar savām lielajām zintīm,
Ar milzeņa rokām
Izslēji tēlus, līdzīgus mūžības klintīm,
Pār tiem, ko arī aprokot neaprokam.
Tev ir labi dusēt
Dzīvībai viņā pusē un šajā pusē —
Ar savām lielajām zintīm,
Ar milzeņa rokām.

ZIEMAS BIRZS

Tā tu stāvi, salnā dzīvodama,
Zilgi baltā ziemas birzs,
Debess pelēkā, pār tevi plīvodama,
Lejup it kā saplosīti taureņpulki birst.
Vai tu dvēsele, kas nenomirst?
Domīgi pret zemi liekdamās,
Slaidā, trauslā ziemas birzs,
Atceries — tu, augšup tiekdamās,
Neticēji, ka tavs vainags irs.
Stāvi nolīkusi, sniegainā,
Rītā smagā, rītā miegainā,
Pasakaini skumjā ziemas birzs.
Varbūt gaidi tos, kas modīsies
Un ar cietiem, asiem cirvjiem ies
Arī tevi, nevainīgā, cirst?
Kur ir dvēsele, kas nenomirst?

Bet ar sniega spīdumu tu sakususi,
Apžilbs cirtēji un ies uz citu pusi.
Debess pelēkā, pār tevi plīvodama,
It kā balti taureņpulki birs.
Stāvi, maigā, sniegos dzīvodama,
Līdz tu kļūsi pavasara birzs.

LAZDONĀ

Šeit ezeru krastos noguļos
Un ieskatos tumšzilos spoguļos;
Cik ir to? Nevaru saskaitīt —
Vai divdesmit seši pretim spīd?
Un katrs man citu attēlu nes
No savas dzelmainās pasaules.
Gan nenoklust troksnis un brazdoņa
Arī tavos lielceļos, Lazdona,
Bet mierīgās darbdienas skaņas šīs
Sirds nemieru grūto projām dzīs,
Un vaicās mans skatiens, ezeros mests, —
Kāpēc tik laimīga izskatos es?

SARUNA

Variācijas

*

Tu brīvs! Ne mīlas un ne cīņu važās,
Ne moku pilnā laimē siets,
Ne dienas rūpestos, ne gurdinošās bažās,
Kas mūsu spēkus vienmēr izsūkt grasās,
Bet gaist kā sikspārņi no vētras iekšējas,

Kad lepnums, apnikums un dusmas —
viss ir pretim sliets
Un gars sev augstu mieru prasa.
Par sevi un par citiem dusmoties —
Cik skumjš, bet cik gan vajadzīgs šis lāsts!
Tas vienmēr zibeņots caur sastingumu skries,
Lai pilnā augumā var cilvēks izslieties.

*

Nekad mēs nespējam sev īsto veidu gūt —
Vien tuvoties, vien nojaust to, kas spētu būt,
Jo vienmēr kāda ēna — nepilnīgums —
Mums staigā nopakaļ un nepazūd.
Ak, vājais radījums, pret sevi izgaist īgnums
Varbūt uz mirkli tad, kad saule stāv
Mums tieši pāri galvām — lielais Hēlioss,
Kā vanags spārnus izpletis, mūs svētīdams,
Ar acīm dzelksnīgām to gaismu pētīdams,
Ko mūsu dienas tomēr dod un dos,
Līdz atkal ēna nopakaļ mums blāv.
Vai teikt, ka tikai nāve atbrīvos?
To baidāmies, tas dzīvei naidīgs vārds,
Jo nāve Visumā mūs iesviež atpakaļ
Un jaunos veidos mūsu miesas maļ, —
Zūd gars, vairs nejaušot, ka tas ir brīves skarts.

*

Tu esi brīvs. Kas spēj vairs pazemot,
Kas pavēlēt, kas sāpēs iedzīt var,
Kas laimi kārdinošu dot?
Nekas vairs tevi neaizskar,
Un zemes cietums, kurā esi slēgts,

Nav nesagraujams. Vari bēgt
No tā, ar milzu kokiem sliedamies,
Ar puķēm mirdzošajām smiedamies,
Un gaismas brīnumā vienmēr vēl atjaunoties,
Dzert dzīvību bez paguruma mielēm.
Bet, tevi meklējot, caur atšķirtībām lielām
Vien dzīves takās atmiņas spēj doties,
Un acis iegrimst acīs zilās, platās
Kā zilgmes ezeros, kā fjordu dzīlēs,
Tās it kā jautādamas skatās —
Un roka siltu roku rod.
Gan nebrīvu, gan brīvu tevi mīlēs
Sirds mana nepilnīgā, kurai arī jāatdod
Būs sevi Visumam, caur nāvi lidojot.

*

Lai atmiņas kā spožas drumslas krīt
Tais sirdīs, kurās mūsu attēls spīd,
Kā dzīves spoguļos gan grimstot, augšup nirstot.
Cik bagāts, kurš tā atspulgus var izkaisīt,
Gan cīņās dzīvojot, gan mierā mirstot.

ESKALĀCIJA

Cilvēki, nācijas,
Kā tas gadās,
Ka jūs daudzreiz vēl necilvēki vada,
Kurus neizmācīja
Ne tu, sirmā māte, kas zaudēji
Tēvijas karā deviņus dēlus,
Ne jūs, bada ģindeņi, krāsnīs sadedzinātie,
Ar kuru pelniem pasaule aizputināta?

Ne jūs, sakropļotie,
kam ne miegā, ne reibumā aizmirst sokas
Zaudētās acis, kājas un rokas.
Ne jūs, mūžīgie miera paudēji,
Neizskaitāmie kapi, kas visās zemēs
par Brāļu kapiem saucas.
Katrā cilvēces priekā
mokas, trūdi un pelni jaucas,
Šos melnos dzīparus mūsu dienās ieaužmelnā audēja.
— Neaizmirstiet, — viņa čukst.
Arī Nirnbergas karātavas
Viņiem atmiņā nava! . . .
Ar alvas acīm, ar naudas žūkšņu aizbāztām ausīm,
Ar dzelzsbetona sirdīm, kurās drausmi mehānismi
pukst,
Viņi, kurus tautas ciešanas un dusmas neizmācīja,
Kā stulbi pastarie eņģeļi taurē,
Līdz apnikumam aurē:
— Eskalāciju! Kara eskalāciju!

VAJAG

Vai tad, dzejniek, tev pietiks
Ietīties savas mīļotās matos
Un aizmigt?
Par to tu skaisti raksti — es skatos.
Un domāju: Vjetnamas sieviešu matos
Ietinas nāve, un viņas tomēr sit tai
Ar savām mazajām, kailajām rokām.
Citai, citai
Jābūt dzīvei un nāvei!
Jo var gadīties, ka mūs pārsteidz baismi
Tieši tad, kad kārojam aizmigt, —
Zeme augšup kā no pulverizatora šļācas,

Pārsprāgst debesu zilā emalja.
Lai mūsu sirdis kaut ko mācās
Un kā mierīgi kaķi savus meldiņus nemaļam,
Mazajai laimītei kādreiz jāizdziest,
Vajag, vajag par citiem ciest!

ELEKTRONISKĀ SIRDS

Mēs ieejam pa smagās sienas spraugu,
Virs kuras uzraksts: «Aiz šiem vārtiem zeme vaid.»
Mēs, tūkstoši, te skatām nāves lauku,
Bez balss un balsī saucot naidam: — Neatlaid,
Nevienu neatlaid, kas sirdis sadragāja,
Tām lika badā kalst, ar šausmu ledu klāja,
Ar lodēm caururba kā sietus. Karātavu valgā
Tām karsto asins plūsmu salti stindzināja. —
Bet slepkavām tas bij vienalga,
Par mirstošiem un tiem, kas mocījās,
Tie jokus izrēca un smieklos locījās.
Šie zābakotie it kā dievi Valhallā sev šķita,
Pēc viņu pavēles kad cilvēks izgaisa un krita.

Kur tagad, Votān, tavi asinskārie dēli?
Mums pretim slejas citi — pārvarīgi tēli,
Gan izmocīti, tomēr gigantiski,
Un dobja balss no zemes dzīlēm izskan.
Tās sirdis, kas šeit nāvi guvušas,
Par vienu nemirstīgu sirdi kļuvušas.
Kā liktens veseris tā nemitīgi klaudz —
Sirds cilvēciskā, pārcilvēciskā,
Sirds neapklusināmā, elektroniskā
Caur dienām, naktīm visām sirdīm sauc:
— Tā, tā, tā atkal pukstam mēs,

Nekad neviens mūs aizmirst nevarēs!
Lai mēļais viršu lauks mūs sedz,
Tā, tā, tā jums visiem jāsaredz
Šie vaigi izģindušie, vārdzinātie stāvi,
Tā, tā, tā lai arī slepkavas mūs skata
Un mūsos sastopas ar savu tukšumu un nāvi,
No mūsu nemirstības baiļu drebuļi tos krata.
Lai kādu kontinentu džungļos slapstās
Šie vilki, hiēnas un lapsas,
Kas mūsu miesas plosīja un rija,
Jums, brāļi cilvēki, mēs stāstām, kas šeit bija,
Jums pavēlam un karsti lūdzam,
Ar saviem sirdspukstiem par noziegumu sūdzam —
Jums jāiznīcina ir tie, kam grūti vārdu dot,
Pat zvēru vārdu netīk apkaunot.
Jūs viņus atrodiet un tiesājiet,
Lai jaunas cilvēcības saulē mūsu asins zied,
Lai nebij veltīgi mums tumsā jāaiziet! —

Sirds saucēja, sirds elektroniskā,
Caur dienām, naktīm runās tā
Šai svētā vietā, kurā zemę vaid, —
Un klausies, cilvēce:
— Tiem nepiedod, tos neatlaid!
Uz zemes neļauj dzīvot tiem,
Kas nedzīvāki ir par mirušiem!

KUR ESI, MARTIN?

Maijs tevi vairs uz zemes nesastapa.
Kur esi, Martin? Acīm gaišzilām un platām
Maijs noraugās uz tavu kapu
Atlantas pilsētā Džordžijas štatā.

Tu melnais, labais vīrs, kas cīnījies pret varu
Bez vardarbības. Bet ar varu tāpēc
Tevi aizdzina no dzīves.
Kā sirds tev kaisa — it kā tuksnešslāpēs
Pēc tautu brīves!
Tu prezidentam neklanījies zemu;
Ar visu savu spēku, savu garu
Tu viņam sauci: — Es par Vjetnamu! Pret karu!
Es aizstāvēšu viņus, kur ar zemi
Viss nolīdzināts, palikusi tikai tauta —
Tik neticami dzīvīga, ka nāve samulst,
nespēj veikt. —
Mēs labprāt, Martin, tavus plecus skautu,
No visas sirds tev gribētu šai maija saulē teikt:
— Cik žēl, ka melnos trūkumcietējus
pa ielām nevadīji
Tai dienā, Memfisā kad ieradies tu biji,
Tai mānīgajā aprīlī, kad slepkava tavs paslēpās,
Vēl tavas asinis uz mūsu sirdīm lās!
Jo vienmēr paslepus kauj Jūdass, skaistais,
baltādainais Jago.
Pēc tavas nāves dega Vašingtona, Ņujorka, Čikāgo.
Ar liesmām un ar melniem dūmiem zīmogota ziņa:
«Pagalam Amerikas sirdsapziņa!»
Tu esot sacījis, — es dzirdēju, tā teica tava sieva, —
Ka dzīve, par kuru cilvēks neesot ar mieru mirt,
Gan neesot nekāda dzīve.
Un skaidra, balta — it kā maija ieva
Ar smaržu rūgtenu aug tava dzīve, kuras ziedi nevar
birt.

Tu biji atklāts, taisnīgs, labs,
Atlantā it kā kristietis tu cilvēkmīlu mācīji,
Tāpēc tavs krusts ir kauna stabs
Tiem, kuri, tavā sirdī šaujot, savai nācijai

Ir nošāvuši viņas kristietības godu.
Vairs tevi maijs uz zemes nesastapa,
Bet tevi melno cīnītāju pulkos rodu,
Tu soļo dzīvāks tūkstoškārt par savu šāvēju,
Un vārds tavs kļūst par — važu rāvēju!

ZAĶIS, VILKS UN CILVĒKS

Ai, zaķa mūžs! Lūk, lūsis skrien.
Tek lapsa, uzglūn vilks —
Ir jādreb, jāausās aizvien:
Kāds šņāc, kāds rej, kāds smilkst.
Un zaķis lec, un zaķis skrien,
Ceļ mednieks smīnot bisi,
Grib zaķi apēst visi.

Ai, vilka mūžs! Viņš auļo liess
Un izkāmējis — stirnas mūk.
Vilks biezoknī guļ paslēpies,
Lai cilvēks bruņots neuzbrūk.
Bet, jēram skaustā iekodies,
Ka kauli lūst un vilna jūk,
Kūp asinis un smaržo gaļa, —
Reiz vilks gūst tomēr vilka daļu.

Tik ļoti līdzīgs cilvēkam
Uz zemes mīt kāds radījums,
Kas īsti nerādās nekam.
Viņš — zaķa, vilka krustojums.
Pusgļēvulim, pusplēsoņam
Ir traka kāre uzklupt vājam
Un drebot krist pie stiprā kājām.

Ai, zaķi-vilki cilvēkos,
Vai mūžs jums pārāk neieilgst?
Ja nevēlos ne plēst, ne kost,
Tad manī nomirsti tu, vilks.
Skrej, zaķi, drebēt kārklājos,
Ne sirdī man kā bēgļa alā,
Mans baiļu mūžs būs galā.
Nāk cilvēks: brīvi virmo gaiss.
Nāk cilvēks: skaidrā spēkā kaist —
Ne zaķim un ne vilkam rada.
Tam pasaule ir jāpārrada.

UZ ILGU CĪŅU VIENOTIEM

Šai jaunā paaudzē, kas karu nepazīst,
Ne zaudējumu brūces mūžam asiņainās,
Ir arī tie, kas, savu īpatnību meklēdami, klīst,
Tiem vārdi spilgti ņirb, griež alkas daudzšķautņainas.
Tiem šķiet, ka viņi nebrīvību spalgi nīst,
Kas neļauj klaji sūdzēt visas savas vainas,
Jo allaž dzīvē nav viss gluži labs un īsts,
Ne vien no odiem un no mušām daudzkārt jāatgainās.

Bet daži ir, kas tikai paši sevi lolo
Un aizmirst pagājības dziļos kopsakarus,
Pie tautu pieredzes tie negrib sevi skolot,
No mazām vaļībām cer iegūt lielu varu, —
Kad viņi patvaļā kā mīkstā pēlī kritīs,
Par vēlu atjēgsies, kad bruņots naidnieks sitīs —
Tas Draudīgais, kam visu tautu liktens smejams,
Kas nerimst, gaida, bruņojas sākt veco karu.
Ceļ trauksmi Spīdola pret Aklā Melnā varu,
Uz ilgu cīņu vienotiem mums ceļš vēl ejams.

SĒJUMS

Cik labi, ka viss ļaunākais jau bijis —
Vairs sāpes lielākās pie manis neatnāks!
Bet tomēr — arī labākais viss bijis,
Pie manis laime otrreiz ceļu neatsāks.
(Un varbūt labākais nav šādā vārdā saucams.)
Vai tiešām manas Saules ziemeļkarstums izspīdējis,
No vētru mākoņiem viss bargums izzibsnījis?
Tad dienas atnākošās atmiņas vien vāks
Kā vārpas kūlīšos — un vairs jau neiesēs
Ne graudu birumu, ne puķu sēklas. Tomēr mēs
Par nākamību rūpēs rudeņos vēl sējam ziemājus,
Kas, zaļos sapņus stīgodami, līksmi sniegos dus.
Un tos vairs neiesējam savai vajadzībai:
Kaut sauju niecīgu segs zemes vāks
Un sējējam būs gājums gurdenāks —
Šie ziemāji vēl zaļos mīlestībai.
Lai, cilvēki, jums atdots beigu kvēlums —
Šis mūsu dzīves alku nebeidzamais zēlums.
Tas sniega birgās, lauskam sperot,
sārtām sirdīm zied:
— Jūs dzīvosiet! Jūs dzīvosiet!

KARSTĀS RUDENS NAKTĪS

Federiko Garsijam Lorkam,
kuru nošāva Granādā

Ir tagad rudens naktis karstas, kaut gan garas kļūst —
Jau agri tumšzilganais zvaigžņu šķidrauts plūst,
Lai zemes veidi noslēpumā zustu
Un sirds vien neremdētu tvīksmi justu.
Kā spāniete uz debess balkona

Stāv Nakts. No mantiljas plūst zīda šalkoņa,
Un viegli viņas melnās cirtas spīgo,
Kā rozi viņa zvaigzni met caur telpu bezgalīgo,
Lai staru dzelksnis mani ievainotu
Un, Federiko, atmiņu par tavu dziesmu dotu,
Ko mīla, skaistums, brīve tevī raisīja.
Gan tavas asinsrozes zemē kaisīja
Granādā vīri bruņotie — un gribēja tās visas samīdīt,
Bet, lūk, caur Visumu man tava roze krīt!
Kā spāniete Nakts kvēlās lūpas vēra,
Zem rudens zvaigznēm lasot Romansero!

VĀRDI

Vārdus nespēju dīvaini vīt,
Tumši mīklainu izbrīnu radot.
Lai sirdis un prāti akačos krīt,
Kā vadātājam tos vadot
Līkloču, līkloču, gan šur, gan tur,
Un beigās izbrīns: nekur, nekur
Ne soli neesam gājuši,
Turpat, kur iznācām, stājuši,
Migla irstošu roku padod.
Mēs naksnīgu reibumu dzēruši,
Kādas spridzīgas liesmiņas tvēruši —
Tās vēsi no pirkstiem slīd.

Varbūt tas ir jauki. Bet mijkrēšļos mest
Nevienu cilvēku negribu es!
Ar biezokņiem nevaru aprast,
Vien gaismu ilgojos saprast —
Vienvienīgo, kura vārdus šķiļ,
Kas nenodziest un nepievilļ.

JAUNAIS VĪĢES KOKS

Jauns bruņinieks man šķiti, vīģes koks,
Kas lapas robotās kā stingras āvas slēja
Tai istabā, kur blāzmojās mans logs.
Kāpēc gan sals tik ātri uzvarēja?
Kad apkārt saslēdzās mums ziemas loks,
Tu nometi tad lapas tumšzaļās —
Kā dzīves bruņas projām sviedi tās, —
Uz kailiem zariem skatījos, uz sauso stumbru...

Un bēdas it kā sarmains runcis, uzmetušas kumbru,
Man nosēdās virs sirds, uz kreisā pleca,
Un ņurrāja: — Tu esi beigta, veca.
Ir veikts tavs bruņinieks, tavs jaunais vīģes koks. —
Un draugi iesaucās: — Svied ārā viņu — pliko! —
Bet viņu padomi man nepatika —
Ar velgu tevi ziemā aplaistīju,
Bet it kā nedzīvi tev zari bija.
Gan maija saule nāca, jūnijs bija klāt,
Vien tevi nespēja tie modināt.
Bet vasarā reiz pērkoņdebesis
Mums tuvojās. Uz balkona es tevi nesu, —
Ar pērkoņdārdiem auglīgs lietus lija,
Un otrā rītā redzēju: pa stumbru slija
Tev pēkšņi punkts gaišzaļš. Tas augšup rāvās,
Un atkal citi punkti it kā bultas šāvās.

Ikkatru brīdi augšup saulē, naktī, vējā.
Uz mana balkona tad atskanēja
Kā spāņu ģitāru un kastaņešu prieks —
Man šķita, ka tur dzejas ritmus dzirdu.
Jo atkal vīģes koks, mans jaunais bruņinieks,
Pār mani lapu stingrās āvas slēja,

Un skaisti ieblāzmojās vientuļnieces logs.
Tā, stāvot nomodā pār manu sirdi,
Tu aizēnoji veco, sīko sapņu mirti
Ar savu varonību, jaunais vīģes koks!

PATEICĪBA

Paldies jums, kas darījāt man labu,
Kad man bija grūti,
Vai nu cīnoties ar savu dabu,
Vai ar tiem, kas sāpju strēles trieca krūtīs.

Paldies jums, kas dziedinājāt
Tad, kad ievainota biju,
Neprasot neko, man blakus gājāt,
Asinis un asaras kad lija.

Paldies jums, kas labāki būt spējāt
Nekā es un mani augstāk cēlāt
Kalnu skaidrā, stiprā vējā,
Un no mana ceļa ledus šķautnes vēlāt,

Sirds kad gribēja būt līdzīga tām — auksta,
Vienaldzīga, blāva ledus māsa.
Paldies jums, jo jūsu plaukstas
Manī lēja sārtās cilvēcības lāsas.

INDIRAS GANDIJAS ATTĒLI

Es redzu Tevi, indiete, ejam —
Ietērptu gaišzaļā sari. Domīga ir Tava seja.
Tu apstājies pēkšņi — stalta un slaida —
Un raugies uz savu zemi. Ko Tavas acis gaida?

Kāpēc ēna apklāj Tev pieri?
Tu raugies uz laukiem un mūžamežiem,
un bezgalīgām upēm, kas okeānos ierit?
Traģiskas svēdras ietver Tavas lūpas,
bet redzu nepārvaramu spēku Tavā vaigā,
Neru meita, nācijas cerība maigā, —
Tu domā par visu, kā Indijai vajaga.
Miers, nevis karš,
Kvieši un rīss,
Lielas rūpnīcas, kuru dūmeņi ieslejas debesīs.
Gudri veidotas slūžas, kas sausumu projām dzīs,
Dambji — ūdens trakumu savaldīs.
Ir tādas ilgas Tavās skaistajās, tumšajās acīs:
Līdz visaugstākam mērķim tikt,
Savas liegās, bet spēcīgās rokas
Ap Indijas dzīvību, godu un dvēseli likt!
Es redzu Tevi tumšzilā sari sēdam
ar noliektu galvu
Pie rakstāmgalda, kādu papīru lasot,
ko parakstīs Tava spalva.
Un šķiet, ka ar vieglu sirdi to diendienā
tintnīcā nemērcē.
Mans skatiens tver
pie grāmatām piekļautu dzeltenu rozi,
nupat noplūktu Tavā dzimtajā zemē,
Un redzu: Tev melnajos, krāšņajos matos
spilgti balta cirta nozib.
Vai tā kļuvusi balta no nastām,
ko sev uz trauslajiem pleciem ņem?

Atceros Tevi Tavam tēvam blakus
tik laimīgu smejam.
Tu zaudēji viņu, visas Indijas gaismu,
bet vienmēr jūti viņa soļus sev līdzās ejam.

Tu skaties uz savu zemi un ūdeņiem —
viņš ir šeit.
— Nes smagākās nastas! — tā viņš mudinot
mēdz Tev teikt.
— Un neļauj nekad bēdai veikt.
Tev citu ciešanas remdināt būs,
Lai katra brūce sev veldzi gūst. —
Savas dzimtenes dārzos
visaugstākā palma Tu esi,
Pāri galvai sev liesmaino zilgmi nesi.
Neru meita, nācijas cerība,
Ņem sava tēva labāko velti —
viņa mīlu
Pret Indiju — nekas to nesašķeltu!
Tavos darbos un runās, un acīs
Tā staro.
Un vārdi tās lielumu nepasacīs.

PIRMS DIVDESMIT GADIEM

A. T.

* * *

Jau drīz būs gadu divdesmit,
Kopš naktī, dīvainais, es izgāju ar Tevi
Un klausījos, kā pasaulei sirds sit.
Zem pavasara bērziem Tu man roku devi,
Lai nepakluptu es pret grumbuļoto zemi.
Tais tālās birztalās, tai krievu zemes malā,
Mēs stāvējām zem tumšām debesīm
Un redzējām: aiz tām vēl retas zvaigznes rit.
Es baidījos, ka visu dvēseli man nepaņemi,
Un tad mans mūžs šai mirklī būtu galā.

Bet tā bij mūsu nakts, un nesapratu vēl līdz šim,
Kur pēkšņi tādu gudrību es guvu,
Kad, neizprotamais, man stāvēji tik tuvu, —
Es zināju: nav laime tikai skāvienos,
Bet, lūk, tā viegli rokas sakļaut —
tālos pērkongrāvienos
Un vēja trauksmes pilnā balsī, lapu elsojumā
Ar Tevi klausīties. Un redzēt debess jumā,
Ka retas zvaigznes vēl aiz padebešiem rit.
Šī nakts uz mūžu sirdī iegūlās,
Vēl vienmēr laimi smeļu es no tās —
Bez bailēm raudzījos uz zibšņu zvīlu,
Un pērkons iedūcās ar balsi mūžīgu:
— Es mīlu!

* * *

Tu pēkšņi sacīji man: — Милая! —
Jo manā valodā jau runāt nevarēji.
Bet mana roka Tavus matus cilāja,
Kad gaišo galvu man pie krūtīm slēji.
Ai, matu brīnums! Rudzu lauku nolāsmina vēji,
Un statos dzeltenos vēl plīvam redzu tos
Zem krievu zemes bērziem rudeņos.
Bij sajaukts zelts un sudrabs matu vijumā,
Un it kā rudens lietus skumjā lijumā
No manām skropstām dažas lāses noritēja
Pār Tavu galvu. Kāpēc satraukt spēja
Viens vārds? Neviens nav mani uzrunājis tā.
Vēl tagad sirds, jau ziemā iekaltā,
Kā palos sakustas no vārda sena, viena —
Pirms gadiem divdesmit bij tāda diena,
Kad roka Tavus gaišos matus cilāja
Un Tu tik vienkārši man teici: — Милая!

BEZDELĪGA

Kā tukša ala dažreiz sirds šķiet man
Ar aprasotām klinšu sienām. Kas tur mīt?
Kad saucu, tikai dobja atbalss skan.
Neviens, neviens! Ne sadzirdēt, ne saskatīt.
Bet pēkšņi man no krūtīm izspurdz bezdelīga,
Sāk augšup, lejup slaidus lokus vīt
Tik atraisīta un tik bezbēdīga!
Grib vakarsaulē skriet vai lietu pavēstīt
Un tuvu, tuvu ļaudīm lidināt jas.
Kāpēc es domāju, ka manī tukšums tumst?
Kamēr vēl bezdelīgas atdusas un lidojums
Man pieder — sirdī dzīvībai ir mājas.
Ar spārnu galiem pasauli es skaru
Un mīlu lietus lāsi, saules mēļsarkano staru.

GARĀM AUĻOJOŠAIS

Puteņu karapulks
Aizdrāzās spulgs,
Dzēlīgus šķēpus
Naktī mezdams,
Apmetņus plandošus
Debesīs plezdams.
Velti es slēpu
Acis aiz plaukstām,
Lai ne redzu, ne dzirdu.
Tomēr šo šķēpu
Sveloši aukstu
Caur acīm līdz sirdij,

Līdz kaulam
Ietrieca jātnieks
Vētrainā aulī,
Tik tikko jausts.
Lai diena ar sauli
Vairs neuzaust.

LABIE DZELKŠŅI

Nav labi tā — pusaizsaulē jau būt,
Vēl visi dzīves dzelkšņi jāizjūt,
Lai tajos iemetos ar krūtīm.
Lai ir man labi, lai ir grūti,
Bet nejūtībai jāpazūd.

NAKTĪ DZINTARU IELĀ

*

Dzintara gabalus uzlasu Dzintaru ielā —
Atspulgus, kas no logiem man krīt,
Dzintara gaisma grib mani tīt
Villainē dzeltānā, lielā.
Ieskatos logā — tur es reiz sēdēju,
Ieskatos otrā — tur nomira kāds.
Bet vai par nāvi tagad vairs bēdāju?
Dzintara saule man uzspīd: — Nāc! —
Cilvēkam dzīve te dažāda izaug,
Sevi un citi man jāsastop.
Dzintars jau tūkstošiem gadu top,
Kaltušos sveķos dzimst medainā viza.

*

Divas vijoles naktī spēlēja,
Vīrs un sieva — abi vijolnieki —
Varbūt vingrinājās sev par prieku.
Vijoles dziedāja dažādās mēlēs,
Tomēr kopā tām balsis vijās —
Vai tā būtības nesasaucas?
Šurp reiz pie kāda cilvēka traucos,
Viena bija mums melodija.
Tikai rotājums, tikai daļas
Katram bij savādi sadalītas
(Vijoles runāja klusas un skaļas,
It kā manu atmiņu dzītas).
Tieši šai mājā biju es nācēja,
Pati sevi vēl neizprotot, —
Dvēsele, apburta vijole dota, —
Lociņu vadīt diezin vai mācēju.
Liekas, toņi bij nepareizi,
Varbūt par skaļu, par klusu spēle.
Pēkšņi — aukstums, un pēkšņi — kvēle.
Bet šī divspēle beidzās greizi.
Vienam stīgas pārrāva nāve,
Otrs tikko kā dzīvot sāka,
Tomēr vijoles klausīties nāku,
Tomēr naktī uz ielas stāvu.

RAIŅA GULTA

Man ļāva mirkli Raiņa gultā atsēsties,
Kad pēkšņi sagrīļojos nespēkā,
Zem viņa priedēm dzeju lasījusi,
Šai trauslā gultiņā, pārlieku vienkāršā,

It kā tur būtu dusējis pats Baltais tēvs
No Zelta zirga — brīnumdaris.
Un vienu mirkli, acis aizvērusi,
Es redzēju — visapkārt ūdens zalgo vēss,
Slij pils pie Burtnieka vai Aizkraukles —
No kurienes šie daudzkrāsainie stari,
Šīs straumes dūcošās ap istabiņu?
Un, spēji pieceldamās, sapratu es Viņu:
Pats plānās linu drānās — it kā aplaupīts,
Bet stikla kalni šķeļas, zeme trīc
No ubagspieķa valdonīgā mājiena;
Ja tikai saka viņa sakumiņu,
Nāk vara, sudraba un zelta zirgs
Sākt reibinošo augšupjājienu,
Un tam, kas, sevi aizmirsis, par citiem sirgst,
Zūd šaurā istabiņa, augstā tāle spīd, —
Es liecos Raiņa gultu noglāstīt.

Dzejas dienās Dubultos
1968. gadā

DZEJA

Es varu tevi ieelpot
Kā gaisu, pati nemanot,
Kā skaidro gaisu, kas liek dzīvot.

Tu atnāc mani modināt,
Ar staru kurpēm steidzies klāt
Un iemet acīs rītu spīvo.

Lai raugos pilna jaunu jausmu,
Ka atkrīt nakts. Ap galvu ausma
Kā sarkans neļķu vainags plīvo.

Tu roku cel — ne sapņa šķitums,
Bet pasauļu un sauļu ritums
Ir tavā kustībā.
Tu mani brīvo.

DOMAS PAR ĻEŅINU

Caur sniegainām dienām Tu aizgāji, Ļeņin.
— Kurp? — iesaucās padomju tauta.
Tu aizgāji nevis sagumis, lēni, —
Kā zibens tālumā vijies.
Kā zvaigzne, Visumā rauta,
Mūsu dzīvībās atplaiksnījies.
Kā straume caur lediem aizviļņojies
Par cilvēces ziedoņiem sapņot.

Nekad Tu nespēji aiziet bojā —
Tavas dedzīgās rokas mūs apņem.
Caur sniegainām dienām Tu aizgāji, Ļeņin,
Lai ienāktu sirdīs vēl dziļāk.
Ar gudru smaidu sāpes prom dzeni.
Caur puteņu miglām Tavs skatiens zib zvīļāk
Un raugās vēl tuvāk, vēl mīļāk.

TU ESI DZĪVS

Ja manī ceļas
Nāves drūmums sīvs,
Es pēkšņi atceros:
Tu esi dzīvs!

Ja acīm pārlīst
Sēras valgmes plīvs,

Kā prieka lāse spīd —
Tu esi dzīvs!

Ja nespēks sagrābj,
Kā lai gars top brīvs?
Es lēni pieslejos —
Tu esi dzīvs!

SMĪNS

Ir grūti tad, kad, daudziem rādot īsto vietu,
Tos dzejai stiprinot ar labiem ceļa vārdiem,
Lai viņi, savdabībā gluži neaizskarti,
Par mūsu audzi tālāk un daudz spožāk ietu, —
Un pēkšņi ieraudzīt šo smīnu lepni cietu
Un izvairīgu, kolīdz veras slavas vārti:
Lai visi izbāl! Lai mirdz ausmā zeltainsārti
Vien pašu spēks! Un jāsabradā trauslie dzieti,
Kas lēnām dīga, darbs, kas ilgāk, smagāk gāja,
Un tie, kas dabas nav tik dāsni apbalvoti.
Cits citu žilbinošie skaņi slavināja, —
Sāp dvēsele. Jo ceļi dažādi un līkumoti
Uz pilnību ved mākslas daudzveidīgās jomās.

Cik dziļi paklūp tas, kas sevi augstu domā.

KAS NEPIEVIĻ

Nevienu es nemīlu skaistuma dēļ,
Jo skaistums ar laiku izkvēl un drūp.
Nevienu es nemīlu gudrības dēļ,
Jo gudrībai bieži vien formulas rūp,

Ar kurām var visu atrisināt.
Bet tai ir jāpiejauc sirdsguns klāt,
Kas cilvēku mīl un saprot, un ciena:
Vien tad manī ataust gaidītā diena.
Un, ja es saku: — Es tevi mīlu! —
Tas nozīmē — mani tu nepievīli
Ar ārēju skaistumu, gudrību sausu,
Bet tevī man dziļāka pasaule ausa,
Kur gudrais un labais ir savienots, —
Mans mūžš lai ir tādai mīlai dots.

ŪBELES BALSS

Ūbeles balss, vai tāpēc tā skani,
Ka putnam krūts ir sarkana?
Gribi sagūstīt mani
Kaistošu ilgu arkānos.
Vai pašas krūtīs šī sāpīgā liesma?
Bet bez tās tu, dvēsele, salsi!
Nedrīkst apklust, nedrīkst piesmakt —
Tev jāsauc ar ūbeles balsi.

PAR SEVIS ŽĒLOŠANU

Es lasīju: tu sūdzies, dzejniece,
Ka ienaidnieks tev — sevis žēlošana.
Ikkatrs patmīlis to savā sirdī mana,
Bet sirds ir plašāka tev dota, dzejniece.

Tā slēptās jausmās čukst, lai citus žēlot sāc,
Lai paskaties tu ļaužu acīs kvēlāk,
Par viņu dzīvi ilgi domā vēlāk,
Ar vārdu saudzīgu pie vientuļajiem nāc.

Vai bēdīgais un slimais dzirdējis
Ir tavu balsi sarunā vai vēstulē tam skanam?
Šķiet, bēdu tuvumā mēs tevi nepamanām,
Vai izlietots pret sevi ir jau žēlums viss?

Vai laime, nelaime — vērs apkārt acis sev —
Ne dabā vien, bet cilvēklikteņos.
Var būt, ka tie tev aizmirstību dos
Un pašas sāpes kļūs tad nekaitīgas tev.

Ne sevi apraudāt, ne mīlas laimē kaist,
Bet citiem blakus stāvēt, satvert rokas vājās
Un vārdus teikt, kas kritušos ceļ kājās, —
Lai tāds ir, dzejniece, tavs liktens diženais.

VĒLĒŠANĀS

Ir galvai fosfors vajadzīgs, un asinīm trūkst dzelzs,
Kaut spētu es tik gudra tapt kā viedais Paracelzs,
Tad darinātu mūžam virmojošo dziru,
Ko nosaukt varētu par dzīves eliksīru,
No kura audos atomspēki plūst
Un manī pazūd rēga bālums —
Sirds lāsmojošais ugunsputns kļūst,
Kam jāpārlido neapjaušams tālums
Gan mikropasaulēs, gan makrokosmā.
Visļaunākais ir pašam sevī nosmakt!
Es gribu izjust visu līksmību un visas mokas,
Kas dotas cilvēkam, lauzt atšķirtības lokus!
Jo laime lielākā ir citās būtnēs nirt
Un, arī mirstot, gluži nenomirt.
Ja pazūdu — vien iznīcīgais irs,
Bet vārsmās strāvos dzīves eliksīrs.

KUR?

Ar prieku neatņemamu tās sāpes atceros,
Kas lemtas mīlestības peklē sviestiem,
Un moku katlus verdošos,
Zem kuriem uguns auļo neapdziestot.
Kur mirkļi izlīksmotie, gadi ciestie?

Lai svētīts tuvo, skaisto acu liesmojums
Un matu cirtu vieglie pieskārieni,
No kuriem sirds kā negaiss tumst,
Kā bērna asara dreb skaidrā diena,
Kad visu sevi atdod vienam.

Par to jau maksāts ir un arī pārmaksāts,
Kā nieciņš dzīvība šķiet projām mesta.
Nu dziļi apgaismojies prāts,
Jo kvēles neprātīgās sen jau dzēstas
Un sava laime vairs man prātā nestāv.

Dziest uguns burvība, bet tomēr atspīdums
Caur gadiem negaidīti asi plaiksnī.
Kad vakardebess pāri gumst,
Es tomēr redzu lidojošo zvaigzni —
Tā kādreiz neļāva ne mirkli aizmigt.

Ar prieku neatņemamu tās sāpes atceros,
Kas lemtas mīlestības peklē sviestiem,
Ir paradīze viņu posts.
Cik grūti tam, kas atdzisumā iestieg!
Kur mirkļi izlīksmotie, gadi ciestie?

ES REDZU

Es bieži nezin kādēļ redzu kādu kapu,
Pār kuru aizbrāzmojis negaiss versmodams.
Pēc zibeņiem un ūdeņiem — ar katru stiebru, katru lapu,
Ar katru sīkpuķīti staro iznīcības nams.

Vēl tāles grand, bet pavēl klusēt, klusēt
Mans kaps, lai beidzot vārdi norimtu:
— Es gribu tavos pīšļos dusēt! —
Tos, dzīvē sadegdams, man teici tu.
Varbūt ne man, jo katrs sevī sapni nesam,
Kam dota bezgalīgu ilgu brīvība.
Bet, vienā kapā aprakti, jau šķirti esam,
Ja nesavieno kāda slēpta dzīvība,
Kas strāvo Visumā ar nedzēšamu tvīksmi,
Caur ciešanām un nāvi lauzdamās.

Lūk, nodreb puķe, elpo dziļu līksmi
Pēc negaisa, pie trūdiem glauzdamās.

RĒGS

Vai biji tuvs vai tikai šķiti?
Jo nevarēja būt tavs tuvums patiess,
Un tas no manis arī aties,
Kā aizgājuši rēgi citi.
Es — koks, kas lielas vētras locīts,
Bet nelūza un nepakrita,
Lai kā tu tiecies mani mocīt.
Tu nebiji, bet tikai šķiti
Un kļuvi rēgs tāpat kā citi.
Ko izgaisdams vēl manī skaties?

NAV VĀRDĀ JĀNOSAUC

Kāds manu roku savā sildīja,
Un lēna liesma sirdis pildīja —
Tās dienas beigušās, tās dienas beigušās,
Ar apdegušiem spārniem projām steigušās.
Ja manu roku tvert kāds tagad vēlētos,
Es saprotu — viņš ļauni spēlētos.
Par to, kas viņam padomā,
Ne mirkli nebūtu man jādomā —
Nekas vairs manī neiekvēlotos.
Bet, kas vistuvāko uz zemes zaudējis
Un nav ne žēlojies, ne skaļi raudājis,
Varbūt gan varētu man blakus klusēt
Un brīdi savai rokai ļaut uz manas dusēt.
Ar jausmu vienīgu,
Kas mūsu vienatnības cienīga, —
Tās dienas beigušās, sen beigušās,
Ar apdegušiem spārniem projām steigušās.
Ir uguns putns pēkšņi zemē rauts,
Bet zaudētais nav vārdā jānosauc.

KO TU DUDINI?

Ko pie auss tu dudini
Savu vārdu,
Rudeni?
Bronzas, zelta košums viss
Nodzisis.
Stāvi sarmā palss,
Tava nīgrā balss
Čaukst, ar pārslām gaistot.
Bet, kā kļava kaistot,

Vairos apdzist es.
Ko tu dudini,
Kādu vēsti nes?
Nepazudini
Mani, rudeni!

NESAUCIET MANI VECU

Nesauciet mani vecu,
Pat ja tāda esmu un būšu,
Man tomēr vecums iet secen,
Sev audzinu jaunu mūžu.

Manu gaišzilo acu tālēs
Ilgas pēc brīnuma staro.
Kad eju, ap mani zālē
Tumšsarkanas neļķes zaro.

Tās dīvainu spāņu dziesmu,
Viegli noskanot kastaņetēm,
Savu grūti valdāmo liesmu
Kā atbalsi manī meta.

Vai tas nav jaunības solis,
Varbūt ilgas pēc brīvības bango?
Pēkšņi ievziedu straume nolīst —
Un daina pārskan fandango.

Manas tautas mūžības daina,
Tu esi tik skaidra un kautra.
Mani glābjot, tev jāatgaiņā
Vecuma kaulainā šautra.

Lai iekrīt un iestieg tā peļķēl
Ap acīm man neskaitiet rievas,
Es eju — pie kājām zied neļķes,
Pār galvu līkst jaunības ievas.

DURVIS

Skrejiet manām durvīm garām,
Aiz tām vientulība izsāp.
Varbūt satikties vēl varam
Jūsu prieka saules dzisā.

Varbūt es jūs sagaidīšu,
Durvis atvērdama plaši,
Kādu bēdu projām dzīšu,
Ko jūs nepieveiksit paši.

Vienmēr priecādamies barā,
Bēdu labi neizpratāt,
Tikai vientulības starā
Neapbruņoti to skatāt.

Un, ja tā vien atveids būtu,
Ko jūs paši sevī radāt, —
Es to zinu, cik tas grūti,
Kad ir sevi jāsabradā.

Varbūt kājas garām neiēs
Durvīm, kur es sen jau mītu,
Asarai es teikšu: — Lejies! —
Sirdij: — Celies, nepakrīti!

JĀŅA MEDIŅA AIZIEŠANA

Dainotāj, liecies pār aizvērto pūru,
Dzimtenes zemi tik tuvu sev vied,
Sirmais, tā smaidu uz lūpām tev būra.
Pēdējo reizi uzblāzmo jūra,
Svešumā salauztais atkal sāk iet,
Saule kad vasaras vainagā riet,
Zeltsmilgu vītnes ap pleciem tam zied,
Latviju ilgojot, sirds tava dzied:
— Mīlu, mīlu! — Deg asara sūra,
Dainotājs aizejot neaiziet.

TEV PIRMAJAM

Vēl tinte nožuvusi nava,
Un vārdi uzrakstītie daudzkārt sasvītroti,
Bet tos jau lasa šķelmja acis tavas,
Un dīvaini — sirds tavam spriedumam man notic.

Ne tikai sirds, bet arī gars,
Kas vieno mūs no pirmās pazīšanās.
Jo lasīja tad tavu acu gudrais stars
Daudz smagu mūža rakstu acīs manās.

Tu pirmais ieraugi, kāds vājums manī sāp,
Par ko es priecājos, kā bērnišķīgi skumstu,
Ar mani cīnies tu, lai roka neatslābst,
Vēl saulei spīdot, lai es nesatumstu.

Un ne jau tāpēc kopā ies
Mums soļi, ka tu jūti mani, —
Bet tāpēc, ka tu pasaulei teic: — Atveries! —
Un laika balsīm it kā atbalss skani.

Tāpēc, ka negribi būt tukšs un vienaldzīgs,
Bet mīli to, kas dziļš un savdabīgs, un patiess,
Tev pirmajam sirds sevi atklāt tvīkst —
Ņem dzeju, ņem un liesmu acīm skaties!

Un arī tad, kad domas lieku es,
Kā akmeņus plāj kaudzē pelēksmagā,
Tu ienāc — it kā palīdzēdams nest —
Tu blakus stāvi — dzīvs un nesadragāts.

Es mīlu tevi tāpēc, ka tavs gars ir bagāts.

DARBS VIENKĀRŠAIS

Sveiks, darbs mans vienkāršais!
Es telpu mēžu,
Un apkārt nekārtība gaist.
Tā gurdumu es uzvarēšu,
Lai viegli sviedros piere kaist.
Es smagās domas aizdzīt spēšu,
Kas negrib mani vaļā laist.
Tad iešu dārzā, puķes sēšu,
Lai daiļi smaržo zemes gaiss.
Palēnām koku izaudzēšu,
Šalks lapu vainags priecīgais.
Kad brūcēs smeldzi gausi dzēšu,
Tad saku: — Cilvēk, niecīgais,
Ja tevī slepus sāpes kaist,
Tās uzvarēs darbs vienkāršais!

DZEJNIEKAM ORANŽMELNAJĀ VIRSKREKLĀ

Man tava dzeja liekas spēcīga, ne sekla.
Bet kāpēc izbijos no tava krekla?
Šis oranžs kliedzošais ar svītrām melnām

Man rāda īpašības, kuras mēdz būt velnam,
Tam Mefistofelim, kas Faustu kārdināja, —
Vai dzejas mantija tev apsedz zirga kāju?
Kam balsī untumaini skaļā
Tu tēzēs — antitēzēs uzslavē un paļā
Ar vārdiem tiešām brīnišķīgi smalki rastiem
Un pēkšņi arī rupji neparastiem?
Man bail, ka šādus kreklus valkāt mēdz vien peklē, —
Teic — kādas dvēseles tu paraut meklē?

STIPRĀ VĀJUMS

Cik neprātīgus darbus dažreiz padaru —
Ne īstam cilvēkam es durvis atdaru,
Bet puscilvēkam, smaids kam izļodzīgs,
Kam acis vājumu vien skatīt tvīkst.
No viltus vārdu medus sazavēta,
Es nejaušu, cik vērīgi viņš pēta,
Cik uzmanīgi viņš man tuvāk nāk,
Lai trieciens mani skartu sāpīgāk.
Ne jau aiz ienaida, bet, mazvērtības dzīts,
Viņš līksmojas, kad darbs ir padarīts,
Tāds, kas var otram kost un pašam justies ļauj
Kā varonim, kas arī stipro kauj.
Bij Ahillejam papēdis, kur bultu dzīt,
Un Zigfrīdam starp pleciem lapa krīt,
Lai pūķa asinīs ne viss viņš norūdīts,
Bet nāves asmens arī viņam trīts.
Un Lāčplēsim spēks lāča ausīs slēpts,
Tās nocērt Melnā bruņinieka šķēps.
Vai tautu gudrībā mums neskan brīdinājums,
Ka arī stiprajā ir paslēpts vājums,

Ka arī diženajam vajag zināt,
Ka mazais tieksies viņu pamazināt?
Kā Diogens lai dienā sveci dedzu
Un sirdi neldzīgo jau laikus bruņām sedzu.

ASINS STRAUME

Asins straume, dzīvības straume,
Kādēļ pēkšņi tā projām skrēji?
No brūcītes tumsā izslīdēji,
Gribēji līdzi tu mani vest,
Pāri pasaules malai mest.
Asins straume, kurp līdz tu rauj mani?
Lai manu līksmi, sāpes un raizes
Izzūdot tavi viļņi aiznes?
Vai tu dzīvības jūrā kā gāzma
Gribēji tumšā dziļumā plakt?
Nomirdzot sēri kā vakara blāzma,
Čukstēji klusi: tagad būs nakts.
Cilvēku rokas un cilvēku sirdis
Aizsprostu pēkšņi slēja pret tevi,
Saukdamas: — Negribam, lai tu zustu un mirtu! —
Cilvēki man savas asinis deva.
Cilvēku sirdis pacēla mani —
Atkal manī pasaule aust.
Bagātās asinis, manējās skanot
Saldu un rūgtu liek dzīvību jaust.

BLAKUS GĀJĒJA

Ai, tie soļi nezināmie,
Kas man garām gājuši,
Gaidītie, gan straujie, rāmie —
Visi citur stājuši.

Nevajaga, nevajaga
Tuvības, ne apstāšanās.
Viss, kas stāj, kļūst nasta smaga,
Nenoturas rokās manās.

Tikai vientulības dvesma,
Bezgalību krūtīs lejot,
Šalc bez vārdiem: — Esmu, esmu! —
It kā gars, man blakus ejot.

JAUNIE DZEJNIEKI

No jaunām pierēm un satrauktām acīm
Lēnām paceļas ausma.
Nu vajag sacīt,
Kas neizsakāms!
Bet dzimst tikai jausmas,
Paša «es» sēd it kā blakām —
Čukst minējumus un mīklas,
Laužas caur sprostiem, met dziļumos tīklus.
Vārds izlec kā delfīns rotaļot,
Ar spurām cilvēkus skaut —
Vajag pasauli atrast un citiem dot.
Doma — pirmmāte Ieva skrej ābolu raut
No labā un ļaunā atziņas koka.

Cik skaistas ir jauno dzejnieku rokas!

IEGĀJU PAGALMĀ

Augustam Štrausam

Iegāju pagalmā — cilvēks tur sēdēja
Vientulis, kaut gan tuvāko ļaužu barā,
Slimais — viņš šķita tiem vārgulis pēdējais,
Ieslēgts vien saulē un savā liesmainā garā.

Varoņa vairogs un zobens, un izturība —
Vai bija redzams tas ikdienas skatienam sīkam?
Vārsmu plūsmainās šalkas un iedvesmas pērkona
rība —
Viss, kas īstos cilvēkos ielauzties tvīka.

Savus ieročus kala viņš vientuļā kalvē,
Mīlēdams skatījās tuvās un sapņotās sejās.
Pateicīgs tvēra viņš pasaules balvas,
Klusumā vulkānus izvirda dzeja.

Rokas rakstīja — ne jau vaimanas žēlas,
Laimīgs un nelaužams vērtēja rakstīto skatiens,
Dzimtenes laukus un ļaudis ietvēra spilgtos tēlos,
Meklēja visu, kas vienreizējs dzīvo un patiess.

Labi, ka iegāju pagalmā tajā. Tur biju gaidīta.
Varēju ienest kaut ko no atbalss, sirds dziļāko velti.
Likās, ka dzīve un pasaule pārsteigtas smaidītu, —
Godības vārti bija pār vientuļo cilvēku celti.

ĪSTAIS UN NEĪSTAIS

Es nebaidos no melu varas
Un lišķa divkosīgās mēles,
Kas vienu runā, citu dara, —
Cik dažādas ir ļaužu spēles,
Cik daudz vēl alkatīgu garu!
To visu zinu, bet es sienu
Starp neīsto un īsto redzu.
Un tomēr kādreiz pienāk diena,
Kad patiesībai jāatsedzas,
Jo vienmēr nenoslēpj mūs maskas.

Cik ilgi sliņķis tēlos nasko,
Cik ilgi žēlsirdi — sirds cieta?
Cik ilgi mēlnese un pļāpa,
Kas vārās it kā pustukšs grāpis,
Spēs sarunā mums likties smalka?
Kļūst redzama ikkatra alka.
Un sliecība un netikums.
Un arī labais, stāvot ēnā,
Par sevi klusēdams, reiz tomēr — un ne lēnām —
Tiks redzams ļaužu acīm tāds,
Kā pelna viņa sirds un darbs, un prāts.
Es tāpēc priecājos, ja patiesību rodu,
Pat rūgtāko — kā lētticības sodu.
Es pazīstu to lielo prieku —
Rast dzīvē gara radinieku,
Ko redzam nelaimē un laimē tuvu;
Ir mūža bagātība viņa tuvums.
Bet draugiem šķietamiem es arī pateicos,
Tie dārgas mācības man vienmēr dos.
Var būt, ka atsevišķos cilvēkos gan vīlos,
Bet paliek divas nemirstīgas mīlas:
Es vienmēr savas mātes roku skauta,
Nes tagad mani savā sirdī tauta!
Tā mani nes, un viss šķiet viņas dots,
No tāda labuma gars apžilbst izbrīnots.

DAINU ATBALSIS

*

Aiz ezera augsti kalni,
Tur staigāja smuks puisītis
Dzelteniem matiņiem.
Bet šie mati kļuva salni,

Kad tik ilgi lūkojos.
Kas gan apsarmoja tos?
— Vai tu raudi vai neraud,
Es jau tevi nepaņēmu! —

Pa tiem mūža tālumiem
Es jau tevi neapraudu,
Ja man Laima tā nelēma,
Ja — tu mani nepaņēmi.
Pateikdamās vien es raudu,
Jo par katru zelta cirtu,
Šķita, es aiz laimes mirtu,
Kad tik ilgi lūkojos.
Varbūt tevī bij tā salna,
Kas no cirtām sauli ņēma,
Lepnu, aukstu mūžu lēma.

Aiz ezera augsti kalni,
Un tu mani nepaņēmi...

*

Tumša nakte, zaļa zāle,
Sudrabsalta rasa dzirkst.
Kāda neredzama tāle
Gan starp mums ir nostājusi!
Kurp tu ej, uz kādu pusi,
Kālab mana sirds tā sirgst?
Tumša nakte, zaļa zāle,
Rasā nosalst manas kājas,
Zuda taka, zuda mājas.
Tumsā ūpis lidinājas,
Grib man krūtīs nagus cirst.
Tumša nakte, zaļa zāle,

Vai man vienai jānomirst?
Pēkšņi dzirdu — lakstīgala
Dziedāt sāk un dzied bez gala, —
Tur ir mana labā birzs!
Tumša nakte, zaļa zāle —
Nu ir pašķīrusies tāle:
Liesmo saulesgriežu sārts,
Mīļais sauc — vai lakstīgala?
Ausmā atlīgo mans vārds.

*

Kas tie tādi, kas dziedāja
Bez saulītes vakarā —
Kur tie zuda, kur aizgāja?
Nav pat kapu kalniņā.
Tu tos zini, daina labā,
Tevī viņu balsis dzied,
Līgo dienu vainags zied,
Tu tos saules vaigus glabā,
Kas caur mūžiem nenoriet.
Nikni kungi bedrēs mesti,
Sagruvušās kapenēs,
Nāve, viņu vārdus dzēs!

Dzīvs, ko daina pieminēs.

*

— Čuči, mana līgaviņa,
Uz manām rociņām! —
Kur tik maigi vārdi rasti?
Klausīdamās nedzirdētu,
Meklēdama neatrastu.
Redzu, redzu laimes sētu:

Dzied ap māju bērzi, oši,
Varbūt dūdo linu druva,
Zili ziedi balsi guva?
— Ja tu vienu nogulēsi,
Tad es tevim otru došu. —

Stiprais vīrs, ar roku spēsi
Līgaviņu iešūpot.
Pat vēl sapnī arsi, sēsi,
Lai var maizi mīļai dot.
Snauž uz rokas mūža draugs,
Linu ziedu vārdi plaukst:
— Kad tu otru nogulēsi,
Tad es tevi modināšu,
Jaukiem vārdiem godināšu.
Celies, mana līgaviņa,
Būsi bērnu māmuliņa!
Mīlestībai maize augs.

*

Melna čūska miltus mala —
Tos būs ēst tiem kungiem,
Kas bez saules strādināja.
Čūska simtiem gadu mala,
Un, šos miltus ēdot, tiem
Miesa kalta, kļuva vāja,
Pārvērtās par putekļiem.
Milti rūgti, milti sūri —
Ne tie mūsu druvās auga.
Saldu maizi, labu raugu
Guvām, saulē strādājot.
Tuvs ar tuvu, draugs ar draugu,
Senču zemi, brīvu jūru
Bērnu bērniem varam dot.

KO MĪLU

Vai mīlu Vidzemes augstieni,
Kursas jūras spēcīgo krastu,
Zemgales brīvos klajus? Atvērtām plaukstām
Aptverot, apskaujot laimi tur rastu.

Bet vairāk mīlu verdzībā radītās dainas,
Tautas daiļumu tērpos un rīkos,
Strēlniekus abos karos, tumsu kas sakapāt tīko,
Tos, ko ap Ļeņinu attēli aino,
Tos, kas Tēvijas karā iet stāvus,
Dzīvību nesot ar kaujām un nāvi.
Mīlu strādnieku diženos augumus,
Viņu vidū es dzimu un augu —
Mātes lindraks, saules izaustais, staro.
Dārgs man ir sārtais, zilputotais karogs,
Kas pār kuģiem un mītnēm plīvo, —
Mīlu es visus, kas Vidzemē, Kursā,
Latgales zemē strādā un dzīvo,
Zinot, ka Kuģa milzeņa kursā
Mērķis ir viens: Miera un Taisnības krasts.
Jāiet, jāstrādā, jādzīvo, jāmirst,
līdz audžu acīm atklāsies tas.

ĒRKŠĶUROZE

VISUMA DRAUDZĪBA

Lietus sitas logā,
skaņas draudzīgas, lāsmainas lejas.
Vējā smagi šalc priede,
nopūšas arī par manu bēdu.
Viegli trizuļo lapas apsei,
laikam taču smejas,
Grib man ko labu sacīt.
Kad zem atvērtā debess jumola sēdu,
Mākoņi iepeld man acīs
Balti un viegli, tumši un blīvi.
Visums dzīvais
Šo lāšu un straumju mūziku sacerējis,
Putnu kliedzienus, čukstus un vīterojumus,
Koku izšalktās glāsmas un jausmas
Manā dzīvībā lējis.
Arī no cilvēku paceltām, uzticamām plaukstām

Vienmēr izslej pasaule nojumes,
Kur var justies paglābts un stiprināts,
Vienmēr kāds aicina: — Paļaujies, nāci —
To čukst arī noriets un ausma.
Un serdē deg uguns zemei šķietami aukstai.

APRĪĻA CĪRUĻI DZIED

Aprīļa cīruļi dzied:
— Cik jauns tu esi, Ļeņin,
Tikai simts gadu! —
Tava dedzīgā roka dzīves ritumus vada,
Pār zemi tavi meridiāni plūst.
Tavas tūkstošgades sāk skriet —
Straumju, kosmosa kuģu, celtņu lidojums
Nemirstības gulbju spārnus gūst.
Tavu dzirkstošo acu pavasara
Aicinošā vara
Rases, nācijas, cilvēkus paceļ un raisa
(Pamatšķiras neuzvaramais starojums!).
Tie meklē ceļus, kur sastapties
Uz kontinentiem, okeānos un gaisā,
Arī bezgaisa telpā
Iestrāvo radošā elpa.
Tavās tūkstošgadēs cits citam pretim ies
Mūsu planētas ļaudis.
Darba un gara cīņās tie spēkosies,
Nebūs varmācības, nebūs kara,
Sirdis nepazīs mīlestības badu —
Tautas vienos brālības audi.
Asiņainai vakarblāzmai jānoriet,

Sudraba saule paceļas lēni,
Bet droši. Aprīļa cīruļi dzied:
— Cik jauns tu esi, Ļeņin,
Tikai simts gadu!

LUDVIGS VAN BĒTHOVENS

Galva

Tavi mati — lauvas krēpes,
Kurās neredzamas vētras plosās,
Un nav zināms, kad tās nostās.
Tavi vaibsti — sāpju granīts,
Maigums dziļi acīs slēpies,
Un nekad nav gļēvums manīts
Lūpu stingrās svēdrās. Piere
Velvēta ar Domas mieru . . .

Kurlums

Tu uzsauci pasaulei: — Skani! —
Tevī verd skaņu okeāni.
Bet apkārt viss noklust:
Bezskaņu grimases, kustības, jūras nešalc,
vēji bez trokšņa liec kokus.
Nekad vairs dabā nedzirdēsi savu Pastorālo,
Pret titānu Liktens izspēlē vareno joku.
Viņa lēmums:
Bēthovens pasauli izjutīs mēmu!
Bet tad sāk dunēt kādas iekšējas tāles,
Izslejas cilvēka griba.
Tevī skan bezgalība.

Roka

Titāna roka raksta Eroīku
Īsteniem varoņiem. Napoleona vārdu svītro
Un pēc astoņām simfonijām
Raksta Devīto —
Cilvēku brālības likumu.
Par spīti nāvei, ļaunumam, sāpēm,
Kurām atdoti tiekam,
Roka raksta Odu Priekam,
Uzved pa Elīzijas kāpnēm.
Nāves stundā, kad debess melno mākoņu jūru
Kuļ negaiss, augšup uzraujas titāna dūre,
Zibeņiem šķīstot,
Apdraud netaisnību nīsto.
Roka, miljonus skaudama,
Sirdis tiem sakausēja —
Mūzikas lietuvē tapa meistarlējumi,
Ko nekādi pasaules likteņi nesatrieks.
Tāpēc mēs — cilvēki —
Tagad, tāpat kā agrāk,
No spēka un laimes raudam,
Kad mūs sagrābj
Bēthovena Prieks.

ĪSTAIS VĀRDS

Īsto vārdu
Katrs cilvēks spēj saprast.
Tas nomazgā prātu,
Un kā Tanheizera zizlis plaukst
Viss, kas nokaltis, auksts.
Īsto vārdu atrast —

Tas tuksneša sausumā
Spirdzinātu,
Ievestu ausmā,
Kur zaļam kokam
Mūžības vēsma šūpo lapas.
Ak, tāds vārds kļūtu roka,
Kas pacel no kapa.

SKUDRAS NASTA

Kāpēc tik grūti dzīvē viss ir jāsasniedz,
Kas sirdij rotaļīgo, vieglo prieku liedz
Un mieru iekšējo, un bezbēdību gudru?
Kāpēc tik bieži pārvēršos par skudru,
Kas nastu trīskārt lielāku par sevi nes?
No nastām mūžam neizvairos es,
Bet ļauni, ja tās nospiež manu garu.
Ai, skudru zintnieki, ko lai es daru?
Vai tiešām būs uz savas takas jāpakrīt,
Lai kāja milzīga var mazo skudru mīt,
Bet var būt, ka līdz galam nastu velšu
Un skudru namu sadraudzīgo meža ēnā celšu?
Jo priecīgs, nesavtīgs ir skudras mūža darbs,
Vien pašas vājība man smagums pārāk skarbs.

UGUNIS PIE KAPSĒTAS

Pie kapsētas uzgail spilgti ugunis —
Zaļas, dzeltenas, sarkanas.
Signāli sauc: — Ejiet, brauciet! —
Ne jau pa kapsētas smilti.
Gar koku klusajām arkām

Gājēju un braucēju straumei nav gala,
Viņu dvašas garo silti.
Pa asfalta plūsmu
Soļi rit karsti.
Bet kapsēta negrib palikt malā:
Ugunīm atbalso rudeņos koku
purpurs, bronza un zelts.
Maija zaļais baldahīns celts
Pirmā plaukuma jūsmā,
Caur ēnām puķes savas ugunis bārsta.
Bet pazemes ejās pirmelementos
Sadala cilvēkus Visuma ķīmija, brīnišķā alķīmija.
Dzīvība visu apvieno, izkārto, dala.
Bet gara liesmainās enerģijas?
Mīla un gudrība? Nav tapšanai gala —
Mūžam Visuma reaktori strādā,
Neredzamas maiņstrāvas mijas.
Ugunis ceļu rāda —
Signāli uzkvēlo klusi, bet krūtīs priecīgs un skaļš
Deg dzīvības sauciens —
sarkans, dzeltens, zaļš.

ZIEDOŠIE LAIKI

Tai laikā, kad ziedēja ceriņkrūms,
Man pāri vēlās kvēlo smaržu dūms
Kā gaistot, gaistot.
Vien roku pastiepu es zaru lauzt —
Un tas jau novīta ne ieelpots, ne jausts,
Pussapnī gaistot.
Tad nāca vasara un rožu laiks —
Vien iztālēm šis neprātīgais tvaiks,
Sārts, dzeltens, balts, man vēdināja,

Kā aicinot, kā atgaiņājot māja
Ar ziedu un ar ērkšķu vēdekļiem.
Es galvu novērsu no tiem —
Man baiļes bij līdz laimei aiztapt.
Klāt bija neļķu laiks kā uguns loks,
Pie krūtīm pušķis — asiņainais slogs,
Ar smagām smaržu važām saistot.
Tās pārrāvu un jutu: ziemcietes
Man skaidru dzestrumu no zemes dzīlēm nes.
Nu brīva es. Gan ledus puķes rūtīs stīgst,
Bet nevaldzina salnas krāšņums bezkaislīgs.

VISGARĀKĀ NAKTS, VISĪSĀKĀ DIENA

Nakts melnais kamielis
Debesu tuksnešos ganās,
Ēd gaismu, lai neielīst
Acīs manās
Pārāk ilgi, pārāk debesīgi zilga.
Kā sprauga melnajā sienā
Iztālēm blāvo visīsākā diena.
Viss var apsnigt, var aizmigt...
Kam palīdzību lai prasa?

Saule zibenīgu laso
Uzmet kamielim kaklā,
Un vienu soli padevībā aklā
Tas atkāpjas. Ar uguns riekšu
Saule māj dienai:
— Soli uz priekšu! —
Diena sakustas viegli,
Nodzirkst Visumā gaismas smiekli.

PAR SĀPĒM

P. P.

Sirds sāp par visiem,
Kuri zaudē to, kas dārgāks
Par dzīvību tiem šķiet, —
Cik viņu skatiens dzisis!
Un tomēr būs tiem atkal jāuzzied
Ar visām sāpēm, sevi vēlreiz gūstot, —
Lai palīgā tiem darbs kā brālis iet,
Uz sirdi stingro roku liek, tai lūstot:
— Ir vēl kas jādara, ir jāpalīdz
Un jārada kas jauns, vēl nebijis! —
Šī doma sākumā kā sīka zāle stīdz,
Līdz beidzot tajā iekļauts cilvēks viss.
Es gaidu mirkli to, kad uzvara būs gūta.
Lai arī taka ir tik ērkšķaina un grūta,
Bet vienmēr izsliesies gars radošais.
Un izbrīns pārņem mūs: cik liels un skaists
Ir tas, kas sāpēs šķita sadragāts,
Ja viņā atdzimst dvēsele un prāts.

NETAISNĪBA

Vienu vēlos — lai man nepieskaras
Netaisnības skaudrās ogles, lai nevienam
Nav tās varas
Mani netaisnīgu darīt.
Katrs iespēj kļūdīties, bet to var piedot,
Taču apzinīga netaisnība — mūža parāds,
Pirksts, kas ļaunajam ir iedots.
Apkārt slejas cietumsienas,

Abas rokas netaisnības varā.
Mīla, gudrība vairs nevar ienākt,
Ja mēs, netaisnības važās sieti,
Kādam ļaunu darām, lai sev labumu tad gūtu, —
Sausi, izdeguši, cieti.
Lai cik bagāts netaisnīgais kļūtu,
Viņa bezgalīgo nabadzību jūtu.

CIK DAUDZ!

Man cilvēks ļaunu vārdu svieda,
Smags akmens visu dienu manas krūtis lauž.
Cits godbijīgi sveicināja, garām iedams,
Un diena visur varavīksnes auž —
Tās laipas, kas var sirdis savienot.
Cik daudz mēs spējam atņemt, cik daudz dot!

KLUSAIS SPĪDEKLIS

Es nezinu, kā klājas tev:
Vai vesels tu vai sirgsti.
Bet vienmēr es no sevis metu tev
Caur tumsu kādu dzīvu dzirksti —
Vai dzeju, atmiņu vai domu —
Pavisam kautrū, vienkāršu un īsu,
Jo katra pārmērība nomāc.
Lai mīlestība ir kā viegla trīsa,
Kas — dziļā straumē tikko jaušama —
Vien garām, garām slīd,
No stariem netveramiem aužama —
Bez kvēles un bez alkām spīd.
Un klusais spīdeklis caur bazgalību krīt.

NAIDS

Naids neizskaidrojams, ko sajūtu pret sevi,
Lai arī ļauns nav nodarīts nekas, —
Tam maskas dažādas: gan vienaldzība, smējiēns ass.
Kāds raksta: — Katru dienu lūdzu dievu es par tevi,
Lai tu nomirtu! — Varbūt vien ārprāts tas?
Vai skaudība? Lai cik tu laipna būtu
Un atzītu tās vērtības, kas piemīt cilvēkam,
Tu tomēr bīstama un ļauna liecies tam.
Viņš naida viļņus nemitīgi sūta,
Viņš aizmirst labo, atceras vien to, kas netīk,
Un gribētu no dzīves tevi dzēst.
Patiesi, naids šāds liekas pretīgs —
Kāpēc vēl atļaujam tam dzīvot mēs,
Ja biedri saucamies un brāļi,
Kas visu saprātīgi spētu izskaidrot?
Bet cik vēl dažreiz esam tāli,
Cik grūti ir cits citam roku dot.
Lai sirdī ienāk miers. Un noraidi šo tukšo naidu —
Tas pats sev sods un sevi sagrauzīs.
Dod dzīvei darbu atklātu un tumsas domu projām raidi,
Jo cilvēkam mūžs pārāk smags un īss.
Vien mīlestībai saki: — Tevi gaidu!

DEVUMS

Smilts vai uguns kļūsi — beidzot izkūpēsi.
Ko tad nezūdamu, drūmā, atstāt spēsi?
Lai dod spārnus tauriņš, kas tik laimīgs šķiet,

Ja no puķes puķē viendienis var skriet.
Ko viņš dzīvē atstāj? Varbūt tīro nieku,
Tomēr, tomēr — prieku.
Lidojošo prieku!

* * *

Jā, protams, teiks: tas ļoti mazdūšīgs,
Kas ļaunajam grib visur ceļu griezt.
Bet tā tas nav. Lai neuzdrīkst
Man neprātīgie saindētas bultas sviest.
Ar garu bruņota, es eju dzīves cīņu veikt —
Vien nevajag man velti iebilst, pretim vārdus teikt,
Ko nīdējs ietiepīgais saprast negribēs.
Ar klusu darbu viņu pieveikt spēs
Mans gars. Tam bruņojums tik neskarami ciešs,
Ka viltus bultas atpakaļ tas sviež,
Un, ja kāds roku pacēlis un šāvis,
Lai nāvētājs ņem atpakaļ šo nāvi!

STAROJUMS

Pēc četrdesmit gadiem satiekoties,
varam iet
Mēs krastā saulainā. Bet ja saule riet?
Mēs esam gluži citas gaismas apspīdēti,
No jaunības nāk stari —
aizmirsti un pazaudēti.
Kāds sāpju liktenīgums
bija jāizcieš
Šais gados, kļūstot svešiniekiem mums,
Bet mirklis viens to visu projām sviež,

Un atkal ir šis tuvais starojums.
Kā nebijusi ilgo gadu īsā skreja!
Lai arī grumbas saskatām viens
otra sejā,
Bet esam vēl tie paši vien.
Cik savādi, ka tā šodien
Mēs pirmo reizi runājam tik brīvi
Par mūsu atšķirto un
savienoto dzīvi.

DAŽAS LĀSES

Tu runāji, kā biju gaidījusi, —
Tātad par velti nemīlēju es!
Tik bezgalsmalki, vienkārši un klusi
Man katrs vārds ir krūtīs mests.
Nu varu atelpot. Lai nokrīt mūža slogs!
Ir atvēries kāds cieši noslēgts loks —
Tātad es nebiju tik gluži vientiesīga,
Kad sadzirdēju, kā dzied tavas stīgas,
Un redzēju, cik kautri raudzījies
Tu manī. Atkal novērsies
Tāpēc, ka likies pats sev vājš un mazs,
Bet varonību tēlot neiespēji.
Varbūt tev pārāk mīlams nelikās nekas,
Vismazāk nepieejamais?
Lai tas bez cīņas gaist!
Tad vīnu dārgāko tu zemē lēji,
Var būt, ka zeme dažas lāses
glabāt prot —
Šo smalko, rūgto smaržu gars
var ieelpot.

PIE JŪRAS SĀNIEM

Izdzēs no manis kailo, niecīgo,
Pārāk grūto dienas guvumu.
Dod man savu priecīgo,
Brīvi šalkojošo tuvumu.
Varbūt dienvidvējš pārlidos,
Ar spārngalu skarot,
Mani veselu darot, —
Varbūt viņš manām krūtīm dos
Gaisu no okeāniem,
Kaklam apvīs sarkanu koraļļu rotu,
No atoliem izskalotu.
Es esmu bērns pie jūras sāniem.

PAMĀCĪTĀJS

Ir cilvēki, kam patīk pamācīt
Un gudras runas teikt,
Bet neieklausīties ne brīdi,
Ko runā tas, kam gudrību grib galvā dzīt.
Ar iebildumiem gudrībnieku neuzveikt,
Jo viņš ir neskarams — it kā pret sienu krīti,
Vien pieri sadauzot, un zināma tam nava
Ne dzīve, pieredze, ne doma tava.
Viss dzirdēts paviršī, bet spalgās frāzes cērt
Kā cirvis sirdi, kura draugu meklēt gāja
Un atrada vien gudru runātāju.

NERUNĀSIM

Nerunāsim.
Vārds kā norauta lapa lidinās.
Zemē krīt.
Tikai blakām stāsim.
Spožums no acīm lās,
Klusums var pasacīt
Visu, kas sakāms.
Krāsās neredzētās
Pasaule spīd.
Stāvēsim blakām,
Spējam viens otru vīt
Kā efejs, kā dzīvības koks.
Spārnus kā gulbis pleš rīts,
Noslēgts ir gaismas loks.
Nerunāsim.

VĒJŠ

Viņš tiešām labs. Uz brīdi gandrīz asaras tam acīs zib.
Bet, ja kāds viņa roku satvert grib,
Viņš izrauj to, pa durvīm ārā skrej,
Jo laika maz — un savus darbus kārtot
Ir labāk nekā ieklausīties vārdos,
Kas varbūt garlaicību modinās
Vai kaut ko apnicīgu darīt sauks . . .
Šis cilvēks nav nevienam draugs —
Īsts labvēlis, pat ļaunuma tam nava,
Viņš tikai paviršs šķiet
Un pārāk steidzīgs kļuvis gaitās savās:
Viņš vējš, kam vajag vienmēr garām skriet.

PALĪGS

Kad biju noskumusi, domāja pie sevis viņi,
Kas mani biedri bija: — Ir viņa pamuļķīte,
Asaras tai rit! — Tie aizgāja kā bēgdami, bez miņas,
Vien savu rūpju, savu dienas gaitu dzīti.
Bet bij, kas saprata, ka pēkšņs nāves skāriens
Var sāpīgs būt, un labu vārdu teica,
Kas vājībai kā spārniem cēla pāri.
Es viņus atceros un atturīgo līdzjūtību sveicu,
Bez izsmiekla kad cilvēks apstājas,
Kad, kaut ko mīļu zaudējis,
bij biedrs kļuvis nevarīgs un mazs.

DZEJNIECES VĒSTULE

M. L.

Es negribu tik ļoti žēloties
Par vientulību. Lūk, šī vēstule,
Ko dzejniece no tālienes man sūta.
Bij pārāk slēptas viņas jūtas,
Lai spētu ārišķībā kvēloties,
Un pārāk nopietnas, lai katrs vējš tās dzēstu.
Pat nezinot, kāds smagums manī milst,
Ir viņa nojautusi manu cīņu, manu dienu nastas,
Un, kad es lasu, — katrs vārds ir silts:
Tas mani maigi sauc un ved uz citu krastu,
Kur satikties var vien, kas garā radi,
Un atkal atelpot un radīt.
Paldies tev, stiprā, ka tu palīdzēji
Ar mīlas spēku, kas tik negaidīts un īsts.
Tu izvēlēto bruņās mani ietērpt spēji,
Lai varu nīkulīgo vienatnību nīst.

Ir kāds, kas mani dzird! Nāk draugi dvēselei,
Kas stundā grūtākajā veldzi lej
Pat tad, kad negaidu neviena es.
No tālumiem tu gribi rokas plest,
Lai naktis manas dienas neaizsegtu,
Spīdolas spīdums mūžam degtu.

PORUKA MOTĪVS

— Bez stīgām kokle, bez prieka dzīve,
Bet vecā dziesma ausīs skan! —
Reiz rakstīji Tu, dzejniek maigais,
Šos vārdus, kas man līdzi staigā.
Tu, klusais, biji pats tas ezers,
Kur, plīstot gālēm, klaidums skan
Un aizsniguši tukšie krasti.
— Bet manas krūtis vēl nedrīkst sastingt,
Vēl dzīvot, dzīvot gribas man! —
Es, Poruk, dzirdu — vēl strūklo dzīles,
Kas pavēl mīlēt, ciest un iet
Pa kādu ceļu, kam gala nava, —
Ir Tava dziesma jāizdzied.
Lai arī apsnieg tukšie krasti
Un naida ledus plīstot skan,
Bet manas krūtis vēl nedrīkst sastingt,
Vēl dzīvot, dzīvot gribas man!

TUMŠAIS SKATIENS

Bodlēra acu melnā saule —
Tumsas eņģeļa skatiens
Iespīd manī caur plīvu,
Ko sev pār acīm sedzu,

Lai reizē neredzu un redzu.
Bet, viena asara dzīva
Ja plakstos uzmirdzēt var,
Bodlēr, tava melnā saule —
Tavs bezdibeņu skatiens
Mani neuzvar.
Tur — izmisums. Nenogrimšu!
Lai arī sāpe tā pati.
Bet es gribu skatīt
Sauli,
kurā vēl dzimšu.

RAIŅA SAULE

— Cik dzejnieks blāvi mirdz! — tā daži ļaudis smej.
Bet gaismu ņemam mēs no Raiņa trejkrāsainās saules!
Un lūk — pār paaudzēm un laikiem viņa dej
Gan zila, gan zaļa, gan sarkana!
Plūst zilais maigums, staro zaļās ceras,
Un sārtā cīņā versme veras!
Zem Raiņa saules gribu dzīvot tā,
Lai gurdi nenogultos dievkociņa paēnā;
Jo tā ir visu bēdu ļaužu sildītāja
Un atjaunotnes aka, zilgmē celta.
Pat viņas atspulgā es spīdu neizsmelta.

VĀRDU GREBĒJS

A. S.

Tu, meistar, proti grebt vārdus dīvus
Un savas skandīnes darināt.
Bet nerūp tev vien paša darbs un dzīve,
Pie tevis var katrs pēc padoma stāt.

Tu, kluso galvu pār svešu dzeju liekdams,
Vienmēr draudzības balsī arī rūgtākās atziņas teic
Un, savu plato, mierīgo roku sniegdams,
Dod pārliecību, ka vien darbi brīnumus veic.
Tad avots atveras un dziedāt sāk.
Ikkatrs, kas pie tevis pēc padoma nāk,
Aiziet priecīgāks, gudrāks, kā bijis.
Un arī sirds sit mierīgāk,
Ko tavs skatiens apsildījis.
Tu esi nācis paraugus, brīnišķus vārdus dot,
Ne ienīdēt, apsmiet un apvainot.

DIVI DZEJOĻI

1

Tad esmu vāja, esmu nicināma,
Tad nav, kas spētu dzīvi attaisnot,
Lai cik es mīļa, gudra, rāma,
Bet cilvēkiem man nav nekā, ko dot,
Ja nevaru es nosaukt, kāds mans darbs.

Vienalga, kāds — visvienkāršākais laukos
Vai vērpējas, vai apkopējas veikts,
Nav vajadzīgs man amatus sev gudrot jaukus,
Par savu dzīvi nav nekā, ko teikt,
Ja nevaru es nosaukt, kāds mans īstais darbs.

Visgrūtākajās stundās, vientulībā, mokās
Tas spieķis diženais, uz kā var balstīties,
Ko palīdzētu labi koptas rokas,
Kas spēj vien bezdarbībā valstīties,
Ja izdzisis, bez balss un krāsas pazūd darbs.

Darbs tēvu tēvu dainās augstākais ir tikums,
Un teicis Ļeņins: jaunu pasauli tas radīt spēs.
Es zemē dzīvoju, kur valda viņa likums,
Viss tīrs un cildens kļūst, ko skaram mēs,
Ja radītājs un ļaužu vienotājs ir darbs.

Ne sev vien strādājam, lai dzīvotu un ēstu,
Lai tuvinieki spētu brangi briest.
Mēs strādājam, lai nepilnības dzēstu
Un zustu viss, kas cilvēkiem liek ciest.
Ir viņu atbrīvotājs — mūsu darbs.

2

Tā diena ļauna, kad es sajūtu: par maz,
Par maz es darīju, kad bija vairāk jaudas.
Un mazvērtības slogs tad uzgulstas,
Kāds dzīpars audumā tik izdzisis ir audies,
Un dienas raksts šķiet nenoteikts un mazs.

Ar spēku divkāršu tad sasprindzinos es
To darīt, kādēļ dzīvē esmu saukta.
Ir daudz kas klusot sevī jāiznes
Un jāpārdomā, lai tad spēcīgs plauktu
Tas zieds, kas uguni spēj citos mest.

Ir dažreiz vieglāk ķieģeļus un plaknes plāt
Kā vārdu kopas veidot, atklāsme kas ļaudīm būtu,
Pie zināmā vēl nezināmo piejaukt klāt.
Ar skārda skaņu nevar izteikt jūtas,
Kad vajag īstu sāpi, īstu laimi dāvināt, —

Un dzīves cēlājus es visur vērot eju.
Ne tikai roku spēks, bet spēks no dvēseles

Man palīdz, kad es ceļu meklēju uz dzeju,
Nevienu patiesību nedrīkstu tad dzēst
Un visas radīšanas sāpju svelmes jāpanes.

TRĪS PORTRETI

Laipnā un skaistā

Jūsu balsī neizmainīgs laipnums,
Tikai valdzinošie tērpi mainās —
Raugos it kā fantastiskās ainās,
Turp no īstenības nevaru mest laipu.
Vai jūs laba? Smaids ir Monai Lizai
Tiešām apgarots, bet mazliet viltīgs:
Piederat tai mīklainajai ciltij,
Kuras atklātībai kaut kas nenosakāms līdzās.
Ciešanās ar jums vai spētu dalīties?
Vārdus teiktu jūs gan izmeklētus,
Bet kāpēc jums vērot citu rētas,
Varbūt daiļojaties, lai nav laika ciest?
Tomēr dažreiz jūsos slēptas dusmas jūtu —
Kas jums nepatīk, kas aizvainojis, skaistā?
Kāpēc, lēnprātīgā, niknumā jūs kaistat?
Varbūt vieglas laipnības ir tomēr grūtas,
Gruzdat jūs pēc kaut kā neiegūta.

Viszine

Gan jauna jūs, bet visu zināt
Un pamācāt gan sirmgalvjus, gan zinātniekus,
Jums kopta valoda, kā pīnē pinat
Tās gudrības, kas lasītas un gūtas

No pašas pieredzes — šķiet, liela tā pārlieku.
Kad runājat par dzejniekiem, tad klausīties
Ir prieks, ne pretim runāt jums,
Jo sejiņā tik sapņains pārākums,
Ka tiešām žēl man būtu,
Ja kāds to apslāpētu pat mazliet.
Šai pašapziņā jaunība vēl zied —
Mēs, vecie, paklusēsim, bet jūs — runājiet!

Dadža zieds

Jūs vienmēr kādu mīlat
Un ticat — kāds mīl jūs.
Kas skaitīs, cik sirds vīlās?
Tā paļāvīga būs.
Kā dadzītis tam pieķersies,
Kas tuvu garām ies.
Bet dadža pieķērība biedē —
Lai neizbrīnās uzmācīgais zieds,
Ja atvairīgas rokas sviedīs
To ceļa putekļos, ja akmens ciets
Kļūs viņa pagalvis.
Nekas jūs neizbiedēs:
Ja zieds būs salauzīts
Vai kājām mīts —
Jauns tūlīt jūsu krūtīs ziedēs.

DZEJNIEKI

Nevajag domāt, ka burvji esam,
Darbi ir smagi, un spēki vāji.
Ceļa spieķi sev rokā nesam,
Mūžam kaist sauciens: — Neapstājies! —

Nokrīt viss, kas mūs vājus dara,
Paļāvība ja nesalauzta,
Ka zem akmeņiem avotus skaram,
Kuru plūsmas pēc gaismas taustās.

Neliela gaisma iespīdēja
Dvēselē kādam un kļuva ausma.
Draugs, tu pats piecelties neiespēji,
Pacēla vārda mirdzošā jausma!

Vēstneši esam — straumes no klintīm,
Prieku un sāpi kopā lai dzeram
Un ar dzejas tīrajām zintīm
Ceļu uz jaunu cilvēci veram!

RUDENS LAPAS

Lapas sarkanas, dzeltenas, rudas
Nolīst pa ietvēm gludām,
Pa grambainiem ceļiem aizlido klīstot.
Vai mežs, vai lauks —
Visur gaisīgās nopūtas čaukst:
— Mēs degām, mēs degām ar uguni zaļu,
Kad milzene saule sauca mūs,
Zeme deva savu stingrības daļu,
Bet tagad projām traucamies —
No katra zara
Gluži citādas rīstam,
Pazīstiet mūs, pirms mēs vīstam! —

Jūnija zemenes sarkanās,
Jūlija liepziedi, augusta vārpas dzelganās,
Vasaras rudais medus lās —

Dzīvības liesmas atklājas
Lapās, kas, vējam ļaujoties,
Viegli pie lūpām kļaujoties,
Pieskaras, priecīgi gaistot.
Koki atsegtie stāv, sevī kaistot,
Stumbri tiem — saules cisternas melnas,
Klusi kvēl zaru izslietās delnas,
Kas tik dāsni mums lapas dod —
Plaukstošās, vīstošās,
Neatraujamās, projām klīstošās.
Visas sev balsi rod,
Gaisi plīvo un čaukst:
— Jāpazūd, jāpazūd! Tāpēc jau tapām,
Pār visiem ceļiem rudens līksmību klājam!
Ej mums pāri, gājēj, neapstājies!
Ej pretim jaunajām lapām,
Kas aiz ziemas sidraba birzīm plaukst!

MĀKOŅU SEJAS

Cik daudzreiz mākoņos es redzu sejas —
Gan tuvas, pazīstamas, dīvi svešas.
Peld cēlā nopietnībā viena, otra smejas,
Un daža lepnībā pār pusi debess plešas.

Tur aizpeld draugi — mirušie un dzīvie,
Gan tie, ko tikai garā iemīlēju.
Šie izkaisītie, aizplūstošie plīvi,
Es viņus lidojumā notvert spēju —

Un atraisīta redzu rīta ausmā
Vai vakarblāzmā mākoņsejas nirstot.
Tās mani uzlūko, lai mostas jausma:
Es viena neesmu ne dzīvojot, ne mirstot.

ERIKA ĀDAMSONA PUĶE

Tu man baltu neļķi devi
Kādreiz sniegos, trauslais draugs.
Un es uzziedu ar tevi,
Kad bāl apkārt nāves lauks.

Tur caur dzīvi un caur nāvi
Spēji, dīvi smaidot, iet,
Sargādams man blakus stāvi,
Vienmēr tava neļķe zied.

Puķu draugs, es neaizeju,
Jo man palicis tavs prieks.
Redzu tavu smalko seju,
Esi Rīgas bruņinieks!

Ja tu paliec man tik tuvu,
Rupji cirstās brūces gaist.
Baltā neļķe, ko es guvu,
Bij tavs vairogs vienīgais.

ČAKA DZĪVES VIETA

Namam piemiņas plāksne pielikta,
Ir netālu izkārtne «Gaļa»
Un varena govsgalva slieta.
Skrej auto, rīb rati, iet ļaudis,
Kur bij tavas dzīves vieta.
Tu, dzejniek, visu šeit jautis
Kā savas būtības daļu.
Piens lejas, tiek nosvērta gaļa,
Iet ļaudis ar rūpīgām sejām.
Brāž mašīnu straume varenāk,

Un vientuļš velapēds maļas,
Tik diženi govsgalva slejas.
Šie braucēji, gājēji — viss, viss nāk,
Mīļais Čakiņ, no tavas dzejas.

MELODIJAS

Lai sirds cik smaga un tumša bija,
To nomazgā Dārziņa melodija.
Tik skumji laimīga gaisma plūst —
Šķiet, mīla apskauj un pasaule zied.
Lai svētīta mīla, kas nenoriet!
Šalc kori kā meži — nesalūst
Visaugstākās priedes, bet balsis gūst,
Kas tautu spēj vienmēr cīņai sliet.
Lai gadi aiziet, nāk dienas un mijas —
Ir mūžīgas Dārziņa melodijas.

BALSIS

Spānijā reiz Lorkas dziesmai nāve
Apklust pavēlēja. Bet kā viļņu vāli
Viņa dzejas jūra apskalo man sirdi.
Manu brāli uguns nāvē svieda,
Bet, kā liesma noplakdams,
Viņš čukstēja man: — Dziedi! —
Daudzas varoņbalsis tumsā dzirdu.
Vai tās lāpas, kas pār ceļu kvēlo,
Tādu miera tumsu nenovēlot,
Kurā cilvēks tikai snauž un jūt,
Ka spēj mūžam miegā būt?
Lai ir grūti, lai es arī ļimstu,
No šīm balsīm atmostos un dzimstu.

OKTOBRA HARMONIJAS

Oktobra maršrutos,
Triecot pretestības asākās,
Meklējam
Cilvēku radošo saskaņu.
Virzieni apkārt Mēnesim
Un planētām vijas,
Bet Zemes šķiru peklē,
Kur cīņās viss top un mijas,
Oktobra taisnības
Varavīksne
Izstaro harmonijas.

PARĪZES KOMUNĀRI

Parīzes komunāri,
Pie kapsētas sienas šautie,
Nāvei pacelti pāri,
Pie dzīvības krūtīm kļautie!
Iecirtās rētas
Pēc zalvēm drausmām
Kapsētas akmens sienā.
No asinīm pacēlās ausma
Neizskaitāmām
Komūnas dienām.
Savam laikam soļojot pāri,
Jūs ap Ļeņinu stājāt,
Visās brīvības kaujās
Ciešā ierindā gājāt.
Parīzes komunāri,
Nenošautus jūs skaujam.

Kur vien zemei līst asins sviedri —
Spānijā, Vjetnamā, — jūs
Saucat: — Uz priekšu, biedri! —
Nekad nevarat atstāt mūs.
Jūs palīdzat tikt pāri
Tautām uz Komūnas dienu.
Victoire! Immortalité!
Uzvara! Nemirstība!
Lasu uz ložu kapātās sienas.
Komunāri,
Parīzes komunāri!

REVOLŪCIJAS MUZEJĀ

Galdiņš

Kurzemes sīkzemnieka galdiņš grīļainām kājām,
Ar rupju audeklu klāts. Izbrīnā stājam.
Bargu patiesību tas pasaulei mācīja —
Uz šā mazā galdiņa
Sabrukusī milzene — hitleriskā Vācija
Parakstīja
bezierunu kapitulāciju.

Kāpes

Divas nelielas kāpes dzīvi no nāves šķir.
Ar cilpu kaklā Imants Sudmalis
Uz tām uzkāpa — mirt.
Viņš izsauca pēdējos vārdus dzīvei,
kas ir un būs.

Jau grasījās bendes zem kājām kāpes tam projām
grūst,
Bet iedegās varoņa skats:
Ne verdziska nāve ērgļus gūst!
Brīvs un spēcīgs no kāpēm lēkdams,
Spēji nāvē viņš lidoja PATS.

Neaizmirstamais skaistums

Es redzēju avīzē attēlu: tikko tu izrakta biji
No zemes sasalušas pēc dažu mēnešu dusas.
Valgs pārrautais vēl tavu slaido kaklu vija,
Atsegtas slējās meitenīgās krūtis kailas,
Pat tumšie plankumi tikai asāk rādīja daili.
Vai tās bija moku brūces vai zeme, kas tevi klāja?
Lūpas — smalkās un stingrās — uz mūžu klusas.
Acis aizvērtiem plakstiem, sāpīgu ēnu lokos
Iegrimušas. Ai, lūpas vislepnākās, kas nerunāja
Ar tiem, kuri ūdens vietā mutē lēja karsto petroleju,
Puskailu izveda salā, sita pa trauslo seju.
Tavas lūpas atvērās tikai pirmsnāves uzvaras saucienā.
Neviens tavu vārdu vēl nezināja. Bet drīz kā liesmas
traucienā
Tas apskrēja Padomju zemi un pasauli:
Zoja Kosmodemjanska! Zoja!
Miljoniem acu tevi uzlūkoja.
Nekad ne Praksitela, ne Fīdija rokas
Nebija veidojušas kaut ko tik daiļu kā tevi —
Arī Milosas Venēra, kuru uzskatot cilvēki elpu aiztur,
Kā lielākā zvaigzne manā dvēselē neviz.
Tik skaidru un neizsakāmi skaistu
Tevi atdeva atpakaļ Dzimtenes zeme,
Saukdama mums: — Mani bērni, ņemiet!
Par jums un mani viņa cieta un mira, lai neizgaistu.

TU ESI LIELA ZEME, MANA LATVIJA

Tu biji maza zeme, mana Latvija,
Ko iebrucēji saplosīja kāri.
Tev vergu dzirnu gadsimteņi vēlās pāri,
Aizvien no gruvešiem tev jāpieceļas bija.
Tu biji maza zeme, mana Latvija, —
Bet tautas ilgas tevi lielu padarīja,
Jo dumpji liesmoja, bargs dega Piektais gads,
Vienmēr pret brīvību tev bija pavērsts skats.
Vienmēr tu ticēji, ka Uguns uzveiks Nakti,
Uz krūtīm tumsā nesi Saules saktu.
Un, tavi strēlnieki ap Ļeņinu kad stājās,
Tad, mazā varone, tu slējies kājās
Un iesoļoji brīvu tautu mājās.
No pola ledājiem līdz tropu magnolijām,
No Klusā okeāna līdz pat Dzintarkrastam
Tev milzu Dzimtene tad tika rasta.
No brāļu mīlestības spēku guvusi,
Tu, mana Latvija, tik liela kļuvusi,
Ka jau līdz zvaigznēm tiecies galvu sliet
Un darbos neiznīcīgos tu gribi dzīvot iet,
Jo jaunai pasaulei ir jāuzzied
Ar padomēm, ar ļeņinisko varu.
Ar Prometeja nemirstīgo garu —
Tu esi liela zeme, mana Latvija.

IEVIŅA

— Stādīju ieviņu plāniņa vidū,
Izauga ieviņai deviņi zari! —
Ai, dainas vārdi, lidojiet lidu, —
Vai, mana ieviņa, izplaukt tā vari,

Deviņi zari lai aizziedētu
Līdz tautu kalnam, pār kapu sētu?
Stādīju ieviņu — maza tā šķita,
Kā dzedrais sniedziņš ziedi tai krita.
Saskaitīt nevaru, cik tai ir zaru, —
Liekas, vien trejus ar roku skaru.
Viņdienai, šaidienai, rītdienai — maz!
Kā lai par bāreni priecājas?
Bet, ilgu vārdi, lidojiet lidu!
— Stādīju ieviņu plāniņa vidū! —
Deviņi zari ja ieviņai plauktu,
Līdz pašiem debešiem bārene augtu.
Cik saules mūži tad ieviņu skautu,
Ziedot un lapojot pār manu tautu?

NENOGRIMSTI, OZOLIŅI

Upe nesa ozoliņu ar visām bitītēm.
Tā aiznesa manu mūžu, sūri saldo medus auli.
Nogurst bites sanēdamas,
Pieklust balss man skanēdama.
Upe nes pret vakarsauli.

Nenogrimsti, ozoliņi, neklusiet, sanētājas!
Kad man debesis deg rietā,
Pacelieties liesmu spietā,
Meklējiet sev jaunas mājas.
Visur medus gaisma līs,
Koki, puķes sagaidīs,
Dravenieki stropus dos
Tēvuzemes novados.

Tēvuzemes novados.

PIE PUMPURA KAPA

Cel vienmēr mūs pār Daugavu
Tu, dižais laiveniek,
Kas viļņu mirgu Spīdolai
Kā rotu matos liek.

Un latvju zemes maigums lēns
Laimdotas acīs aust.
Senseno teiksmu gudrību
Tu nāci tautai paust.

Pēc cīņiņiem nu atdusies,
Pēc mūža, kas bij smags.
Bet Saules darba brīnumu
Zem smiltīm neapraks.

Nāk paaudzes, kas godbijā
Tev, milzi, pateicas,
Kopš Tevis atsaukts Lāčplēsis,
Neviens no mums nav mazs.

VAINAGS

Diena sauc:
— Aiztecēšu
Pa sudraba mijkrēšļa laipu,
Kā sarkana liesma spēšu
Vīties ap rītu.
Man nepalikt šaipus
Nakts dūksnai.
Tur neiekrītu!
Tā vienreiz tumsu es dzēšu

Lielajai Saulei par prieku,
Pie viņas dzintara vārtiem,
Pār karsti plēnošiem sārtiem
Sevi kā vainagu lieku.

Mirkļos īsajos viegli rīsdama,
Mūžos smaržoju nenovīzdama.

VIENKĀRŠA CILVĒKA ACIS

Cilvēks atturīgs un patiess,
Kura sirds ir dzīva, —
Tu manī skaties,
Un no senām sāpēm brīva
Es šo mirkli gaidu,
Tavu acu spējo bērna smaidu,
Kad saki: — Mana sieva! Mans dēls! —
Un pār darbu noliecies
vienkāršs, kluss un kvēls.

VIRS LĪMEŅA

Vai tā ļaut sev dzīvot —
Tikai virs dvēseles līmeņa?
Katras vēsmas satrauktai, bangotai, plīvotai —
Dīvainus rēgus zīmē
Šaudīgais, draudīgais gars.
Bīstos nogrimt zem virspuses,
Kur gaida klusuma jomas,
Kur var dusēt dzenātās domas
Un mierā šūpoties aizplūstošs stars.
Virs līmeņa dzīvojot,
Vienmēr ir bailes mirt.

Pār dzelmeņiem plīvojot,
Sevi noturēt, saspriegt un deldēt —
Varbūt aizvērt acis un nirt,
Un atkal augšup peldēt?

LAIKS

Uz zemes nupat ir noteikts gads, noteikta diena, stunda un mirklis — laiks.
Šai laikā cilvēki piedzimst un mirst, cīnās, strādā, atdusas, uzbrūk cits citam, tuvojas draudzīgi, mīl un ienīst. Visus varoņdarbus, visus noziegumus ietver laiks.
Šai laikā ierit mana dzimšanas diena, manas dzīvības dienas un naktis, neapturami tuvojas gads, diena, nakts, stunda un mirklis, kad miršu. Kā zivs okeānā es peldu laikā.
Tikai tāpēc, ka Zeme — zilzaļā vabole — lido ap Sauli, dzimst laiks, mainās ausmas un rieti, dienas un naktis. Bet Visumā nav nekur tāda laika, visdažādākās vietās dzimst visdažādākie laiki vai arī tiek gluži izdzēsts laiks.
Un arī šos dažādos laikus un bezlaikus ieslēdz mūžība, tie ir kā vizuļi viņas neaptveramajā mantijā.
Cik dārgs un vienreizējs man ir šīs Zemes laiks, kad zilzaļā vabole lido ap Sauli, pat naktis piepildās ar savādu spožumu. Visos darbos, visās jūtās, visos mirkļos lai atceros: mans laiks, mana dzīve un nāve, visas cilvēces dzīve un nāve top, lidojot Zemei ap Sauli.
Cilvēki, neaizmirsīsim nekad: ikviens mirklis ir lidojums ap Sauli!

VIŅŠ UGUNI BAROJA

Parīzē, Marijas Rozes ielā, Ļeņins dzīvojis,
Francijā, Anglijā, Šveicē — viņam bij saprotams viss.
Ne savus priekus un bēdas,
Viņš atstājis tur citas pēdas —
Revolūcijas krāsnkuris,
Ar pelniem un dzirkstelēm apbiris.
Pa Marijas Rozes ielu viņš gāja
Un neļāva mazajai oglei dzist,
Kā rozi to krūtīs paslēpis.
Necils neliela auguma vīrs,
Tikai acīs — dedzīgums sveloš un tīrs.
Jo vienmēr viņš uguni baroja.
Ar savām smadzenēm, asinīm, sirdi —
Viņš domāja, strīdējās, karoja,
Šis necilais cilvēks staroja,
Savas zvaigznes ilgu tirdīts,
Viņa smiekli nenomira.
Pacietīgs bezgala
Viņš visu mūžu kala un kala
Tavu brīnišķīgo likteni, pamatšķira.

ES PASILDĪŠOS

Andrejam Balodim

Es pasildīšos pie tevis, Ļeņin, mazliet pasildīšos,
Par tavu uguns sirdi varu tikai brīnīties,
Es tavam karstam smaidam pakaļ dzīšos,
Pie taviem īsteniekiem mani soļi ies,
Par tavu pasauli tie nerimst cīnīties.
Ir labi tevi sajust, parunāt par tevi

Ar biedru, kamerās kas gadiem sēdējis
Un kauju laukos nāvi pieveicis. Un savu mūžu devis
Par tavu skaidro domu. Nava bēdājis,
Ka dienas, gadi bija bieži neizturams grūtums.
Ja cilvēkos es, Ļeņin, tavu sirdi dzīvu jūtu,
Tad zinu, ka tavs darbs nav sagraujams,
Ka ceļas cilvēcē tavs nākamības nams.

JĀIZPĒRK

Eiženam Vēverim

Jāizpērk, viss jāizpērk,
Ko pasaule cietusi,
Nedrīkstu meklēt sev
Pasaulē siltu vietu.
Mirkļos, kad varavīksna
Sviež man no debesīm loku,
Nedrīkstu priecīgi tvert
To ar savtīgu roku.
Kad apkārt trakoja karš
Pilns nāvju un cilvēku bēdu,
Brāļu sargāta, cietu par maz,
Rūgto atmiņu maizi nu ēdu.
Arī smejoties, mute man gurst,
Acis pieplūst ar tumsu un sērām.
Atceros kritušos, nomocītos,
Mana dzīve ir neredzams zvērests.
Es sev jautāju: vai jebkad
Spētu to izciest, ko cietāt,
Tautu mīlot, tās taisnību skaut,
Bez vainas stāvot soda vietā?
Mani vārdi un darbi — tos dāvinu tiem,

Kas spēj pacelties pāri nāvei,
Lai mazliet būtu cienīga es
Viņiem kaut iztālēm blakus stāvēt.

KAS PALĪDZĒTU

Vai padoms, saruna man palīdzētu?
Varbūt. Bet sevi pārveidot,
It kā no jauna dzimt — kā es to spētu?
Sev beidzot īsto drosmi dot
Un vienmēr nedrebēt kā apsei,
Ko maza vēsmiņa var sašūpot?
Vai bruņas sev ap sirdi apsiet
Un teikt: pat nelabais ja nāktu cirst
Ar asmeni, vien stiprāka tu tapsi!
Vai varu to? No viena ļauna vārda irst
Mans spēks. Un, redzot esam ļaunu,
Ko labu domāju, — sirds it kā mirst.
Šī jūtība par negodu un kaunu
Vien kļūst. Ja dzīves dzēriens pārāk sīvs,
Tad mierīgāk ir labais jāatšķir no ļauna —
Jo sarežģīts ir viss, kas dzīvs.

NOLIEDZĒJS

Viņš vienu dienu saka: — Mīlu bezgalīgi, īsti! —
Bet otru dienu saka: — Šo sievieti es nepazīstu! —
Un Pētergailis nedzied, neraud noliedzējs,
Tam mute smejas, staro seja.
Šo sievieti ar akmeņiem var nomētāt,
Pie kauna staba siet — viņš nepienāks tai klāt,
Viņš mierīgs dzer un mierīgs ēd,

Un sirdsapziņas gailis laktā sēd,
Vien acis mirkšķinādams tumsā akli.
— Bet vai šai sievietei nav jāiedod kāds grasis? —
Šī doma it kā nazis iegriež asi.
Vai gailis kliedzienam jau knābi ver?
Vīrs cirvi tver
Un pārcērt laktā sēdētājam kaklu.

MASKARĀDE

Ne katrreiz mīla nāk no laba —
Cik bieži iedomas un baudkāre tai liek,
Lai, nepazīstot savu dabu,
Tā maskarādē dzīta tiek,
No sevis slēpdamās, sev citu seju
Sāk atveidot un, ilgi mānoties,
Tā turpina šo gurdinošo deju,
Līdz kauns un vilšanās ļauj māņus projām sviest.

DZIRDU

Dzirdu, par kādu sievieti runā:
— Viņa bērnu gaida! —
Un par citu: — Tā kāzas svinēs! —
Un pēkšņi man dvēsele smaida,
Lai gan pati šo laimi neuzzinās.
Bet puķe divziede — cilvēku mīla —
Un bērni — pasaules brīnumi — ir tepat blakus.
Katru dienu atveras plaukstošās dzīves,
Nokrīt no manis grūtsirdības plīvuris.
— Kāds brīnums! Kāda laime! — es saku.
Un neredzu nāves melno, aizbērto aku.

PUTNA SAUCIENS

Varētu dzīvot vēl ļoti daudz,
Bet nez vai gudrāka kļūšu.
Un to putnu, kas kaismīgi sauc,
Notvert vairs nepagūšu.

Skrej tas pār galotnēm tālīnām,
Rietos un rītausmās slīdot,
Aizrauj caur paēnu zālienām,
Pazūd, spārngaliem spīdot.

Pat kā pasakā nepaliek
Mirdzošā spalva man rokā,
Panākt vairs spēka nepietiek,
Stāvu zem tumstoša koka.

Un es klausos, ko palēnām šalc
Gudrā un mūžzaļā īve.
Putna sauciens skan dīvaini salds —
Kā mana negudrā dzīve.

KLAMZIJAI

Nodzisa mana mūža gaismiņa —
Tavas gudrās acis, smalkjūtīgais gars, —
Tāda aiziešana vienmēr ir baisma!
Cik tu priecīga skrēji, dega gudrības stars,
Kad raudzījies manī. Gan trūka vārdu,
Bet savā valodā teici, ko vēlējies.
Paliec atmiņā — radījums nevainīgs! Nāve, neizārdi
To laipnību, kuru cilvēks nespēja sniegt!

Atmiņā maza saulīte rādīs
Garos gadus, kad biji mans prieks.
Es saucu. Tu klusē. Bet mīļa bija tev daba —
Tu piedosi, ja nebiju kā tu tik laba.

SAPNIS

Kāds pavēlot sacīja:
— Tuksnesī stāvi
Un gaidi nāvi! —
Viegls mākonis slacīja
Smilts neganto spelti, —
Tu mani skāvi
Un uzslēji telti.
Pāri straumes šalkdamas lējās,
Oāze smējās
Ap mani sapnī.

SASTAPŠANĀS

Es tomēr nenomiru. Kā liesma noploku un atkal
plīvoju.
Pat citās acīs raugos, gandrīz priecājos.
Bet kas man vairs tos mirkļus dos,
Kad tavos apskāvienos brīvajos
Es sapratu, kāpēc var dzīvot Visums?
Vien nedomā, ka vēlāk dzisu:
Kad māņu šķietamībā sīki rosinos,
Vienmēr vēl manī kvēlo brūce svētā
Kā bruņiniekam, kad tas Grālu redz.
No tevis šķiršanās bij paredzēta:
Tā tavas dzīves nepilnības sedz, —

Un atmiņa līdz mūžībai vēl dod
Šo brīnumu, kad pārvērsta es kļuvu
Un piegāju tev nešķirami tuvu,
Kā dzīvību un nāvi sastopot.

DZIRKSTIS

Vēl joprojām baidies manis, kad jau
izdegusi
Diena — garā diena, kas mūs šķīra
nezināma.
Vēl, tāpat kā jaunībā, tik bikli, klusi
Ej man garām, lai es zināma un
nezināma.
Bet varbūt tev taisnība, ja baidījies
Tu no mīlas, kas bez vārdiem prasīja
tev visu.
Var jau kopā dzīvot, priecāties un ciest,
Bet ir ļauni vēlēties tā visu, visu.
Ja tu būtu sevi gluži projām devis,
Vai tad tevī paliktu kas ilgojams un
mīlams?
Tikai tas, kas brīvas dzirkstis glabā sevī,
Neaizmirstams kļūst un neizmīlams.

ATMIŅA

— Savādā, noslēpumainā meitene mana,
Esam viens otram radīti, —
No tavām skarbajām lūpām dzirdu maigumu skanam,
Tas sirdī cērtas.
Neizjustas laimes un sāpju vadīta,
Eju tev pretim — lūst sastingums,

Tavās acīs man pasaules tāles vērtas.
Cik es laimīga, kā man jānoskumst!
— Tu ļoti vientuļa? — skan paklusais jautājums.
Uz tavas rokas slīgst galva kā vārpa pļauta,
Bet vai gan tikšanās apskāviens tas
Nebija vislielākās ardievas?
Ja nav visa, tad nav jāņem nekas.
Tev jānes savs mūžs, man savs.
Bet vai viss ir miris, tuksnesis sauss?
Bija diena, un vārdi izskanēja:
— Savādā, noslēpumainā meitene mana,
Esam viens otram radīti. —
Cik daudz gadu kā smilšu vētras skrēja?
Ejam viens otram pretim,
Neizprotamas laimes vadīti.

NEPRĀTS

Neprāts, neprāts!
Metos mīlestībā kā no kraujas Dņeprā,
Raudamās no vienatnības ārā,
Kā no klinšu radzes gāzos Niagārā.
Kur es paliku, kur esmu?
Tikai būtnes atliekas un dvesmu
Griež tavs spēks ap sevi lokā.
Visur esmu, vien ne tavā rokā.

PASAKA

Kā lai izstāstu, kā lai pasaku,
Kur es sastapu savu pasaku?
Kad pa mūža siliem drūmajiem,

Vaivarāju rūgtiem krūmājiem,
Brūklenāju takās klaiņoju,
Kaut ko domāju, kaut ko dainoju —
Kur tu gadījies, klāt man pienāci?
Acu debesis manī ienāca,
Mati vilnījot pāri plīvoja, —
Kā tu zināji, kur es dzīvoju,
Kādu akmeni — bēdu — sirds man nes?
Teici: — Atnācu es pie meitenes
Savas dīvainās, savas skumīgās,
Katrā acī tai valga zvaigzne lās.
Gadi veltīgi citur vadīti,
Redzi, esam mēs viens otram radīti! —
Es tev atbildēt brīnā nepaguvu,
Bet tu čukstēji: — Esi tuva, tuva,
Kad uz bērzu tā augšup paskaties,
Kad pār kadiķi viegli noliecies. —
Koku galotnes pēkšņi staroja,
Birzis skanīgas apkārt zaroja.
Skrēja ūdeņi, griezās atvari,
Lūza pasaulei visi satvari,
Bet nekas neizbiedēja —
Tavā dvēselē mana ziedēja,
Zāle smaržoja savam pļāvējam, —
Cik gan ilgi mēs tuvu stāvējām?
Kur tu izgaisi? Kāpēc izkaisi
Manu dzīvību mākoņplūksnājos,
Atkal iegremdē vecos dūksnājos?
Bet kā dūkņa es, augšup nirdama,
Tomēr dzīvoju nenomirdama.
Acu debess dēļ — visu cietīšu,
Matu linos es sevi ietīšu.
Gadi veltīgi nebūs vadīti,
Tomēr bijām mēs viens otram radīti.

Rokas teiksmainās, kas reiz satvēra,
Jaunu dzīvību manī atvēra.
Kā lai izstāstu, kā lai pasaku —
Zūdot nenozūd mana pasaka.

PURVA UGUNIS

Ja tevi nopeļ tas, ko uzņēmi kā brāli,
Kam savā sirdī paspārni tu devi
Un dalīji ar viņu maizi, sāli,
Un pateicību negaidīji, aizmirsdama sevi, —
Tad pārmet sev tu, lētticīgā,
Ka saldam runātājam durvis atvērt spēji,
Jo spēlēt daži prot uz katras stīgas.
Tu pārāk labiem vārdiem noticēji!
Tas cilvēks nebija, ko saskatīji,
Tāds tikai izlikās, lai tuvāks kļūtu.
Kā smalkā zirnekļaudumā viņš tevi vija,
Un guvi apsmieklu par katru īstu jūtu
Un viņa ienaidu. Šai mācībai nu ticēt vari,
Ka vajag tomēr dziļāk raudzīties,
Tad maldugunis, sīkie purva gari,
Tev netuvosies, strauji garām skries.
Šīs ugunis prot žilbinošas būt,
Tāpat kā naktīs iesāk spīdēt prauli, —
Bet siltumu no tām sirds nesajūt,
Un blāvā gaisma zūd, kad uzlec saule.

DIRIĢENTS

Caur dvēseles ailēm
Ar mūžības vētrām
Un maigumu

Bēthovena Devītā,
Baha Svītas,
Caur dvēseles ailēm
Spārnotas bangas;
Draiski vilnīši veļas
Ar gudrības zaigumu.
Viņa rokas ceļas,
Lido, bet sejas dailē
Savādas skumjas,
Savāda laime nevīst,
Mūzika asinīs,
Acīs, rokās,
Pat sirmo matu cirtās jumjas.
Viņš sevī klausās,
Atturīgs laimē un mokās,
Aizmirst sevi:
Ne aizmūžīgs, ne sens
Nav Bahs un Bēthovens.
Smalkās rokas traucas
Uz jaunatrastu
Kolumba krastu.
Dvēseles ailēs dun dominante — zvans:
— Viss ir tagadne! Viss ir mans!

Diriģē Herberts Karajans.

KARMENA

Nē, nespēj dresēts Hosē,
Žandarma soli likdams,
Sirdij brīvību gūt.
Karmenai nepatikdams,

Viņš verga īgnumu jūt.
Apmātās dusmās iesviests,
Aklu asmeni ceļ.
Viņš mīlas valgā piesiets,
Nav valdniecei verga žēl.
Karmena tikai smiesies —
Kā baltie zobi dzeļ!
Un roze vairs neuzkvēl.
Pēkšņi rimst segedilja.

Brīvā ierauga brīvo.
Pāri nāvei un dzīvei
Karmena redz Eskamiljo.
Viņš skūpsta tai matu cirtu,
Lai viņa laimīga mirtu.

TRISTĀNS UN IZOLDE

Vai, saulei izdziestot, tās būtnes savienosies,
Kas, bezprātīgi mīlot, tumsas ceļā dosies,
Lai saplūstu kā sapnī mūžīgā,
Pēc laimes mirkļa nejūtot nekā, nekā? —
Jūs abi radījāt šīs ilgas skurbās,
Kā šķēps jums kaisle sirdīs urbās
Un kopā saslēdza ar asmeni, kas viens,
Lai nešķirtu jūs vairs neviens, neviens.
Bet svētlaimīgā nāve bīstama
Un mānīga. Viens otram kļuvāt tajā nepazīstami.
Kāpēc tā otra dvēseli pie sevis siet,
Līdz labprāt grib tā iznīcības ceļu iet!
Zem saules jāpaliek un jānes kopā viss,
Pat atšķirtība, ko ir dzīves smagums uzlicis.
Vien tā šie bezgalīgie stari plūst
Un divi cilvēki par vienu kļūst.

LIĀNA

Nekad nerunāsim par to,
Man viss ir zināms,
Es redzu tavu skatienu atvērto.
Ar vārdiem neatrisināms
Noslēpums
zaro ap mums.
Nevis augšup augdams,
Bet kā liāna žņaugdams.

KUR UN KAS

Par vēlu. Ir vien astrālas kāpes,
Pa kurām aiziet mīla un sāpes.
Jo tās nevar šķirt:
Kas mīl,
Tam jābūt gatavam mirt.
Un vai spēšu saskaitīt es
Kapenes
aiz manis, kurās dusu —
Tik daudzreiz, tik sen jau apglabāta.
Ar vainagiem saplosītiem,
Smiltīs iemīdītiem
Es aizeju klusu, klusu,
Bet elpoju vēl bez sāta
Šo kapsētas saldsūro dvesmu —
Kur esmu? Kas esmu?

PIE VAKARA VĀRTIEM

Man nav citu atmiņu —
Tās es izdzēšu. Vien tavu gaišo matu
Vieglais putenis nobirst uz mana vaiga,

Uz krūtīm. Un tavu vārdu atbalsis
Pa maniem tukšajiem pagalmiem staigā.
No tiem kā svētvakarā izslaucīts viss.
Esmu tikai es pati,
Un tava ēna pieliekusies maiga,
Tavs tālumu skatiens
It kā laimīgs, it kā sērs.
Jau vakarsaules spožums dzisis —
Kāpēc dienai tā aiziet ļāvu?
Kāpēc vienmēr pie vārtiem stāvi?
Bet varbūt tur māj tikai baltais, vientuļais bērzs?

ĢĪMETNES

Tu divas ģīmetnes man atsūtīji:
Uz vienas pazīstams un jauns tu esi
Kā toreiz, kad es tevi ieraudzīju.
Bet otrajā — svešs, padrūms sirmgalvis,
Kas plecos gadus it kā smagus maisus nesis.
Kāpēc tu ļāvi jaunībai tā dzist?
Kur matu krāšņums, acu skarbais maigums?
Es nepazīstu tavu otro vaigu,
Un liekas man, it kā tu miris būtu.
Nekad nekur vairs tevi nesastapšu,
Kāds biji dzīves gaišā augstumā.
Un, lai gan sevi nemainīgu jūtu,
Es arī pati gluži cita tapšu
Sirmgalvja acu bargā aukstumā.

GRĀMATAS

Ir sāpes neizteicamas. Es cieši kļauju
Pie krūtīm tavas grāmatas.
Lai sāp, lai sāp — šai vētrai trakot ļauju,

Man tevi neatdos nekas.
Jo laiks ir pagājis, vairs pagājība nenāks,
Vien sāpes atgriežas. Tās tevi skauj
Un mani kā no kapa rauj.
Neviens lai neteic: — Nomierinies, dusi! —
Es atkal esmu tā, kas biju senāk,
Kā Lācars līķautu no sevis rauju
Un tavas grāmatas pie krūtīm kļauju.
Es dzīvoju. Es esmu mīlējusi.

VIŅA ZINĀJA

Vijai

Viņa zināja, ka mirs. Bet nerunāja.
Viņa strādāja, smaidīja, gāja,
Kopa rozes un rakstīja stāstus.
Viņa pret nāvi nekurnēja, nesauca lāstus.
Īsto brīdi šī cīnītāja nokavēja,
Bet pēc tam savu sārto karogu slēja
Un bez cerības drosmīga cīnījās.
Cilvēki jautāja, cilvēki brīnījās:
— Jums ir tik labs izskats! —
Viņa smējās: — Jā, notiek viss kas! —
Katru dienu viņa mīlēja, katru vārdu,
Katru asiņojošo rietu, ausmas mutuļojošo sārtu.
Un neviens nezināja, cik daudz viņai sāpēja,
Katru vaidu viņa ar smiekliem slāpēja.
Un beidzot viņas spītīgā zēna mute
Kādas savādas slāpes juta.
Nesalauzta viņa nolieca pieri.
Ērkšķainā roze degdama dzēra mūžīgo mieru.

ATTĀLUMI

Tu mani aplaupīji,
Jo nebiji tāds, kāds biji,
Ieslēpi acis un seju
Un raudzījies sānis, uz leju,
Kaut kur griestos, visur...
Bet ne uz mani —
nekad un nekur!

*

Manām acīm, kas meklēja tevi,
Gribēja saprast, —
Savu būtību neatdevi,
Neļāvi aprast
Ar mirkļiem, kad līksmi lauzās
No acīm tuvības stari.
Sirds dauzās.
Aplamniecei laiks gult zem smiltīm.
Cik gan dzīvības alkme ir viltīga!

*

Tu staigā ieslēdzies, ciets,
It kā saukdams: neaiztiec!
To jau nevajag paskaidrot,
Saprāts un lepnums ir dzīvs.
Tu esi tālu, tu esi brīvs!
Varam pasaulei sevi dot,
Kā zivs peldēt okeānā —
Tikai ne vienā vilnī,
Sāns pie sāna.

Lieli attālumi zilnī...
Varbūt tu — aizvērts gliemežvāks,
Pērlenes nams?
Ieslēgta duna pie manis nāk.

JAUSMAS

Bet es pačukstēšu:
Vislabākās ir jausmas,
Tās vieglās svēdras, ko naktī met ausma
Un kas nozūd tik biklas.
Ko tu priecājies? Tev acis miklas?
Negaidi! Nav vēl neviena!
Cieta ir nakts kā valnis,
Un diena būs darbā apputējusi.
Bet jausmās atsedzas dīvaini kalni;
Šie Andi — vienmēr citā pusē,
Pār dienām un naktīm sliedamies,
Nepieejami smiedamies,
Savu šķautņu vairogus rāda:
— Nāc pakāpies uz tāda!

KĀDAM, KAS AIZGĀJA

Tavs augstais, skaidrais prāts,
Kas bija auseklis un vakarzvaigzne,
Tik spīvi neaizskarams, pasargāts,
Kā gaismas putekļi nu Visumā ir aiznests.
Jau piedzimstot, tiek parakstīts šis bargais līgums,
Ka dzīvībai liegts bezgalīgums.
Vien grāmatas ir vairogi, pret kuriem saplok nāves
baigums.

Un dzejas straume plūst. Bet kur tavs dzīvais
maigums,
Kur jautājošais skatiens, neatkārtojamā balss,
Kur laime, ciešanas? Viss tukšs un aizslaucīts.
Nav klātienes, kas arī iztālēm bij balsts.
Cik žēl, ka tikai darbiem nemirstību radām,
Bet pašiem pārāk ātri pienāk gals,
Pat ja līdz simtu gadiem dienas vadām.
Par maz, par maz! Sirds sāp, tā ilgodamās,
Un acis iegrimst debess tālē zilgodamās.
Tev, mīļotais, ir mūžīgums: būt visās paaudzēs.
Vien tautas atmiņa šo dienu brūci saaudzēs.
Bet mūsos sāp un deg tā asinsbrūna,
Lai nenogulstas rūsa, nepierāpjas sūna.

18. XII 71.

VĒSTS

Signāls no Nekurienes
Vai no ļoti tuvas pasaules —
To nepelnu es.
Tas vēsta: — Tevi mīl! —
Nav veltīga dzīve, dzēsts grūtums.
Zvaigznāji zvīl
Ne nāves bezgaisa telpā.
Es jūtu —
Tepat mūsu zemes gaisā, manā elpā
Tie iesviež starus,
Lai gaismu padzert varu:
Cilvēks, kāds cilvēks mani mīl!
Par ko?
Un atkal dzirdu nedzirdamo ziņu:
— Tu saproti viņu.

MĪLAS VĀRDS

Es zinu — klusums sargā svēts
To slieksni, kuru nedrīkst pārkāpt vārds:
Kā dārgakmens, kā liesma kristālā,
Kā mūža emblēma man uzticēts,
Tas — Saule jaušama un iztāla —
Var visā dzīvot tikai neaizskarts.

BAILES NO SKAĻUMA

Sodu sevi par bailēm —
Stāvēt pret pārpilnu zāli
Un skandēt, ko uzrakstīju,
Kad tik viena, tik patiesa biju.
Vai man neīstās ugunīs gailēt,
Vai mani vaigi kļūst bāli?
Pazemots liekas mans gars —
Kā es gribētu klusēt!
Lidot pie citiem kā stars,
Acīs iekrist, atmiņā dusēt —
Cita lūpas lai skanda
To, kas dvēselē dzima.
Projām, projām viss grima —
Un no vārsmas, no panta
Varbūt vien svešums dvesmo.
Dažbrīd tik patiesa esmu,
Ka nedrīkstu skaļi to teikt.
Nevajag aplausiem sveikt!
Paskatīšos un iešu.
Vārdus, ko klusumā vīs
Mana nedrošā roka,
Acis reiz izlasīs —
Kā es mīlu, kā ciešu.

Viss ir tāpat kā jums.
Laime, prieki un mokas —
Un tomēr vēl noslēpums
Aiz šā parastā slēpjas.
Viss no mūžības klēpja
Klusējot jāizceļ mums.

ĒRKŠĶUROZE

Vai tad varu pārmest sirdij, ka tā rūgta,
Ka par maz tai prieka saldmes dots?
Varbūt laimes jūtai velti vārdus lūgtu,
Bēda — mana alga un mans sods.

Vai tad varu pārmest sirdij, ka tā slāba,
Ja to kalu dzelkšņu vairogos?
Briesmu brīdī kaut kas mani glāba,
Daudzreiz stipru padarīja posts.

Vai tad varu pārmest sirdij, ka tik viegli
Var to rupji vārdi ievainot?
Dzima gudrība un atbrīvoti smiekli,
Nepelnītus zaimus atgainot.

Klusumā ar sevi iztiesājies,
Sodu augstāko sev vienmēr spried.
Bet, kamēr sirds krūtīs neapstājas,
Asinssārta tava ērkšķuroze zied.

UGUNSKURS

Klusums. Gudrība. Kaut kas līdzīgs mīlai.
Ne tādai, kas aprij un prasa,
Bet sevī deg kā ugunskurs,
Apliecinot un saucot:
— Ne tur,

Ne tur, kur tumsa, ej —
Un arī manās liesmās neieskrej!
Ja pārāk tuvosies, man jāizdziest.
Es varu tikai dzirkstis sviest. —

Klusums. Gudrā ugunskura vārdi sprakst.
Cik savāda ap mani nakts.

CILVĒKS CILVĒKAM

Kas cilvēks spēj cilvēkam būt,
Nekādos vārdos nav teicams.
Cits no cita var Hērakla spēku gūt,
Kas neuzveicams.

Ja tev kāds tic, tevi palīgā sauc,
Tas tevi no gļēvuma izsit.
Ja tu mīli un žēlo, tad audz
Kādā spozmē, kas neizdzisīs.

Dažreiz viens solis var veikt
Vairāk kā jūdžu gājums.
Dažs brīnuma vārdu spēj teikt,
Ka pazūd tavs vājums.

Ja vien tev kāds tic, tevi palīgā sauc,
Izlaužas varena straume, kur sīks bija strauts.

NO GRĀMATAS «DZEJAS»

Mirdza Ķempe Rīgas radiofonā 1927. gadā

Mirdza Ķempe un Eriks Ādamsons savā kāzu dienā (1931. g.)

Mirdza Ķempe 1931. gadā

Mirdza Ķempe savā darbistabā (50. gadi)

TIKŠANĀS KOLONNU ZĀLĒ

Kolonnu zālē armēņu dzejniece Silva Kaputikjana
Saka man: «Sveika, draudzene mana!»
Atceros es — pie Raiņa kapa
Melnajos matos tai iekrita zeltaina lapa,
Septembra lietus tai slacīja seju,
Latviešu dzejnieka slavai lasot armēņu dzeju.
Kolonnu zālē es ieraugu sirmo gruzīnu dzejnieci
Maro,
Redzu: pie krūtīm tai gaišā sudrabā staro
Maza saule — sakta, ko dāvināju
Dārgajai viešņai, kad Rīgu parādīt gāju.
Kolonnu zālē es uzbeku dzejnieces Zulfijas vaigu
Redzu man uzsmaidām dzidru un maigu.
Cepurīti man deva tā izrakstītu,
Uzbeku zemes raibajiem ziediem vītu.
Kolonnu zālē ar prieku gaišu un strauju

Deboru Vārandi — igauņu dzejnieci skauju.
Krievu valodā viena otru mēs sveicam,
Mīļus vārdus par tikšanos, dzīvi un dzeju teicam.
Dzejnieces māsas, Maskavā Kolonnu zālē
Raugāmies mēs mūsu Dzimtenes tālē.
Zulfija mīļā, tev tuva ir Latvija mana,
Silva, man mūžam dārga ir Erevāna,
Rožainās akmeņu celtnes, Sevana mierīgais spožums.
Maro, man zaļo Gruzijas vīndārzu košums.
Debora, sirdī nenoklust Sāremas zvejnieku dziesma, —
Kolonnu zālē mums acīs ir viena liesma.
Dzejnieces māsas, mums viena Dzimtene,
viena dzeja un dzīve,
Kur sapņiem un mīlai, darbam un draudzībai mūžīga
brīve.

LIELĀS ZVAIGZNES LAIKS

Stāv astronoms pie smalkiem pulksteņiem,
Un sekundei tas tūkstošdaļas skaita:
Viņš zvaigžņu laiku izmēro pēc tiem
Un pieskaņo tam Zemes laika gaitu.

Tāpat kā biedri Pulkovā, viņš — Rīgā
Ar zvaigznēm nomodā kā naktīs citās.
Bet šonakt beidzas gads. Ar balsīm saskanīgām
Pēc mirkļa pulksteņi teiks:
stunda divpadsmitā!

Caur tāli Kremļa zvani dunēt sāk
No polārloka līdz pat palmu jomām.
Un viena zvaigzne aizvien varenāk
Šai mirklī spīd pār astronoma domām.

Jā, mūža skrējienā ap Sauli traukdamās,
Nekad nav Zeme redzējusi zvaigzni tādu
Kā to, kas, lielās brīves vārdā saukdamās,
Nu visām tautām laika griežus rāda.

Lai miers un brālība reiz ļaudīm dzimtu,
Šī zvaigzne pasauli uz jaunu dzīvi vada.
Viens gads tās gaismā atsver gadusimtus,
Un viena diena līdzvērtīga gadam.

Ir astronomam gaišs un lepns vaigs,
Kad viņš tā jaunā gada pirmos mirkļus skaita:
Jo tas ir komunisma zvaigznes laiks,
Kur katram mirklim nemirstības gaita.

MĒS TAVU BALSI DZIRDAM, PARTIJA!

Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!
Tā atskan mūsu domās, visos mūsu darbos,
Gan laimes dienās, cīņu laikos skarbos
Mums pazīstams tās gudrais varenums.

Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!
Kā vadone tu runāji ar mums,
Mēs skaidri sapratām, kāds mūsu uzdevums,
Ar tavu vārdu vienmēr uzvarējām.

Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!
Un, tevis vadīti, it visu spējam.
Mēs kalnus pārcēlām un jūrām pavēlējām
Pret jauniem krastiem plūst.

Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!
Un visa dzīve pārkausēta kļūst.

Tu brāļu mīlā apvienoji mūs,
Lai pasaulei mēs kaļam jaunu sirdi.

Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!
Tu esi tā, kas mūsu balsis dzirdi
Un visu tautu darbaļaužu sirdis
Ar vīrišķības spēku spēji apbruņot.

Par mieru un par brīvi cīņā aicinot,
Tev rokās stingri pacelts cilvēcības karogs,
Tu gribi, lai tas laiku laikos staro.
Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!

ĻEŅINA PACELTĀ ROKA

Tik nemirstīga, stipra, droša
Ir mūsu darbos dzīva tā —
Iļjiča roka aicinošā,
Pret lielām tālēm paceltā.

Kur jaunradītas upes lokās
Un saplūzdamas jūras kļūst,
Pār ūdens klaidiem slietā roka
Teic straumēm: «Cilvēks valda jūs!»

Līdz mākoņiem kur celtnes ceļas
Un veserdima nenostāj,
Šī roka slejas, zilgmi šķeļot:
«Uz augšu!» — celtniekiem tā māj.

Kur vējos pakļautajos līgo
Pār stepi asnu dīgums biezs,
Pret apvārsni tur bezgalīgo
Viņš rāda druvai: viļņojies!

Kur grāmatas redz vaļā šķiram
Un kvēlas acis lasa tās,
Māj bērniem, jaunekļiem un vīriem
Iļjiča roka: jāmācās!

Un ciematu, kas gaismā zvīļā
Mirdz simtiem līksmu spuldžu vīts,
Sveic blāzmojot šī roka mīļā:
Mans vēlējums ir piepildīts.

Šī roka nemirstīgā, drošā
Māj visu tautu apspiestiem
Un taisnā cīņā aicinoša —
Tā brīves zemi rāda tiem.

Sauc indieti, kas bada postā
Pie drūmiem nāves sārtiem krīt:
Mans biedri, tev ir jāatmostas
Un jāiet dzīvi izcīnīt!

Un nēģeris, par ādu melno
Kas valgā siets un linčots tiek,
Jūt, ka tam nicinātā delnā
Kā brālis Ļeņins roku liek.

Un korejietis, cīņā iedams
Pret tiem, kas tautām nāvi nes,
Zin, Ļeņin, ka Tu, roku sliedams,
Līdz uzvarai to gribi vest.

Tik nemirstīga, stipra, droša
Ir Tava roka paceltā.
Redz visas tautas: uzvaroša
Ir gaita, kuru rāda tā.

BALSS, KAS MODINĀJA

«Cīņai» 50 gadu jubilejā

Kad tumsa apvāršņus un visu zemi
klāja,
Tad sauciens liesmojošais tautu
modināja:
— Cīņa!
Lai acis izberž tas, kas snaudis, —
Uz cīņu mostiet, darbaļaudis! —
Tā bija pamatšķiras balss, tik dedzīga un
īsta,
Ka juta pretinieks — tās spēks ir bīstams,
To slāpēt gribēja, bet liesma sīva
Kā zemdega bij nedzēšama, dzīva,
No tumsas izlauzās, zem sloga elpot
spēja.
«Cīņa»!
Tā latvju darba tautas ceļu
apspīdēja
Caur nebrīves un karu asinsbaismu
Ar revolūcijas un patiesības
gaismu,
Tai mazā lapiņā, ko slepeni pie krūtīm
Sev strādnieks glabāja, kad elpot bija grūti,
Un sargāja kā savu acuraugu,
Viņš juta partiju — vispatiesāko draugu,
Kas visās viņa smagās gaitās līdzi gāja,
Tam sirdi kveldēja un spēku modināja,
No kura jauna pasaule mums dzima.
Vārds ļeņiniskais skanēt
nenorima,

Un balss, kas modināja, lielu
skaņu guva,
Par brīvas tautas brīvo balsi kļuva.

MANAM SKOLOTĀJAM

Nopelniem bagātajam skolotājam
Indriķim Saulem-Sleinem

Viņš bija skolotājs. Šo vārdu cēlo
Ar pateicību izrunāt es vēlos.
Tik daudzas jaunas acis viņā raudzījās,
Ar saules laipnību viņš piestaroja tās
Un sava gaišā vārda cienīgs bija,
Jo zemes krāšņumu šīm acīm parādīja.
Viņš bija skolotājs reiz mazai meitenei
Tai pilsētā, ko apšalc nemierīga jūra.
Bij tēvs man miris, bērnība tik sūra,
Ka rūgta asara uz vaiga lās,
To pieminot. Bet pieskārās
Kā tēva roka manai brīnumaini:
Par pamatšķiru un par Raini
Viņš pirmo reizi pastāstīja man.
Un visu mūžu balss šī sirdī skan,
Kas sacīja: «Bērns, rakstiet dzejas!»
Un dažreiz šķita man — no viņa skaidrās sejas
Kāds atspulgs manā darbā spīd.
Viņš daudzus spēja lielā dzīvē ievadīt,
Ko Raiņa tauta tagad ieguvusi.
Pēc ilga darba mūža, gaišais, dusi.
Trauc ceļi mirdzošie pret brīviem apvāršņiem —
Tu jaunos bieži vadīji pa tiem,

Pa Padomjzemi bezgalīgi mīļo,
Kur jūras brāzmo, meži šalc un kalni zvīļo.
Sveiks, sirmais draugs! Tev simtiem roku māj:
Nav dzīves gaitai gala, skolotāj!

BĒRNI ZĪMĒ SAULI

Kāds brīdis būs miņā arvien:
Kā viešņa skolā es biju
Un bērnus tur ieraudzīju,
Kas mācījās pirmo dienu.
Gan meitenītes, gan zēni
Ar sīku un nedrošu roku
Tur vilka lielus lokus
Uz balta papīra lēni
Un tad tos ar stariem vija,
Bet apakšā parakstīja
Tie ciparu «viens».
Un Ļeņins
Pie sienas, puspiemiedzis plakstus,
Kluss vēroja pirmo rakstu,
Šīs rociņas, žirgtas un biklas,
Un lūpas, kas pirmoreiz skaita.
Šķiet, acis tam spulgoja miklas, —
Ikkatram bērnam uz sola
Bij priekšā saule šai brīdī
Un sirdij sacīja: spīdi!
Jo lielajā gaismas gaitā
Tos sauca padomju skola.
Nu, atminot rosmīgo saimi,
Sev gaismu no saulēm smeļu,
Kas apspīdēs drosmīgo laimi
Un tautas varoņu ceļu.

STĀSTS PAR GREIZO KUNGU

Brantu skolas laipnās telpas
Pilnas spirgtas dzīves elpas,
Gudru domu, gaišu vārdu,
Kaklautiņu spoži sārtu.
Bet reiz senās, tumšās dienās
Kungs ir mitis šajās sienās.
Bargs un briesmīgs ļaudis nīdis,
Bieži slepus rijā līdis,
Vērojis: kas mazāk kuls,
Lai tas moku solā gulst.
Vīriem skaudru nāvi lēmis,
Maziem bērniem tēvus ņēmis.
Reiz viņš rijas augšā gulst
Skatīties, kurš lēnāk kuls,
Kuru varēs pārmācīt.
Pēkšņi grūdiens: lejup krīt
Kungs un salmos vārtās melns.
Kūlēji sauc skaļi: — Velns! —
Sāk ar spriguļiem to sist,
Velti brēc viņš aizsmacis:
— Esmu kungs! Vai nepazīstat? —
Kūla spriguļi pa īstam
Darbaļaužu pērēju,
Tautas asins dzērēju.
Aizvilkās pusdzīvs toreiz
Kungs un vēlāk kļuva greizs.
Tā ar «greizais» nosaukts tika,
Greizu viņu kapā lika
Mežā, kur ne gailis dzied —
Tikai niknā odze lied.

Klāj nu kungus kapa smilts,
Nāk šai mājā jauna cilts.

Ausmas spožums klāj tai pieri.
Sveiki, Brantu pionieri!
Brīvu ļaužu bērni esat
Un ar lepnumu jūs nesat
Kaklautus, kur staro cēls
Tēvu tēvu asinskvēls.
Gaismas darbos augat brīvi,
Taisnu, skaidru darba dzīvi
Varēja jums tauta dot,
Greizos kungus padzenot.

SKURSTEŅSLAUCĪTĀJS

Jau bērnībā man viņi mēdza patikt —
Šie vīri vingrie, priecīgie un melnie,
Par kuriem ļaudis teic: ir laime viņus satikt, —
Tie cīņā iet pret sodrējiem un pelniem.
Un atkal ieraugu es apkvēpušo seju,
Kad, savu bērnudienu pēdas meklējot,
Pa dzimto pilsētu šai rītā eju.
Nāk, savu kuplo slotu vicinot,
Stalts skursteņslaucītājs un teiksmains smaida.
Tik acu baltumi un zobi dzirkst.
Viņš ātri soļus liek, jo viņu gaida
Kāds lāga dūmenis, kas mazliet sirgst
Un elpu nevelk piestriegušās krūtis.
Viņš jumta augstumos kā glābējs kāps
Un dūmeņnāsīs siltu dvašu pūtīs,
Vairs labā uguns degot nenoslāps.
Vīrs, garām ejot, manī raugās vēlīgs
Un brīdinādams paceļ melno delnu.
Es satrūkstos — vai tiešām viņš tik labi
Redz arī manā sirdī sīkus pelnus.

Jā, dažreiz atmiņas par izdzisušu kvēli
Un trausli sāpju kvēpi krūtīs sabirst.
Draugs skursteņslaucītāj, māj tava slota modri!
Es saprotu — šie pelni jāizmēž:
Sirdsdūmeņos lai iešalc dzīves vējš
Un dzejas liesma augšup ceļas spodra.
Ir ļaudīm taisnība: tu laimi nes!
Es tavu krietno darbu cienīt māku.
Kas kvēpus aizslauka no pasaules,
Tas viņu tiešām dara laimīgāku.

UKRAIŅU DARBA VARONE SNIEDZ VĀRPU JĀNIM SUDRABKALNAM

Tu atceries, dzejniek, to rītu,
Tik svinīgi spožu un jauku:
Mūs Nadja Košika veda
Uz savu slaveno lauku.

Mūs godinot, zelta zvaigzni
Pie krūtīm sev piesprauda viņa
Tai rītā un matus sev sedza
Ar sarkanu lakatiņu.

Mēs pirmoreiz izgājām stepē,
Un dīvaini aizrāva dvašu
Mums melnzemes skurbenā smarža
Un neredzēts debesu plašums.

Pie bezgala vārpu klaida,
Ko dzirdējām vējā zuzam,
Gaiščirtaina meitene stāja:
— Te zeļ mūsu kukurūza! —

Pār galvām diženas slējās
Mums zeltainas, graudpilnas vāles,
Kā brīnumu mežs, viņas audzēts,
Tās aizsedza stepes tāles.

Tad, nolaužot vārpu smagu
Un turot to brūnganā rokā,
Tā teica:
— Ja sirds kādreiz pagurst,
Lai atkal tai izslieties sokas
Kā manām vārpām, ko neliec
Ne sausums, ne tveice, ne vēji!
Tad pieminiet Ukrainas ļaudis,
Kas vārpu šo izaudzēja.

Tik staltu, lepnu un stingru
To lūdzu uz Latviju aiznest. —
Tā runāja Nadja. Tai acis
Bij skaidras un drosmīgas zvaigznes.

Kā varones šķēps man šķita
Tai rokā šī vārpa augstā,
Ko gaišā lepnumā lika
Tā, Tautas dzejniek, Tev plaukstā.

Kad pietvīcis viņas priekšā
Tu dziļi nolieci galvu,
Mēs jutām: sniedz Ukrainas zeme
Mums mūžīgas draudzības balvu.

JĀNIM SUDRABKALNAM

17. V 54.

Kur esi, mana pilsēta? —
Reiz sauci nemierpilns Tu, redzot dzīves postu,
Un Tavu sapņu Armāda sev neatrada ostu.

No vecās pasaules prom traucās tā
Caur pārvērtību vētrām neparastām,
Līdz atmirdzēja jaunas dzīves krastā

Tev pilsēta ar zvaigžņu rubīniem.
Un Tavas acis zemi ieraudzīja,
Kur cilvēki viens otram brāļi bija.

Sirds nejutās vairs vientuļa pie tiem,
Kā cīrulis tā cēlās pilna dziesmām
Un sauca karotājus cauri nāves liesmām,

Lai ataust taisnības un miera laiks,
Un Kolonnzālē, skanot tūkstoš stīgām,
Tev vērās cilvēcības vara bezgalīgā.

Tik gaišs un spēcīgs kļuva tad Tavs vaigs!
Jā, Klodijas zeltmatu zaigums
Un mīlestības nebeidzamais maigums,

Un domas dziļākās, ko izdomāt
Zem tumsā kvēlojošās spuldzes spēji,
Kad šūpoja to nemierīgie vēji,

Kas neļauj sastingumam dzīvi klāt, —
Viss darba tautas dvēselē rod vietu,
Lai Tu ar viņu nemirstībā ietu.

Tu ieraudzīji savu pilsētu,
Un Tava tēvuzeme cita kļuva,
No Tevis tauta ceļamaizi guva,
Un tautas mīlestību, dzejniek, guvi Tu.

«PŪT, VĒJIŅI!»
DŅEPRAS KRASTĀ

Ieraugu es latvju Raini,
Vaigs tam greznu rakstu lokā
Mirdz uz priekškara, ko šuva
Ukrainietes liegām rokām.
Viņa vārdi brīnumaini,
Teikti citas tautas mēlē,
Nedzirdētu skaņu guva.
Jaunā, spēka pilnā kvēlē
Ukrainā tos skanam dzirdu, —
Tie, kas Dņepras krastā auga,
Sajūt lepnā daugavieša
Nevaldāmo, drosmo sirdi,
Skaidro mīlu, kura iešalc
Sērdienītes dzidrās krūtīs.
Redzu: valgām acīm raugās
Ukraiņu un krievu ļaudis.
Krievzeme,
caur tevi dodas
Pie Ševčenko tautas Rainis,
Lielās brāļu mīlas sūtīts,
Ko jau agrā ausmā jautis.
Un Ševčenko brīvās dziesmas
Trauc uz dzimto zemi manu —
Vētras spārnu nestas liesmas,
Un tās Raiņa tauta godās
Tā kā pati savas dainas.
Kādu plašumu es skatu!
Pūt, vējiņi! Kas lai attur
Tavu brīvo šalkošanu
Kremļa zvaigžņu augstumos,
Visu zemju tālumos!

RAIŅA NĀVES DIENĀ

Būs mūžam atmiņā tas rīts un bargā vēsts,
Pār mani māte liecās klusi
Un teica:
— Celies, meit! Mums priede nolūzusi
Visaugstākā. Ir miris Rainis. —

Rīts apdzisis, kā tumša spārna dzēsts,
Un nāves klusums vērās neizmainīgs,
Kur viņa balsij bija jāpazūd.
Sirds smagi nodunēja:
— Nevar būt! —
Bez vārda stāvēja man blakus māte,
Tai cieši sakļautas bij rokas sastrādātās.
Šķiet, tālē raudzījās tā vērīga.
Vai jaunību tur meklēja tās skats
Un lakstīgalu, kas dzied sērīga
Pie loga meitenei, kam dūmos dzīve drūp?
Vai uguns blāzmu meta Piektais gads
Un diena pastarā, kad dusmās zeme kūp?
Vai mūža ilgas sauca: — Saulei jāuzaust,
Kas staru pātagām nāk tumsu šaust! —

No acīm izlauzās tai neparasta liesma,
Jo viņas mūžs — tā bija Raiņa dziesma.
Šai brīdī strādniece man blakus bija,
Kas lielu cīņu ceļu pārskatīja,
Man vēsti atnesot, kad brīves dzejnieks mira,
Kam gods bij tavam kareivim būt,
pamatšķira.
Un pēkšņi modās jūta viena,
Kur visām sāpēm bija jāpazūd, —
Sirds spēkā nodunēja:
— Nevar būt!

Nav atnākusi Raiņa nāves diena!
Jo priedes augstākās, kas vētrā lūst,
No dzelmes augšup nirst un kuģi kļūst
Un aizsniegt spēj vistālo rīta tāli.
— — — — — — — — — — — — —
Ir Raiņa kaps — ar puķēm un ar zāli,
Zem viņa priedēm arī māte dus,
Kur šalcot slej tās zarus varenus.
Bet dzīvā dzirksts tiek tālāk nesta,
No Raiņa uguns dvēselē mums mesta.
Ir viņa liktens:
nemirt, nezust, neaiziet,
Bet spīdēt vēl aiz saules, kura riet,
Un tautu tautās dzīvot iet.

Tam nāves dienas nebija un nava,
Šī diena aust kā viņa dzīves slava.

ZIEMAS DIENA ĻEŅINGRADĀ

Miglā sarmaini zilā
Oranža saule slīd.
Debesu dūmakā dziļā
Kupoli gaisdami spīd.

Saulē es ieskatos tieši,
Miglā tā neizgaist.
Vara jātnieka pieši,
Mūžībā auļojot, kaist.

Cara Pētera sprogas,
Puteņos griezdamās, dzirkst,
Zem viņa paceltās rokas
Debešos ieslejas zirgs.

Pāri Ņevai, kur ledus
Vizmaini nemierīgs stingst,
Akmens acīm, kas nedus,
Noraugās Tēbu sfinkss.

Padomju tautas sargāts,
Pilsētas diženums
Vēstures valodā bargā
Vienmēr runā ar mums.

Pašķiras miglāji zili,
Bezgala tālumi blāv:
Cietokšņi, celtnes un pilis
Neuzvarami stāv.

RĪGAS ROZES MASKAVAI

Rožu elpas pilna Rīga,
Tā no visiem dārziem plūst.
Pēkšņi trauksmē pārgalvīgā
Mūsu rozes spārnus gūst.

Kā lai tikai Rīgā nozied?
Paceldamās pāri tai,
Lidmašīnā skaistās rozes
Lidot grib līdz Maskavai.

Atceros: ar acīm spožām
Vēros Kremļa debesīs,
Kā ar straumēm blāzmojošām
Uguns ziedi lejup līst.

Tūkstošgalvains brāzmo laukums,
Veļas lielgabalu dārds.
Un kā ugunsrožu plaukums
Lūpās liesmo Rīgas vārds.

Rīgas rozes! Tik caur tevi,
Maskava, tās atguvām.
Tautas dārzos, ko mums devi,
Laiku laikos ziedēt tām.

Steidziet, rozes! Gaismas dienu
Atver brīvais debessjums.
Lai uz Maskavu arvienu
Traucas jūsu lidojums!

Skaŗiet vaigu, rozes dzīvās,
Krievu mātei, kuras dēls
Krita, lai kļūst Rīga brīva,
Viņai mūsu paldies kvēls.

Ieglaudieties skarbā plaukstā
Strādniekam, kas teica mums:
— Mīļie biedri, galvu augstāk!
Būs vēl Rīgu redzēt jums. —

Uzliesmojiet, rozes zvīļās,
Krievu zemes dzejniekam,
Kura dvēsele mums mīļa,
Rīgas vārdu šalciet tam!

Un, ja Kremļa staltās telpās
Nolieksies pār jums varbūt
Tie, kas grib, lai katrā elpā
Jūsu gaišo dvesmu jūt,

Tie, kas atdod dzīvi savu,
Lai mums mūžos dzīve zied, —
Tautas vadoņiem jūs slavu,
Rīgas rozes, aiznesiet.

ZEM OKTOBRA KAROGA

Teic šodien dēliem tēvi sirmie:
— Kad partija mūs cīņā sauca,
Tad komunisti gāja pirmie.
Mēs spējām tumsas varu lauzt,
Lai tautām jauna diena aust. —
Un dēli stingri soļot traucas
Zem karoga, kas, vētrās nests,
Nu darbaļaužu rokās staro
Kā gaisma visai pasaulei.
Sveiks, taisnības un spēka karogs,
Kur nemirstīgas domas blāzmo,
Vai druvas šalc, vai straumes brāzmo,
Vai tauta milzu celtnes slej!
Tie vārdi, ko teic tēvi sirmie,
No jaunām lūpām spirgti plūst:
— Ir komunisti visur pirmie,
Un partija, kas vada mūs,
Spēj visur tumsas varu lauzt,
Lai miers un laime tautām aust.

JAUNIEM DZEJNIEKIEM

Tik bieži atceros es jūsu sejas —
Straujš sārtums iekvēlo un dziest uz tām,
Kad sakāt: — Tās ir manas pirmās dzejas,
Varbūt nav vērts? — un rokām neveiklām
Man lapas sniedzat vārsmām klātas.
Es redzu: ir šīs rokas sastrādātas,
Un darba blūze jūsu jaunām krūtīm
Uz vienu brīdi šaura kļūst,
Jums elpot liekas tā kā mazliet grūti.

— Vai esmu dzejnieks? — šaubāties vēl jūs.
Es arī pati jūtos samulsusi,
Kad dzejas paņemu un lasu klusi.

Ja jūsu pirmās vārsmās grumbuļainās
Dzimst vārdu spožums modrs, dzīvs un īsts,
Man pēkšņi nodreb sirds. Šķiet, kaut kas mainās,
Nāk kaut kas liels, kas visiem jāpazīst.
Tik dziļš un lepns ir šai brīdī prieks:
Tev, tauta, jauns ir modies dziesminieks.

Šis strādnieks iesirmais, kam vārdos uguns dvašu
Ir velmes devušas un biedru dvēseles,
Un jaunais mežzinis, kam pantā putna ašums,
Kas mežu spirgtās šalkās sevi nes,
Un aku urbējs, kuram vārsmas straujas
No dzīlēm it kā strūklas augšup raujas,
Ar acīm spīvām students komjaunietis,
Kas palu straumēm licis tāles rast, —
Tie ceļi, kas ir kādreiz pašas ieti,
Caur jaunām sirdīm jauni atveras.

— Vai tiešām vērts? — es lasu jūsu acīs.
Ir, draugi, vērts! To daudzi jums vēl sacīs.
Šīs dzirkstis iedegdamās kļūs reiz liesmas —
Jā, darba tautas bērni, dzejojiet!
Lai pasaule dzird komunisma dziesmas,
Tai palīdziet uz jauniem mūžiem iet!

NO GRĀMATAS «MĪLESTĪBA»

Ak, sirds,
tev pašai sevi jāsastop.

Rainis

MIRUŠAJAM DZEJNIEKAM

Erikam Ādamsonam

Tev klusi un viegli soļi bija,
Tik nedzirdami vien gaisma iet.
Neko tu no citiem sev neprasīji,
Tu biji laimīgs, ka narcise zied.

Kā bite, kas agri izlido sanot,
Tu vārdus krāšņākos meklēji naigs.
Tiem savā dvēselē mirdzot un skanot,
Tu dzīvības skaistumu slavēji maigs.

To dzirdēja cilvēks. Tu nosauci vārdā,
Ko slepeni sevī glabāja gars,
Un, tumsu ar savu dzidrumu skardams,
Tu gāji tai cauri kā nelaužams stars.

PRIEKS

Vēl bērnības spožums tev plakstienos
Un lūpās tev zēna smiekli,
Un tavi mati, kad pieskaros,
Ir nevainīgi un viegli.

Un, ja es spētu tuva tev kļūt,
Es atrastu dziļāko prieku,
Ko tava un mana dvēsele jūt
Caur nomodu, sapni un miegu.

DĀVANAS

Šī ūdens lilija no aukstas dzelmes
Ap manu kaklu vēsām skavām vijās,
Un mežaroze, pilna līksmas svelmes, —
Tā manos matos iedzirkstījās.

Šī asinszāle lika sadzīt
Pat sirds visslēptākajām vainām.
Un rokā laipni iedzēla mazs dadzīts,
Bet vītolzars ar lapām sudrabainām

Man gaismu atnesa no vizmojoša koka,
Kas pāri tavai galvai liecās.
To visu tava smalkā roka
Man netverama pasniegt tiecās.

No zemes krāšņuma es biju apstarota,
Šīs dāvanas tu klusēdams man devi.
Bet vairāk kā par tām, kas tika dotas,
Sirds pateicas par to, ko neatdevi.

NEGAISS

Zied brāzmaini rozes. Viļņojas zāle,
Un svelmaini vēji klusumā veļas,
Kur zilajā kvēlē apvāršņi kaist.

Ar pērkona dunām piepildās tāle,
Un tumši debeši rūkdami šķeļas,
Es apžilbstu liesmā, kas augstumos gaist.

Un rožu uguns apkārt man plīvo,
Kūp versmīgas smaržas kā dzīvības alkme,
Kad zibeņu šautras caur viesuļiem san.

Es gaistu. Es paceļos vēlreiz dzīvot,
Caur rožu liesmām un negaisa šalkmi
Kā tumša laime deg izmisums mans.

VELDZĒTĀJS

Man mierīgs ozols zaļām lapām māj
Un egle tumšas skujas pāri klāj
Un dziļi šalc — un šalc par tevi.
Tik mierīgs tu, tik neatmodināts
Kā koki šie, kam miegs ir pāri klāts,
Kas zaļo spēcīgi, bet nezin sevi.
Tie sulas mūžīgas no zemes dzer,
Kas stumbros briest un tūkstoš lapu ver,
Lai izplešas un augšup tiecas zari.
Bet sāpes svešas viņu dzīvībai,
Tāds laimes klusums vēsmo apkārt tai
Kā tev, kas klusēdams man labu dari.
Tik dziļi dvēsele te elpot var,

Zars nevainīgais mani neaizskar,
Bet gaismā slejas, ēnu pāri klādams.
To nejauzdams, kas viņa veldzes tvīkst,
Mežs pāri šalc man vēss un vienaldzīgs.
Kā tu, kā tu — tas veldzē nezināms.

NEATRODAMS VĀRDS

Man neteiksi nekad — par to tev pateicos —
Tu vārdus dedzīgus ar vieglu prātu,
Lai veltīgs saldums mani reibinātu.
Nekad tu, skarbais, neteiksi man tos.

Kaut gan ik dienas mani atceries
Tāpat kā tevi es — ar kādu klusu jausmu,
It kā es ieraudzītu tālu ausmu
Pirms saules, kurai nebūs pacelties.

Šai ausmā paliec tu, gaiščirtainais,
Mums ceļa nav, kas kopā ved uz rietu.
Vai laimei mānīgai lai dotu sirdī vietu?
Es paņemšu tik to, kas neizgaist.

Par tavu skaidrību tev pateicos.
Šī uguns neiedegsies stundai vienai.
Ne daudzām stundām, īsai dienai —
Tai kaut kas neizbeidzams savu elpu dos.

Tev pateicos par to, kas paliek neaizskarts,
Par tavu acu atturīgo dzīli,
Par tālo tuvību, ko nesaukšu par mīlu,
Jo tai ir cits — vēl neatrodams vārds.

RAIŅA ATBILDES

Kad sirdi spieda
Sāpju smagums skarbs,
— Kas palīdz? — vaicāju.
Tu teici: — Darbs. —
Vismīļākais, vistuvākais kad vīla,
— Kas paliek? — vaicāju.
Tu teici: — Mīla. —
Kad biju piekususi tālāk doties,
— Ko darīt? — vaicāju.
Tu teici: — Atjaunoties. —
Gars diženais, par vājo neizbrīnies.
— Vai spēšu? — vaicāju.
Tu teici: — Cīnies.

NEAIZMIRSTAMĀ DIENA

Es sagaidīšu daudzas dienas
Un zinu — laimīgs vaigs būs tām,
Bet neaizmirsīšu šo vienu
Starp bijušām un nākošām.

Daudz rītu atvērs gaismas skavas,
Un ezeros būs ūdens spožs,
Bet tikai vienreiz tāles savas
Tā vēra Gaiziņš vizmojošs.

Gan meži šalks un bērzu žūžām
Būs gaišs un mīlīgs skanējums,
Bet neapklusīs vairs nemūžam
Tie bērzi, kas šeit šalca mums.

Daudz straumju plūdīs saules zaigā —
Gar viņu krastiem ļaudis ies,
Un mīlestībā dziļā, maigā
Tiem daudzreiz lūpas satiksies.

Pie ezera bij tāda diena,
Kas uzausa, bet nenoriet.
Es neesmu šai gaismā viena —
Kāds viegliem soļiem blakus iet.

Un, ja viņš aizietu tik tāli,
Ka tikai atmiņa būs tas,
Tad lai kā mīļoto un brāli
Man dvēsele to atceras.

PACEL MANI

Saldā elpa, siltās rokas,
Tavas acis, kas grimst manās, —
Izdzēš vienatnības mokas
Bezgalīga sakļaušanās.

Pacel mani, pacel sevi,
Mosties — dari mani dzīvu,
Lai es saplūstu ar tevi,
Skaidru, laimīgu un brīvu.

ATMODA

Drīz tevi mīla cels no tevis paša,
Kur sevi apraki un noguldīji,
Un tīru gaisu elpos tava dvaša,
Tu atcerēsies, kas reiz biji.

Dzejoļu krājuma «Mīlestība» vāks
Mākslinieks O. Ābelīte

Zem putekļiem un vienaldzības plēnēm,
Un pieradumu sausā sloga
Tu kļūsi spožs, bez nevarības ēnām
Un atvērsi pret sauli savu logu.

Pret sauli mūžīgo, lai iespīdētu
Tā tavā būtnē, kas ir manai rada.
Lai atmodies tu mani aptvert spētu
Ar spēku neveicamu, kas mūs vada.

MĀKONIS

Mirdz ezers,
Kliedz meža pīles,
Pirmie rudens tīmekļi slīd.
Kā miglainu ūdeņu dzīles
Tavas acis pusapslēptas spīd.

Es liecos pret tavu vaigu,
Es tiecos tās saskatīt.
Pār acu un ezeru zaigu
Kāda dīvaina ēna krīt.

Šķiet, mākonis, pāri iedams,
Tev aizsedza plakstienus
Un, sudraba lāses liedams,
Izzuda tālumos kluss.

DIVKOSĪBA

Ir sirdij tuvākais — tai reizē tālākais,
Ko iegūsti — tas tūlīt gaist,
Ko atmest gribi — seko tev pa pēdām,

Un tavi prieki pārvēršas par bēdām,
Bet tavās bēdās bieži slēpjas prieks,
Kas teicās mīlam tevi — ir tavs ienaidnieks,
Un tas, kas ienīst, atnes tev tik labu, —
Kā izprast, mīla, tavu divkosīgo dabu?

BAILES

Kāpēc gan mani bailes moka?
Es nezinu — vai teiksi tu,
Kāpēc man sāp, kad tavas rokas
Un tavu seju uzskatu.

Es jūtu tālumu tik ļoti,
Kas dažreiz šķir vistuvāko.
Vai mēs viens otram esam doti,
Lai nepaturētu neko?

Jeb tās ir tikai senās vainas,
Kas neļauj veselai man kļūt?
Jā, kas ir vājš, kas viļ un mainās, —
Kā varētu tas tuvs man būt!

VAI MALDINU SEVI?

Vai maldinu sevi?
Ir vārīgs mans prieks.
Kā bruņas ap tevi
Kļāvies miegs.

Lai dvēsele vāra
Bez briesmām dus.

Tai gurdenums skāra
Plakstienus.

Bet varbūt, kas nomākts,
Tā snaudā grimst,
Bez jūtām, bez domām
Dzīvot rimst?

Bez cīņas pagurst,
Jo miers ir truls.
Kā svina smagums
Tevī gulst.

Es gribētu tevi
Tik brīvu just,
Ka, atdodams sevi,
Tu spētu zust.

Lai spēcīgs tavs nomods
Un viegls tavs miegs.
Pilns jūtām un domām
Esi, mans prieks.

ŠAUBAS

Ikkatru mirkli plūstot
Viss citu veidu gūst.
Te tuva, te sveša tev kļūstot,
Man būtne slejas un lūst.

Es bailēs sev acis sedzu,
Kāds ir tavs īstais vaigs?
Es tevi vēl nesaredzu —
Tu esi tik labs un baigs.

Vai man ir jāpārmainās,
Lai nepārsteidzos es?
Šīs sāpes brīnumainās
Ir tomēr jāpanes.

APSE

Par apsi tevi vajadzētu saukt,
Mans trauslais draugs,
Kas pilna vizmojošām trīsām.
Ar laimes un ar baiļu šalkmēm īsām
Pār tevi netveramas vēsmas iet.
Tik sudrabpelēka pār tevi gaisma zied —
Tā mainīdamās dzimst un mirst ik brīdi,
Kad drebot atveries un aizsegdamies spīdi.

TIK BRĪVAIS

Ļauj otram brīvību,
Ļauj tam bez tevis būt,
Lai savu dzīvību
Viņš atšķirts jūt.

Un savu prieku rod,
Ko nepazīsti tu,
Un tev to neatdod,
Lai viens to baudītu.

Lai brīvi iet viņš viens
Un varbūt arī zūd.
Tik brīvais — cits neviens —
Var tava laime būt.

VIENA DZĪVĪBA

Es brīžiem pēkšņi ieelpoju tevi,
Un tavas būtnes smaržīgums
Tad viegli lidinās starp mums
Un viņu sajūtu ap sevi.

Ar tevi neredzami kopā esmu
Un saplūstu tad vienā dzīvībā,
Ar tevi atdusos es saldā brīvībā
Un elpoju tik brīnumainu dvesmu.

Pat tuvums tavs no tevis mani šķirtu,
Man tevi ir bez tevis jāatrod.
Ja tā tu savu būtību man dod,
Tad arī mirdama es nenomirtu,

Bet tik ar tevi gaišā snaudā zustu.
Tāds vieglums plūst no tevis, dīvainais,
Ka smagums mans bez miņas gaist,
Lai tavu maigumu es nebeidzami justu.

EGLE

Mežs šalkoja ar tumšām žūžām,
Es galvu piekļāvu pie tavām krūtīm.
Bet egle teica, nopūzdamās grūti:
— Vai paliks tā? — Es atbildēju:
— Mūžam. —

Zem viņas zaru tumšām žūžām
Es dziļi ieskatījos tavās acīs:

Vai tās man kādreiz patiesību sacīs?
Tu novērsies. Un egle šalkoja:
— Nemūžam. —

Tad cauri meža tumšām žūžām
Mēs tālāk klusēdami gājām,
Pie egles šīs nekad vairs neapstājām, —
Bet viņas šalku atcerēšos mūžam.

GAISTOŠĀS AINAS

Mākoņi ceļas un nogrimst,
Saule iet savu ceļu;
Meži šalko un norimst,
Acis pret tālumiem ceļu.

Vaigs, ko jutu sev tuvu,
Pieliecas, neskar un zūd.
Dīvainā laime, ko guvu,
Nevar man mūžīga būt.

Visā, kas dzīvo un mainās,
Vienmēr tu esi tā pati:
Tūkstoš gaistošās ainās,
Mīla, sevi tu skati.

PUĶE

Ej liesmās atpakaļ tu, puķe sakaltusi,
Reiz kaisli balta, valgmes pietūkusi,
Tu trīsēdama dusēji man plaukstā
Zem viņa skata mierīgā un aukstā.

Kad gribēju pār tevi pirkstus cieti slēgt,
Viņš pēkšņi manu roku savā tvēra,
Vairs negribēdams vairīties un bēgt,
Tad ziedā iegremdēja muti kaistošo.
Caur tevi alkaini viņš mani dzēra.
Ej liesmās atpakaļ tu, puķe gaistošā,
Un vairāk necelies, un pelnos dusi.
Viņš mani izdzēra. Es esmu norimusi.

TIMURA KAPENES

Timura valdnieka slavu
Atspulgo kapenes.
Rakstu tur vārdu tavu
Savējam blakus es.
Akmenī senā un zvīļā
Paliek mans dziestošais raksts.
Vārdu, kas sirdij vismīļāks,
Redzēs tik kapeņu nakts.
Vārdu, ko pasaulē dzīvā —
Manī tu izdzēsi pats.
Mirušo klusumā brīvā
Mierīgi lasa mans skats.
Visam, kam nomirt ļāvi,
Vietu atradu es.
Celtas pār mīlu un nāvi
Timura kapenes.

TAM, KAS SMĒJĀS

Es klausījos, kā smējies tu
Par sievieti un mīlestību,
Kas diviem rada vienu gribu,
Lai viņi kopā saplūstu.

Man liekas, tev reiz māte bija
Un tēvs. Viens otru mīlējot,
Tie spēja dzīvību tev dot.

Caur viņu mīlu ieraudzīja
Tev acis pasauli, mans draugs,
No mīlas nāca būtne tava. —
Kam mīlas trūkst, nekā tam nava.

Tas pliens, no kura neuzplauks
Ne darbs, ne laime, dzīve jauna. —
Jā, sieviete bij māte tev.

Tik daudz tu laupi man un sev,
Kad runā mēle tava ļaunā.
Tā vienā mirklī sapratu,
Ka svešiniece tev es esmu.

Ja tikai mīlestības dvesmu
Vien brīdi būtu jutis tu,
Tev pateicīga būtu sirds
Pat tad, ja izlikdamies smējies.
Tu būtu sevī nokaunējies,
Ka man tas bija jāsadzird.

CIK VIEGLI KĻŪST

Cik viegli kļūst, kad neīstais ir zaudēts, —
Tavs vienatnības stiprums
tad ir neapdraudēts.
Lai priecājas, kas glabā laimi savu,

Bez žēlām nelaimē met dzīvi tavu.
Par sevi vien — lai dreb, lai baiļojas.
Tu arī drebēji, bet redzi: it nekas
Nav nepieciešams, ja tas nebij īsts, —
Ir labi gļēvuļus un viņu laimi nīst.

TO NEMĪLI

To nemīli, kas visiem padodas,
Kam pašam sava spēka nava.
Gan te, gan tur arvienu šaudās tas,
Ko tādā būtnē meklē būtne tava?
To pārāk viegli cita roka ņems,
Neviena laime viņam nebūs ilga.
Viņš vienu mirkli cēls, bet otru atkal zems
Un katrā vējā dreb kā sīka smilga.
Ja būsi maiga — tevi nicinās,
Ja būsi skarba — pazemīgs viņš liksies,
Bet gaismu tavā sirdī neatstās,
Un īsti dvēseles nekad jums nesatiksies.

*

Par savu mīļo nesauc to,
Kas, redzot tavu galvu noliekto,
Ne mirkli neiespēj ar tevi bēdās būt,
Bet grib no tevis tikai prieku gūt.
Šī mīla neganta un auksta top,
Ja savu labumu tā tevī nesastop;
Un viena asara, kas tavās skropstās trīs,
Kā palu straume viņu projām dzīs.

AIZMESTA SIRDS

Vai esi nieka grasis,
Kas rupja plaukstā krīt?
— Cik vērta tu? — es prasu.
Ļauj tevi saskatīt.

Vai tevi projām meta
Tāpēc, ka svars tavs mazs?
Vai monēta tu reta,
Kam pazinējs nav rasts?

Ja esi krūtīs nesta
Tik viegla, niecīga,
No saujas saujā mesta,
Tu būtu priecīga.

Bet katru brīdi jūtu,
Ka tevī smagums krāts —
Kāds neaizskarams grūtums
Ap tevi kaldināts.

Sirds, daudzkārt zemē sviesta,
Tavs skaudrais spīdums dzeļ.
Ja tas ir neizdziestams,
Man tevi jāpaceļ.

RAKSTOT PIE SPULDZES

Spuldzes gaisma pār papīra lapu staro —
Rakstu. Pa atvērto logu ielido baros
Naksnīgi tauriņi apmātās spožuma alkās.
Klausos viendieņu spārnu trauslajās šalkās.

Karstajā stiklā tie reibdami sitas,
Atkrīt un mirst,
bet citi šurp lido bez mitas:
Cietsirde spuldze tiem saule šķiet,
Nebeidz pret mānīgo gaismu tie skriet.
Pieceļos. Logu aizvērt es eju,
Galvu noliecu atkal pār dzeju —
Kluss guļ tauriņš uz lapas.
Bet klusa nav telpa,
Piešalc pēkšņi to dvēseles trauksmainā elpa:
— Lidot pret gaismu un nepazust,
Tikai sauli par sauli just.

LAIME

Man nenovēliet laimi vieglu,
Mums tādas laimes nevajag.
Ne pieticības dīko smieklu —
Man vēliet laimi, kas ir smaga.

Ko tukšās sirdis nepanestu,
Ko vienaldzīgās nesajustu,
Kas dzedras domas liesmās mestu,
No rokām nevarīgām zustu.

Šī laime neredz tikai sevi
Un neiesnaužas savrup kaktā —
Tā dod tik daudz, cik citiem devi,
Kā veseris dimd dzīves laktā.

Šī laime patiesā un skarbā
Gan gļēvajiem mēdz paiet garām,
To grūtās cīņās, mūža darbā
Un arī sāpēs atrast varam.

Sev vieglu laimi nevēlēsim
Ne gados nākamos, ne tagad,
Bet jaunas sirdis iegūt spēsim
Ar laimi, kura liekas smaga.

MĪLESTĪBAI

Es neliegšos. Sirds ļoti sāpējusi
Man tevis dēļ. Tik noskumusi biju,
Kad slepus aizgāji uz citu pusi,
Es mīļā acīs melus ieraudzīju.
Bet sev ar rokām acis neaizsedzu
Un skatījos, lai patiesību redzu.

Ko salmu liesma — viena mirkļa guvums —
Var atņemt dziestot svārstīga un sīka?
Tu esi mūža gaisma, nebeidzamais tuvums,
Kas savā maigumā ir nemainīga
Un divus cilvēkus par vienu būtni dara.
Tā atklājas man tava dzīvā vara.

Jā, mīlestība liesmainā un labā,
Es neticu, ka tu man pazust spētu,
To uguns skaidrību, ko mūsu dzīve glabā,
Es arī tavās kvēlēs saredzētu. —
No meliem novēršos, lai patiesa tu spīdi,
Ap mani pasaulē tu esi katru brīdi.

ES ESMU SIEVIETE

Es gribu, lai arvienu
Man tavas acis spīd.
Es gribu katru dienu
Tur ausmu saskatīt.

Es gribu savas rokas
Ap taviem pleciem kļaut,
Zem ziedu pilna koka,
Zem zvaigznēm tevi skaut.

Es gribu, lai top būtne,
Kas būtu tu un es,
Lai dzīvību kā sūtne
Tā mūžos tālāk nes.

Lai viņa dzīvot spētu
Zem miera saules tās,
To dienu saredzētu,
Ko nakts vairs neaizklās.

Es negribu tik tevī
Un savā laimē grimt,
Bet visā, ko man devi,
Es gribu jauna dzimt:

Caur apskāvienu ciešu,
Caur tavu skūpstu just —
Ar tevi kopā iešu
Nu mīlēt cilvēkus.

Un aptvert visu dzīvi,
Tai visu spēku dot,
Tik mīlu, gaismu, brīvi
No sevis izstarot.

KĀDAI, KAS MĪL

Viņš, tevi uzrunādams, saka: — Mīļā! —
Šis vārds ir dziļš.
Bet ieklausies vēl dziļāk —
Vai dzirdi viņa sirdi tavai sakām:
— Mans draugs un biedri! —
kad jūs ejat blakām?
Vai teiktu viņš:
— Ne tikai jaunību un prieku
Es tevī mīlu. Arī tavu matu sniegu
Un grumbu vijumu uz tava vaiga
Es mīlēšu ar pateicību maigu
Un tavu skatu mūsu bērnu acīs. —
Varbūt viņš to tik skaisti nepasacīs,
Bet klusēdami sajutīsiet abi,
Ka tāda jūsu mīla. Tad būs labi.

VAKARA SAULEI

Es mīlu tevi, vakara saule,
Kas nokāp līdz apvārsnim lēna
Un kļūsti tik liela un rēna,
Ka tevi es uzlūkot varu.

Tev raugos vaigā, vakara saule, —
Kā zvēroja skatiens tavs dienā!
Nu silti tas dvēselē ienāk
Un plaksti man pilni ir staru.

Tu maigā, dižā vakara saule,
Tu, pasaules acs, man taujā:
— Kāds gājums bij,
dvēsele straujā? —
Bet manī viss staro un klusē.

Tu stiprā, mierīgā vakara saule,
Var dusēt mans spēks
un mans vājums.
Tu zini — būs jāatsāk gājums.
Es gaidīšu rīta pusē.

NO GRĀMATAS «MIRKĻU MŪŽĪBA»

TOTA DZIESMA

Eduardam Smiļģim

Caur gadu gadiem,
Caur dienu dienām,
Caur nakšu naktīm,
Caur nebrīves sienām
Tās skaņas atdim.
Klausās dvēsele
Tota dziesmu:

— Spēlēju, dancoju visu savu mūžu,
Neiet, neiet man spēlīte pušu! —

Ar spīdekļu saktīm,
Ar dardedžu liesmām
Nāk Lelde — nāk Daile,
Pie krūtīm man kļaujas.

Pilns uguņu gailes
To satveru skaujās.

Man melni mati
Kā krauklim spīgo,
Met zibeņus skati, —
Zeltcirtainā pati
Liek kokli stīgot.
Caur gadu gadiem,
Caur nakšu naktīm,
Caur dienu dienām
Tās roka man māja,

Es spēlēdams gāju
Un neapstāju,
Un nemanīju,
Kā sudrabots kļuvu.
Arvien viņa bija
Tik tuvu, tik tuvu —
Tā brīvā Daile,
Kas jaunu dara,
Tā cilvēces sapņu
Vislielākā vara.
Pilns uguņu gailes
Es viņu guvu.

Nu jauno audzi
Ar rokām viju:
Ir daudzi, ir daudzi,
Ko atvadīju
Uz savu saimi,
Uz Dailes laimi.
Dedz, tautas dvēsele,
Dedz manī liesmu,

Mīli un atceries
Tota dziesmu:
— Spēlēju, dancoju visu savu mūžu,
Neies, neies man spēlīte pušu!

1961

AIZKRAUKLES SPĪGANA

Pie Aizkraukles straume dūc līgana
Kā tumša un vijīga spīgana.

Zem sava sudraba vītola
Mērc ūdenī matus Spīdola.
Pār dzelmju dzelmēm tie stīgojas,
No viļņu atspulgiem spīgojas.
Pie Aizkraukles, Daugavas malā,
Pār ūdeņu verdošām čalām
Ar straumes un veseru dunu skan balss:
— Šeit vienmēr būs Spīdolas valsts!
Vislielāko daili jūs redzēsiet,
Tās spožumu dvēselēs nedzēsiet!

Ar uguni, nakti es biedēšu,
Šais krastos es mūžīgi ziedēšu,
Jo grib to strādnieku vara.
Tai savīšu staru pie stara
Un tumsu līdz galam nīdēšu,
Es spīdēšu, spīdēšu, spīdēšu! . . . —

Zem sava sudraba vītola
Mērc Daugavā matus Spīdola.

1962

CIK LABI

Cik labi, Ļeņin, ka tu dzimis
Šai mēnesī, kad sulas briest,
Aug palu ūdens nenorimis,
Un pirmais zieds grib atvērties.
Kad cauri sniegputeņu auriem
Skan laimes pilnā dzērvju balss,
Vējš pavēsta ar spalgām taurēm:
— Brūk, brūk jau saltā Ziemas valsts! —
Cik labi, Ļeņin, ka mēs varam
Šai laikā tevi tuvāk just,
Jo tavam brāzmojošam garam
Nekad no zemes nenozust.

Bet tomēr šajās aprīļdienās
Vēl skaidrāk acis tevi redz:
Cērt saule plaisas ledus sienās,
Un pali aiznes to, kas vecs,
Un arī to, kas sen nav dzīvais,
Bet dzīvi spiež, ņem elpu ciet.

Tev pasaulē bij jānāk, brīvais,
Un tieši tad, kad ledus iet.

1963

SAULE

Šodien manī dziedāja maija saule:
— Es esmu Raiņa saule,
Tā, kas ar siltām rokām
Visas zemes sāpju bērnus apņem,

Tā, kas nāk ar sarkanu ausmu
Un pa sarkaniem rietiem nokāpj,
Lai ātkal celtos ar jaunām ausmām.
Es esmu saule, kas pilna
Karstām laimes jausmām
Arī tad, kad aicinu cīņā, —
es lieku cilvēkiem mīlēt un dzīvot
Un koku zaļajiem karogiem līdzās
Cīņas purpuram plīvot.
Jo, kas mīl, tas grib dzīvi,
Jo, kas mīl, tas nīst nāvi.
Es tevī spīdu.
Es esmu Sudrabkalna saule
Un aicinu uz lieliem sapņiem —
tie nedziest un neizplēn blāvi.
Es esmu skrejoša bura,
Kas spārnoto armādu vada
jaunas cilvēcības jomā.

Es gribu, lai cilvēki sildās
Pie viena ugunskura
Un uzliesmo vienā taisnības domā,
Ko pasaulei atnesa darbļaužu vara.
Lai nav vairs melnā, netaisnā, aklā kara!
Es tevī spīdu.
Es esmu Linarda Laicena saule,
Kas pēc bargiem laika griežiem
pacēlās uzvaras rītā
Pār kaujas korpusiem Vecmoabītā.
Es esmu pamatšķiras žilbinošais vairogs
Un tumsas strēles atpakaļ sviežu —
Lai mirst, kam mutē iznīcības garša!
Ho-Tai tējasroze esmu kalnu dārzos,
No kuriem kūp mūžīga mīlas smarža.

Kas mīl, tas grib dzīvi,
Un, kas mīl, tas nīst nāvi!
Es tevī spīdu.

1963

MALIŠKO DZEJA

Rīgā uz ielas, kokiem vētraini ziedot,
Ukraiņu dzejniece skaļi skandēt sāka Mališko dzeju,
Lai es dzirdu, cik skaisti skan dzimtajā mēlē
Dzeja, ko mīl visa tauta. Gluži kā dziedot
Runāja viņa, — dzirkstošo acu kvēlē
Raudzījos, klausījos balsī, kas spēja iedot
Latvijas ziedošai dienai Ukrainas dvēseles dzeju.
Pēkšņi kāds puisis strādnieka drēbēs, ar brūnganu seju
Smaidot lēni mums soļoja garām,
Locīdams galvu līdz katram dzejnieces vārdam,
It kā tos saprastu viņš.
— Ukrainis esat? —
Vienā balsī iesaucāmies mēs abas.
Krieviski atteica viņš: — Nē, bet man armijā nācās
Būt kopā ar ukraiņu zēniem. Dzeja šī ir tik laba,
Vienmēr to skaitīja viņi. Domāju — jāiemācās!
Zinu tagad no galvas! —

Stāvējām brīdi mēs trīs ar sirdīm līksmības skartām
Rīgā zem ziedošiem kokiem. It kā negaidot balva
Pasniegta būtu, lai tālāk sevī to nesam.
Ukraiņu dzejniece, latviete, krievs,
kas nespēja paiet mums garām, —
Stāvējām visi trīs dīvainas tuvības varā.

Laimes kautrīgais sārtums dega katram uz sejas.
Apskautus turēja mūs
Andrija Mališko dzeja.

1963

UZ MOLA

Tu, saulainā jūra, ar lauvas krēpēm
Lec atkal pret mani, zalgojot acīm,
Ar veldzi, ko bangās un šļakatās slēpi,
Tu gribi manu dzīvību slacīt.

Lai nolīst uz vaiga šīs svelošās lāses —
Mans mazais nemiers tad aizskalots kļūs,
Un tu savā lielajā nemierā krāsi,
Kas tevī no vētras un dvēseles plūst.

1963

EGILS SKALAGRIMSONS

Kad piestāja ozola laivas
Kuršu krastā, lībiešu krastā,
Kā mākonis sagriezās kaivas
Un nolaidās vikingu mastā.
Un izkāpa Skalagrimsons —
Islandes skalds.
Ko gribēja viņš te atrast?
Tad saslējās viļņi zili,
Kas apkārt piekrastei šalc,
Un dūkoja Kurzemes sili:
— Rimsti, varoni, rimsti!

Šai krastā tev nāves kauju
Ar vīriem izcīnīt būs,
Tu purvu slīkšņājos grimsi,
Pat balto smilšu krauja
Pār tavām krūtīm grūs. —
Un klausījās varenais Egils,
Līdz pēkšņi viņš manīja,
Ka krūtīs, kur niknums tam dega,
Kaut kas klusi skanēja —
Kā putna sauciens krūmā,
Kā linu šalkšana.

Un teica vikings drūmais:
— Ar mani tā nerunā,
Tu, zeme sapņainā, dīvā,
Kā runājis nav vēl neviens.
Jau izdevās kuršiem pie Līvas
Mani pirmoreiz sagūstīt,
Ir brīnums, ka atguvu brīvi, —
Bet velti te vikingi krīt,
Ja Odins un Pērkons ir viens.
Šeit gurst mana kauju alka, —
Kad klausos, kā meži šalc,
Tad Islandes jūras šalku
Es dzirdu — un kļūstu skalds.
Tu, dīvā, sapņainā zeme,
Kuršu un lībiešu krasts,
Tev teikšu, ko līdz es ņemu,
Ko atnācu te sev rast.
Ne tavus dzintara graudus,
Lai būtu es izrotāts,
Ne segu rakstītais audums
Lai pāri man guļvietā klāts,
Ne kuplās zvērādas tavas

Man kāro negausais prāts,
Un tavus gaiščirtainos ļaudis,
Tik labi kas cīnīties prot,
Ka uzvarēt tos būtu slava,
Es negribu iekarot
Un saltajos miglājos vest.
Bet tikai dziesmu un teiku
No tevis paņemšu es.
Tā mūžīgāka par kaujām,
Par Islandes klinšu kraujām,
Par mežiem, kas gadsimtos šalc. —
Un, ļaudamies savādai domai,
Viņš iekāpa ozola laivā, —
Kā mākonis uzspurdza kaivas,
Kad pāri bangainai jomai
No Kurzemes aizbrauca skalds.

1963

DUSĒTĀJI KURSAS PIEKRASTĒ

Te gulat jūs, kuršu piekrastes vīri,
Zem kāpu smiltīm, zem priežu saknēm,
Zem sudrabkārkliem. Kas, jūras brāļi,
Vairs pateiks, kurš laivā uz viņsauli īries,
Kurš pakritis malā kā lauka akmens.

Ar tīkliem un žebērkļiem stīvajos pirkstos,
Ar dzintara gabaliem spurainā ķešā —
Un nīgrā smaidā jums grumbojas lūpas:
— Nu, vecā nāve! Ko, smilšrīkle, čirksti?
Ne biedēji mūs, ne izlikies sveša! —

Jūs, zvejnieku ciltis no Pērkones, Nīcas,
Kas savas laivas pret sakseni dzināt

Un nebēdājāt, kad sāmenis pūta,
Pret vētru izsmiekla dziesmu dīcāt,
Kaut skopu algu un lomu sev šķināt.

Jums blakus gul sievas košsarkanos svārkos,
Ar septiņām baltzeķēm dižajās kājās
Un zilajos tērpos apmargotajos.
Ir brīnums, ka apklust varēja zārkos
Šīs zivju šķērdējas, lieldziedātājas!

Reiz jūsu senči te vikingus plāja,
No Kurzemes krasta līdz Dānijai brauca,
Ar zobenbrāļiem cīkstījās grūti,
Pie vecajiem ziedokļiem spītīgi gāja, —
Par Pērkona Kalvi šo novadu sauca.

Bet jūsu dēli un mazdēli tagad
Grib dažkārt jums priecīgi piesist pie sāniem.
— Ko, vecvectēvi un vectēvi, gulat,
Kad dzenam mēs kuršu zvejnieku vagas
Līdz visiem pasaules okeāniem!

1963

TRALERI IET

Traleri, traleri iet —
Jūra sāk trallināt
  Ņirbošu vilnīšu mēlēm,
Dzelmes paklusām dzied.
Zivis sāk trauksmaini skriet
  Līdzīgi sudraba strēlēm.
Traleri, traleri iet —

Vētra, neķeries klāt!
Laimīgu ceļu tiem vēlē
Kaijas ar spārnotām spēlēm.
Traleri, traleri iet
Pilni svelmainām kvēlēm.
Tālumā okeāns dzied —
Traleri, traleri iet.

1962

VENTIŅU SMIEKLI

Visi soļi smagi vai viegli,
Vai jāizbrien smiltis vai māli,
Vai apraso zvejnieka piere
Ar sūruma sāli,
Vai sauc viņš prieku par brāli,
Vai bargā jūra gul mierā,
Vai vētrā skrej vāli —
Dimd varenie ventiņu smiekli.

Prom, asara! Nedomā acīs ieklīst —
Varbūt vien no jokiem, ko vīri godā.
Tu, sāpe, nedrīksti sirdī lodāt —
Tev — dzēlējai — jāsamin galva.
Lai katra bēda kļūst viegla kā spalva,
Ir tēvtēvu iedota labākā balva —
Visspēcīgie ventiņu smiekli.

Jo gaužas vien aplamnieks,
Pēdējais nieklis.
To neciena Ventas malā
Ne tagad, ne arī senāk.

Tur ātri birst vārdu sieks,
Darbs darbu dzenā.

Vai diena ir salda vai sūra —
Pār laivām un mastiem,
Pār zemi un jūru
Un upes krastiem
    Dimd varenie ventiņu smiekli.

1963

DZIMTAJAI PILSĒTAI

Gribētu būt
        tavas bākas signāls,
Piķa tumsā, putojošā miglā
Ko tālu selgā kuģinieki redz:
  Maza zvaigzne, kas dejo —
  lec, apstājas, lec,
Plīvojot mākoņu šķipsnām.
Acs,
    ko nomodā zibsnām
Katru nakti kuģinieki redz.

*

Gribētu būt
        tavs molis.
Kā manas akmens krūtis tad vāztos!
Pat ja okeāns pāri gāztos,
  lai atsitas, nolīst!
Es stāvētu stingri, kā solīts, —
  uzticīgs molis.

*

Gribētu būt tava balss:
  Spējš gaigalas brēciens,
  Kad rīts ir palss.
Viļņa dunošais lēciens,
  Ko neiekals
Ziema, bezvēja sals.
Kārklu sanoņa smalka,
Kuģa sirēnas rēciens,
Plūstoša tērauda šalka.
  Varbūt kāds teiks:
    pārāk stipra un spalga.
Varbūt kāds teiks: pārāk maiga.
    Vienalga.
Es gribētu būt tava balss.

1963

AUSMA OSTĀ

Ausmas plaksti veras lēnām,
Ūdens vieglā rožainumā lāsmo,
Gaisma plūst no debesīm un kuģiem,
Kas caur izklīstošām ēnām
Vēl ar aizdegtajām spuldzēm blāzmo.
Tūlīt celsies saule. Iekvēlojas plaukstot
Milzu magone aiz mežu tālām grēdām.
Un ar sadraudzīgām vēdām
Kuģu karogi jau klusi sašūpojas —
Agrā rīta vējā tikko samanāmi.
Dus vēl jūrnieki un elpo rāmi,
Daudzu sapņu veldzi viņu lūpas iedzer,

Bet jau smagās plaukstas
Neapjausti tiecas
Pretim stūrēm, zobratiem un trosēm,
Pretim kompasiem un rājām,
Pretim enkuriem, ko dziļums nosedz.
Uzticības kravu slēpjot krūtīs savās,
Viņi, aizvēruši acis, cieši ietver skavās
Visu, kas tiem dārgs uz pasaules.

Tūlīt celsies saule! Tikai mirklis atliek.
Jau līdz pusei visa debess staro —
It kā mūsu zemes karogs,
Sarkans, zeltainrakstīts, bezgalībā plests, —
Kuģus, visus karogus un krastus apņem.
Sliedamies pār dusētāju sapņiem,
Jaunās dienas brīnums saka:
jāatmostas!
Saules kuģis spīdēdams brauc ostā.

1963

VĒTRAINĀ RĪTĀ SATIEKOT FABRICIUSU

Manos matos ieklūp spēcīgs vējš.
— Sveicinu jūs, komandieri! —
Šķiet, jūs viegli pasmaidāt zem ūsām diženajām,
Kuras nesaplivina pat vētras jonis,
Kad brāžu jūras vārtos putām karogotie bataljoni.
Dzimtā krastā nostājies ar stiprām akmens kājām,
Savā kaujas postenī jūs slejat pieri,
Nedzirdami mani uzrunādams:
— Revolūcija te dzīvo,
Redzi, dzejniece, ko esmu saskatījis,

It kā uguns milnu strādniekprātu spīvo
Apspiedējam pretī plādams,
Līdz tas krita, kauju nikno svinu rijis. —
Komandieri, jūsu cietais solis dim
Jūrnieku un zvejas vīru platos soļos —
Visur vīrišķība pretī nāk.
Smiltis sperdama līdz pašām debesīm,
Iejozusies it kā bruņās savos molos,
Ventspils, darbā brazdēdama, pretim vētrām smejas,
Koku lapotnes un dūmu grīstis auļot sāk,
Kuģi, nami, doki, zvejas flotīlijas garām peld, –
Un pret augumu, kas valdonīgi slejas,
Spējā priekā varu roku celt:
— Sveicināts lai vētru apšalkts nemirstības rīts,
Komandieri, ļaujiet lidot līdz!

1963

JAUTĀJUMS

Un visās maiņās tu nemainīsies,
Tu šalksi, kad manis vairs nebūs šeit.
Pēc kā, pēc kā tavi viļņi dzīsies,
Ko gribi bez vārdiem bez gala man teikt?

1963

ĻAUDONAS PUSĒ

Jauno dienu draugam svešumā

Sarkanais mētelis

Es nenācu mētelī pelēkā,
Lai kapu strazds mijkrēslī nelēkā

Un nesvelpj: — Viss aizmirsts, aizmirsts! —
Kur tava bērnība dzīvoja,
Mans sarkanais mētelis plīvoja
Ar spožu un vētrainu kaismi
Gar maija šalcošiem zelmeņiem,
Gar Svētupes strūklainiem dzelmeņiem.
Es klusajā pakalnā kāpu —
Un saulē, kas lejup slīdēja,
Mans liesmainais mētelis spīdēja
Kā spītīga dzīvības lāpa.

Negaiss

Jau pērkons augstāk kāpj ar drūmu graudoņu.
Un mežu jūra viļņo šņākdama.
No Krustakalniem redzu Ļaudonu,
Bet viena neesmu, pie viņas nākdama.

Vai, tālā dvēsele, ar sāpēm alkainām,
Ar manām acīm nenorimdama
Tā gribi padzerties no ārēm šalkainām,
Šais tumšos dzelmeņos man līdzi grimdama?

Šeit, skumjā vālodze, tavs sauciens skanēja —
Tumšzaļās galotnes skrej, vētrā liekdamās,
Šķiet, zilu acu gaisma plūst caur manējām,
Grūst lejup debesis, pret zemi tiekdamās.

Vai mūžu cīņu bargo graudoņu
Caur bezgalību dzirdu iramies?
Tik spalgi zibšņi krustojas pār Ļaudonu,
Lai brīdi tiekamies, lai mūžam šķiramies.

Vaicātāji

Saule, pār mežiem celdamās,
Skatās: kur esi?
Vai tu apar tautas druvu
Vai zem baltas ievas dziedi?
Velgu no Aiviekstes smeldamās,
Septiņās krāsās šķeldamās,
Dardedze vaicā:
— Kur esi? —
Spīdēju tuvu, tik tuvu!
Kur zīļu jostu sviedi?

Vālodze, ilgās slāpdama,
Dvēselei sauc:
— Kur esi? —
Nesaules kalnā kāpdama,
Mūžu kā akmeni nesi,
Sevi kad svešatnē viedi.

Iestaigā miera silainē
Domīgi vakara vēji,
Tīdamās smilšu villainē,
Māte klusi bēdu dzirnas maļ:
— Neredzēju, neredzēju —
Kur tu esi?
Kad tu nāksi atpakaļ? —

Diendienu sapņiem līdzi
Ļaudonas meži šalc,
Dobjiem sirdspukstiem līdzīgs
Priedēs skan dzeņa kalts.
Nerimdams jau sensenis
Smalku mūža rakstu dzenis

Sarkanspožos stumbros kaļ:
— Kur tu esi, kur tu esi?
Kad tu nāksi atpakaļ?

Kur tavas mājas?

Kur tava tauta mīt,
Tur tavas mājas.
Tā skaidra katrurīt
Ar gaismu sveicinājas,
Un, dienu aizvadot,
Var labvakaru dot
Tā saulei, pasaulei
Ar vieglu sirdi.
Lai nez cik tālu ej,
Tās balsi tuvu dzirdi,
Kas ļaunu pēlusi
Ar mātes vārdu skarbu,
Bet gaismā cēlusi
Ir katru labu darbu.
Ar viņu laimē būt
Vai kopā bēdas ciest,
Tā sirds var sevi gūt,
Ne savrup maldoties.
Pie sveša galda sēst,
Lai vienmēr kaut ko lūgtu,
Un bezcerīgi ēst
Tur bēdu maizi rūgtu —
Vai tādam liktenim
Pie Daugavas tu dzimis,
Kur darbā zeme dim,
Sen kara pērkons rimis?
Ar tautu darbs ir prieks,

Un viņas maize salda,
Bez tautas esi lieks,
Sirds salkst pie pilna galda.
Ar tautu grūtums kļūst
Kā klinšu vieglā sūna,
Bez tautas — pleci lūst,
Kad pieskaras tiem dūna.
Kur spodrais linu auts
Pār brāļu galdu klājas,
Kur tevi māte sauc —
Tur tavas mājas.

1962

IENĀCĒJS

Aizveru logus un durvis.
Caur sienām tu ienāc,
Viegli atbīdot bultas, noraujot slēgus.
Tu esi burvis.
Kur lai es bēgu?
Pie manis tu nedrīksti palikt,
Caur dienām un naktīm tev jāiziet
Paplatiem soļiem — sīkos tev grūti ir salikt —
Turp, kur mūžīgais brīnums zied.
Pie rudens apvāršņiem redzu
Tavu skaisto un skurbušo galvu,
Pavasari!
Ko tu man dari?
Kādu balvu,
Kādu sodu
tu ar smaidu man dodi,

Kad tu mirdzēdams ienāc,
pēdējo kvēli liedams
jau sarmotās dienās?

Ak, arī garais mūžs ir pārāk īss!
Padarīt, izteikt līdz galam ir grūti,
un ziedēt
Nevar tik drīz.
Zūd mīla, iekams to jūti,
Un atstumta dzīvo par spīti.
Bet tu, kas neatrastajā mīti,
ieliec man rokā vizbulīti
Un redzi: ceļā es pošos,
Manās puteņu piedziedātajās krūtīs,
Kad līdzi tev došos,
Vēl dziesmai jāuzzied.

1963

NEPĀREJAMA AIZA

Pāri lielai aizai tevi saucu es,
Tavu balsi pretim bargais tālums nes.
Savu smago elpu tumšais dziļums pūš,
Nogūlies mums starpā nepārejams mūžs.
Met pār maniem pleciem zaļu miglu sils,
Bet aiz tevis ēno granīts pelēkzils.
Ne tev ienākt silā, ne pie klints man stāt,
Ne zem vienas saules brīdi parunāt,
Ne zem viena mēness brīdi klusi sēst —
Labāk lai nemūžam neredzamies mēs.
Nevajadzēs mulsi svešus vārdus teikt,
Sāņus novērst acis, atkal projām steigt.

Kur gan der tāds tuvums, kas spēj tikai šķirt!
Kā tu zini: šķirties — tas ir mazliet mirt.
Pietiek, pietiek nāves! Tevi dzirdu es —
Pāri mūža aizai nevar tiltu mest.

1962

SĀRTĀ GAISMA

Skumjās noguļos kā skuju gultā,
Skaudriem kadiķiem lai mani kultu,
Asi pasmiedamās, nakts.
Bet pār tumsas spīvo žogu
Ugunīga pīlādžoga
Man uz lūpām nokrīt, nakts.
Un no mana rūgtā koka
Sārta gaisma plūst pa logu,
Ko tu neizdzersi, nakts.

DUSA

Sapņi — īsi un kaisli
Garām acīm aizslīd.
Norietēs visi maldi,
Viena es dusēšu saldi —
Ne vairs jauna, ne veca —
Uz ziedošās mūžības pleca.

1962

UZ ZEMEŅU PĻAVAS

Uz zemeņu pļavas
Zied zvaigznītes, sārtojas ogas.
— Ne tavas, ne tavas. —

Uz zemeņu pļavas
lūpas pie kaimiņām lūpām zogas.
— Ne tavas, ne tavas. —
Uz zemeņu pļavas
sēd ziema un apsarmo sprogas.
— Tavas, tavas.

1962

LIELĀKĀ MĪLA

Zinu, zinu — sarma
Melnos matus sedz.
Jaunu dienu krastu
Tomēr acis redz.

Nobāl zemeņpļava
Saldi kaistošā,
Pretim brāzmo jūra
Neizgaistošā.

— Kādu laimi nāci
Tu pie manis rast?
Te ir smagu cīņu,
Lielu vētru krasts.

Lakstīgalas dziesma
Tevi neaizsniedz.
Bargu viļņu klaidā
Jūras ērglis kliedz.

Vairāk nekā laime,
Nekā dzīvība —
Ļaužu sirdīm mīļa
Te ir brīvība. —

Sirds kā sarkans dzintars
Kailās smiltīs krīt,
Lielu vētru krastā
Stipra saule spīd.

Jūras zilās acis
Bezgalīgi zvīl.
Manī raugās mīla,
Kura neizmīl.

1962

PRIECĪGAIS KRASTS

Vēl sāpes nav galā,
Vēl dedzina sūrums,
Bet saulainā malā
Es ieraugu jūru.

Sirds, dusi uz dzīlēm,
Kam pāri skrej gāzmas,
Un mīli, mīli
Šīs priecīgās brāzmas.

Tev pasaule vaļā,
Kur viļņi slejas
Un balsī skaļā
Kā mūžība smejas.

Te nokrīt smagums,
Te nogrimst bēdas —
Uz jūras takas
Zied manas pēdas.

1963

BAGĀTĪBA

Gars bagāts top
no tā, ko saņem,
Bet sirds top bagāta,
vien sevi atdodot.

Gars,
pasauli līdz dzīļu dzīlēm paņem!
Sirds,
savu mīlas bezgalību dod!
Tad dzīve izaugs nesadragāta,
Ar divām bezgalībām bagāta.

1962

DZINTARA SPOGULIS

Liriskas miniatūras

GLIEMEŽNĪCA

Liela gliemežnīca gulēja smiltīs.

To bija izmetusi vētrainā jūra.

Smiltis bija klusas, bet gliemežnīca nedzirdami skanēja.

Pienāca puisēns un to pacēla. Gliemežnīca domāja: «Viņš pieliks mani pie savas maigās auss un sadzirdēs manī jūras nebeidzamo balsi. Viņš būs apburts.»

Alkatīgi pirksti cieši un ilgi spieda gliemežnīcu — tā nesalūza. Puisēns pielika to pie savas skaistās mutes un sāka grauzt.

Gliemežnīca nesabirza. Viņa bija pārakmeņojusies zem tūkstošgadu smiltājiem, zem jūras smaguma.

— Pretīgā! — iesaucās bērna apburošā mute.

Viņš nosvieda gliemežnīcu un aizskrēja. Bet pārakmeņotajos vākos un apkārt tiem dunēja pasaules bezgalīgās, skaidrās skumjas.

NADIRS GRIB DZIEDĀT

Nadirs turēja rokā puķes un teica: — Cerība!

Neļķu liesma oktobrī viegli dejoja pār neredzamu brūci.

Nadirs dziedāja: skaļš prieks satricināja sienas un logus.

Sirdis grīļojās ciešanu līksmē.

Nadirs nolieca galvu.

Vai tās bija šaubas? Pelēks rēgs pielika pirkstu pie viņa tumšajām uzacīm un mēmi teica: — Pazemojies!

Nadirs smaidīja.

No viņa acīm lidoja skaistuma ugunīgie tauriņi, viņa baltie zobi ēda laimi kā gabalu medījuma.

Nadirs domāja:

«Varbūt es vēl neesmu dzimis, bet es ieliešos savā balsī, kas plūsmos kā metāls no kausētavas krāsns, un tajā būs attīrīta manas dvēseles un dzīves rūda.»

Nadirs iemiga.

Viņš sakrustoja rokas uz krekla vēsā sniega, un viņa elpas klusumā nogrima grūtās dienas nomestā nasta.

Uz viņa lūpām dusēja rītdienas dziesma.

VECAIS INDIETIS

Vecais indietis, zinātnieks ar pasaules vārdu, liels ceļotājs, man stāstīja:

— Mana sieva smagi saslima. Dažas dienas pirms nāves viņa iesauca mūsu dēlu un teica: «Es aizeju. Bet man tev kaut kas jāsaka. Tavs tēvs kļūst vecs

un brīžam, sēdēdams krēslā, iemieg. Apsoli, ka tu uzmanīsi viņu, lai viņš kādreiz nenokrīt no krēsla.»

Un tagad mans dēls katru vakaru ienāk paskatīties, vai esmu aizmidzis uz krēsla vai gultā.

Vecais indietis, to pastāstījis, pēkšņi pasmaidīja, un viņa acīs uzliesmoja savāda līksme. Es atcerējos kādas rindas no viņa grāmatas, veltītas sievas piemiņai:

«Kad viņa bija mirusi, viņas sejā parādījās brīnišķīgs miers. Pēc indiešu parašas — kā sieva, kas aizgājusi agrāk nekā vīrs no dzīves, — viņa bija tērpta un greznota kā līgava. Šis tērps ļoti piederējās viņas gaišajai sejas izteiksmei. Raugoties viņā, mana sirds bija kā sadragāta garajās nomoda stundās pēc viņas nāves līdz otrās dienas rītam, kad viņai bija jādodas pēdējā ceļā un jākļūst par pelniem. Bet es nemitīgi sevī sacīju: — *Pulchra, pulchior in serenitatem mortis.* (Skaista, vēl skaistāka nāves apskaidrībā.)»

Vecais indietis smaidīja.

Vai tā bija tava līksme, nebeidzamā mīlestība?

PATEICĪBA SMARŽĀM

Savu pateicību čukstu kliņģerītēm, viņu stiprajai, labajai elpai — tā dziedē prātu. Es pateicos modrajām matiolām un naktsvijolēm, kas vientuļos, naksnīgos mežos un aizmigušos dārzos dedzina zemes sapņu skurbās sveces.

Paklanos ievām — lai tās birdina rūgto, sniegaino skaidrību, bailēs un priekā nodrebot, ļaujos jasmīnu kaisles žilbumam.

Paldies tev, skaudrā kaņepe, tu ietver sevī piparmētru un tūjas smaržas, tu neļauj būt gļēvai.

Vīstošā, nopļautā zāle, — tu rādi, cik skaisti vajag izdvašot dvēseli.

Man dārga ir tava neizturami rūgtā, karstā, nepiekāpīgā patiesība, sudrabpelēkā vērmele. Es iekrītu vīgriežu līksmajās putās un piekļaujos tev, āboliņa zieda pazemīgā saldme. Kā zaļš šķēps manī ieurbjas ozola roboto, stingro lapu smarža: esi diža! Ar vistīrāko pasaules maigumu mierina plaukstošais bērzs.

Degošais kadiķa zars, tavu dūmu smaržīgās rīkstes aizbiedē ļaunās un sāpīgās domas.

Bet klusa es topu, ieraugot egli.

Smailā, tumšzaļā liesma, no tavām skujām kūp nāves un dzīvības svētums.

SIRMS PROFESORS RAKSTA DZEJNIECEI

Ir dienas, kad arī vecs cilvēks var būt nelaimīgs un nemierīgs. Sēdēju pie galda un nezināju, ko domāt, kā mierīgi dzīvot tālāk. Veci cilvēki ir visnelaimīgāki tad, kad viņi ievēro, ka viņu vienīgā sabiedrība ir vientulība. Jutos ļoti vientuļš, lai gan mājā bija citi cilvēki. Tad man piezvanīja un atnesa jūsu grāmatu. Lasīju jūsu dzejoļus par mīlestību (lūdzu nesmieties!). Esmu pārāk vecs, lai vēl mīlētu, bet pārāk jauns, lai vairs nemīlētu.

Kad izlasīju jūsu dzejoli par mīlas divkosību, man likās, ka tas rakstīts par vispārcilvēcisku traģēdiju. Lasu arī citus dzejoļus. Drīz braukšu ekspedīcijā pie votiem (maza somu-ugru tautiņa) un ņemšu jūsu grāmatu līdzi. Dzīvošu teltī ar diviem studentiem, kas neprot jūsu dzimto valodu. Vakaros lasīšu jūsu dzejoļus un tulkošu to saturu studentiem.

GURĶU SKĀBĒTĀJA

Sieviete — liela auguma, spēcīgām, kailām kājām, arī rokas viņai bija kailas līdz pleciem — ienesa milzīgu klēpi, nē, veselu gubu diļļu. Paņēma cirvi un uz koka dēļa sāka noteiktiem, īsiem cirtieniem kapāt dilles, — gaisu pieplūdināja stipra, elpu aizraujoša smarža, izstrāvodama ļoti asu un vienkāršu prieku.

Sakapājusi dilles, viņa izsteidzās pa durvīm un drīz atkal ieskrēja atpakaļ kā bakhante, spiezdama sev pie vingrajām krūtīm vīnogulāju un upeņu lapu žūksni. Nometusi to blakus dillēm, viņa piebīdīja tuvāk lielu māla podu un, platā smaidā atsegdama baltus zobus, plāja podā diļļu kārtu, tad vīnogulāju un upeņu lapu slāni, piedevām uzmezdama ķiploku daivas un ābolu šķēles.

Tikai uz šāda pamata viņa novietoja mitros, košzaļos gurķus, kas peldēja skārda vannā. Atkal un atkal klājās cits uz cita zaļie slāņojumi, un, it kā Delfu Pītija sava trejkāja dūmu smaržās reibdama, viņa, diļļu, upeņu, vīnogulāju, ķiploku un ābolu smārdiem virmojot, viedīgi vēstīja un pareģoja, cik labi, izcili un nesalīdzināmi būs viņas skābētie gurķi.

Kad māla pods bija līdz malām pilns, viņa satvēra citu podu, kurā kūpēja karsts sālsūdens, ar karoti nogaršoja šķidrumu, skaļi nošmūkstināja lūpas un sevi uzlielīja. Sālsūdens pazuda zaļajā, smaržīgajā masā, bet, kad viņa krusteniski uzlika tai divus īsus dēlīšus un uz tiem vēl palielu akmeni, šķidrums burzguļojot pacēlās, apklādams gurķus un burvestīgās piedevas.

Sieviete tagad nolielīja savu acumēru un iesaucās:
— Lai nu skābst!

Tad sagrāba milzīgo māla podu un, vēlreiz atsegdama baltos zobus uzvarētājas smaidā, kā dzīvības spēka trofeju nesa to uz pieliekamo kambari.

MANA BĒRNĪBA

Manai bērnībai ir aveņu lūpas un melleņu acis, iesārtu lāceņu krelles ap kaklu. Agros rītos viņa skraida pa siliem un tīreļiem ar sēņu grozu, mijkrēšļos uzmeklē naktsvijoļu takas, piesaulē dejo bezdelīgactiņu pļavās.

Viņa rotaļājas ar ēveļu skaidām, ēd rūgtenu maizi bez sviesta un piedzer kazas pienu.

Viņas tērps darināts no krāsotas matrača drēbes, un viņas kurpēm ir koka pazoles.

Vienmēr viņa dzird dārdoņu: pavisam tuvu būvē kuģus, pavisam tuvu grand jūra, pavisam tuvu rēc lielgabali. Viņai aizdraso garām vīru pulki — dažādās valodās tie dzied kara dziesmas. Viņai garām aiznes kritušos.

Kad māte iet darbā, manas bērnības acis redz, ka viņai zeķes ir saplīsušas.

Mana bērnība paņem grāmatu rokās, noliec galvu un ierauga bezgalīgas pasaules.

VECĀSMĀTES DĒLI

Vecāmāte bieži nesa kliņģerītes un dievkociņus uz savu dēlu kapiem. Es, maza, vienmēr tecēju viņai līdz un neapnikusi klausījos stāstu par viņas dēliem:

— Miķelis pārnāca no karadienesta pēc desmit gadiem. Cara ģenerālim viņš bija deņščiks. Tas viņu ziemas naktīs pusapģērbtu triecis pēc šņabja. Miķe-

lis pārsala. Atgriezies klepoja asinis — veselu spaini. Un bija pagalam.

Ģirts — tas nesa upmalā (tā viņa sauca Liepājas ostu) plankas. Bija tāds melns, saīdzis, sevī iegrimis. Dzēra, neko nerunāja, kļuva aizvien melnāks un melnāks. Laikam no brandvīna sadega. Un bija pagalam.

Matīss — tas jau no dzimšanas bija slimīgs. Gāja brāļu draudzē un kļuva tāds ērmots, kaut ko redzēja, sāka tādās kā valodās runāt. Un arī drīz bija pagalam.

Pēteris — tas bija gudrs. Izmācījās par drēbnieku un apprecēja bagātu sievu. Viņš jau bija labs, bet sieva mīlēja tikai savus radus. Kad es aizgāju pie viņiem, Pēteris, galvu noliecis, šuva, bet viņa ar mani tikpat kā nerunāja. Eju pie viņiem visai reti. Un man tā vien liekas, ka arī Pēteris ir pagalam.

Jānis — tas ieprecējās par iegātni, viņam ir lielas lauku mājas, bet viņš nav mani nekad aicinājis pie sevis, un es nezinu, kā viņš dzīvo. Pie viņa es neeju, un viņš jau nu laikam ir pavisam pagalam.

Jēkabs, mazs būdams, gāja ganos, un, kad saimnieka govs iekrita grāvī un pārlauza krustus, viņam no pārbīļa piemetās krampji. Bet viņš izauga liela auguma, stiprs, ar sarkanām ūsām. Kļuva kalpa vīrs, un domas viņam arī ir sarkanas. Atmetis ar roku manam vecajam dievam. Bet pie viņa es aizbraucu bieži, jo viņš ir man vienīgais dēls, kam priecīgas acis un gaiša valoda. Un viņš jau nu gan nebūs pagalam.

Tā stāstīja vecāmāte — manas mātes māte Billīte — kungu riju kūlēja, svešu dārzu ravētāja, nesdama kliņģerītes un dievkociņus uz savu dēlu kapiem.

ŠĶĒDES CEĻŠ

Kad man bija septiņi un brālim seši gadi, mūsu zemē iebruka ienaidnieks. Viņam līdz ieradās bads. Gūstekņi aiz dzeloņdrāšu žoga ēda kartupeļu mizas un zāli. Mēs abi, naktīs gulēdami, gaidījām rītu, kad dabūjām gabalu sabirstošas un rūgtas maizes, kurai klāt bija pieceptas zāģu skaidas. Mēs tad dzērām arī kādu nenosakāmu šķidrumu, ko sauca par kafiju.

Kad bijām jau kādu gadu vecāki, māte, kas strādāja kuģu būvētavā par apkopēju, dažreiz uzlika man pār plecu drēbes maisu, kuram katrā galā bija liela vairāklitru pudele, ko mēdza saukt par karlīni. Māte sūtīja mani un brāli pie Šķēdes zvejniekiem pēc piena. No mūsu ciemata līdz Šķēdei bija desmit kilometru.

Ak, bezgala skumjais, bezgala garais Šķēdes ceļš! Stingrā, bet dīvaini vientuļā šoseja — ne gājēju, ne braucēju nekad uz tās neredzēja. Garām ezeram, muklainiem tīreļiem, meža biezokņiem, garām smiltājiem un jūras kāpām mēs, divi mazie, gājām cauri nāves vientulībai, kurā bija ieslēpies kaut kas draudošs.

Piejūras mājās, kur nonācām pagalam noguruši un pārbijušies, mūsu karlīnes zvejnieki pielēja ar pienu, par ko samaksājām mātes iedoto naudu un gājām atkal atpakaļ pa Šķēdes ceļu vēlreiz šos nepielūdzamos, bargos kilometrus, nesdami pārmaiņus maisu ar karlīnēm. Un gadījās — jau pavisam tuvu pie mājām, kad noņēmu no sava pleca smago piena nastu, abas karlīnes pēkšņi atsitās viena pret otru un saplīsa. Plūda piens, plūda mūsu asaras. Kad atgriezāmies un raudādami rādījām mātei sasistās pudeles, viņa nolieca galvu un neteica neviena vārda.

Daudzreiz esmu gājusi pa tevi, Šķēdes ceļš. Tevi pieminot, sirds nodreb.

Un tāpēc tik skaidri redzu jūs, Liepājas aizstāvji, kad pa šo ceļu laužaties cauri ienaidnieku lokam. Smagās cīņās daži izkļūst no tā, daži krīt un tiek apraksti Šķēdes drūmajās smiltīs. Tāpēc tik skaidri redzu drausmo gājienu rudens naktī: puskaili cilvēki — veci un jauni — daudzi, bezgala daudzi iet vējā un salā garām tīreļiem, garām biezokņiem. Garām smiltājiem. Viņus dzen pa šo ceļu, uz kura neesmu redzējusi ne gājējus, ne braucējus.

Liels obelisks tagad slejas Šķēdes smiltājos, kur tie sastapa nāvi.

Vai tiešām es to nojautu tad, kad tik ļoti baidījos no šā ceļa, kuru gāju, cīnoties par dzīvību?

IELAS VECDAUGAVĀ

Airu iela. Vēl neizbruģēta, smilšaina iela, tā vijas gar Daugavas atteku — Ipalu. Šīs attekas rāmajos ūdeņos smagā krāšņumā zied baltas un dzeltenas ūdensrozes, kā lielas salas slejas cieši saaugušie meldri, doņi, kalmes un citas ūdenszāles, uz īstajām salām gandrīz neizturami smaržo vīgriežu meži. Pa Ipalas ūdeņiem dažreiz aiztraucas, skaļi rūkdamas un sprakšķēdamas, motorlaivas, bet labāk gan te airēties vienkāršā laivā — noplūkt klēpi ūdensrožu vai iemest makšķeri un klausīties neskaitāmu ūdensputnu gāgās, svelpienos, vīteros, čirkstos un dūdojumos. Klusi, klusi ar airiem līkloču pa Daugavas deltas sazarojumiem, pie jūras vārtiem. Klusi, klusi ar airiem! Vai to saka Airu iela? Vai varbūt tā piemin airus, ko tik varonīgi cilājušas zvejnieku paau-

dzes? Divas mazas ielas, godinot jūrā un upē zvejotās zivis, saucas Plekstes un Ruduļa vārdā. Neatlaidīgi iegrimst, neatlaidīgi ceļas no dzelmēm tīkli un traļi.

Viesuļu iela. Šajā ielā priedes dīvaini sazvārojušās, pašā vidū tām vēl aug krūmāji un sīki koki. It kā vētra, it kā zemestrīce te gājusi pāri kokiem un mājām. Bet, kad ieskatās, var redzēt, ka tās ir jaunas mājas, kuras gan tapušas, gan top, ap tām koki, ziedi un dārzāji sastājas palēnām cilvēka noteiktajā kārtībā. Bet, lai šī kārtība neiemidzinātu, ielas nosaukums uzrunā zvejnieku dvēseli: — Vīri un sievas, neaizmirstiet viesuļu spēku!

Atlantijas iela. Līdztekus Airu ielai brīvā vēzienā izplešas un traucas uz priekšu asfaltētais ceļš. Vienmēr dunēdams, it kā bangām uzšalcot, arī naktīs apblāzmots un spožs — tur nemitīgā kustībā aizzib mašīnas. Garām zvejnieku mājām, garām lielajam klubam, kurā bieži iebrauc viesi no Ziemeļu jūras, Vidusjūras un okeānu krastiem. Atlantijas iela — vai tā nav Padomju Latvijas zvejnieku tālo jūras ceļu slava?

Pa Atlantijas ielu es aizbraucu ostā, lai redzētu, kā rakstnieks, tautā saukts Zvejnieka dēls, kļuvis par kuģi. Balts, žilbinošs, augsts — tas izslējās karogots, galva reiba, līdz uzkāpu uz klāja. Runas, dzeja, mūzika sveicināja liela gara saplūsmi ar vareno kuģi. Rakstnieka sieva, dēli un māsa stāvēja starp kuģiniekiem it kā jaunas, godbijīgas ģimenes vidū. Māsa, acīm valgi nospīdot, teica: — Šeit uz mazajām, zaļajām saliņām viņš bērnībā skrēja basām kājām makšķerēt.

Bet rakstnieka sirds dunēja kuģa mašīnās, viņa spīvās acis meklēja jūru un okeānu apvāršņus. Viņš

negribēja dusēt. Kuģa ļaudis, sākot ar kapteini un beidzot ar visvienkāršāko matrozi, juta, ka viņš stāv tiem blakus: stalts, vīrišķīgs, reizē miera un trauksmes pilns. Viņš zināja: zem viņa nemirstīgā skatiena būs jāaug darba milzeņiem, — to prasīja viņa vārds uz kuģa sāniem, uz baltajiem dūmeņiem.

Un katrreiz, kad pūš spēcīgs vējš, es domāju nevis par Meža kapu priedēm, bet par jūras sāļajām bangām, kas uzdvašo brīvību viņam — cilvēkam, kurš kļuva par kuģi. Viņš šķērso Atlantiju — un arī par to šalc priedes gar Atlantijas ielu Vecdaugavā.

Ielas. Tās ietver sevī pagātni, tagadni un nākotni. Un viņu vārdi vēsta, ka Vecdaugava kļūst nenovēršami, teiksmaini par Jaundaugavu.

MAGOŅU LAPAS

Cik tveicīga, cik vienmuļa bija diena! Vasaras svētdiena pie ezera. Viņa skatījās uz audeklu, krāsām un otu, bet gleznot nevarēja. Vai krāsas pasaulē bija izdzisušas jeb vai viņas acis kļuvušas blāvas?

Tas, ko viņa mīlēja, neatnāca. Jau labi sen viņš vairs nenāca. Bet vai viņu varēja vainot? Pārāk smaga un pieķērīga bija viņas mīlestība, lai varētu kādam patikt. Kā viņš reiz teica, kad pēc ilgas, moku pilnas atšķirtības viņi bija atkal tikušies.

— Es katru dienu domāju par tevi, bet nespēju aiziet pie tevis. Man bailes — tu gribi mani pakļaut. Ar tevi es tikai celtos, bet gribu būt brīvs. Ja būsim kopā, tūlīt sāksies nesaskaņas. Tu varbūt neko neteiksi, bet cietīsi. Un es to jutīšu. No tevis nāk traģisms kā melns mākonis. Tu esi gudra un tomēr neredzi mani tādu, kāds esmu, — manī ir kaut kas no kabatas zagļa.

Tā viņš negaidīti bija nobeidzis savu runu par brīvību.

Ar noliektu galvu viņa sēdēja un domāja par sevi un viņu. Skaista, nopietna un skaidra, sava šķietamā cildenuma un skaidrības nomākta. Viņš bija tagad pie kādas citas sievietes — vilinošas, izvairīgas, brīvas, brīvas, viņam nepakļautas. Vai tad viņas mīlestība bija kas labs — it kā akmens pašai un otram kaklā. It kā viņa meklētu glābiņu pati no sava smaguma divatnības laimē.

Lēnām viņa piecēlās un aizgāja pie ezera. Tveicē tas gulēja nekustīgs — kā Nāves jūra. Viņa atcerējās, kā bija meklējusi savu iekšējo brīvību. Pagājušajā rudenī aizbrauca viena pie Melnās jūras — tik zili zaļas kā tirkīzs. Kalni staroja, magnoliju čiekuri izšāva kā lodes spilgtas, sarkanas sēklas, visur staigāja mīlētāji.

Tikai viņa gāja viena. Kā gadu pēc gada. Viena? Nē, viņš katru mirkli bija viņai līdzās, liedza viņas dvēselei atvērties citiem cilvēkiem. Vienu dienu viņa neizturēja — norāva cieto, lielo magnolijas lapu, iešvīkāja tanī savu vārdu un viņa adresi, pielīmēja lapai marku un iemeta pastkastē. Pasta ļaudis brīnišķīgā saudzībā šo lapu viņam bija aiznesuši. Viņš vēlāk teica:

— Es biju laimīgs. Visu dienu turēju lapu rokā, pat darbā aizgāju ar to.

Un tomēr nepārejama plaisa bija starp viņiem. Pēkšņi pār ezeru nošalca it kā nopūta. Kas nopūtās viņai līdz? Viņa pacēla galvu un ieraudzīja, ka no apvāršņa, strauji milzdams, tuvojās melns padebesis. Otra nopūta jau aizvēlās kā brāzma. Viņa iegāja atpakaļ dārzā. Un spēji apstājās.

Vējš, no tālumiem skriedams, bija sagrābis magones. Sarkanas un mēļas tās locīdamās piekļāvīgi slīga pie viņa neredzamām, elsojošām krūtīm. Ar nesaudzīgu roku tas noplēsa mīkstās ziedlapas un, tālu aizvirpuļodams, noplāja kailajās vagās.

Viņa stāvēja, dziļi un brīvi elpodama. Zem negaisa apēnotajām debesīm lapas tik maigas un žilbinošas gulēja uz tumšās zemes. Patiesi, viņa redzēja pasaules krāsas!

Pirmais zibens iespīdēja viņai acīs.

Viņa strauji ieskrēja verandā, satvēra otu un — blāzmām plaiksnījot, lietum šalcot — gleznoja magoņu lapas melnajās vagās.

KĀDAM DZEJNIEKAM

Cik savādi — tu negribi mani ne pārsteigt, ne izbrīnīt! Tu nekliedz uz mani milzeņa dusmās, neuzskaiti manas vainas nevainojama cilvēka balsī, un tavs apgarotais pirksts nevelk zibenīgus lokus pārāk tuvu manai sejai. Neesmu manījusi, ka tu paceltu draudīgu varoņa dūri pāri necilu biedru galvām.

Mazliet noliekta ir tava galva, tu skaties domīgi un kaut ko jautā.

Tava balss ir klusa, bet neatlaidīga.

Tu jautā sev, un tieši tāpēc šķiet, it kā tu jautātu man. Tu dažreiz atbildi, dažreiz neatbildi, bet tavs jautājums nenoklust. Es zinu — tu gribi, lai atbildētu es. Tik saudzīgi tu pieskaries dzīves vissmeldzīgākajām, visvārākajām saknēm. Es vienmēr izbrīnos — cik stipri skan tava balss!

Tā liek atcerēties, kāpēc es esmu pasaulē un kas man jādara.

KAD ES SAKU: ĻEŅINS

Kā izteikt, ko manī izraisa vārds Ļeņins? Ar šo vārdu iešalcas aprīļa viesuļi, lauzdami ledu, ārdīdami sniega kupenas, lai starp drūmajiem, bargajiem mākoņiem varētu pamirdzēt zila, priecīga debess. Redzu puķi, kas tikpat drosmīgi kā Oktobra strēlnieku durklis pāršķeļ sasalušo sniega sērsnu un skatās saulē. Dzirdu dzērvju klaigas, kas skan kā uzvaras fanfaras, — sasniegts ilgotais krasts! Ļeņins — tās ir ilgas. Tās ir ilgas pēc citas cilvēces, pēc karstas, atraisītas dzīves. Kad es saku: Ļeņins, — man atmiņā uzaust mani studiju gadi. Kā tautsaimniecības fakultātes studente es dzīvoju gultas vietā pie labiem cilvēkiem, kam bija Ļeņina raksti. Paši viņi bija veci, bet viņu domas jaunas. Pie viņiem lasīju pirmoreiz Ļeņina darbus: «Valsts un revolūcija» un grāmatu par renegātu Kautski. Šīs grāmatas man neļāva vairs citādi domāt kā vien Tavu domu, Ļeņin! Un es meklēju cilvēkus, kas arī domāja kā Tu. Manās mājās ienāca komunisti, pagrīdes darbinieki, kam vajadzēja atpūtas pēc ilgajiem gadiem cietuma kamerās, karceros, pēc bada streikiem un slimībām. Reiz pie manis atnāca meitene no cietuma. Pēc pirmās siltās peldes viņai tā dauzījās sirds, it kā gribētu salūzt, viņas seja un lūpas kļuva zili bālas. Es devu viņai zāles, noguldīju, bet viņas sirds vētrainie puksti, tāpat kā cietumā, kā pagrīdes darbā, sauca: — Ļeņins! — Viņas vienīgā manta bija sarkanpelēka lauku sega, un vēlāk, iedama tālāk savās revolucionāres gaitās, viņa to man atstāja, jo tā esot viņai par smagu. Vēl tagad, pēc četrdesmit gadiem, man ir daži gabali no šīs segas. Un no tiem uzkvēlo vārds: Ļeņins.

Redzu Uļejas zāli, kreiso arodnieku sapulci, no tri-

bīnes skan klusā, bet neizsakāmi spriegā proletariāta tribūna Linarda Laicena balss, kuru visi klausās, aizturot elpu. Un tad sapulces beigās visi kā viens pieceļas kājās, spiegu un policijas ielenkti, dzied Internacionāli. Bet Laicens, man blakus stāvot, saka:

— Maskavā es redzēju daudz tādu acu kā tev un biedriem šeit.

Redzu savu brāli. Viņš kravā ceļasomu. Es nenojautu toreiz, ka uz viņa pleca uzlikta Ļeņina roka tāpat kā uz daudzu tautu darba jauniešu un strādnieku pleciem. Viņa sirdī dega viens nodoms: — Uz Spāniju! Palīgā Spānijas tautai. — Internacionālās brigādes varonīgie bataljoni cīnījās un krita ar Tavu vārdu, Ļeņin.

Es atceros kara gadus Maskavā. Aptumšotajā pilsētā naktīs pēkšņi kļuva gaišs kā dienā: uzlidoja augšup uzvaras salūts, krāšņās, mazās Ļeņina saules. Es reiz biju pie Kremļa un klausījos salutējošo lielgabalu grāvienos. Grāvieni un uguns blāzmas sekoja cits citam satricinošā spēkā. Prieks lika dziļi elpot. Un man likās, ka šo grāvienu blāzmās ir Ļeņina acu neuzvaramais spēks un nicinājums pret ienaidnieku, prieks, satriecot viņu. Visi zināja: Ļeņingrada, arī badā mirstot, nepadosies un nemirs, jo tā saucas Ļeņina vārdā. Aukstajā ziemā, kad nebija uguns, tā sildījās pie Ļeņina sirds.

Un tagad, kad mēs, latviešu padomju rakstnieki, tiekamies dekādēs un ceļojumos ar tik daudzu citu padomju tautu rakstniekiem — krieviem, ukraiņiem, baltkrieviem, igauņiem, lietuviešiem, moldāviešiem, kabardiešiem, balkāriem un citiem, — vai mūsu dzejās un runās, mūsu apskāvienos, smieklos, sarunās, apsveikumu skūpstos un atvadu asarās nekvēlo Tava

dvēsele, Ļeņin? Mūs visus sakļauj Tavas domas un vārdi par tautu draudzību un tautu brīvību.

Es priecājos, ka manas mazās tautas dēli, revolucionārie latviešu strēlnieki, Lielajā Oktobrī sargāja Tevi kā visas pasaules dzīvību! Es redzu Tavu pacelto roku — tā rāda uz Vjetnamu, tā apskauj varoņus un liek nebīties no nāves un varmācības. Tu negribi, lai mēs būtu vienaldzīgi pret citu tautu ciešanām. Dažreiz es dzirdu Tavu balsi, Ļeņin, pavisam negaidītās vietās. Rīgas Doma koncertzālē, ērģeļu pērkonam grandot, logu vitrāžām daudzkrāsaini zaigojot, es klausos Mocarta Rekviēmu. Un atceros Tavus vārdus, ka jāsaglabā viss vērtīgais un labais, ko radījusi cilvēces kultūra visos gadsimtos. Rekviēmā sadzirdu cilvēka cīņu pret viņam uzspiesto likteni, pret nāvi un ilgas pēc labākas dzīves. Tu taču gribēji dot dzīvei citu virzienu un mērķi. Tavas acis skatās tālu, Tava roka ieslejas Visumā. Tai dienā, kad Maskavā pēc sava zvaigžņu lidojuma ieradās Jurijs Gagarins, es televizorā dzirdēju, cik viegli, gaiši un noteikti bija viņa soļi, izkāpjot no lidmašīnas un vienam noejot īso ceļa sprīdi līdz padomju valdībai un tautai, lai raportētu par savu lidojumu. Tie bija Tavi soļi, Ļeņin!

Elektrostraumes izkāpj no upju gultnēm, un gaisma gāžas pār mūsu zemi. Gaisma iestaro zinātnieku domās. Un vienmēr es dzirdu Tavu neatlaidīgo balsi:

— Dzīvojiet, radiet, cīnieties, pārbaudiet savus darbus! Esiet nesaudzīgi pret savām kļūdām!

Tie ir tikai daži vārdi, ko es saku par Tevi, Ļeņin... Un es zinu, ka ar lāsēm nevar izsmelt okeānu.

Nemirstības glabātāja

Viņas acis atnes man kāda Vidzemes novada divdesmit sešu ezeru neizsmeļamo spožumu, sirmajos matos viņai deg balta jaunības liesma.

Viņas naidnieks ir aizmirstība. Kā zemes bišu kāres dūc viņas novada muzejs — tur viņa sakrāj tagadnes un pagātnes darbu skaudro un bezgala tīro medu.

Viņa glabā cilvēku nemirstību lietās, mītnēs, rakstu zīmēs. Viņa ir gleznotāju, rakstnieku, komponistu, revolūcijas cīnītāju, visu darba izcilnieku un krietnu ierindas cilvēku māsa un māte. Ja iemīļotam rakstniekam — dzīvam vai jau mirušam — ir dzimšanas diena, viņa, rītos nomazgājusies, uzģērbj tīras goda drēbes un staigā, viņu pieminot visu dienu, sevī mirdzēdama.

Viņa dzīvo mājā, kas saucas Saulgrieži, un mazs ezers apsudrabo tai slieksni. Lielās kļavas ceļmalā smagā līksmībā šalc:

— Jāaiziet un tomēr jāpaliek!

Tāpēc arī aizejot palieku pie viņas.

Bieži sirds kā kaija uzlido Liepājas bākā, bet arī no turienes skatās uz manas draudzenes novadu un to saredz.

Daudz ceļu krustojas pie Saulgriežiem, skriedami uz Madonu, Lazdonu, Ļaudonu, Praulienu un Atašienu, — un pāri tiem gan balti, gan tumši mākoņi nes mūžības domas.

Es zinu, ka viņa atceras arī manu dzimšanas dienu un ka daļa no viņas mākoņu mūžības domām nolīst arī pār maniem ceļiem.

Mazā cielava un lielā ēna

Viņa sēd nolaistiem plakstiem baltajā ārstu uzsvārcī un klausās diendienā cilvēku stāstus par sāpēm un bailēm.

Viņa nevienam nepiemin savas raizes par šiem stāstītājiem.

Bet tās pavada viņu līdz mājām, apsarmo sprogas, noliec vakaros galvu pār grāmatām, sēd blakus koncertā un teātrī, vienmēr liek jautāt prātam un sirdij: kā būtu labāk?

Viņas seja ir mierīga, bet, kad viņa paceļ plakstus un atbild, no viņas acīm izšaujas divas brūnas uguntiņas it kā dzirkstis no mazas kalēja laktas.

Dažreiz viņas vaiga bedrītē kā cielava ielec smaids. Šī cielava mundri knābj lielajai, draudīgajai ēnai, kas grib slieties pār cilvēka dzīvi. Ēna saplandās, sadriskājas un izgaist. Mazās uguntiņas sadedzina bailes.

Kad viņa apliek žņaugu man virs elkoņa, es redzu, ka viņa pūlas izdzēst rūpju grambu starp savām uzacīm, ja pārāk augstu kāpj dzīvības sarkanā šalts — atkal līdz lielajai ēnai.

Bet, kad spriegums ir apvaldīts, šalts atslīd, viss darīts, kā vajag, — cielava ielec vaiga bedrītē, mazās uguntiņas sprēgā no acu laktas.

Bieži vakara vēlajās stundās tālrunī ieskanas viņas pussmaidīgā balss: — Kā iet?

Es nezinu, vai viņa guļ. Vai viņa vispār tumsā spēj iemigt kā citi. Viņas dzīve ir nepārtraukts nomods par citu dzīvēm.

Manas dienas nav pilnīgas, ja pār manu darbu, maniem priekiem un manām bēdām nepland mīļās, uzticamās cielavas spārni. Mazās cielavas, kas mundri knābj lielajai ēnai un aizbiedē to.

Viņa nejautā: kas man par to būs?

Jaunībā viņa mācījusies par balerīnu, bet kļuvusi skolotāja. Tagad viņa māca meitenēm labi gatavot ēdienu, daiļi klāt galdu. Bet viņas gaita ir lidojoša, un katru lietu viņas rokas noliek ar vijīgu izliecienu.

Kad viņa ienāk pie manis ar savu mazo dēlu (viņa zaudējusi cilvēku, ko mīlēja) — viņi abi tūlīt sāk kārtot manas izsvaidītās grāmatas un nogludina saraukto galdsegu. Paši to neapjauzdami, viņi ar katru elpu, ar katru kustību cīnās par daiļumu.

Mana draudzene ar savu dēlu dzīvo vienā istabiņā pie jūras. Aiz viņu loga slejas varenas priedes. Kad ieeju šai istabā vasaras dienās, bieži redzu tur sēdam kādu citu sievieti, kas viņai tuvāka nekā es.

Slimība atņēmusi šai sievietei spēju staigāt. Viņa ierodas braucamā krēslā, un nemitīgi kustas tikai viņas rokas. Invalīdu artelis ciena viņas māku uzņemt norisušus valdziņus zeķēm. Ar šādu darbu viņa spējusi uzaudzināt dēlu un meitu, jo tēvs viņus atstāja, kad māte saslima.

Arī viņas bērni sēd mazajā istabā pie jūras un sarunājas ar manas draudzenes dēlu. Tad viņi izskrien laukā un viņu balsis aizskan priedājā.

Mana draudzene šos atstātos neatstāj. Kad viņa piemin slimo sievieti, viņas balsī vienmēr ir cieņa un apbrīns. Viņa dāvina tai savu mīlu un vasaras atpūtu savā istabā.

Es pazagšus skatos uz svešo, varonīgo sievieti.

Es saprotu — viņa varētu atpūsties arī citur, bet tur nebūtu mūsu draudzenes glāsmīgās balss, viņas kustību lieguma, neaptumšoto smieklu, kopīgi lasītu grāmatu, māla traukos neatkārtojami saliktu ziedu, bērnu saskanīgo čalu. Aiz loga priedes nebūtu tik

varenas. Un visu neapspīdētu šī neizsakāmā dvēseles daile.

Es savu draudzeni redzu reti. Dažreiz viņa ietraucas slaida un strauja, viegli iekritušiem vaigiem, apēnotām acīm un ātri saka:

— Darba biedrei māte slimnīcā. Abas pārmaiņus sēdam pie viņas naktī. Dzejniec, es atnākšu citreiz. Varbūt jums vajag ko palīdzēt?

Daudzreiz viņas vijīgās rokas klājušas man svētku galdu. Bet, arī nepalīdzēdama, viņa man palīdz, jo viņas lūpas nekad nesaka:

— Man ir grūti.

Un viņas acis nejautā: — Kas man par to būs?

*

Tādas ir manas draudzenes, un tās saucu par savējām tikai tāpēc, ka viņas ir citiem vairāk draudzenes nekā man.

ES PARĀDOS TIKAI MĪLAI

Klusais, kautrais māksliniek, Tu neproti par sevi runāt un stāstīt. Bet mēs cienām Tavu klusēšanu. Jo nerimdamās — patiesi, atklāti un dziļi runā visas Tavas gleznas. Tās saka:

— Es mīlu!

Un, lūk, Tavas mīlas gudrais un patiesais skatiens visu mūžu ietver sevī un atver mums Daugavas tāles, viņas majestātisko plūdumu, viņas krastu cildās kraujas, Gaujas tecējuma mainīgo, noslēpumaino ņirbu, Pērses baltputu krāces, Juglas tik bagātās krāsās vizmojošos ūdeņus, jūras akmeņainās piekrastes

jomas, Latvijas daždažādos novadus ar tās mežiem, birztalām, upēm un ezeriem. Ar atvērtiem plašumiem, klusiem nostūriem.

Rokās sadevušies, daudzkrāsu lindrakiem plīvojot, aizdejo mums garām Latvijas pavasaris, vasara un rudens — apburot un ieraujot līdzi šai gadmiju mūžības dejā.

Cik pārgalvīgi ir mazie, košzaļie bērziņi starp rudzu statiem, viņi līksmi rotaļājas tumšajā meža ēnā. Kādi palu ūdeņi, pilni jaunības, skrej virmodami pa nemierīgo Gauju! Vasaras dienas baltie mākoņi vēsta mieru pāri Daugavai. Koki, pakāpušies nokalnē, cits citam pār plecu skatās gaidpilni tālumā.

Un Tu neesi aizmirsis ziemu. Brīnišķīgās sarmās un puteņos ievijusies, tā, krāšņa un strauja, metas līdzi dejā. Viņa izskatās kā tautas pasaka. Spurains, nepiekāpīgs kociņš vientuļš cīnās ar skarbo vēju apsarmotajā mežmalā.

Cik grūti pateikt, kas ir skaistāks — Tavi ziedi vai Tavi sniegi! Ziedus un sniegus Tu rādi savai tautai, slavinādams Latvijas bagāto ziedēšanu. Tu nerādi tos salkani un jūsmīgi, tajos ir skaudras mīlas uguns, reibīgas smaržas, krāsu negaisi, maiguma kvēlās saplūsmes. Negaidīti pretstati un pārsteidzošas saskaņas.

Tavā gleznu izstādē kāda sieviete pagriezās pret mani un teica:

— Kad es skatos uz vientuļo kociņu ziemā mežmalā, man gribas raudāt.

Un tomēr, to sakot, viņas acīs pavīdēja klusas laimes smaids.

Šo kluso laimi mums dāvājis Tavs mūža darbs.

Arī tautas pasaku daiļie, neaizmirstamie, bagātie tēli izplūst no Tavas otas reizē greznā un kautrā mirdzumā. Viņu gaitas, viņu gudrību Tu esi izpratis un

izjutis. Tie staigā Tavās iemīļotās ainavās, atklāj darbīgās, krietnās tautas dvēseli, viņas skaistuma un taisnības alkas.

Darba zemes — Tavas Latvijas balss Tev saka:

— Es parādos tikai mīlai.

PIRMĀ BĒRNĪBAS ATMIŅA

Es sēdu, ievīstīta autiņos, uz saulainas palodzes. Vecs vīrs sirmu bārdu smaidīdams sniedz man kociņu. Es to kāri ķeru, bet viņš atrauj un šķelmīgi smejas. Redzu krociņas ap viņa acīm. Mūsu rotaļa atkārtojas, ļoti kāroju satvert kociņu.

Vēlāk, kad biju mazliet paaugusies, es šo vīru vairs neredzēju. Viņš bija mans tēvatēvs Jēkabs, kalpa vīrs, un drīz pēc manas dzimšanas nomiris. Bet, kad ievīstīta ķēru kociņu, — man bijuši astoņi mēneši. Savādi, ka pirmā lieta, ko pasaulē tik ļoti iekāroju un ilgi atminēju, bija rakstāmrīks — zīmulis.

DZEŅI

No savas vasaras mītnes ejot uz darbu, es vienmēr dzirdu kaļam dzeņus — gan koku galotnēs, gan pazarēs, gan pie pašām saknēm — baltmelnus, ar sarkanu plankumu pakrūtē. Šie dzeņi kaļ ar tādu spēku, ka nemaz no manis nebaidās. Apstājos un ieklausos — viens kaļ daktilos, cits anapestos, cits trohajos. Dažs brīvajās vārsmās. Vai mēs, dzejnieki, nerakstām tāpat, visu aizmirsdami? Un steidzīgāk dodos uz darbu. Mani gaida ritmu valoda. Tātad — kalsim, dzeņi!

PUTNI APRĪLĪ

Reiz aizbraucu slimības atvaļinājumā Saulkrastos aprīlī. Nekad nebiju izjutusi šā mēneša spriegumu un skaistumu. Sulas dzinās augšup, starp sniegiem parādījās zāle un pirmās puķes. Reiz izgāju mežā un izdzirdu skaļas putnu klaigas. Nodomāju: te ir kāda putnkopības ferma. Bet pēkšņi paskatījos augšup, un pār manu galvu, skaļi klaigādams, it kā dzimteni sveicot, aizlidoja dzērvju bars, kas atgriezās no siltajām zemēm. Zemu, zemu laidās šie tālā ceļojumā nogurušie putni, un man neviļus no acīm sāka līt asaras.

Tad aizgāju jūrmalā un atkal ieraudzīju putnus; tur graciozi un līgani, astītes šūpodamas, staigāja divas cielavas.

Kur vien es apsēdos — bija tādas vietas: samesti baļķi, akmeņi, — ap mani tipināja cielaviņas. Un arī pārējās dienās, tiklīdz parādījos, viņas bija klāt, sīkiem soļiem piemīlīgi staigāja starp sniegiem, kaut ko knābādamas. Mani pārņēma iedomība — tātad es cielavām esmu ļoti iepatikusies. Bet es viņām nedevu neko ēdamu. Reiz nometu maizi, bet to viņas neēda un pašas meklēja savu barību. Vēlāk ievēroju, ka viņas tekalē arī ap upju krastiem un tuvu cilvēkiem. Cilvēki viņām patika. Šī viņu lielā cilvēkmīlestība mani aizkustināja. Es jutos jūrmalā vientuļa, ja neredzēju viņas, bet ilgi jau nebija jāgaida: jaukā sadraudzībā viņas atlidoja un nolaidās manā tuvumā. Katrreiz, kad sastopu vai ieraugu uz ceļa cielavas, man šķiet, ka esmu sastapusi cilvēka draugu. Jo viņas man atņēma skumjas, vientulību un grūtumu. Skaistās, vieglās, uzticamās cielavas.

MANS TĒVS

Savu tēvu atceros tikai slimības gultā gulošu. Četrus gadus viņš tikai šad tad piecēlās un pastaigājās pa istabu. Mans tēvs bija slaida auguma, gaišzilām acīm, tumšiem, cirtainiem matiem. Ļaudis un arī māte teica, ka viņam esot dilonis, sūdzējās, ka nekādas zāles nepalīdzot.

Viņš bija kalpa dēls no Kalētiem, pārāk nabags, lai iegūtu kādu augstāku izglītību. Bet viņam apkārt bija vienmēr grāmatas. Viņš labi prata krievu valodu, pašmācības ceļā bija apguvis franču un vācu valodu. Dzirdēju māti stāstām, kā viņš aizbraucis uz Berlīni darbu meklēt, tur badā ēdis zāli, vēlāk, atgriezies Latvijā, dabūjis rakstveža un aģenta vietu kādā koktirdzniecības firmā. Pēterburgā, apskatīdams kuģa kravu, iekritis rudens laikā Ņevā, saaukstējies, un tad piemetusies ļaunā slimība. Mans tēvs gulēja gultā — parasti lasīja, dažreiz dziedāja, bet visvairāk klepoja. Mūs visus uzturēja māte, strādādama par šuvēju. Paaugusies sāku lasīt tēva grāmatas un valodu pašmācības. Krievu valodā tad izlasīju visu Ibsenu un Hauptmani, franču un krievu klasiķus. Bet tad jau viņa paša vairs nebija.

Mans tēvs bijis ļoti sabiedrisks, dziedājis koros, spēlējis vijoli, arī mana māte dziedājusi koros, un droši vien tur viņi sapazinušies. Viņi abi bija no Kalētiem. Bieži pieminēja savu draudzeni skaisto Elzu Bergu — Andreja Jablonska sievu, kas pēc piektā gada emigrēja līdzi vīram uz ārzemēm.

Sociālās apgādes tanī laikā nebija, nekad neredzēju pie tēva atnākam kādu no viņa darbabiedriem. Bet šad tad viņa slimības gados parādījās kādu biedrību afišas par sarīkojumiem, kuru atlikums veltīts Jāņa

Ķempes ģimenei. Nekad neredzēju pie mums mātes turīgākos radus, tie atbrauca tikai vienreiz — tēva bērēs, bet ne pirms, ne pēc tam pie mums nerādījās aiz bailēm, ka būs kas jādod. Bet mana māte bija lepna un mācīja mani no mazām dienām nekad neko no cita neprasīt un negaidīt, visu saņemto atdot un iztikt ar to, kas pašam ir. Tā viņa nesa savas dzīves nastu. Savu nogurumu un sāpes viņa dažreiz izpauda uz mums, bērniem, iesaukdamās: «Nu, pagaidiet! Kad es nomiršu, tad jūs redzēsit!» Lai gan īsti nezināju, ko nozīmē «nomirt», bet nojautu, ka tas ir — aiziet, pazust. Pagalmā rotaļājoties, katru brīdi skrēju pie loga skatīties, vai māte nav nomirusi. Sirdi māca briesmīgas bailes.

Mūsu mītnes bieži mainījās. Pa Bernātu ielu virzījās bēdīgs gājiens: nestuvēs nesa skaistu, jaunu, bet izdilušu un bālu cilvēku, cieši viņam blakus gāja piemīlīga, bēdu nomākta sieviete, un nopakaļ skrēja puisītis un meitenīte — mans brālis un es. Katra mītne kļuva šaurāka, drūmāka. Tikai par pašu pēdējo mītni es gribētu pateikties Annai Āboltai, kas tagad dzīvo Liepājā, Strautu ielā 16, un ir jau tālu pāri 80 gadiem. Viņa uz Bernātu un Vidusceļa ielas stūra pārvaldīja sava brāļa — kapteiņa māju, pati ar savām divām pusaudzēm meitām dzīvoja mazā namiņā ielas pusē, bet mums atļāva apmesties sētas divstāvu mājā, kur istaba bija gaišāka un lielāka. Viņa pati — līdzjūtīga, bezgala sirsnīga — bija mums īsts draugs šai grūtajā laikā. Anna saprata, ko nozīmē bēdas, jo arī viņas vīrs — jūrnieks — bija noslīcis.

Svētkos mūs apciemoja dažādu labdarības biedrību un baznīcu sūtņi ar eglītēm un dāvanām. Mans tēvs nebija nekāds ticīgais, un viņu šie apciemojumi it kā apkaunoja, bet vecāsmātes, vecietēvi priecājās par

katru dāvanu. Kādos svētkos pie mana tēva gultas noliecies sēdēja jauns cilvēks, un es brīnījos — kā viņš ir tik drošs, jo mums neļāva tēvam tuvoties: varot pielipt bacīļi.

Vēlāk man teica — tas bijis brāļu draudzes mācītājs Liepa. Otro reizi, pavisam tuvu noliecis seju pie mana tēva sejas, sēdēja Andrejs Jablonskis, kurš — kā māte teica — esot šlepus atgriezies no emigrācijas. Arī viņa sieva Elza Berga nomirusi ar diloni. Cik ļoti Andrejs Jablonskis, vēlāk tieslietu ministrs Padomju Latvijā, mīlējis manu tēvu, izjutu Tēvijas kara laikā, kad viņš uz tālo Astrahaņu, kur uzturējos kā evakuētā, ne lūgts, ne prasīts atsūtīja man naudas pabalstu. Vēlāk sastapos ar viņu Maskavā un arī atbrīvotajā Rīgā. Pirmo reizi tiekoties, viņš ilgi skatījās manī un teica, ka reti viena cilvēka sejā tā apvienotas abu vecāku sejas kā manējā, un dzirdēju no viņa ļoti labus vārdus par manu tēvu. Kad gribēju viņam naudu atdot, viņš kategoriski no tās atteicās. Lai viņam aizmūžā mans paldies!

Bija sācies pirmais pasaules karš, vācu karakuģi bombardēja Liepāju.

Mans tēvs, kuram tuvojās nāve, teica savai mātei — vecaimātei Katrīnai trīs vārdus:

— Māt, mani bērni!

Un viņa atbildēja trīcošā balsī:

— Dēliņ, ko es tur varu darīt!

Viņa dzīvoja būdiņā kopā ar savu otro dēlu Miķeli, kas sargāja malkas laukumu netālu no eļļas fabrikas. Mans tēvabrālis bija kluss, nerunīgs, diezgan labsirdīgs, ar tumši zilu degunu, jo viņu jaunībā valdzināja nevis grāmatas, bet dzērieni, taču māte Katrīna tieši tāpēc viņu vairāk žēlojā — viņš viņai bija saprotamāks nekā mans «smalkais» tēvs.

Kā jau teicu, mans tēvs bija gaiša rakstura, nekad nerājās, nesūdzējās. Bet reiz, pagalmā rotaļājoties, ieraudzīju pa logu, ka viņš sarunā ar māti pietvīkst, pieceļas gultā sēdus un sviež viņai ar grāmatu. Mūs iesauca istabā, un tēvs lika brālim ataicināt ormani — viņš braukšot uz slimnīcu. Brālis aizskrēja, bet es, saprazdama, ka māte izteikusi kaut ko, kas tēvu aizvainojis, un viņš grib aiziet no mums, skatījos, kā viņš ar mokām apģērbās savā uzvalkā, jau pārāk platajā mētelī, uzlika galvā katliņa cepuri un tāds, izskatīdamies daudz vairāk izdilis, grīļodamies stāvēja istabas vidū un gaidīja ormani. Kad brālis ieskrēja un teica, ka ormanis piebraucis, māte raudādama metās pie tēva krūtīm, lūdza piedot un mūs neatstāt, mēs, mazie, satvērām viņa rokas. Tad viņš noņēma cepuri, noģērba svešādo mēteli un lika ormanim atteikt braucienu.

Tika izlemts, ka mani nodos Zilā Krusta bērnu patversmē Toma ielā. Mani aizveda no mājām, bet patversme šķita salta, sveša, naktīs es gultiņā raudāju. Pēc nedēļas atnāca māte un teica, ka tēvs lūdzis atvest mani atpakaļ, viņam esot grūti bez manis. Cik laimīga jutos, kad mēs visi atkal bijām kopā!

Vecāsmātes jau runāja, ka tēva gals neesot tālu. Kādu nakti, gulēdama ar brāli virtuvē, dzirdēju, ka māte iziet cauri telpai un tad pa kāpnēm lejā. Durvis uz istabu bija pusviru, un tur dega gaisma.

Ja tēvam bija kaut kas vajadzīgs, viņš mūs aicināja, piešķindinot tējkaroti pret glāzi, jo viņa balss bija kļuvusi pārāk klusa, lai sauktu. Es klausījos, jo viņš taču gulēja viens, vai nedzirdēšu šo skaņu. Tad iemigu un sapnī redzēju, ka atveras virtuves durvis, ienāk bars balti tērptu meitenīšu, apstājas ap manu gultu un saka:

— Neej, tēvam nekā nevajag!

Un mirkli vēlāk cauri viņu balsīm lauzās mātes balss:

— Celies, meitiņ, tētiņš nomiris.

Šo sapni atceros visu mūžu, jo to bija gan izraisījusi mana jūtīgā zemapziņa, apkārtējās valodas, bet tas mani pasargāja no lielām izbailēm.

Es piecēlos, apģērbos, bet baidījos ieiet blakus istabā, ilgi skatījos pa durvju spraugu. Tēva sejā nebija nekā briesmīga. Viņš bija nomiris klusi, miegā, pat mātei nemanot. Tad piegāju klāt pie viņa gultas un, lai sevi iedrošinātu, pieskāros ar pirkstu tēva matu cirtai, pēc tam uzliku visu plaukstu uz viņa matiem: tēvs man šķita ļoti dziļi iemidzis un it kā atbrīvots. Tikai vēlāk, kad atnesa šķirstu, ielika viņu tajā un nonesa lejā, apakšstāva tukšajā istabā, mani sagrāba neizsakāmas žēlabas. Jutu, ka viņš it kā gaisma noriet uz mūžu.

Kad vecās sievas sāka dziedāt bēru dziesmas, es, nesasukājusi matus, neapģērbusies visu dienu nevaldāmi raudāju. Šīs sāpes manī saglabājušās līdz šodienai. Man visu mūžu trūcis mana tēva. No bērēm atceros tikai ļaužu baru, sveces ar šķirstu un mūs trīs pie atvērtā kapa. Tas bija 1914. gada septembris. Trīsdesmitajos gados likām viņa kapu Līvas kapsētā apliet ar cementu, kurā iekalti Raiņa vārdi:

— Cilvēcē visi uz mūžu dzīvo.

Man ļoti nepatika mans uzvārds, un es, publicējot dzejoļus, gribēju sev izvēlēties citu — skaistāku. Bet tad atcerējos, ka tas ir m a n a t ē v a u z v ā r d s, un paturēju to, lai viņš, kas nomira 32 gadus vecs, savu dzīvi nepiepildījis, varētu dzīvot manos darbos, ja tie būs labi. Mana tēva kapu bieži grezno ziediem manā vārdā nosauktais 1. vidusskolas pionieru pul-

ciņš, daži Liepājas jaunie dzejnieki, kas zina mana tēva likteni. Āboltu māti Strautu ceļā apciemoju, kad iebraucu Liepājā.

Bet reiz es saņēmos un iegāju tā nama pagalmā, kur bija miris mans tēvs. Mazais ielas namiņš bija nojaukts, bet pagalms kļuvis plašs, viss piedēstīts dālijām, kas ziedēja savā rudens krāšņumā. No istabas, kurā kādreiz bija ielikts mana tēva šķirsts, iznāca sieviete ar bērnu uz rokas un laipni paskatījās manī. Apkārtējie nami bija remontēti un pārkrāsoti. Viss pagalms bija tik tīrs, ziedošs un skaists, ka manī atkal ieskanējās Raiņa vārdi uz mana tēva kapa:

— Cilvēcē visi uz mūžu dzīvo.

Un man šķita, it kā es būtu apciemojusi viņa ziedošo dvēseli.

BILLĪTE

Manā bērnībā laimīgākās bija dienas, kad atnāca vecāmāte Billīte — maza, mīlīga, gaiši zilām actiņām, tievās bizītēs sapītiem matiem. Viņa mazgāja savas acis glicerīna ziepēm, lietoja pret visām vainām «tirjaku» (melnu putriņu no čūskas gaļas, medus, ceļmallapu pulvera, angelikas, vībotnēm un citām zālītēm) un glabāja skapī savas mirstamās drēbes — baltas, ar rozā puķītēm. Vienmēr viņa man atnesa kūku ar krējuma pīlīti.

Vecāmāte Billīte stāstīja:

— Es biju smukākā meita visā pagastā. Nebija tāda puiša, kas nebūtu lauzies manā klētiņā. Kad barons trakais Nullis (tā viņa sauca baronu Noldi) jāja garām un mēs strādājām laukā, tēvs lika man slēpties

rudzos, jo barons visas smukās meitas sauca uz muižu. Kad aizgāju muižā rādīties ar savu pirmo vīru, Nullis man šerpi uzprasīja: — Kur tu tāda biji, ka es tevi neesmu redzējis? — Bet piekrišanu laulībām deva.

Billītes laulības nebija laimīgas, abi viņas pirmie vīri nomira, atstādami viņu ar deviņiem bērniem. Daudzi viņas dēli, strādājuši lauku darbus, aizgāja uz pilsētu, arī meitas aizprecējās uz pilsētu. Billīte apprecējās ar lauku skroderi Jāni Skutulu, kas izskatā bija līdzīgs Rainim, bet sirga ar kādu «vidukļa kaiti». Mana māte bija pastarīte — Billītes pēdējais bērns. Nabadzības dēļ viņai bija jāiet ganos, un viņa man bieži stāstīja, cik ļoti gaidījusi Billīti, — kalniņā stāvēdama, uz lielceļu vien skatījusies un, šķirdamās no mātes, raudājusi.

Kad mans vectēvs kļuva pavisam slimīgs, viņš ar Billīti un manu māti Līnu pārcēlās uz dzīvi Liepājā. Tur mana māte iemācījās šūt. Billīte vasarās ravēja lielajās Dūkšņa dārzniecībās pie vējdzirnavām. Dažreiz viņa mani ņēma līdzi, es urbinājos pa zemi, un reiz no tās izlīda drausmīgs tārps. Sāku brēkt visā galvā, uzmetu tam lapu. Bet Billīte piesteidzās un mani nomierināja: tā esot slieka, kas nevienam neko ļaunu nedarot. Vecaistēvs gāja uz tirgu piepalīdzēt zemniekiem zirgus novietot, pārdot saknes, un vakarā viņam grozā bija par darbu iedotās saknes un dažreiz arī kāds naudas gabals. Arī vecāmāte man allaž iedeva kādu burkānu, kāli vai gurķi, jo mans tēvs bija agri nomiris un māte strādāja par apkopēju kuģu būvētavā. Vecaistēvs bija bargi ticīgs un lūdza dievu katru dienu. Jēzu viņš sauca par «Jīzu», katru ēdiena reizi viņš iesāka tā: — Nāc, kungs Jīzu, esi mūsu viesis, svētī visu, ko mums esi devis, āmen.

Bet ticība nespēja pieveikt viņa īgno raksturu, ko radīja slimība. Aiziedams uz tirgu, viņš maizes donās iegrieza zīmes, lai redzētu, vai Billīte nav pati maizi griezusi. Uz krāsns viņš ar krāsainiem krītiem uzvilka ciparus un burtus, kuru nozīmi neviens nesaprata, jo viņš tos dzēsa un atkal rakstīja citus. Acīmredzot savus ienākumus. Billīte staigāja ap tiem drebēdama, lai tikai nejauši nepieskartos.

Arī pārnācis no baznīcas un svētā vakarēdiena, vectēvs nekļuva laipnāks un bieži Billīti apveltīja skarbiem vārdiem, no kuriem viens man palicis prātā savas īpatnības dēļ: «Ak tu, midzenis!»

Tomēr mūs, savas meitas — atraitnes bērnus, viņš sirsnīgi mīlēja, pacienāja, mācīja lasīt. Ar lielu koka irbuli mums bija jārāda zilbes un jālasa skaļi — ab, eb, ib, ob, ub, ba, be, bi, bo, bu. Manam brālim lasīšana nepatika, un viņš tā raudāja, ka ābece no viņa asarām sašķīda. Dažreiz vectēvs lasīja mums priekšā pasakas. Man sevišķi patika pasaka par drošsirdīgo zaķi garausi un par nabaga zaldātu, kas iekritis akā, redzēdams tur uguni. Pasakas atcerējos no galvas un, izlikdamās, ka lasu, noskaitīju tās no grāmatas pirmās lappuses.

Vectēvs izbrīnījies iesaucās: — Ir gan tam meitēnam galva!

Kad vectēvs nomira, es biju uz laukiem, un sēru vēsts mani sāpināja, jo būtībā mans vectēvs bija goda vīrs. Billīte palika viena un pārmīšus dzīvoja pie saviem bērniem, arī pie mums. Es neapgurdama klausījos viņas stāstus:

— Kad apģērbu tautas tērpu un krūtis man bija pilnas sudraba, man kļuva tā ķeisti, kad paskatījos spieģelī. Tik balts un sarkans bija mans vaigs! Bet laikam laimes man nebija tāpēc, ka mani bija

ieskatījis mūsu māju puisis, — kad mani aizveda laulāties, viņš, aiz šķūņa aizskrējis gauži raudāja.

Dažreiz Billīte man dziedāja garīgas dziesmas, kuru vārdi man likās skaisti. «Tas mūžīb's vārds kā pērkons grauž, Viens zobins, kas to sirdi lauž, Viens iesākums bez gala.» Vai atkal: «Teici to kungu, to godības ķēniņu svētu.» Sevišķi skaistas šķita dziesmas Fīrekera tulkojumā. Kad Billīte naktīs cēlusies un gājusi kunga klaušās rijas kult, viņai reiz uzbrukuši suņi, viņa apstājusies un saukusi gvaltes.

— Bet kā tad tu, vecomāt, tās gvaltes sauci?

— Nu — gvaltes, gvaltes! Līdz pieskrēja cilvēki.

Billīte nomira ar trieku 86 gadus veca pie sava dēla Pētera. Trīs dienas viņa gulēja triekas ķerta. Kad es piegāju viņai klāt, viņa paskatījās manī ilgi ar savām gaiši zilajām, joprojām skaistajām actiņām, un es noglaudīju viņas galvu. Viņas tēls izstaro man neaizmirstamu gaismu: pacietību, darbu, mīlu.

PLŪSTOŠIE ŪDEŅI, SKREJOŠIE MĀKOŅI

Augusta dienas spožums lija pār Himku ūdeņiem. Viņš skatījās, kā tie plūda, un iesaucās:

— Nekad nevajag pilnīgas laimes. Es tomēr sagaidīju šo dienu!

Un viņa atcerējās dienu, kad viņi bija pirmo reizi tikušies komponistu kongresā. Viņa — pianiste — pazina un mīlēja viņa mūziku, bet tad redzēja viņu pašu pirmo reizi. Bija daudz sadraudzīgu vakaru un pārrunu, viņas acis bieži kavējās pie viņa milzīgā auguma, gaišmatainās galvas, viņa acīm, kurās pavērās un aizvērās žilbinoša dzīle. Bet viņai kaut kā nepatika viņa skaļie, gandrīz rupjie smiekli. Kādā sa-

nāksmē, kurā viņš bija spēlējis dažus savus darbus, viņš pēkšņi pienāca viņai klāt un īsi, gandrīz pavēloši teica:

— Iziesim dārzā!

Abi kopā viņi izgāja dārzā, kur saplūda priežu un jūras, un pirmo ceriņu elpa. Blakus viņam stāvēdama, viņa apmulsusi pacēla acis pret zvaigžņoto debesi. Viņu saruna par mūziku apklusa.

Viņš pēkšņi iesaucās:

— Cik tu labi nupat paskatījies! Kāda savāda tuvība!

Tad viņa bija paskatījusies uz viņu: pat viņa uzvalka pogas un krekla aproču sīkās podziņas šķita viņai tuvas un pazīstamas, it kā daļa no viņas pašas.

Viņi staigāja pa dārzu, un jau baloja rīts, kad viņi apstājās vārtos pie ziedoša ceriņu krūma. Viņš nolieca zaru un nopurināja rasu uz viņas matiem, tad pieliecās un noskūpstīja abus viņas apsarmotos deniņus, it kā zinādams, kāpēc tik pāragri pār tiem nosniga nāve, karš, visu viņas tuvinieku gals. Viņai šķita, ka viņš noskūpstīja viņas likteni. Un viņš teica:

— Es atbraukšu pie tevis, mana meitene.

Bet pagāja vasara, liesmoja mokās un nodzisa visas puķes, viņš neatbrauca. Viņa negribēja atcerēties šo tikšanos, jo vārdi varēja būt vienkāršs joks, bet, pati sevi ienīzdama, viņa katru mirkli domāja par viņu — bezcerīgi, ar bailēm. Tikai koncertos sastapās ar viņa mūzikas dvēseli.

Tad viņa kā pianiste aizbrauca uz Maskavu pavadīt dažus solistus. Koncerti ilga vienu nedēļu. Katru brīdi viņa baidījās kaut kur ieraudzīt vai sastapt viņu, bet tas nenotika. Dienu pirms aizbraukšanas viņu pārņēma neizturamas ilgas dzirdēt viņa balsi. Viņa nolēma piezvanīt un pati neatbildēt.

Viņa pacēla klausuli un piezvanīja. Gaiša un spirgta, neticami tuva tālrunī atsaucās viņa balss:

— Jā?

Un tad viņas lūpas pavērās, un viņa pēkšņi nosauca savu vārdu. Neizsakāmi pārsteigta bija viņa balss:

— Tas nevar būt!

Un viņa ar bezgalīgu līksmi sajuta, ka arī viņš bija domājis par viņu ar to pašu biklo bezcerību, ka viņu tikšanās nekad nebūs iespējama. Kāpēc?

Tūlīt viņi abi norunāja tikties Maskavas lielajā pastā, pēc tam viņš viņai parādīšot Himkus. Un tā viņa drebēdama iegāja pastā, zeme grīļojās zem viņas kājām.

Un tad pa durvīm ienāca viņa dižais augums, un augsta pāri citiem slīdēja šurp pie viņas gaišmatainā galva, skatīdamās zilām, žilbinošām acīm.

Kad viņš pienāca klāt, viņa ievēroja, ka arī viņa gaišajos matos spīd baltas stīgas.

Viņi ēda pusdienas. Un kā neticēdami skatījās viens otrā.

Viņš iesaucās:

— Tas nevar, nevar būt!

Viņa atsaucās:

— Tas ir brīnums!

Un stāstīja, cik neizturami šovasar Ķemeros ziedējušas rozes kā briesmīgas liesmas. Viņa seja pārvērtās. Šai rožu stāstā viņš sajuta viņas mīlas sāpes.

Tad viņi aizbrauca uz Himkiem, kur viņa vēl nekad nebija bijusi. Viņi klaiņoja gar ūdeņiem un kokiem. Nekad viņa nebija redzējusi, ka pasaule var būt tāda. Pirmoreiz viņa sajuta koku, ūdeņu un mākoņu vienoto dzīvību. Viņa vairs nejutās viena. Diena bija valdonīga un spoža.

Viņš teica:

— Kā manī viss uzgavilēja, kad pazinu tavu balsi! Es zinu, man toreiz vajadzēja palikt vai aizbraukt pie tevis.

Bet pēkšņi viņa acīs iegailējās kaut kas ciets. Un atkal sievieti ievainoja vīrieša skaļie, it kā rupjie smiekli, kas tā nesaskanēja ar viņa būtni un mūziku. Vai viņš būtu dzērājs? Tā ļaudis runāja. Vīrieša sejā iegula kaut kas neizprotams.

— Jā, tagad es vairs neesmu labs, bet, ja tu mani būtu redzējusi jaunībā, kad es basām kājām gāju uz lauku bibliotēku, iemīlējos bibliotekārē un apprecējos, kā tu būtu mani tad iemīlējusi!

Viņi atsēdās zālē. Viņa redzēja tuvu viņa lielo, spēcīgo un silto roku, nogurumā pati piekļāva tai savu vaigu un brīdi atdusējās viņa spēkā, kurā ieplūda šie tālie ūdeņi, šie skrejošie mākoņi, kaut kas silts un neizsakāmi dzīvs.

Un viņš čukstēja gandrīz bez balss:

— Tu esi ļoti vientuļa?

— Jā, — viņa tikpat nedzirdami atbildēja.

Viņa domāja šai brīdī nevis par savu sabiedrisko dzīvi, bet par savu tukšo māju, un viņai šķita lieki stāstīt viņam par saviem zaudējumiem, jo viņš tos sajuta tāpat. Viņai likās, ka viņš zina visu, ko viņai atņēma karš, nāve, vilšanās un nelaime, viņš nejautāja neko par viņas dzīvi, kas viņa tāda, kur ir viņas piederīgie.

Viņi ilgi tā dusēja, bez vārdiem saprazdamies, tad viņš pēkšņi gluži citādā balsī sāka stāstīt par savu mazo meitiņu, kas viņu rītos modinot, dziedādama tautas dziesmiņu, lai tēvs nākot sēņot birztalā.

Ar pārdabisku spēku lauzās no viņa vārdiem un balss mīla pret šo bērnu, un viņai šķita, ka viņa dzird viņa mūzikas nemirstīgās, tautiskās intonācijas.

Sajuzdama šo mīlu, viņa iesaucās:
— Cik laimīga ir tava meitiņa!
Viņš pārsteigts ilgi skatījās viņas acīs.
— Tev ir labas acis!
— Un kāda ir tava sieva?
— Nežēlīga. Tāpēc ka viņa ļoti cieš. Es neesmu labs. Griežu kā asmens.

Viņi piecēlās un skatījās viens otrā. Viņš piekļāva viņu sev zem Himku spožajām debesīm.

Tad viņa pagriezās un sāka iet, viņas acis stingi skatījās auļojošos mākoņos. Pasaule atklājās un apdzisa. Un viņa nemitīgi sev jautāja:
«Kā lai es tagad dzīvoju bez viņa — ilgi, mūžam?»
Un tūlīt atbildēja pārāk lielā izmisumā:
«Un tomēr es dzīvošu.»

Aiz muguras ieskanējās viņa balss:
— Tavā augumā patlaban bija kaut kas ļoti aizkustinošs, lepns un tomēr neaizsargāts.

Un asi piebilda:
— Man žēl, ka tev to teicu.

Viņa gāja it kā pret lielu vētru. Viņa balss bija izskanējusi maigi un nežēlīgi. Viņa gāja tāpat kā šie plūstošie ūdeņi, skrejošie mākoņi — projām no viņa, neatdalāma no viņa, pretim nezināmām dienām.

SUDRABA ŠĶIDRAUTS

Es redzu tevi sudraba šķidrautā, kas met kvēlojošas blāzmas, valdonīgā Guna. Lepnā spēkā iedegas tava mīla, karaļmeita Mirdza. Tā esi tu, Sarkano puķu dēstītāja, jau kopš bērnu dienām domātāja un meklētāja, ilgu pilnā, kurai saule piestaro visus dvē-

seles stūrīšus un mēness savus starus stīgo acu dzelmē dzidrajā.

Es redzu tevi slavenu un skaistu ieejam pirmo reizi «Dienas Lapas» redakcijā, un tur tu ieraugi trauslu cilvēku ar klusu balsi un bezgala dziļām acīm.

Par šīm acīm tev jādomā, un — lūk — arī viņš domā par tevi. Sākas sarakste, jūs tiekaties. Tu, lielā dzejniece, atradi dzejnieku, kas bija lielāks par tevi, bet kam vajadzēja modinātāja, dzejnieka sūtības apstiprinātāja. Tā kļuvi tu. Jūs iemīlējāt viens otru. Atstādama slavu, dzimteni, tuviniekus un draugus, tu sekoji cilvēkam ar zilajām acīm visās viņa revolucionāra trimdās. Un, pat ja kādu brīdi tu nebiji pie viņa, tad tu strādāji, lai viņam palīdzētu, bet tava dvēsele un sirds ne mirkli nešķīrās no iemīļotā, no lielā. Tu noņem savu karaļmeitas vainagu un ieliec viņa rokās. Ceļa putekļi klāj sudraba šķidrautu, lieti to mērcē, skaudri vēji plosa un plivina. Tu vienmēr ej blakus trimdiniekam. Ilgas vientulības gados tu skaiti niecīgo naudu iztikai, domā, ko likt galdā vislielākajam dzejniekam, — vāri un gatavo, mazgā un apšuj, lai vien viņa skatiens varētu raudzīties San Salvatores diženumā, pasaules dzīlē un tālu, tik tālu uz dzimteni. Turp iet viņa dvēsele, viņa cīņas un mīlas dzeja. Turp lido arī tavas vārsmas, tavas sāpīgās domas, bet daudz laika tev jāatdod viņa darbam, kas vienmēr šķiet tev vajadzīgāks par tavējo. Tavs skaistums nozied, bet viņa skatiens daudzreiz jūsmā raugās citas sievietes skaistumā. Dzīve gribētu, lai sudraba šķidrauts kļūtu par virtuves priekšautu, — un tev pašai šķiet, ka sapņu tālumā, staru spožumā kā zvaigzne dziestošā zūd tava laime.

Bet tauta dzird arī tavu balsi, tā nesaraujamām saitēm vieno tavu vārdu ar Raiņa vārdu, tā klausās Mirdzas dziesmu:

— Tur, kur stars ar staru
Liesmās vienojas,
Tur, kur gars ar garu
Jūtās satiekas.

Tauta zina, ka tu esi pie viņa, ka jūs vieno kaut kas neiznīcīgs. Un, kad jūs abi atgriežaties dzimtenē, tā jūs saņem ar milzu gavilēm, bet drīz jūs ieraugāt arī tur dzīves nepilnības un netaisnību. Rainim šķiet, ka vajadzētu meklēt vēl kādu citu — labāku dvēseles dzimteni. Un tu, viņa ēnā stāvēdama, saki šādus vārdus: — Sākumā bija Aspazija, tad Aspazija un Rainis, tad Rainis un Aspazija, tad tikai Rainis, bet kādreiz būs atkal Rainis un Aspazija.

Un, kad dzejnieks vientuļš mirst, tu vēl vientuļāka klejo pa vietām, kur esat dzīvojuši kopā, dzimtenē, kur bija pirmā mīla, pirmā laimes vasara, tās nezālēm aizaugušas. Tava roka noplūc piemiņai nātrīti un raksta: «Nav nevienas dienas, ne nakts, kad pie mīļā nebūtu... Aiz manis guļ mana pagātne tik briesmīgi satricinoša, ka es vairs nezinu, cik man vēl dzīves iespējamības palicis pāri. Cik tad vairs trūka, ka es nebūtu līdz ar viņu noslēgusies pati... Meklēšu vēl kādu dzīves pavedienu uzņemt.»

Kad ienaidnieks iebrūk Latvijā, tev tuvojas vistumšākā nakts, kurā tevi nabadzībā un saltumā veldzē tikai dzejas kastaļavots, kas nemitīgi šalc tavā dvēselē. Tava nāves vēsts skar tautu. Tumšā naktī, lāpām liesmojot, tevi gulda blakus Rainim. Un nāk diena, aust diena, kad tavi vārdi piepildās: dzīvo Rainis un Aspazija. Sudraba šķidrauts met nemirstī-

gas blāzmas, tevi atkal grezno Mirdzas vainags, sarkanas puķes aug no tavas liesmojošās sirds, dzejniece un dzejnieka modinātāja, cīnītāja līdzgaitniece, kas savu garu atdēva viņa garam, savu sirdi viņa sirdij, savu dzīvi viņa dzīvei. Īt kā jaunatrastā spožumā tagad blakus viņa dzejai spīd arī tavas dzejas zvaigzne.

DZINTARA SPOGULIS

Es viņu redzu: pusmeiteni, pussievieti. Viņa iet trausla un slima pa ielu, ko tagad sauc par Dzintara ielu, — aiz tās gluži tuvu krāc kuršu un vikingu jūra. Ielā ir skaistas mājas, ap kurām izslejas koki. Vienā no šādām mājām viņa ieiet bikli kā brīnumā. Tajā dzīvo viņas skolotājs — cilvēks, kas atvēris viņai skandināvu mitoloģiju, Norvēģijas fjordu drūmo skaistumu, Ibsena un Strindberga darbus, stāstījis par Vāgnera mūziku. Ne tikai stāstījis, bet viņai un arī citām trūcīgākām skolniecēm dāvājis biļetes, lai viņas redzētu un dzirdētu operas, pašas atvērtos mākslas nemirstīgajai varai.

Pusmeitene, pussieviete, kas mīlestību pazina tikai no grāmatām. Viņa redzēja arī, kā mīl Karmena, kas pasviež Hosē mulsinošo rozi un mirst no viņa asmens cirtiena, domādama par toreadoru. Alfredo rokās mirst Violeta. Ar baltu gulbi pie Elzas atbrauc un atkal uz mūžiem aizbrauc Loengrīns. Un mīlestības vara viņai šķiet nežēlīga, vienota ar nāves briesmām.

— Nekad es nemīlēšu! — tā viņa saka sev, jo viņā ir bailes, bet arī ilgas, kas bailes tikai saasina, jo viņa dažreiz klepo asinis, šķiet sev nožēlojami vāja un neglīta, kas nekad nevar līdzināties skaista-

jām skatuves un grāmatu varonēm. Bet vai mīlestība var arī glābt? Dzintara ielā dzīvo viņš, kas deva viņai grāmatas. Meitene rakstīja dzejoļus. Viņš tos iespieda — visus — laikrakstā, ko pats vadīja. Viņa istabas šķita viņai pildītas ar kādu liegu, brīnumainu aromātu. Uz viņa galda stāvēja ģīmetne: lepnas, skaistas sievietes profils un rokas, kas skāra arfas stīgas. Tā bija viņa sieva, kas strādāja Rīgā. Katru nedēļu turp brauca viņš.

— Skaista un gudra! — tā viņš teica par savu sievu. Meitene saduga šī skaistuma priekšā, viņa nāca no nabadzīgas strādnieces dzīvokļa. Bet cilvēks no Dzintara ielas viņai sacīja:

— Jūs esat un būsit personība. Studējiet, rakstiet, es jums palīdzēšu.

Viņš atveda no Rīgas kāda komponista mātes salasītas zāļu tējas pret meitenes slimību, — viņa dzēra tās un palēnām atlaba, asinis vairs neklepoja.

Paretam kautrēdamās, it kā atvairot bailes no nāves, viņa ienāca šī cilvēka mītnē, redzēja viņa zilajās acīs dzīves laipno mirdzumu. Ierāvusies kaktiņā, viņa šķirstīja grāmatas, lai izvēlētos, kādas paņemt sev līdz.

Un reiz, kad viņa tā sēdēja, galda lampas viegli apspīdēta, ieskanējās viņa balss:

— Cik jums izteiksmīga seja un skaistas rokas!

Šie vārdi noskanēja klusumā kā fanfaru sauciens, kā orķestrī operas uvertīras pirmais valdonīgais akords.

To teica viņš, kas bija mīlējis un ticis mīlēts, kas saprata skaistumu.

Un viņai šķita, ka viņš pacel viņai pretim dzintara spoguli, kurā viņa var saskatīt savas nākamības

attēlu. Vienmēr, vienmēr viņš pacēla šo spoguli, arī pārlasīdams un pieņemdams viņas dzejas.

Un tad, kad viņa, beigusi ģimnāziju, posās jau braukt uz augstskolu, kādā augusta rītā viņa pēkšņi, atvērusi laikrakstu, ieraudzīja neticamu nāves vēsti — viņš bija miris. Jā, viņš jau bija reiz ieminējies, ka viņa tēvs miris tikko četrdesmit gadus vecs un ka laikam arī viņam būs jāmirst agri.

Un viņa stāvēja pie brīnumainā nama, aiz kura šalca kuršu un vikingu jūra, blakus citām skolniecēm, redzēja, ka iznesa šķirstu. Tam sekoja sēru tērpā skaistā sieviete no ģīmetnes.

Viņa dzirdēja, kā aiznaglo šķirstu vagonā, kas aizveda cilvēku ar dzintara spoguli turp — uz Rīgas Meža kapiem.

Pagāja četrdesmit gadu. Dzejniece — jau mūža rietam tuvu — sastapa uz ielas Rīgā staltu un sirmu sievieti, kuru bija kādreiz redzējusi ģīmetnē. Viņas sarunājās. Staltā sieviete sacīja:

— Man ir kāda jūsu jaunības ģīmetne. Ļoti skaista, kuru glabāja mans vīrs. Es jums to varu atdot, jūs taču zināt — mans vīrs jūs mīlēja.

Sieviete to pateica ar tik siltu un laimes pilnu balsi, it kā viņa priecātos par to, ka sastop cilvēku, kuru mīlējis viņas vīrs. Dzejniece sajuta, ka viņu pēkšņi ietvēra kāds neizsakāmi silts vilnis, — viņa bija dažreiz bijusi pie sava skolotāja kapa, kaut kur viņš vienmēr dusēja neapjausts viņas atmiņu dzīlēs. Bet mīlestības rūgtums un mokas, mirkļa ieguvumi un mūžīgie zaudējumi tik vētraini un salti bija plosījuši viņas mūžu, ka viņa šos vārdus uztvēra kā negaidītu laimes vēsti.

Aizgājusi mājās, viņa atskatījās uz savu mūžu — tas it kā nodzisa —, sajuta roku, kas tik skaidrā

maigumā pieskārās viņas galvai, balsi, kas runāja vārdus par viņas dzeju un iekšējo skaistumu, viņa skatījās dzintara spogulī un vaicāja sev, vai ir attaisnojusi attēlu, ko viņš reiz rādīja viņai tik nesavtīgā mīlā. Vai viņa bija kļuvusi personība? Joprojām viņas dvēsele bija bikla un skumja, mīlestība bija nākusi, bet skopa, asa, nežēlīga, gluži tāda kā ziemeļnieku grāmatās, kā uz operas skatuves, ar sāpēm un nāvi. Varbūt viņas skolotāja mīlestība bija labākais, ko viņa sastapusi, — tik nesavtīga, dzidra un smalkjūtīga. Viņa aizsteidzās uz Meža kapiem, tur, kur dusēja viņš, noskūpstīja viņa bronzas vaigu, rotāja kapu ziediem, pārmezdama sev, ka bija to pārāk reti darījusi. Un reizē laimīga, ka no atmiņu dzīlēm, viņa sievas balss izraisīta, kā mūžīgs mierinātājs iznira šī mīlestība, par kuru viņa nebija pateikusies ne viņam, ne dzīvei. Viņa zināja, ka kuršu un vikingu jūras šalkas, dzintara mirdzums nekad vairs viņu neatstās.

KOMENTĀRI

Mirdzas Ķempes Kopotu rakstu pirmajā sējumā ievietoti dzejoļu krājumi «Rīta vējš», «Drauga vārdi», «Mieram un dzīvībai», «Es nevaru klusēt», «Skaudrā liesma», «Gaisma akmenī», «Cilvēka ceļš», «Ērkšķuroze», dzejoļi no izlasēm «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība», kā arī lirisko miniatūru krājums «Dzintara spogulis».

Dzejoļu teksti Kopotos rakstos doti tādi, kādi tie ir šajos krājumos; tekstos rediģēta interpunkcija un minimāli ortogrāfija (galvenokārt svešvārdu rakstība) atbilstoši mūsdienu pareizrakstības normām. Ja pirmpublicējumā periodikā dzejoļa teksts bijis atšķirīgs, tad tas norādīts komentāros. Komentāros norādītas arī lielākas atšķirības, kas konstatētas citos attiecīgā dzejoļa publicējumos un rokrakstos. Publikāciju laiks uzrādīts līdz 1979. gadam (latv. valodā).

J. Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejā (turpmāk saīsināti rakstīts RM) glabājas liela daļa M. Ķempes dzejoļu rokrakstu. Rokrakstiem uzrādīts inventāra numurs, ar kādu tie glabājas muzejā. Pēc dažiem rokrakstiem var konstatēt dzejoļa sacerēšanas laiku — tādos gadījumos tas norādīts komentāros. Taču dzejniecei bijis paradums dzejoļu lielu daļu pārrakstīt daudzas reizes dažādās

kladēs vai uz atsevišķām lapiņām, turklāt pārrakstīt jau sen sacerētus dzejoļus. Tas rada grūtības dzejoļu sacerēšanas laika noteikšanā. Tā, piemēram, RM glabājas astoņi M. Ķempes dzejoļi, kurus atsūtījusi Austra Lagzda (Kupče) ar šādu pavadvēstuli: «Šīs dzejas dzejniece uzrakstīja 60. gadu beigās Jaungulbenes parkā zem vecajām liepām, kur viņa, mēnesi ciemodamās pie manis, katru dienu gulšņāja un strādāja, jo bija skaistas, saulainas jūlija dienas.» (RM, inv. nr. 343462.) Taču izrādījās, ka četri dzejoļi jau sen publicēti dažādos M. Ķempes dzejoļu krājumos, bet pārējie pieci atrodami kladēs un datēti ar 1945.—1946. g.

Mirdzas Ķempes dzīves laikā latviešu valodā iznāca trīs viņas dzejoļu izlases: «Dzejas» (1955), «Mīlestība» (1957; 1958) un «Mirkļu mūžība» (1964). Šajās izlasēs ievietoti dzejoļi no agrāk publicētajiem krājumiem, kā arī pievienoti jauni dzejoļi. Īpaši pārdomāti veidota izlase «Mīlestība». Lai gan arī tajā ir dzejoļi gan no iepriekšējiem krājumiem, gan jauni darbi, tā ar savu kompozicionālo uzbūvi un mērķtiecīgo, pārdomāto noskaņojumu atstāj tematiski vienotas, rūpīgi plānotas grāmatas iespaidu. Par izlasi «Mīlestība» Mirdzai Ķempei 1958. gadā piešķirta Latvijas PSR Valsts prēmija, par izlasi «Mirkļu mūžība» — 1967. gadā PSRS Valsts prēmija.

1977. gadā iznāca M. Ķempes mīlestības dzejoļu izlase «Mīlestības krāšņais koks».

RĪTA VĒJŠ

Dzejoļu krājums «Rīta vējš» iznāk 1946. gadā. Apakšvirsraksts — Dzejas. Vāku un titullapu kokā grebis Oļģerts Ābelīte. Izdevējs — VAPP grāmatu apgāds Rīgā. Ievadu krājumam uzrakstījis Jānis Sudrabkalns. Viņš atzīst, ka, lasot krājumu, pārņem «gluži fiziska drošības sajūta, — lasītājs zina, ka nenomaldīsies miglainās abstrakcijās, ka viņa gaumi neapvainos neapdomīgi izraudzīti tēlošanas līdzekļi vai amata nemākulība, un zina arī, ka viņu nenogurdinās pelēcība un bālums».[1] Vēl vairāk: dzejnieks konstatē, ka pirmās grāmatas autores «meistarība visai augsta, savās labākajās dzejās viņa sasniegusi cildenu vienkāršību, kas piesātināta ar spriegu pārdzīvojumu. Tādai vienkāršībai ir zelta mirdzums.»[2]

[1] Ķempe M. — Grām.: Rīta vējš. R., VAPP, 1946, 5. lpp.
[2] Turpat, 8. lpp.

Atzinīgus vārdus par Mirdzas Ķempes krājumu «Rīta vējš» saka arī dzejnieks Andrejs Balodis: «Mirdzas Ķempes dzeju grāmata nav liela, it īpaši, ja ievērojam, ka tur ieguldīts divpadsmit gadu dzejas darbs. Bet par godu autorei jāsaka, ka visi krājumā ievietotie dzejoļi pierāda labu gaumi un izkoptu dzejnieces talantu.»[1] A. Balodis jau pirmajā M. Ķempes krājumā saskatījis viņas daiļradei tik raksturīgās tēmas: mīlestību, dzīvību, dabu, — kā arī fiksējis tās filozofisko ievirzi: «Savā dziļākajā būtībā Ķempes dzeja nav vienkārša — tur ir sava īpatna filozofija, izjūtu smalkums un pārdzīvojuma skaistums. Šī dzeja ir pilnīga savā skaidrībā, tā ir koncentrēta, nemākslota, skanīga.»

Kritiskāki toņi ieskanas Valda Luksa recenzijā «Divas dzejoļu grāmatas» (arī par «Rīta vēju»).[2] Norādījis, ka par M. Ķempes dzeju daudz jauku vārdu grāmatas priekšvārdā teicis J. Sudrabkalns, V. Lukss izvirza uzdevumu nesaudzīgi runāt par katru vāju vietu. Tādas recenzents saskata vairākas. Citējis dzejoļa «Šai klusumā» (15. lpp.) pirmo pantu, V. Lukss domā, ka šeit konstatējama amfibolija, t. i., frāzes neskaidrība:

Šai klusumā, kad debess tvīkst
Un zeme dvašo kāri
Un apskauties vēl neuzdrīkst —
Tām nopūta iet pāri.

V. Lukss raksta: «Četrrinde ļoti skaista, bet vai bez autores vēl kāds bez liekas domāšanas varēs pateikt, ko apzīmē ceturtās rindas vietniekvārds «tām»? Un kas vēl neuzdrīkst apskauties? Protams, ja mēs sākam teikumu «pētīt», tad sevi ar kaut kādu skaidrību apmierināt varam. Bet dzejas lasītājs «krustām šķērsām» mīklas minēt negrib.»

V. Luksam ir iebildumi arī pret dzejoļiem «Atbrīvotajai Liepājai», «Graudu nesēja», «Kritušie Padomju Latvijai». Mistikas toņus recenzents saskata dzejoļos «Svešzemju ķiršu zars», «Atvadoties», «Atmiņa», «Šai klusumā» u. c., dekadences pieskaņu un pikantērijas tendenci — dzejoļos «Šai klusumā», «Graudu nesēja», «Magone».

Taču šie iebildumi ir sīkumi salīdzinājumā ar Ignata Muižnieka bargo vērtējumu rakstā «Daži atklāti vārdi par mūsu liriku»[3]. Te, runājot par Mirdzas Ķempes dzeju, sastopami tādi raksturojumi

[1] Balodis A. Mirdzas Ķempes dzejas. — Lit. un Māksla, 1946, 5. apr.
[2] Lukss V. Divas dzejoļu grāmatas. — Karogs, 1946, № 4/5, 518.—520. lpp.
[3] Muižnieks I. Daži atklāti vārdi par mūsu liriku. — Lit. un Māksla, 1946, 6. sept., 4. lpp.

kā «satrunējis individuālisms», «apolitiskums un bezspēcība», «mīegaina neziņa» u. c. Īpaši I. Muižnieku, tāpat kā V. Luksu, uztraucis dzejolis «Magone»: ««Es esmu magone,» — saka dzejniece. «Un mana mute grēcīga un koša / Grib saldai gaismai atvērties.» Vai autore pati nemana, cik svešas padomju cilvēka izjūtas pasaulei ir rindas par «grēcīgo muti»? Šie vārdi izklausās kā no lētiem lubu romāniem vai buržuāziskā laika krogus kuplejām patapināti. Mirdzas Ķempes dzejas tēmas un pat izteiksmes līdzekļi pilnīgi radniecīgi kapitālistiskās iekārtas dzejnieku slimīgo individuālistu parastajam dzejas inventāram, piemēram, pazemīgs bērza zars, gaistošais malds, grēcīga mute utt.»

Jāņem vērā, ka šis vērtējums, kas liecina par zināmu vienpusību daiļliteratūras un mākslas izpratnē, radies pašos pirmajos padomju varas gados, kad literatūrai un tās kritikai, tāpat kā vairākām citām zinātņu nozarēm, kas ar to saistītas (estētika, ētika, daiļrades psiholoģija, valodniecība), bija jāpārvar sarežģītas attīstības grūtības. Nereti kritiķiem pietrūka zinātniski pamatotu analīzes kritēriju. Laiks pierādīja, ka intīmā lirika ir būtiska, spilgta Mirdzas Ķempes dzejas sastāvdaļa. 1957. gadā par izlasi «Mīlestība», kurā ietilpa arī šeit pieminētie dzejoļi, dzejniecei piešķīra Latvijas PSR Valsts prēmiju.

Tematiski dzejoļu krājums «Rīta vējš» (64 dzejoļi) iedalīts divās daļās. Abām par epigrāfiem ņemtas Raiņa rindas. Pirmajā pārsvarā ir pirmspadomju laikā rakstītas vārsmas. Te skaistas dabas gleznas mijas ar izjustiem mīlestības tēlojumiem, ieskanas arī pa filozofiskam motīvam. Otrajā daļā dzejniece parādās kā patriote un brīvības cīnītāja. Lielā Tēvijas kara gadus M. Ķempe pavadīja evakuācijā — Astrahaņā, Ivanovā, Maskavā. Viņas darbība tajā laikā saistīta ar latviešu Valsts mākslas ansambli un leļļu teātri. Šajā laikā dzejniece saraksta daudzus izjustus, dziļtenes mīlestības caurstrāvotus dzejoļus. Krājums nobeidzas ar himnu pavasarim, dzīvībai, cilvēka gara trauksmei.

Grāmatas «Rīta vējš» 1946. g. izdevumā saturā aiz dzejoļa nosaukuma iekavās norādīts sarakstīšanas gads; tāpat tas uzrādīts arī komentāros. Izņēmums ir divi dzejoļi — «Krastā» un «Kuģis», kuriem sarakstīšanas gads uzrādīts «1933», bet abi dzejoļi publicēti jau agrāk (1926. g. un 1930. g.).

Arī dzejolis «Magone», kuram sarakstīšanas gads uzrādīts «1941», publicēts 1940. gadā.

Sai klusumā (1938). Pirmpublicējums: Daugava, 1940, № 7, 613. lpp. Vēl publicēts dzejnieces izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Agrā rītā (1939). Pirmpublicējums: Daugava, 1939, № 12, 1143. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Atsaukšanās (1938). Pirmpublicējums: Daugava, 1940, № 3, 216. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». «Mirkļu mūžībā» nav publicēts pēdējais pants.

Medības (1938). Pirmpublicējums: Tēvijas Sargs, 1940, 26. apr., 1. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Baigais rīts (1934). Pirmpublicējums: Dienas Lapa, 1934, 19. febr. (ar virsrakstu «Apokaliptiskais rīts»). Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Sagūstītais mežs (1938). Pirmpublicējums: Daugava, 1939, № 12, 1143. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestības krāšņais koks».

Svešzemju ķiršu zars (1938). Pirmpublicējums: Tēvijas Sargs, 1939, 10. febr., 5. lpp. (ar virsrakstu «Japānas ķiršu zars»). Vēl publicēts izlasēs «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Viņš teica (1936). Pirmpublicējums: Daugava, 1938, № 6, 523. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Ezers (1943). Pirmpublicējums: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 117. lpp. Vēl publicēts: Jaunās Grāmatas, 1958, № 3, 9. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks». Pēdējais pants publicēts žurnālā «Pad. Latv. Sieviete», 1957, № 7 (vāka 2. p.).

Jūra (1945). Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1945, 3. aug. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestības krāšņais koks».

Tu un es (1933). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Krastā. Pirmpublicējums: Brīvā Zeme, 1930, 12. apr. Publicēts bez virsraksta kā otrais dzejolis ciklā «Mirdzas Ķempes dzejoļi».

Saules taka (1945). Pirmpublicējums: Literatūras gada grāmata. R., 1946, 110. lpp. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Atmiņa (1936). Pirmpublicējums: Atpūta, 1939, 1. dec., 11. lpp. Rokrakstā 3. p. 3. rinda: Bet kapu vārtos priecīgs šalca bērzs. (RM, inv. nr. 51210.)

Mazās upes (1939). Pirmpublicējums: Tēvijas Sargs, 1940, 5. janv., 9. lpp. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Puķes kapsētā (1939). Pirmpublicējums: Tēvijas Sargs, 1940, 23. febr., 5. lpp.

Rūgtais koks (1940). Pirmpublicējums: Tēvijas Sargs, 1940, 21. jūn., 5. lpp. Vēl publicēts: Jaunās Grāmatas, 1958, № 3, 2. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīles-

tības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 133. lpp.

Mirklis (1940). Pirmpublicējums: Brīvais Zemnieks, 1940, 2. okt. (bez virsraksta). Vēl publicēts: Pašdarbības repertuārs. R., 1945, 121. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Mežs (1939). Pirmpublicējums: Daugava, 1940, № 7, 613. lpp.

Vēlēšanās (1940). Pirmpublicējums: Brīvā Zeme, 1940, 12. jūn. (bez virsraksta). 1. panta 2. rindā «mēnesstaru» vietā «mēnešainais». 2. panta 1. rindā «manā» vietā «mana». Vēl publicēts izlasēs «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Zelta bite (1939). Pirmpublicējums: Brīvā Zeme, 1940, 7. martā, 12. lpp. (ar virsrakstu «Mīlestībai»). Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 132. lpp.

Dzintars manā gredzenā (1938). Pirmpublicējums: Tēvijas Sargs, 1940, 12. apr., 5. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks» («Mirkļu mūžībā» 5. rindā vārda «kāpā» vietā ir «kapā»); Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 132. lpp.

Nakts vējš (1936). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Magone. Pirmpublicējums: Brīvais Zemnieks, 1940, 17. aug. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Pavasara vējš (1944). Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1945, 9. martā (ar nosaukumu «Pavasara vējam»). Tajā 3. pants skan šādi:

Pie zemes krūtīm tumšajām
Tu noliecies ar lūpām valgām,
Līdz jūti viņu nodrebam
No bezgalīgas laimes šalkām.

Vēl publicēts: Dziesmu krājums pašdarbības koriem. R., 1947, 8. lpp.; Dzimtenes dziemas. R., 1948, 39. lpp.; Jaunās Grāmatas, 1958, № 3, 2. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Zem kastaņkoka (1945). Pirmpublicējums: Karogs, 1945, № 7/8, 610. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Lilijas (1945). Pirmpublicējums: Literatūras gada grāmata. R., 1946, 112. lpp. Vēl publicēts: Lilijas. R., 1949, 7. lpp. (ar J. Mediņa mūziku); izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Līgo diena (1945). Pirmpublicējums: Karogs, 1945, № 7/8, 610. lpp. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Vasara (1943). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Rudens balvas (1944). Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1945, 5. okt. Vēl publicēts: Lubāniete Z. Ābece. R., 1947, 7. lpp.; Lasāmā grāmata II klasei. R., 1946, 51. lpp.; Lasāmā grāmata II klasei. R., 1947, 50. lpp.; Lasāmā grāmata II klasei. R., 1948, 42.—43. lpp.; Lasāmā grāmata I klasei. R., 1944, 8. lpp.; Lasāmā grāmata I klasei. R., 1945, 8. lpp.; Lubāniete Z. Lasāmā grāmata II klasei. R., 1949, 42. lpp.; Lubāniete Z. Lasāmā grāmata II klasei. R., 1950, 45. lpp.; Lubāniete Z. Lasāmā grāmata II klasei. R., 1952, 40. lpp.; Padomju Latvijas komponistu dziesmas bērniem. R., 1950, 58.—60. lpp.; Kora dziesmas. R., 1950, 36.—37. lpp. (ar J. Ozoliņa mūziku); Uz skolu. R., 1965, 77. lpp.; izlasē «Dzejas».

Vecāmāte vakarā (1936). Pirmpublicējums: Daugava, 1939, № 4, 332. lpp. Rokrakstā 1. p. 4. rinda: Dievam vakardziesmu dzied. (RM, inv. nr. 2526.)

Sēņojot (1944). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Lasāmā grāmata II klasei. R., 1946, 15. lpp.; Lasāmā grāmata III klasei. R., 1947, 47. lpp.; Lasāmā grāmata III klasei. R., 1948, 47. lpp.; izlasē «Dzejas».

Pulksteņu taisītājs (1938). Pirmpublicējums: Atpūta, 1940, 1. martā, 11. lpp. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Kamielis ziemeļos (1942). Pirmpublicējums: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 119. lpp. Rokrakstā 1. rinda: Kliedz dzinējs skrandainais, un runga gaisā švīkst. (RM, inv. nr. 51210.) Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Ēģiptietim muzejā (1943). Pirmpublicējums: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 118. lpp. Rokrakstā (RM, inv. nr. 2521) 7. panta 2. rinda: Bet mirdz vēl sena sapņu saule. Vēl publicēts izlasē «Dzejas». Sarakstīts 1944. gada martā Ivanovas muzejā.

Mocarts (1942). Pirmpublicējums: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 116. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 134. lpp.

Pants — *Pāri nāves sniegiem*
Tam, kas zuda man, —
Puķu balsīm liegām
Melodija skan — publicēts grām.: Atvadoties. Dzejas rindas bērēm. R., Zvaigzne, 1974, 71. lpp.

Kuģis. Pirmpublicējums: Kurzemes Vārds, 1926, 12. okt. Vēl publicēts: Brīvā Zeme, 1930. 12. apr. Publicēts bez virsraksta kā 1. dzejolis ciklā «Mirdzas Ķempes dzejoļi». Ir redakcionālas dabas atšķirības. 2. panta 1. rinda: Jeb, droši pārlidojis sabangotās jūras. 2. panta 4. rinda: Jeb kontinents, kur viļņiem Amacona lejas. 3. panta 1. rindā «kļuvis» vietā «tapis». Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Atbilde klasiskam dzejniekam (1933). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Latvieši iet kaujā (1942). Pirmpublicējums: Literatūras gada grāmata. R., 1945, 109. lpp. Vēl publicēts: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 120. lpp. Rokrakstā veltījums: Aleksandram Gļekovam. (RM, inv. nr. 340056.) A. Gļekovs — LPSR Mākslas ansambļa mākslinieciskais vadītājs.

Padomju Latvijai (1941). Pirmpublicējums: «Cīņas» literatūras pielikums, 1942, jūl., № 7. Pseidonīms: Mirdza Ive. Vēl publicēts: Strēlnieku dziesmas. Sak. A. Balodis. M., Cittautu lit-as apgāds, 1942, 17.—18. lpp. (virsraksts — «Padomju Latvija»); Karavīru dziesmas. R., 1945, 10. lpp.; Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 116. lpp.; izlasē «Dzejas».

Kauju laukos (1941). Pirmpublicējums: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 118. lpp.

Ļeņingradai (1942). Pirmpublicējums: Cīņa, 1945, 21. janv. (ar virsrakstu «Ļeņina pilsētai»). Vēl publicēts: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 113. lpp.; Lasāmā grāmata III klasei. R., 1946, 356. lpp.; Lasāmā grāmata III klasei. R., 1947, 356. lpp.; Lasāmā grāmata III klasei. R., 1948, 356. lpp.; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība».

Bēgļu mīla (1942). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Manam brālim (1940). Pirmpublicējums: Brīvais Zemnieks, 1940, 29. aug. Pseidonīms: Mirdza Ive. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība».

Kritušajam (1941). Pirmpublicējums: Brīvais Zemnieks, 1941, 9. martā. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 55.—56. lpp.; Latviešu cīnītāji Spānijā. R., 1966, 516. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 620. lpp.; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 133. lpp.

Spānijas brīvības cīnītājam (1942). Pirmpublicējums: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 114. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Caur tālumiem (1942). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Rainim (1942). Pirmpublicējums: Karogs, 1942, 26. lpp. Pseidonīms Mirdza Īve. Vēl publicēts: Pad. Strēlnieks, 1943, 1. janv. (pseid. Mirdza Īve); Literatūras gada grāmata, 1945, 57. lpp. (ar virsrakstu «Raini pieminot»); Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 116. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība».

Latvju strēlnieks atpūtas mājā (1942). Pirmpublicējums: Karogs, 1942, № 1, 27. lpp. Vēl publicēts: Cīņas Literatūras pielikums, 1943, janv., № 2 (ar redakcionālas dabas atšķirībām 3., 9., 11., 13. un 15. rindā); Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 115. lpp.; Ar zobenu sauli veda. R., 1974, 58. lpp.; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība».

Sudrabkalnam (1944). Pirmpublicējums krājumā.

Mīlestība (1942). Pirmpublicējums: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 120. lpp. Vēl publicēts: Literatūras gada grāmata. R., 1945, 189. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 134. lpp.

Atvadoties (1942). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Tam, kas atgriezīsies (1943). Pirmpublicējums: Pad. Strēlnieks, 1943, 29. okt. (pseid. Mirdza Īve). Vēl publicēts: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 113. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks». Rokrakstā dzejoļa sākums skan šādi:

Kad daudziem nāves tumsā jāaiziet ir vieniem,
Tu palīec dzīvībai un mīlas apskāvieniem.
Vēl matus cirtainos tev līksmi vēji jauks,
Tu — druvu, cīruļu un skaidro strautu draugs. (RM, inv. nr. 66305.)

Dzejolis sūtīts J. Sudrabkalnam 1942. g. jūnijā.

Bērns pie trofeju ieročiem (1944). Pirmpublicējums: Cīņas Literatūras pielikums, 1944, № 1. Vēl publicēts: Karogs, 1945, № 1/2, 108. lpp.; Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 114. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība».

Dagnija raksta no Latvijas (1943). Pirmpublicējums: Cīņas Literatūras pielikums, 1943, № 5. Vēl publicēts: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 113. lpp.; izlasē «Dzejas». Sarakstīts 1942. g. 3. XI. Veltīts Dagnijai Silai.

Dzimtene (1943). Pirmpublicējums: Literatūras gada grāmata. R., 1945, 97. lpp. Vēl publicēts: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 119. lpp.; Mēs. Dzejas izlase Oktobrim. R., 1967, 176. lpp.; Liesma,

1969, № 1, 1. lpp.; Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 12. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 134. lpp. Rokrakstā virsraksts «Skaņa» un pirmās 3 rindas šādas:

Tu, mana dzimtene, kas biji nepazīta,
Nu manī atmosties tu, laipnām smaržām vīta,
Ar jūras putām un ar rasu apslacīta.

(RM, inv. nr. 340056.)

Rīgā pārnākot (1944). Pirmpublicējums: Karogs, 1945, № 1/2, 4. lpp. Vēl publicēts: Latvijas Dzelzceļnieks, 1945, 13. okt.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 56.—57. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība»; Dzimtenes Balss, 1965, maijs, № 19.

Atgriešanās (1944). Pirmpublicējums: Karogs, 1945, № 3/4, 215. lpp. Vēl publicēts: Mēs. Dzejas izlase Oktobrim. R., 1967, 175.—176. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība». «Mirkļu mūžībā» autores labojums 34. rindā, bijis — «Kas kā sudrabs līst man matos». Labojums ievērots Kopotos rakstos.

Atbrīvotajai Liepājai (1945). Pirmpublicējums: Cīņa, 1945, 19. maijā. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība».

Krītušie Padomju Latvijai (1945). Pirmpublicējums: Karogs, 1945, № 7/8, 610. lpp. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Graudu nesēja (1944). Pirmpublicējums: Cīņa, 1944, 1. nov. Vēl publicēts: Dziesma par Tēvijas karu. R., 1945, 115. lpp.; Latvijas Zinātnieks, 1958, 8. marts; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Kūlēji Atāikalnā (1945). Pirmpublicējums: Literatūras gada grāmata. R., 1946, 103. lpp. Apakšvirsraksts: Valtaiķos 1945. g. rudenī. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība».

Vecais tatārs (1945). Pirmpublicējums: Karogs, 1945, № 9/10, 796.—797. lpp. Vēl publicēts: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 149.—151. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 57.—59. lpp.; izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 615.—616. lpp.

Himna pavasarim (1945). Pirmpublicējums: Karogs, 1945, № 5/6, 399. lpp. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 59. lpp.; Tautas kalendārs. R., 1967, 167. lpp.; Cīņa, 1969, 1. maijā; izlasēs «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 617. lpp.

DRAUGA VĀRDI

Krājumu izdod Latvijas Valsts izdevniecība 1950. gadā ar apakšvirsrakstu «Dzejas». Vāku un ilustrācijas zīmējis Kurts Frid-

rihsons. Recenzijas par šo krājumu rakstījuši Žanis Grīva («Grāmata padomju tautu draudzībai un mieram». — Cīņa, 1950, № 300), Ignats Muižnieks («Drauga vārdi». — Literatūra un Māksla, 1950, 20. aug.) un Jānis Sudrabkalns («Draudzības, darba un miera vārdi». — Karogs, 1951, № 2). Krājums tiek vērtēts atzinīgi, J. Sudrabkalns saka: «Mirdzas Ķempes dzejoļu krājumu uzšķīruši, esam atvēruši logu, kurā ieplūst saule, puķu smaržas, daudzveidīgās padomju dzīves rosme.»[1]

Tematiski krājums (51 dzejolis) iedalīts piecās daļās. Pirmajā daļā ietilpst skaistie dzejoļi «Padomju sievietei», «Murāvijas zemes dzejniekam», kā arī veltījumi krievu tautai, Maskavai, Volgai. Otrajā daļā apdziedāta jaunās, atbrīvotās Latvijas darba rosme. Trešā daļa veltīta padomju tautu draudzībai. Mirdzai Ķempei Padomju Savienībā daudz personisku draugu, un šī pazīšanās radusi atspoguļojumu arī viņas dzejā: daži dzejoļi rakstīti kā vēstules draugiem citās republikās («Azerbaidžānas dzejniecei», «Divas vēstules»). Ceturtajā daļā ievietota populārā «Balāde par geriljero», kā arī dzejoļi «Spānijai», «Spāņu meitenes zieds» un «Torezs runā». Nobeigumā daži satīriski dzejoļi, veltīti aktuālām tā laika starptautiskās politikas tēmām. Ar šo krājumu Mirdzas Ķempes lirikā aizsākas kāda jauna līnija: aktīva atsaukšanās uz dažādām aktualitātēm. Ne vienmēr šādi steigā rakstīti dzejoļi ir idejiski un mākslinieciski augstvērtīgi, tādēļ daži nav izturējuši laika pārbaudi un Kopotos rakstos netiek ievietoti.

Dzejoļu krājuma nobeigumā — neliels svešo vārdu skaidrojums.

Mūsu gadi. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1948, 18. janv. (ar virsrakstu «Janvāra sveiciens»). 1. panta 1. rinda šāda:

Jau miera piecgadē sākts trešais gads. Pirmpublicējumā viens pants vairāk. Krājumā tas nav ietverts.

Krievu zemes ozolam. Pirmpublicējums krājumā.

Lielais uzbrukums. Pirmpublicējums: Karogs, 1949, № 4, 292. lpp.

Maskava redz Uguni un Nakti. Pirmpublicējums: Cīņa, 1947, 17. aug.

Pie Puškina pieminekļa. Pirmpublicējums: Karogs, 1949, № 1, 9. lpp. Vēl publicēts: Dzimtene tālajos ceļos. R., 1950, 349.— 350. lpp.

[1] Sudrabkalns J. Draudzības, darba un miera vārdi. — Grām.: Kopoti raksti 7 sēj. R., 1953, 3. sēj., 300. lpp.

Padomju sievietei. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1948, 10. martā (ar virsrakstu «Dziesma padomju sievietei»). Pirmpublicējumā 3. panta 2. rinda beidzas: diženos tēlos. Vēl publicēts: Mūsu Zeme, 1952, № 30; Sociālisma Uzvara (Eleja), 1956, 7. martā; Komunisma Dzirkstele (Rūjiena), 1956, 8. martā; Vefietis, 1957, 6. martā; Ērgļu Kolhoznieks, 1957, 7. martā; Padomju Dzimtene (Saldus), 1957, 7. martā; Uz festivālu! R., 1957, 3. lpp.; Lūdzam uz skatuvi. R., 1958, 16. lpp.; Kalendārs sievietēm 1960. R., 1959, 17. lpp.; Jaunās Grāmatas, 1959, № 3, 2. lpp.; Kaujas Postenī, 1960, 5. martā; Padomju Zeme (Limbažu raj.), 1960, 8. martā; Padomju Alūksne, 1960, 8. martā; Brīvā Venta, 1960, 8. martā; Latvijas Celtnieks, 1960, 10. martā; Padomju Sigulda, 1961, 7. martā; Darba Balss (Rīgas raj.), 1962, 7. martā; Cīņa, 1963, 8. martā; Ļeņina Ceļš (Liepāja), 1964, 7. martā; Grām.: Dziesma dzīvei līdzi iet. R., 1964, 281. lpp.; izlasēs «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Pie Volgas ietekas. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1947, 26. dec. Vēl publicēts: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 147.—148. lpp.; Kalendārs 1952. gadam. R., 1951, 210. lpp.

Murāvijas zemes dzejniekam. Pirmpublicējums: Karogs, 1948, № 4, 357. lpp. (ar virsrakstu «Krievu dzejniekam»). Pirmpublicējumā trešā panta vietā ceturtais un ceturtā — trešais. Vēl publicēts: Padomju Students, 1963, 15. febr.; Karogs, 1970, № 6, 124. lpp.; izlasēs «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Dzejolis veltīts A. Tvardovskim.

Tai rītā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1949, 9. okt. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 59.—60. lpp.; Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 205. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 609.—610. lpp. Dzejolis uzrakstīts sakarā ar Rīgas atbrīvošanas 5. gadadienu. Rokrakstā virsraksts «Atbrīvotā Rīga». (RM, inv. nr. 61247.)

Džan — mīļā.

Pavasaris Rīgā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1949, 1. maijā (ar virsrakstu «Pavasara vārsmas»). Krājumā ievietots saīsināti, ar redakcionālas dabas labojumiem.

Ābele. Sarakstīts 1946. g. jūnijā (RM, inv. nr. 340060). Rokrakstā un pirmpublicējumā virsraksts «Paradīzes ābele», 2. panta divas pēdējās rindas šādas:

Ūdens maigi zarus slaka
Paradīzes ābelei.

4. pants šāds:

Tad tā, noliekdamās zemu,
Tavu mūža sapni skars.
Jo tu gribēji, lai zeme
Kļūtu paradīzes dārzs.

Pirmpublicējums: Karogs, 1946, № 7/8, 647. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Sējēja dziesma. Sarakstīts 1947. g. februārī (RM, inv. nr. 340057). Pirmpublicējums: Karogs, 1947, № 3, 193. lpp. Vēl publicēts: Dzimtenes literatūra 6. klasei. R., 1947, 344. lpp.; ar virsrakstu «Jaunā sējēja dziesma». M. Zariņa mūzika. R., 1947; Dzimtenes dziesmas. R., 1948, 44. lpp.; Literatūras hrestomātija 6. klasei. R., 1948, 343.—344. lpp.

Jaunā pļāvēja dziesma. Pirmpublicējums: Karogs, 1947, № 5, 388. lpp. Vēl publicēts: Dzimtenes dziesmas. R., 1948, 42. lpp. Kalendārs 1949. gadam. R., 1948, 181. lpp.; Dziesmu krājums pašdarbības koriem. R., 1948, 20.—24. lpp.

Rudzu lauks. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1946, 26. jūl. (ar virsrakstu «Rudzu lauks — veldzētājs»).

Meitene ar vainagu. Pirmpublicējums: Cīņa, 1948, 23. jūn. Vēl publicēts: Pad. Jaunatne, 1954, 28. martā; P. Līcīte. Kordziesmas. R., 1950, 14.—17. lpp.; izlasēs «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Ausmā. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Rokrakstā virsraksts «Rīts» (RM, inv. nr. 343462).

Vecajā Kurzemes sētā. Pirmpublicējums: Karogs, 1948, № 9, 893. lpp. Vēl publicēts: Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 203. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 610. lpp.

Pajūgi ceļā uz Rīgu. Pirmpublicējums: Pad. Jaunatne, 1949, 12. okt. Dzejolis uzrakstīts sakarā ar Rīgas atbrīvošanas 5. gadadienu.

Vasarai. Sarakstīts 1946. g. jūnijā (RM, inv. nr. 340057). Pirmpublicējums: Karogs, 1946, № 7/8, 648. lpp. 3. pants šāds:

Tas rožu ugunīs un kaislo ērkšķu smailēs
No zemes pīšļiem augšup lauzties grib;
Deg vīru krūtīs brūnganās un kailās
Un sievu plakstos pievērtajos zib.

Vēl publicēts: Dienu noplēšamais kalendārs 1960. R., 1959, 21. jūn.; izlasēs «Mīlestība» un «Mīlestības krāšņais koks» — ar

virsrakstu «Vasaras kaisma», ko dzejniece acīmredzot mainījusi tādēļ, ka citādi izlasē «Mīlestība» būtu divi dzejoļi «Vasara».

Anna Sakse runā kolhozā «Pret kalnu». Pirmpublicējums: Karogs, 1950, № 2, 105. lpp.

Dzīvajam Rainim. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Komunists, 1965, 10. sept.

Dziesmu svētkos. Pirmpublicējums: Cīņa, 1948, 19. jūl. (ar virsrakstu «Padomju Latvijas Dziesmu svētkos»). Trešā pantā pēdējā rinda:

Neklusa tautas taisnīgā balss.

Redzot ziemeļblāzmu. Pirmpublicējums: Karogs, 1946, № 7/8, 647. lpp. (ar virsrakstu «Ziemeļblāzma»). Pēdējo divu rindu vietā šādas:

Pasaule, šūpota mirdzuma brāzmās,
Apburta raudzījās ziemeļu blāzmā.

Buru laiva uz Daugavas. Pirmpublicējums: Cīņa, 1949, 24. apr. Vēl publicēts: Ziedi, Padomju Latvija! R., 1965, 267.—268. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 60.—62. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Māksliniekam. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1949, 30. janv. (ar virsrakstu Franciskam Varslavānam). Vēl publicēts: Grām.: Aiz ezera balti bērzi. Liter. publicistisks krājums par Latgali. R., 1958, 84. lpp.

Audēju pilsētai Ivanovai. Pirmpublicējums: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 122.—123. lpp. Vēl publicēts: Es dziesmu dzirdēju no bērzu birzs. R., 1972, 91.—92. lpp.

Pie Puškina kapa. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1949, 22. maijā. Vēl publicēts: Komunists, 1949, 5. jūn.; Latgales Zemnieks, 1949, 15. jūn.; grāmatā «Kļavu ziedu Latvija». R., 1965, 220.—221. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 62. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 613. — 614. lpp.; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 135. lpp.

Latviešu dzejnieki ukraiņu kolhoza bērnudārzā. Pirmpublicējums: Karogs, 1947, № 12, 1255. lpp. Vēl publicēts: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 95.—96. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 615. lpp.

Dņeprostrojā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1947, 31. okt.

Padomju Ukrainai. Pirmpublicējums: Cīņa, 1948, 25. janv. Vēl publicēts: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 79.—80. lpp.; Padomju Venta, 1963, 1. jūn.

Nizami. Pirmpublicējums: Karogs, 1947, № 11, 1132. lpp. (ar nosaukumu «Azerbaidžānas dzejniekam Nizami»). Vēl publicēts: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 75.—76. lpp.

Azerbaidžānas dzejniecei. Pirmpublicējums: Cīņa, 1948, 7. martā (ar virsrakstu «Vēstule Azerbaidžānas dzejniecei»). Nigjara Rafeibeili — azerbaidžāņu padomju dzejniece.

Armēnijas akmens. Pirmpublicējums: Karogs, 1948, № 2, 199. lpp. Vēl publicēts: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 65.—66. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Hajastana — Armēnija. Haiks — armēnis. Grāmatā «Drauga vārdi» 7. panta 1. rindā kļūda: vārdu «haiku akmens» vietā iespiests «Raiku akmens».

Pie upes Bzibi. Pirmpublicējums: Karogs, 1948, № 1, 9.—10. lpp. (ar virsrakstu Upei Bzibi). Vēl publicēts: Dzimtenes tālajos ceļos. R., 1950, 59.—61. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 63.—65. lpp.; Es dziesmu dzirdēju no bērzu birzs. R., 1972, 115.—116. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība». Pirmpublicējumā pēdējā panta 1. rinda:

Atcerēsies mani.

Gans dzied kalnos. Pirmpublicējums: Bērnība, 1950, № 2, 30. lpp. (ar nosaukumu «Gans Gruzijas kalnos»).

Saule Gagros. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1950, 12. febr. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 65. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Hamza Hakims Zadē Niazi. Pirmpublicējums: Karogs, 1949, 821.—822. lpp.

Hamza Hakims Zadē Niazi — uzbeku tautas dzejnieks, dramaturgs, komponists un komunists, ko 1929. g. nogalināja tautas ienaidnieki. Kišlaks — uzbeku ciems. Bajs — feodālis, zemes īpašnieks. Karagačs — koks.

Divas vēstules. Pirmās daļas (ar virsrakstu «Vēstule») pirmpublicējums: Lit. nu Māksla, 1949, 4. sept. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 65.—67. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Asalom — uzbeku sveiciens. Plovs — uzbeku nacionālais ēdiens.

Balāde par geriljero. Pirmpublicējums: Karogs, 1948, № 7, 678.—679. lpp. Vēl publicēts: Miera sardzē. R., 1951, 148.—151. lpp.; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 620.—621. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 67.—70. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 135. lpp.

Geriljero — spāņu partizānis.

Spānijai. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1948, 18. jūl. Non pasaran! — Madrides aizstāvju lozungs pilsoņu kara laikā: «Viņi netiks cauri!»

Spāņu meitenes zieds. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 70.—71. lpp.; izlasēs «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Torezs runā. Pirmpublicējums: Karogs, 1949, № 5, 418. lpp. Vēl publicēts: Miera sardzē, R., 1951, 138.—139. lpp.

Lielie rīmas. Pirmpublicējums: Cīņa, 1949, 27. martā. Vēl publicēts: Miera sardzē. R., 1951, 217.—219. lpp.; Lielie rīmas. R., 1950, 4. lpp. (ar B. Sosāra mūziku).

Pārsteigums pie seismogrāfa. Pirmpublicējums: Cīņa, 1949, 2. okt. (ar apakšvirsrakstu «Atombumba nav noslēpums»). Vēl publicēts: Miera sardzē. R., 1951; 227. lpp.

MIERAM UN DZĪVĪBAI

Krājumu laiž klajā Latvijas Valsts izdevniecība 1951. gadā. Ne titullapā, ne pasītē mākslinieka vārds nav minēts, taču priekšlapa un titullapa ir zīmētas.

Krājums «Mieram un dzīvībai» (22 dzejoļi), kā jau nosaukums rāda, veltīts mieram. Krājuma sarakstīšanas laikā visu cilvēci satrauca saspīlējums starptautiskajās attiecībās, t. s. «aukstais karš», kura apstākļos cīņa par mieru, par apspiesto pasaules tautu brīvību izvēršas par ļoti aktuālu un būtisku tēmu. Mirdzas Ķempes jūtīgā sirds, emocionālā daba nevar neatsaukties, nevar nereaģēt uz amerikāņu imperiālistu un viņu rokaspuišu zvērībām Korejā un tautas traģisko likteni Vjetnamā (rodas pazīstamie dzejoļi «Kauns Amerikai» un «Stāsts par Raimondu Djenu»). Māksliniecīski mazvērtīgāka ir grāmatas satīriskā daļa. To savā recenzijā «Dzejas par mieru» norāda arī Edgars Damburs: «Satīriskie panti ir politiski asi, aktuāli un mērķtiecīgi. Tikai šur tur gribējās lielāku dziļumu. Manuprāt, satīriskie panti par Trumena meitas koncertu un, Trigve-lī pasekli un dažviet izvēršas vienkāršā humorā, zaudējot vajadzīgo asumu.»[1] Vēl recenzijas par šo krājumu rakstījuši V. Kaupužs («Nesalaužams ir mūsu spēks». — Padomju Jaunatne, 1952, 29. martā), A. Sliede («Mieram un dzīvībai». — Literatūra un Māksla, 1952, 17. febr.), J. Sudrabkalns («Mieram un dzīvībai». — Cīņa, 1952, 27. martā) un A. Vējāns («Стихи о мире». — Советская Латвия, 1952, 18. apr.).

[1] Damburs E. Dzejas par mieru. — Karogs, 1952, № 1, 95. lpp.

Miera vārdi. Pirmpublicējums: Cīņa, 1950, 29. jūn. Vēl publicēts: Divpadsmit mēneši 1967. R., 1966, 57. lpp.; Cīņa, 1969, 24. maijā; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība». «Mirkļu mūžībā» nav publicēts 4. pants; šis autores labojums ievērots arī Kopotos rakstos.

Purvs un racēji. Pirmpublicējums: Karogs, 1950, № 4, 326. lpp. Vēl publicēts: Sarkanais Karogs, 1951, 11. martā; izlasē «Dzejas».

Saruna ar Līgatnes papīru. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1950, № 3, 3. lpp. Vēl publicēts: Līgatnes Papīrnieks, 1966, 25. nov.; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 612. lpp. Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 71.—72. lpp.; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība». «Mirkļu mūžībā» nav publicēts 6. un 7. pants. D. Strazds — 1950. gadā inženieris Līgatnes papīrfabrikā.

Veļiešiem. Pirmpublicējums: Karogs, 1950, № 8, 720. lpp.

Ārsts. Pirmpublicējums: Karogs, 1951, № 6, 520. lpp. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 612. lpp.; Padomju Mediķis, 1958, 29. apr.; Grase H. u. c. Latviešu valodas lasāmā grāmata 9. klasei. R., 1959, 135. lpp.; Padomju Mediķis, 1962, 19. jūn.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 72.—73. lpp.; Grase H., Gružāne V., Ječa A. Latviešu valoda 10. klasei ar krievu mācību valodu. R., 1969 (1968), 133.—134. lpp.; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība».

Šķēres. Pirmpublicējums: Karogs, 1951, № 8, 705. lpp. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 613. lpp.; 8. marts. R., 1961, 67.—68. lpp.; Literatūras hrestomātija 8. klasei. R., 1962 un 1963, 64.—65. lpp.; Literatūras hrestomātija 8. klasei. R., 1964 un 1965, 65. lpp.; Literatūras hrestomātija 8. klasei. R., 1967, 65.—66. lpp.; Mātei. Dzejas antoloģija. R., 1971, 144.—145. lpp.; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 136. lpp. Rindas —

Es redzu strādnieci, es redzu savu māti
un rokas godinu, kas nāvē rimušas, —

publicētas grām.: Atvadoties. Dzejas rindas bērēm. R.: Zvaigzne, 1974, 71. lpp.

Ģeologi. Pirmpublicējums: Karogs, 1951, № 1, 3. lpp. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Tautas rakstniekam Ernestam Birzniekam-Upītim. Pirmpublicējums: Cīņa, 1951, 6. apr. Vēl publicēts izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība». «Mirkļu mūžībā» virsraksts «Pelēkais akmens».

Fernando Kardona dzied Rīgā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1950, 2. jūn. (ar nosaukumu «Fernando Kardona dzied. *Las*

Companias de Acero»). Vēl publicēts izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība».

Ko meklē tie? Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1950, 16. apr. Vēl publicēts izlasē «Dzejas». Dzejolis uzrakstīts sakarā ar to, ka ASV lidmašīna pārlidoja PSRS robežu.

Miera cīnītāju sanāksmei Maskavā. Pirmpublicējums: Cīņa, 1950, 17. okt. Vēl publicēts: Miera sardzē. R., 1951, 19.—20. lpp.; izlasē «Dzejas».

Pionieru miera dziesma. Pirmpublicējums: Pionieris, 1951, 20. sept. Vēl publicēts: Lubāniete Z., Bērza A., Vuškāne L. Lasāmā grāmata 2. klasei. R., 1957, 220.—221. lpp.; izlasē «Dzejas».

Kauns Amerikai. Pirmpublicējums: Cīņa, 1950, 13. sept. Vēl publicēts: Miera sardzē. R., 1951, 121.—122. lpp.; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 623. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 73.—74. lpp.; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība». Izlasēs pēdējā panta 1. rindā «tavs» vietā labots «tev». Labojums ievērots arī Kopotos rakstos.

Kjeti bezzemnieki. Pirmpublicējums: Cīņa, 1950, 12. apr.

Stāsts par Raimondu Djenu. Pirmpublicējums: Karogs, 1950, № 5, 428.—429. lpp. Vēl publicēts: Latviešu Jūrnieks, 1950, 1. jūl.; Miera sardzē. R., 1951, 140.—141. lpp.; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 622. lpp.; Literatūras hrestomātija 11. klasei. R., 1955, 597.—598. lpp.; Literatūras hrestomātija 5. klasei. R., 1959 un 1960, 142.—143. lpp.; Literatūras hrestomātija 5. klasei. R., 1961, 1962, 1963 un 1966, 165.—166. lpp.; Latviešu valodas lasāmā grāmata 8. klasei. R., 1959, 142.—144. lpp.; Latviešu valodas lasāmā grāmata 8. klasei skolās ar krievu mācību valodu. R., 1962, 142.—144. lpp.; Latviešu valoda 9. klasei ar krievu mācību valodu. R., 1968, 148.—149. lpp.; izlasēs «Dzejas» un «Mirkļu mūžība».

Kūp Indijas sārti. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1951, № 15, 21. lpp.

Tie tevi tiesās, Amerika! Pirmpublicējums: Cīņa, 1951, 17. febr. Vēl publicēts izlasē «Dzejas».

Spoku kuģis. Pirmpublicējums: Cīņa, 1950, 20. apr. Vēl publicēts: Latviešu Jūrnieks, 1950, 30. apr.; Miera sardzē. R., 1951, 229.—230. lpp.; izlasē «Dzejas»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 623.—624. lpp. Maršala plāns — izvirzījis ASV Valsts sekretārs D. Maršals 1947. gadā, lai paplašinātu ASV ekonomisko ekspansiju.

Fabula par palīdzību. Pirmpublicējums: Cīņa, 1950, 9. aug. Vēl publicēts: Miera sardzē. R., 1951, 211.—214. lpp. Dzejolis sarakstīts sakarā ar kapitālistu agresiju Korejā.

Trigve-lī — Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretārs 1950. gadā.

Amerikas dziedoņi vai Trumena meita un paps. Pirmpublicējums: Cīņa, 1951, 1. janv.

Al-Kapone — gangsteru vadonis; Huvers Džons Edgars — Federālā izmeklēšanas biroja vadītājs 1951. g.; Makarturs — ASV karaspēka virspavēlnieks Korejā 1951. g.; Etlijs Klements — Lielbritānijas premjerministrs 1951. gadā.

Izslāpušie. Pirmpublicējums: Cīņa, 1951, 10. aug. Dzejolis uzrakstīts sakarā ar angļu un amerikāņu pretrunu saasināšanos Tuvajos Austrumos cīņā par Irānas naftu.

Averels Harimans — ASV prezidenta Trumena speciālais palīgs ārvalstu jautājumos, ASV pārstāvis Irānā 1951. g.; Abdulla — Transjordānijas karalis, angļu imperiālisma piekritējs, kuru noslepkavoja 1951. gada 20. jūlijā. Šo slepkavību saista ar amerikāņu aģentūras darbu Tuvajos Austrumos.

ES NEVARU KLUSĒT

Krājumu izdod Latvijas Valsts izdevniecība 1959. gadā. Tā ir maza formāta dzejoļu grāmata (65 dzejoļi), ilustrēta ar O. Medņa kokgrebumiem. Krājumu ievada M. Ķempes veltījums jaunatnei (rokrakstā); rokrakstā iespiesti arī nodaļu nosaukumi zem kokgrebumiem un tiem sekojošie moto. Krājums iedalīts piecās daļās. Pirmā — «Pa zvaigžņu skrejceļu» — ir dzejnieces pateicības un cieņas velte cilvēkiem, kuri cīnījušies par Padomju Latviju; dzimtenes mīlestība caurstrāvo otro nodaļu — «Spēka dvaša»; trešā — «Caur pasaules tāli» — rāda dzejnieces ieinteresētību pasaules tautu likteņos; mīlestības un filozofiskas ievirzes dzejoļi sakopoti ceturtajā nodaļā — «Nemierīgā apse»; optimistiskas, padomju dzīvi apliecinošas vārsmas noslēdz piekto nodaļu — «Zeltsarkani vārti». Krājumu atzinīgi novērtējuši recenzenti Andrejs Balodis («Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti». — Karogs, 1959, № 12, 136.—137. lpp.), Harijs Gāliņš («Patīkams pārsteigums». — Rīgas Balss, 1959, 13. nov.), Milda Kalve («Mirdzas Ķempes jaunā dzejoļu grāmata». — Cīņa, 1959, 12. dec.). Andrejs Balodis raksta: «Patīk tas, ka Mirdza Ķempe visur cenšas runāt kā īsta padomju dzejniece, cīnītāja un patriote, ka viņa atsaucas uz visaktuālākajām tēmām un ar savu dzeju iekļaujas visas pasaules labas gribas cilvēku cīņā par cilvēces progresu, tautu mierīgu

līdzāspastāvēšanu un mieru uz mūsu planētas.»[1] Imants Auziņš atzīst, ka «krājuma pamatnoskaņa ir spēcīga un aizrauj lasītāju. Pats galvenais, kas neļauj mums palikt vienaldzīgiem, ir dzejnieces dedzīgā, aktīvā attieksme pret dzīvi.»[2] Taču Imants Auziņš arī min atsevišķas neveiksmes — galvenokārt tur, kur ir «ārēji vairāk vai mazāk svarīgas tēmas, bet nav problēmu». Te, pēc recenzenta domām, pieskaitāmi vairāki veltījumi («Tautas talka Blaumaņa Brakos», «Ģenerālim Jermolovam» u. c.). I. Auziņš norāda arī uz atsevišķu epitetu pārmērīgu atkārtošanos: brāzmot, liesmains, uguns, gaišs, saule, draudzība u. c. Taču nobeigumā recenzents konstatē, ka «personiskais te dziļi saausts ar sabiedrisko, nav atraujams no tā. Tas ir liels panākums.»

Tev, jaunatne. Pirmpublicējums: Karogs, 1959, № 5, 19. lpp. Vēl publicēts: Jaunās Grāmatas, 1959, № 10, 24. lpp.; Komunisma Dzirkstele (Rūjiena), 1959, 27. jūn.; Ausma (Rēzeknes raj.), 1959, 12. jūl.; Zvaigzne, 1960, № 21, vāka 3. lpp.; Ļeņina Ceļš (Liepāja), 1964, 27. jūn.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 76.—77. lpp.; Dziesma dzīvei līdzi iet. R., 1966, 77. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Es nevaru klusēt. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1959, № 2, 15. lpp. Vēl publicēts: Šalko laimei, Dzintarjūra! R., 1959, 92.—93. lpp.; Liesma (Valmieras raj.), 1961, 19. janv.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 77.—78. lpp.; Rīgas Balss, 1972, 7. martā; izlasē «Mirkļu mūžība».

Padomju Latvijai. Pirmpublicējums: Kalendārs Sievietēm 1959. R., 1959, 41. lpp. Vēl publicēts: Rīgas Viļņi, 1959, 20.—26. jūl.; Satiksmes Darbinieks, 1968, 25. jūl.; Latvijas Zinātnieks, 1960, 20. jūl.; Dienu noplēšamais kalendārs 1961, 21. jūl.

Pa zvaigžņu skrejceļu. Pirmpublicējums: Cīņa, 1956, 1. janv. Vēl publicēts: Lūdzam uz skatuvi. R., 1960, 25. lpp.

Jūrnieka cepure. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 2, 4. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Ar kaujas saucieniem. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1957, 7. nov. Vēl publicēts: Lūdzam uz skatuvi. R., 1960, 5. lpp.; Dziesma dzīvei līdzi iet. R., 1964, 137.—138. lpp.; Ļeņina Ceļš (Liepāja), 1967, 7. nov.; izlasē «Mirkļu mūžība».

[1] Balodis A. Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti. — Karogs, 1959, № 12, 136. lpp.

[2] Auziņš I. Dedzīga saruna ar lasītāju. — Lit. un Māksla, 1960, 9. janv., 2. lpp.

Pie piektā gada cīnītāju kapiem Lazdonā. Sarakstīts 1955. g. vasarā (RM, inv. nr. 340062). Rokrakstā virsraksts: Lazdonas kapsētā pie Piektā gadā kritušo kapiem. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1956, № 3, 14. lpp. Vēl publicēts: Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 206. lpp.

Liepājas aizstāvji. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 2, 4.—5. lpp. Vēl publicēts: Kalendārs 1958. R., 1957, 98. lpp.

Mūžam tuvie. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Varoņi nāk mājās. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1958, 22. jūl. (arī krievu valodā). Vēl publicēts: Latv. Zvejnieks, 1964, 30. apr.

Mīlestības krāšņais koks. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1959, 4. apr. Vēl publicēts: Lūdzam uz skatuvi. Materiāli estrādei. R., 1959, 6. lpp.; Dziedot dzimu, dziedot augu. R., 1967, 96. lpp.; Ko runā sirds. Mīlas lirika. R., 1967, 5. lpp.; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 141. lpp.

Eksāmenu laiks. Pirmpublicējums: Cīņa, 1955, 12. jūn. Vēl publicēts: Ar rītdienu mums jāsatiekas. R., 1963, 75.—77. lpp.

Ozols. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1957, № 18, 20. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Dzimtenes priede. Sarakstīts 1956. g. dec. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 1, 4. lpp. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 79. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Dažas rindas Dzimtenei. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1958, 19. jūl. Vēl publicēts: Ausma (Rēzeknes raj.), 1959, 21. jūl.; Dzimtenes Balss, 1960, marts; Liesma, 1967, № 7, 1. lpp.; Cīņa, 1968, 1. janv.; Zvaigzne, 1971, № 6, 6. lpp.; Rīgas Balss, 1972, 9. febr. (ar ģīm.; arī krievu valodā); Es dziesmu dzirdēju no bērzu birzs. R., 1972, 9.—10. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība». «Mirkļu mūžībā» 6. cikla pēdējā rindā «varavīksnes» vietā «varvīksna».

Tautas talka Blaumaņa Brakos. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1958, 18. okt.

Līgo. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1954, 20. jūn. Vēl publicēts: Brīvais Darbs, 1954, 23. jūn.; Dzirkstele, 1954, 23. jūn.

Ceļš aicina. Pirmpublicējums: Fiziskā Kultūra, 1955, № 6, 9. lpp.

Rāzna. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1958, 7. dec. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Rīts pie Ineša. Pirmpublicējums: Karogs, 1959, № 5, 19. lpp. Vēl publicēts: Dzimtenes Balss, 1960, jūn.; Padomju Druva (Cēsis), 1967, 11. febr.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Dzejniekam ar saulaino seju. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1958, 24. martā (arī krievu valodā). Dzejolis sarakstīts sakarā ar Andreja Baloža 50. dzimšanas dienu.

Latvju bite san. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1958, 22. febr.

Trīs vārdi. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1957, 4. dec. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1962, 4. dec. (arī krievu val.); Padomju Students, 1962, 7. dec.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 78.—79. lpp.; Padomju Students, 1967, 30. nov.; Liesma (Valmiera), 1967, 2. dec.; Padomju Jaunatne, 1967, 3. dec.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Tev, Maskava. Pirmpublicējums: Cīņa, 1955, 14. dec. Vēl publicēts: Draudzības spēks. R., 1961, 9. lpp. Uzrakstīts sakarā ar Latviešu mākslas un literatūras dekādi Maskavā.

Dziedi, Robson! Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1958, 9. apr. (arī krievu val.). Vēl publicēts: Šalko laimei, Dzintarjūra! R., 1959, 125.—126. lpp.

Orleānas jaunavai. Pirmpublicējums: Karogs, 1958, № 5, 3. lpp. Vēl publicēts: Šalko laimei, Dzintarjūra! R., 1959, 113.—114. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Džai hind! Pirmpublicējums: Cīņa, 1955, 22. nov.

Džaipuras ūdens. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1956, № 3, 14. lpp.

Draudzība. Pirmpublicējums: Karogs, 1956, № 1, 44. lpp. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1961, 30. sept. (arī krievu val.); Draudzības spēks. R., 1961, 146. lpp.

Indiešu meitenīte runā Kalkutā. Sarakstīts 1956. g. febr. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1956, № 3, 14. lpp. Vēl publicēts: Divpadsmit mēneši. R., 1974, 108. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība». Grāmatā «Divpadsmit mēneši» virsraksts «Indiešu meitene runā Kalkutā».

Evonas gulbim. Pirmpublicējums: Cīņa, 1956, 24. apr. Vēl publicēts: Viljams Šekspīrs. Atgādne lasītājiem. R., 1964, 2.—3. lpp.; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 142. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība». «Mirkļu mūžībā» pēdējā rinda: Cilvēku likteņu mūžīgo dziesmu.

Šellijs un Bairons. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1956, 21. apr.

Čaikovska konkursa laureāts Vans Klaiberns spēlē padomju ļaudīm Rīgā. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1958, 29. apr. Vēl publicēts: Liesma, 1973, № 5, ielīme pēc 8. lpp.

Jermolova portrets Ermitāžā. Pirmpublicējums krājumā. Ermitāžā novietotajā 1812. gada Tēvijas kara varoņu portretu galerijā (gleznotājs Džordžs Dovs) M. Ķempes ievērību saistījis ģenerāļa Alekseja Petroviča Jermolova (1777—1861) portrets. M. Ķempe pētījusi materiālus par Jermolova dzīvi un likteni, rakstījusi Orlas pilsētas izpildkomitejai, lai tā saglabātu Jermolova piemiņu (1953. gadā). RM Ķempes fondā glabājas mape ar materiāliem par Jermolovu — 48 lpp. mašīnrakstā un rokrakstā, kā arī 2 lpp. žurnālu izgriezumu (RM, inv. nr. 333694).

Puškins brauc uz Orlu. Pirmpublicējums krājumā.

Pie Puškina piemineķļa Odesā. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 10, 32. lpp.

Nēģeris pļejūras bulvārī. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1957, 7. sept.

Karpatos. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 10, 30. lpp. Rokrakstā 1. panta 1. rindā «mazu ciemu» vietā «gaiši ciemi». Pēdējā panta pēdējai rindai meklēti varianti:

«*Mirdzi, labā saule, tu pār Karpatiem!*»

un:

«*Viena saule spīd pār Karpatiem.*» (RM, inv. nr. 340062.)

Baltais āboliņš Karpatos. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 10, 31. lpp. Vēl publicēts: Divpadsmit mēneši 1974. R., 1973, 108. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Apse. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 2, 3. lpp. Vēl publicēts: Darba Balss (Rīga), 1957, 15. martā; Padomju Latvijas Sieviete, 1960, № 3, 8. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 72. lpp.; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Bērzs runā. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 2, 3. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Dzintars. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1957, № 18, 20. lpp.

Aspazijai. Pirmpublicējums: Karogs, 1958, № 3, 25. lpp. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 80. lpp.; Komunists, 1968, 16. martā; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 146. lpp.

Sens kapakmens. Sarakstīts 1957. g. janvārī (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums krājumā.

Nakts bez dusas. Sarakstīts 1957. g. 7. janv. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 2, 4. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Gaišais logs. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1957, № 11, 16. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Garāmgājējs. Sarakstīts 1952. g. (RM, inv. nr. 340060). Rokrakstā viens pants vairāk (priekšpēdējais):

Es mājas nemeklēju
Ar varu sev [pasaulē] nekur,
Tev mani savā sirdī
Tik brīdi jāpatur.

Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Savādā dvēsele. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 2, 3. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība», kur virsraksts «Nemiera dvēsele», un izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Spējās liesmas. Sarakstīts 1951. g. 6. dec. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Tajās 3. panta 1. rinda: Jeb varbūt būtne mana augšup rausies. Rokrakstā šim dzejolim ir vēl divi panti sākumā:

Nē, lai mans gars nav izbiedēts un drūms,
Tam liesmas nesūti, kas ātri dziest,
Bet pats reiz manā priekšā iededzies
Kā mūžam liesmojošais ērkšķu krūms.

Tad dvēsele man degot nesadegs,
Tu neizdzēšams liksi kvēlot tai,
Un, ejot cauri nāves tumsībai,
Tavs uguns mētelis man vājos plecus segs.

Ar uguni un sniegu. Sarakstīts 1957. g. 20. janv. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Savādais draugs. Pirmpublicējums: Tautas kalendārs 1959. R., 1958, 80. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Tajās 16. rinda: Tev gars tik vārais.

Viens vārds. Pirmpublicējums: Kalendārs 1958. gadam. R., 1957, 116. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Zaudētā cīņa. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Šalc egle. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Šī diena. Sarakstīts 1951. g. (RM, inv. nr. 340060). Rokrakstā šāds variants:

Tā diena ir laba, kad tu esi pie manis bijis,
Ne jau manis dēļ. Jo tavs maigums
Un jaunums ir vienādi. Bet tavu vaigu
Es mīlu. Grumbu starus ap kairīgām acīm,
Tavus vieglos, baiļpilnos soļus. Tavu cilvēka smaidu.
Vienmēr, vienmēr es priecīga gaidu,
Ko tava skurbusī mute man sacīs.
Tu patieso esi ar nepatieso tik skaisti vijis,
Ka no tavas elpas manai elpai kļūst labi.
Es skatos uz tavām smalkajām lūpām un
piepildos gaišām slāpēm.
Es gribētu roku uzlikt tavām vainām un sāpēm
Un atņemt tev visas. Un atkal sāpināt tevi.

Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Uzrakstītais vārds. Sarakstīts 1957. g. janv. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums: Kalendārs 1958. gadam. R., 1957, 127. lpp. (ar virsrakstu «Es rakstīju»). Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Pirmpublicējumā 3. un 4. rinda:

Es šodien uzrakstīju vārdu, kas kā zaimi
Man vienmēr skanēja, kad domāju par sevi.

Vaicājums. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 2, 4. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Tavas acis. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Stiprā dvēsele. Sarakstīts 1957. g. janv. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Atdzimstošā liesma. Sarakstīts 1959. g. jūn. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1959, 23. maijā. Vēl publicēts

izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Tajās 3. panta 2. rinda: Kad kļūšu it kā uguns stabs?

Sieviete Oktobrim. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1957, 4. nov. Vēl publicēts: Cīņa, 1960, 6. martā; 8. marts. R., 1961, 5.—6. lpp.; Dziedot dzimu, dziedot augu... Dzejoļi un dziesmas sadzīves tradīcijām. R., 1967, 23.—24. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks». Sešas rindas (sākot ar «Pret miera tālēm») publicētas laikr. Pad. Druva, 1965, 6. martā.

Partija sauc. Pirmpublicējums: Cīņa, 1958, 1. febr. Vēl publicēts: Ausma (Rēzeknes raj.), 1959, 1. martā.

Jūra pie Liepājas. Pirmpublicējums: Karogs, 1957, № 10, 32. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība». Tajā 18. rindā vārda «viļņiem» vietā — «ūdeņiem».

Jaunajai planētai. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Grase H., Gružāne V., Ječa A. Latviešu valoda 10. klasei ar krievu māc. val. R., 1968, 187.—188. lpp. (tas pats 1969. un 1971. gadā).

Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti. Pirmpublicējums: Daugavas Rīts (Pļaviņas), 1958, 20. dec. Vēl publicēts: Lit. un Māksla, 1958, 27. dec.; Jaunās Grāmatas, 1959, № 10, 25. lpp.; Uz jauna gada sliekšņa. R., 1960, 6. lpp.; Cēsu Stars, 1961, 31. dec.; Rīgas Balss, 1963, 20. jūl. (arī krievu val.); Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 80.—81. lpp.; Bībers G., Ječa A., Komula A. Latviešu valoda 8. klasei ar krievu mācību val. R., 1968, 186.—187. lpp.; Rīgas Balss, 1974, 3. jūn.; izlasē «Mirkļu mūžība».

SKAUDRĀ LIESMA

Krājumu «Skaudrā liesma» izdod Latvijas Valsts izdevniecība 1961. gadā. Mākslinieks Indulis Zvagūzis. Grāmata (41 dzejolis) tematiski iedalīta četrās daļās, kuras ievada moto — īsas rindas no M. Ķempes dzejas — un ilustrācija. Pirmās daļas saturu izsaka populārās rindas no dzejoļa «Dzīvā druva»:

Es mīlu, es dzīvoju! Jo manā mutē
Ir dzimtenes maizes svētītā garša.

Otrās nodaļas moto — «Par draugiem domāju»; trešā veltīta Spānijas un Āfrikas tautu brīvības cīnītājiem (Es roku pār acīm sev žilbdama turu — / Vai sauli kāds sit kā sarkanu gongu?); ceturtajā iekļauti mīlestības dzejoļi un filozofiskas rindas par dzīves

straujo plūdumu un cilvēka iespējām piepildīt to ar sirds — šīs dzīvās zvaigznes — siltumu un pašatdevi:

Īsie, zibsnīgie mirkļi,
nedrīkstu izšķiest jūs:
Īsos, zibsnīgos mirkļos
visa mūžība plūst.

Recenzijas krājumu novērtē atzinīgi. Bruno Saulītis raksta, ka Mirdzas Ķempes interešu loks plašs un tematika daudzpusīga, taču grāmata «visai noskaņota, monolīta. Monolīta tāpēc, ka dzejniece rakstījusi visus dzejoļus it kā ar vienu spalvas, ar vienu elpas vilcienu. (..) Bez tam Ķempes grāmatā ir daudz dažādu, saturam atbilstošu formas veidojumu, nemaz jau nerunājot par tādiem kanoniem kā soneta, tanka, heksametrs un nedaudz pārveidots elēģiskais distihs.»[1] Iebildumi B. Saulītim ir pret dažiem veltījumiem un jubilejas dzejoļiem, īpaši pret pārāk biežu apdzejojamās personas darbu virsrakstu apspēlēšanu (A. Tvardovskim veltītajā dzejolī izmantots virsraksts «Aiz tāles tāle», Ž. Grīvam — albatross utt.).

Vēl par krājumu «Skaudrā liesma» rakstījuši I. Muižnieks («Mīlu, dzīvoju!» — Karogs, 1962, № 4, 131.—134. lpp.), E. Grīnberga («Skaudrā liesma». — Jaunās Grāmatas, 1961, № 7, 14.—15. lpp.) un G. Gorskis («Jaunības degsme nezūd gadu gaitā». — Rīgas Balss, 1961, 20. dec.).

Soļi. Pirmpublicējums: Ausma (Rēzeknes raj.), 1959, 16. aug. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1961, 20. dec. (arī krievu val.).

Dzimtenei. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1959, 20. jūn. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1961, 20. dec. (arī krievu val.); izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Tūkstošveidīgais. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Cīņa, 1966, 6. nov.; Zvaigzne, 1970, № 8, 1. lpp.

Mēs dzīvojam. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1961, 25. febr. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1961, 13. okt. (arī krievu val.); Amerikas Latvietis, 1961, 23. dec.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Jūras meita, Zemes māsa. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1960, 1. janv. Vēl publicēts: Lit. un Māksla, 1960, 16. janv.; izlasē «Mirkļu mūžība».

[1] Saulītis B. Skaudrā liesma. — Lit. un Māksla, 1961, 25. nov., 2. lpp.

Mazais logs Riepu ielā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1961, 25. febr. Vēl publicēts: izlasē «Mirkļu mūžība»; grām.: Pār deviņi novadiņi. Sakārt. V. Ancītis. R., 1975, 199.—200. lpp.

Liepājas ezeram. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1959, 9. aug. Vēl publicēts: Karogs, 1959, № 9, 3.—4. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Dzīvā druva. Pirmpublicējums: Tautas kalendārs 1960. R., 1959, 75. lpp. (ar virsrakstu «Pie dzimtenes druvas»). Pirmpublicējumā 1. panta pēdējās rindas:

Caur zemi tas laužas pilns mūžīgas mīlas
Un veras caur vārpu zeltainiem matiem.

2. panta pēdējā rinda: Ar varenu kvēli šis tīrums ir slacīts. Vēl publicēts: Pad. Jaunatne, 1969, 8. martā; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Šeit gribu atgriezties. Pirmpublicējums: Komunists, 1959, 9. aug. Vēl publicēts: Karogs, 1959, № 9, 4. lpp.; Atvadoties. Dzejas rindas bērēm. R., 1974, 72. lpp. (publicētas pirmās 5 rindas); izlasē «Mirkļu mūžība».

Bērnības vārtos. Pirmpublicējums: Komunists, 1959, 23. aug. Vēl publicēts: Karogs, 1959, № 9, 4.—5. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Es dzīvoju Ļeņina ielā. Pirmpublicējums: Cīņa, 1960, 22. apr. Vēl publicēts: Te paaudžu paaudzēm laimīgām dzimt. Pašdarbības repertuāra krāj. R., 1965, 141.—142. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 81.—83. lpp.; Divpadsmit mēneši 1969. R., 1968, 124.—125. lpp.; Jautājumi un Atbildes. R., 1969, № 6, 4. lpp. (arī krievu valodā); Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 209.—210. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Par draugiem domāju. Pirmpublicējums: Cīņa, 1961, 7. jūn. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1963, 27. febr. (arī krievu val.).

Aleksandrs Tvardovskis (1910—1971) — krievu padomju dzejnieks.

Nikolajs Tihonovs (1896—1979) — krievu padomju dzejnieks.

Ļeonīds Ļeonovs (1899) — krievu padomju rakstnieks.

Aleksandrs Fadejevs (1901—1956) — krievu padomju rakstnieks.

Kapi ceļmalās. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1960, 30. jūl. Vēl publicēts: Dziesma dzīvei līdzi iet. R., 1964, 142. lpp.

Baltkrievu maize latviešu rakstniekiem. Pirmpublicējums: Karogs, 1960, № 9, 5. lpp. Vēl publicēts: Komunists, 1960, 7. aug. (ar virsrakstu «Baltkrievi latviešu rakstniekiem»). Rokrakstā virsraksts — «Baltkrievi sniedz maizi latviešu rakstniekiem». Pirmpublicējumā priekšpēdējā rinda: Iemetot raugu.

Napoleons Vitebskā. Pirmpublicējums: Karogs, 1960, № 9, 5. lpp.

Uhuru. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Vēstule ANO ģenerālsekretāram. Pirmpublicējums: Cīņa, 1961, 22. janv. Dzejolis uzrakstīts sakarā ar vispārējo sašutumu par brīvības atņemšanu Kongo Republikas premjerministram Patrisam Lumumbam un viņa nodošanu beļģu koloniālās administrācijas rokās Katangā. Čombe, Mobutu, Kasavabu — beļģu kolonizatoru ielikteņi, kas cīnījās pret Kongo patriotiskajiem spēkiem.

Patriss. Pirmpublicējums: Karogs, 1961, № 3, 3. lpp. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 83.—84. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Mēs esam melni. Pirmpublicējums krājumā.

Soneti Doloresai Ibaruri. Pirmpublicējums: Karogs, 1960, № 3, 55. lpp. Vēl publicēts: Latvijas cīnītāji Spānijā. R., 1966, 359.—360. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 84.—85. lpp.; Rīgas Balss, 1961, 20. dec.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Divas dziesmas. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1960, 3. dec.

Augstākā galotne. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1959, 15. aug. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Marta dienā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1960, 5. martā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Dzejniecei. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1961, 28. janv. (ar virsrakstu «Bites dziesma»). Veltījums — dzejniecei un draugam Valijai Brutānei.

Ļaudonā. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 207. lpp.

Viņa acis. Pirmpublicējums: Cīņa, 1960, 29. janv. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Agrā laime. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1961, 8. apr. (ar virsrakstu «Aprīļa laime»). Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Acu sarunas. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1959, № 8, 15. lpp. Vēl publicēts: Jaunās Grāmatas, 1961, № 7, 14. lpp.; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Dienišķā maize. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1960, 27. febr. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1961, 20. dec. (arī krievu valodā); izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Sapnis. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Tevis dēļ. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Klusākais prieks. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Par agru. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Mīlestības mediniece. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Kam zemojies? Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1959, № 8, 18. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Spīvā mīla. Pirmpublicējums: Pad. Latv. Sieviete, № 8, 8. lpp. (ar virsrakstu «Mīlestība»).

Man saka daba. Pirmpublicējums: Padomju Jaunatne, 1961, 16. jūl. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība».

Īsie, zibsnīgie mirkļi. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1961, № 1, 2. lpp. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1961, 20. dec. (arī krievu valodā); Atvadoties. Dzejas rindas bērēm. R., 1974, 72. lpp. (publicēta 3., 4. un 6. rinda); izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Dzīvā zvaigzne. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1959, № 12, 1. lpp. Vēl publicēts: Pacelies, saule! Dziesmas jauktam korim. R., 1964, 53.—62. lpp.; Zvaigzne, 1970, № 14, 4.—5. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Nesmejies, jūra! Pirmpublicējums: Literatūra un Māksla, 1961, 20. maijā. Vēl publicēts: Mēs. Dzejas izlase Oktobrim. R., 1967, 178.—179. lpp.; «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Mūsu mīlestība. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1960, № 1, 5. lpp. Vēl publicēts: Jaunās Grāmatas, 1961, № 7, 25. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 85. lpp.; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

GAISMA AKMENĪ

Krājumu laiž klajā izdevniecība «Liesma» 1967. gadā ar mākslinieka Kurta Fridrihsona darinātu apvāku un ilustrācijām. Šajā darbā Mirdza Ķempe atteikusies no dzejoļu tematiskā kārtojuma pa nodaļām, kas viņai bija raksturīgi līdz šim. Krājums (44 dzejoļi) veidots kā klusināta, plūstošās pārejās ieturēta saruna ar

lasītāju par dzejniecei nozīmīgām tēmām: par dzimteni, tās skaisto dabu, par mākslu un tās radītājiem, par mīlestību.

Vairāki dzejoļi atspoguļo dzejnieces saiknes ar viņai tuvo zemi Indiju. Dzejniece Lija Brīdaka atzīmē, ka «Mirdzas Ķempes pasaules uztvere nekad nav bijusi norobežota šaurā lokā, domāju, ka, no krājuma uz krājumu ejot, nav jārunā par viņas dzejoļu tematikas paplašināšanos, bet par padziļināšanos».[1]

Kā mazas miniatūras ar autobiogrāfisku ievirzi veidoti dzejoļi «Bezdelīgactiņas» un «Bernātu iela», kas ieskicē to žanra ievirzi, kurai dzejniece pievēršas vēlāk — miniatūru krājumā «Dzintara spogulis». Kritiķe Milda Kalve norāda, ka «autobiogrāfisko momentu pieaugums ir raksturīgs M. Ķempes pēdējā laika dzejai un vispār viņas jaunajiem darbiem».[2] Kristiskāk abas recenzentes izsakās par dzejoļiem, kas veltīti atsevišķiem konkrētiem notikumiem («Norvēģu sievietes Rīgas operā», «Marlēnas Dītrihas seja»). Lija Brīdaka piebilst, ka «... dzejniecei ar milzīgo atbildības sajūtu, ar viņas atsaucīgo dabu grūti nerakstīt par to, kas tajā brīdī aktuāls, bet, zinot, kādas virsotnes sasniedz Mirdzas Ķempes dvēseles atklāsmes stundā uzrakstītās dzejas, rodas vēlēšanās, lai mākslinieces tām saglabātu savu spēku un laiku».[3] Vēl par krājumu «Gaisma akmenī» rakstījuši V. Brutāne («Gaismas suminātāja». — Jaunās Grāmatas, 1967, № 2, 9.—12. lpp.), G. Sileniece («Atziņu gaisma». — Rīgas Balss, 1967, 17. maijā) un A. Vilsons («Gaismu akmenī» lasot». — Cīņa, 1967, 19. nov.).

Mūzika. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1965, 26. jūn. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1967, 17. nov. (arī krievu valodā); Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 142. lpp.

Ūdens, maize, gaiss. Pirmpublicējums: Karogs, 1965, № 7, 4. lpp. Vēl publicēts: Cīņa, 1966, 1. janv.

Manas dzimtenes pļavu labajām zvaigznēm

Kumelīte. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1965, № 7, 11. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Margrietiņa. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1965, № 7, 11. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Mīlestība kā dzeguze kūko. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1966, 27. janv. Vēl publicēts: Karogs, 1966, № 2, 47. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

[1] Brīdaka L. Gaisma akmenī. — Lit. un Māksla, 1967, 13. maijā, 4. lpp.
[2] Kalve M. Mirdzai Ķempei jauns dzejoļu krājums. — Karogs, 1967, № 5, 168. lpp.
[3] Brīdaka L. Gaisma akmenī. — Lit. un Māksla, 1967, 13. maijā, 4. lpp.

Cielavas. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1965, № 3, 4. lpp.

Maza sala Sventas ezerā. Pirmpublicējums: Karogs, 1965, № 1, 22. lpp.

Rīgas puķes. Pirmpublicējums: Padomju Jaunatne, 1965, 15. jūn. Vēl publicēts: Знамя Труда (Rēzekne), 1965, 22. aug.; Zvaigzne, 1970, № 19, 1. lpp.

Džavaharlala Neru pelni. Pirmpublicējums: Cīņa, 1964, 7. jūn. Vēl publicēts: Cīņa, 1965, 1. janv.; Mēs. Dzejas izlase Oktobrim. R., 1967, 177.—178. lpp.; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 144. lpp.

Divas indietes. Pirmpublicējums: Karogs, 1965, № 1, 21. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

No Kalkutas man raksta indietis. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1964, 28. dec. (arī krievu valodā). Vēl publicēts: Karogs, 1965, № 1, 20. lpp.; Dzimtenes Balss, 1965, maijs, № 19.

Indijas lakats. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1965, 14. aug. Vēl publicēts: Divpadsmit mēneši 1967. R., 1966, 23. lpp.

Ziemeļu Spīdola aicina Leminkainenu. Pirmpublicējums: Karogs, 1965, № 1, 18.—19. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks». Dzejolis sarakstīts pēc Kalevalas motīviem.

Brunhilde uz klints. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Tuonelas gulbis. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1966, 27. janv. Vēl publicēts: Karogs, 1966, № 2, 48. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Norvēģu sievietes Rīgas operā. Pirmpublicējums: Rīgas Balss, 1964, 28. dec. (arī krievu valodā) (ar nosaukumu «Norvēģu mājsaimnieces Rīgā»). Vēl publicēts: Karogs, 1965, № 1, 19. lpp. (ar nosaukumu «Norvēģu mājsaimieces Rīgas operā»).

Ture — sens vārds. Pirmpublicējums krājumā.

Akli ziedošā. Pirmpublicējums: Karogs, 1966, № 2, 46.—47. lpp. Vēl publicēts: Tautas kalendārs 1977. R., 1966, 201. lpp; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Balāde par neizteikto mīlestību. Pirmpublicējums: Karogs, 1966, № 9, 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Marlēnas Dītrihas seja. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1960, 5. martā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Dantes lokā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1966, 5. martā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 145. lpp.

Ukrainas cerīņi. Pirmpublicējums: Cīņa, 1965, 9. jūn.

Pie Ševčenko kapa. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1965, 7. aug. Vēl publicēts: Karogs, 1965, № 8, 4.—5. lpp.

Sudrabkalna vēstules. Pirmpublicējums: Karogs, 1964, № 5, 16.—17. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Naktsvijoļu dvesma. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1964, 7. martā. Vēl publicēts: Ļeņina Ceļš (Liepāja), 1964, 19. martā; Komunisma Rīts (Tukums), 1965, 12. janv. (ar nosaukumu «Naktsvijolīšu dvesma»); izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Bezdelīgactiņas. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1966, 5. martā. Vēl publicēts: Mātei. Dzejas antoloģija. R., 1971, 145.—146. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Laime. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1964, 25. apr. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Šķirtie. Pirmpublicējums: Karogs, 1965, № 1, 21.—22. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks». Pēc šā dzejoļa motīviem Ā. Elksne uzrakstījusi savu populāro dzejoli «Mirdzas Ķempes motīvs» (dziesma «Kā caur pelniem», R. Paula mūzika).

Zaļkalna veidotā sieviete. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Rozentāla pilsētai. Pirmpublicējums: Māksla, 1966, № 1, 4. lpp. Vēl publicēts: Padomju Zeme (Saldus), 1966, 17. martā; Padomju Zeme (Saldus), 1967, 9. febr.; Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 204. lpp.

Vien gaidās. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Drūmais mīlestības meklētājs. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1966, 27. janv. Vēl publicēts: Zvaigzne, 1967, № 3, 8. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Mūža daina. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1965, 30. okt. Vēl publicēts: Dzimtenes Balss, 1965, nov.

Tālais stars. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Sikumi. Pirmpublicējums: Karogs, 1966, № 2, 47. lpp. Vēl publicēts: Kalendārs sievietēm 1967. R., 1966, 99. lpp.

Marta dvēsele. Pirmpublicējums: Skola un Ģimene, 1967, № 2, 13. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks». Sarakstīts 1965. g. 18. III. Veltīts dzejniecei Elzai Stērstei. Sākotnēji dzejoļa virsraksts — «Elzai Stērstei 80 gadu augstajā, baltajā virsotnē 1965. g. 18. martā». Dzejolis publicēts ar virsrakstu «Marta dvēsele».

Pretstati. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Gaisma akmenī. Pirmpublicējums: Karogs, 1966, № 2, 48. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Vara*īksne pār Liepāju. Pirmpublicējums: Cīņa, 1964, 22. martā.

Bernātu iela. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1965, 30. nov. Vēl publicēts: Karogs, 1966, № 2, 45.—46. lpp.; Komunisma Rīts (Tukums), 1967, 9. febr.; Kalendārs sievietēm 1967. R., 1966, 100.—101. lpp.; Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 201.—202. lpp.

Heroisks rekviēms. Pirmpublicējums: Ļeņina Ceļš (Liepāja), 1966, 21. maijā; Komunists (Liepāja), 1966, 21. maijā. Vēl publicēts: Cīņa, 1966, 25. jūn.; Karogs, 1966, № 6, 4.—7. lpp.; Cīņa, 1967, 1. janv.

Mātes valodai. Pirmpublicējums: Karogs, 1966, № 2, 45. lpp. (ar nosaukumu «Mātes valoda»). Vēl publicēts: Komunisma Rīts (Tukums), 1967, 9. febr.

CILVĒKA CEĻŠ

Krājumu izdod izdevniecība «Liesma» 1969. gadā. Mākslinieks Inārs Helmuts. Priekšlapā veltījums — Dzejnieku paaudzēm. Grāmatā (73 dzejoļi) uzsvērta doma par cilvēces attīstību laiku lokos, par nebeidzamo paaudžu maiņu. Literatūrzinātnieks un kritiķis Vilnis Eihvalds raksta: «Tematiskais diapazons krājumā ir īsti plašs, vērienīgs: tas aptver atsevišķa cilvēka un visas mūsdienu cilvēces ceļu uz Miera un Taisnības krastu.»[1] Kā novatorisku atzīmēdams ciklu «Dainu atbalsis», kritiķis piezīmē, ka ir arī vairāki dzejoļi, kas pašas Tautas dzejnieces augsto dzejas līmeni neaizsniedz. Palaikam tie ir panti ar publicistisku ievirzi («Lāzera stars», «Raiņa gulta», «Eskalācija»). Kritiķis Reinis Ādmīdiņš norāda, ka «īpaši izdalāmi dzejoļi, kuros M. Ķempe skar ļeņinisko tematiku».[2] Par krājumu «Cilvēka ceļš» vēl izteikušies N. Līcis («Tagadnes guvums, nākotnes mantojums». — Rīgas Balss, 1969, 6. okt.), Dz. Vārdaune («Ar dvēseļu stafeti». — Jaunās Grāmatas, 1969, № 9, 12.—13. lpp.), S. Viese («Optimisms». — Cīņa, 1970, 18. janv.), V. Labrence («Утверждение жизни». — «Сов. Латвия», 1970, 30. janv.).

Stafete. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 6, 11. lpp. Vēl publicēts: Dzimtenes Balss, 1969, 12. sept.; Cīņa, 1972, 9. febr.

[1] Eihvalds V. Gājums pa mūžības loku. — Karogs, 1970, № 2, 156. lpp.
[2] Ādmīdiņš R. Cilvēka mūža slavinājums. — Lit. un Māksla, 1969, 18. okt., 5. lpp.

Devēji. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 4. febr.

Viļņi. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 4. febr. Vēl publicēts: Padomju Zeme (Saldus), 1967, 9. febr.

Pavēles. Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 9, 3. lpp. Vēl publicēts: Cīņa, 1972, 9. febr.

Māte un bērns. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1969, 8. martā. Vēl publicēts: Mātei. Dzejas antoloģija. R., 1971, 149. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Piemineklis. Pirmpublicējums: Cīņa, 1967, 3. okt. (ar virsrakstu «Veidenbauma piemineklis».

Kalnam San Salvatore. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 7, 80.—81. lpp.

Ļeņina māte. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 4, 3.—4. lpp. Vēl publicēts: Dzejas diena. R., 1969, 9.—10. lpp.; Cīņa, 1970, 1. janv.; Mātei. Dzejas antoloģija. R., 1971, 146.—148. lpp.

Purpura roze. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 4. nov. Vēl publicēts: Dzejas diena. R., 1969, 8.—9. lpp.; Es dziesmu dzirdēju no bērzu birzs. Lirika. R., 1972, 217.—218. lpp.

Biedri. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 11, 125. lpp. Vēl publicēts: Lauku Dzīve, 1967, № 11, 29. lpp.; Es dziesmu dzirdēju no bērzu birzs. Lirika. R., 1972, 150.—151. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Kad viena staigāju es tavā pilsētā. Pirmpublicējums: Liesma, 1967, № 9, 2. lpp.

Bloka nakts. Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 7, 6. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 147. lpp.

Tu — es. Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 7, 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Mūžīgā cīņa. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1967, 9. febr. Vēl publicēts: Lit. un Māksla, 1967, 4. febr.

Jautājums par Mocartu. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 5. aug., 3. lpp.

Tālā dziesma. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Johans Sebastiāns Bahs. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 12, 47.—48. lpp. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6 sēj., 147. lpp.

Dziļumi. Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 7, 4.—5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Bēthovena «Adelaīde». Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 12, 48. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Buras. Pirmpublicējums: Cīņa, 1968, 28. janv. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Katjuša. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1968, 18. maijā. Vēl publicēts: Karogs, 1968, № 7, 3. lpp.

Bailes. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Mātei. Dzejas antoloģija. R., 1971, 148. lpp.

Lāzera stars. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1968, 18. maijā. Vēl publicēts: Karogs, 1968, № 7, 3.—4. lpp.

Kārlis Zāle. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1968, 14. nov. Vēl publicēts: Karogs, 1968, № 12, 159. lpp.

Ziemas birzs. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 6, 12. lpp. Vēl publicēts: Zvaigzne, 1974, № 24, 10. lpp. Rokrakstā pēdējās rindas sākotnēji bijušas šādas:

Saule skūpstīs tevi, Ērkšķrozīte, —
Ērkšķrozītes matos saules lūpas nirs,
Modusies tu būsi — pavasara birzs.

Lazdonā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1968, 28. sept.

Saruna. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 12, 48.—49. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks». Grāmatā «Atvadoties. Dzejas rindas bērēm» (R., Zvaigzne, 1974, 71. lpp.) publicētas šādas rindas:

Nekas vairs tevi neaizskar,
Un zemes cietums, kurā esi slēgts,
Nav nesagraujams...

Eskalācija. Pirmpublicējums: Skola un Ģimene, 1968, № 1, 5. lpp.

Vajag. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1968, 18. maijā. Vēl publicēts: Karogs, 1968, № 7, 4. lpp.

Elektroniskā sirds. Pirmpublicējums: Cīņa, 1968, 28. janv. Saīsināti un bez virsraksta publicēts grām.: Salaspils (fotoalbums). R., 1970, [30] lpp.

Kur esi, Martin? Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 5, 103. lpp. Vēl publicēts: Cīņa, 1969, 1. janv.

Zaķis, vilks un cilvēks. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1968, № 17, 8. lpp. Vēl publicēts: Padomju Zeme (Saldus), 1968, 12. sept.

Uz ilgu cīņu vienotiem. Pirmpublicējums: Cīņa, 1968, 20. nov. Vēl publicēts: Karogs, 1969, № 1, 65. lpp. Rokrakstā (RM, inv. nr. 332910) šis dzejolis veidots kā dzejoļa «Smīns» 2. daļa. Arī «Karogā» publicēts aiz «Smīna». Grāmatā ir redakcionālas dabas labojumi. Tā, piem., «Karogā» 3. pants ir šāds:

Bet paaudze, kas tikai pati sevi lolo
Un aizmirst pagājības dziļos kopsakarus,
Pie tautu dižmeistariem negrib sevi skolot,
No mazām vaļībām cer iegūt lielu varu —
Kad viņa patvaļā kā mīkstā pēlī krītīs,
Ar roku bruņotu to briesmīgs naidnieks sitīs.

Sējums. Pirmpublicējums: Ļeņina Ceļš, 1968, 19. dec. Vēl publicēts: Karogs, 1969, № 1, 66. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Karstās rudens naktīs. Pirmpublicējums: Komunists, 1968, 11. sept.

Vārdi. Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 7, 6. lpp.

Jaunais vīģes koks. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 5. aug., 3. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Pateicība. Pirmpublicējums: Padomju Zeme (Saldus), 1967, 9. febr. Vēl publicēts: Padomju Jaunatne, 1967, 8. martā; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Indiras Gandijas attēli. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 3, 104. lpp.

Pirms divdesmit gadiem. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 5, 105. lpp. (ar nosaukumu «Pirms gadiem divdesmit»).

Tu pēkšņi sacīji... Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 3, 106. lpp.

Bezdelīga. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 6, 12. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Garām auļojošais. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 6, 13. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Labie dzelkšņi. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 6, 12. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Naktī Dzintaru ielā. Pirmpublicējums: Grām.: Dzejas diena. R., 1969, 11.—12. lpp.

Raiņa gulta. Pirmpublicējums krājumā.

Dzeja. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1968, 7. sept. Vēl publicēts: Kalendārs 1972. gadam; Komunists, 1968, 11. sept. (ar virsrakstu «Raiņa dzeja»).

Domas par Ļeņinu. Pirmpublicējums: Cīņa, 1968, 21. janv. Vēl publicēts: Kalendārs 1969. gadam.

Tu esi dzīvs. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 9. sept. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Smīns. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 1, 65. lpp.

Kas nepieviļ. Pirmpublicējums: Cīņa, 1967, 9. febr. (ar virsrakstu «Ko es mīlu»). Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Ūbeles balss. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 6, 13. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Par sevis žēlošanu. Pirmpublicējums: Cīņa, 1967, 10. sept. (ar virsrakstu «Dzejniecei, kas sūdzējās par sevis žēlošanu»).

Vēlēšanās. Pirmpublicējums: Veselība, 1968, № 9, 6. lpp.

Kur? Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1969, № 1, 10. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Es redzu. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1969, № 1, 10. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Rēgs. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Nav vārdā jānosauc. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1968, 28. sept. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Ko tu dudini? Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Nesauciet mani vecu. Pirmpublicējums: Cīņa, 1968, 28. janv. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Durvis. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 4. febr. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Jāņa Mediņa aiziešana. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 12, 48. lpp. Rokrakstā (RM, inv. nr. 332913) 4. rindā «uzblāzmo» vietā ir «uzbrāzmo»; 8. rindā «sirds tava dzied» vietā — «dvēsele dzied».

Tev pirmajam. Pirmpublicējums: Padomju Jaunatne, 1967, 8. febr. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Darbs vienkāršais. Pirmpublicējums: Ļeņina Ceļš, 1967, 9. sept. Vēl publicēts: Karogs, 1967, № 12, 49. lpp.

Dzejniekam oranžmelnajā virskreklā. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 5. aug., 3. lpp. (ar ģīm).

Stiprā vājums. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 5. aug., 3. lpp. (ar virsrakstu «Pārdomas»).

Asins straume. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 2, 52.—53. lpp. Vēl publicēts: Ļeņina Ceļš, 9. febr. (ar ģīm.).

Blakus gājēja. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Jaunie dzejnieki. Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 6, 34. lpp.

Iegāju pagalmā. Pirmpublicējums: Ļeņina Ceļš, 1968, 16. nov. Vēl publicēts: Karogs, 1969, № 1, 65.—66. lpp. (Šeit apakšvirsrakstā kļūda: A. Šrausam.) Dzejoļa nosaukums «Karoga» publikācijā — «Izgāju pagalmā».

Īstais un neīstais. Pirmpublicējums: Cīņa, 1968, 28. janv.

Dainu atbalsis. (Aiz ezera augsti kalni. — Tumša nakte, zaļa zāle. — Kas tie tādi, kas dziedāja. — Čuči, mana līgaviņa. — Melna čūska miltus mala.) Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 6, 9.—11. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Ko mīlu. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 1, 64. lpp. Vēl publicēts: Dzejas diena. R., 1969, 11. lpp.

ĒRKŠĶUROZE

Krājums «Ērkšķuroze» nāk klajā izdevniecības «Liesma» apgādā 1973. gadā mākslinieces Lijas Būmanes greznā noformējumā (apvāks, ilustrācijas). Tas ir pēdējais Mirdzas Ķempes dzejoļu krājums (89 dzejoļi), un tajā jūtama filozofiska dzīves gājuma pārvērtēšana, paustas daudzas atziņas, kas iemantotas ilgā mūža pieredzē. «...ērkšķuroze allaž bijusi pāri lielām ciešanām pacelta garīga spēka un neaptraipītas dvēseles simbols.»[1] Kritiķis Valdis Ķikāns atzīst, ka krājumā «...risinātas M. Ķempes filozofiskajai lirikai raksturīgās pārdomas par dabas varenumu, par cilvēku kā tās daļu, par cilvēka atšķirīgo gaitu, par tiem spēkiem, kas nosaka viņa diženumu vai niecīgumu».[2] Krājumā turpināta arī M. Ķempei raksturīgā veltījumu dzeja.

Visuma draudzība. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1970, № 17, 1. lpp. Vēl publicēts: Cīņa, 1971, 1. janv.

Aprīļa cīruļi dzied. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 4, 3. lpp.

Ludvigs van Bēthovens

Galva. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 12, 104. lpp.

Kurlums. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 12, 104. lpp.

Roka. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 12, 105. lpp.

Īstais vārds. Pirmpublicējums: Cīņa, 1969, 21. nov. Vēl publicēts: Karogs, 1970, № 1, 40. lpp.

Skudras nasta. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 7, 3. lpp. Vēl publicēts: Draugs, 1975, № 10, 4. lpp.

Ugunis pie kapsētas. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1971, № 8, 4. lpp.

Ziedošie laiki. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 7, 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

[1] Viese S. Mūža dialektika. — Karogs, 1973, № 9, 133. lpp.
[2] Ķikāns V. Ja ziedu sapņi ne visi... — Lit. un Māksla, 1973, 26. maijā, 5. lpp.

Visgarākā nakts, visīsākā diena. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 1. janv.

Par sāpēm. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1971, № 17, 6. lpp. Veltīts režisoram Pēterim Pētersonam. Pirmpublicējumā 4. rinda no beigām: Bet vienmēr uzvarēs gars radošais.

Netaisnība. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Cik daudz! Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 9, 38. lpp.

Klusais spīdeklis. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 8. maijā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Naids. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 6, 14. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Devums. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 1, 44. lpp. (ciklā «Ērkšķuroze»).

Jā, protams, teiks... Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 6, 14.—15. lpp.

Staroļums. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1969, 6. okt. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Dažas lāses. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Pie jūras sāniem. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1970, 18. apr.

Pamācītājs. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 6, 15. lpp.

Nerunāsim. Pirmpublicējums: Cīņa, 1969, 21. nov.; Karogs, 1970, № 1, 42. lpp.

Vējš. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 6, 16. lpp. (ciklā «Daudzas balsis tumsā dzirdu»). Grāmatā 9. rindā kļūda: «Īss labvēlis.»

Palīgs. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 6, 15. lpp.

Dzejnieces vēstule. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 6, 16. lpp. Veltīts Mildai Losbergai.

Poruka motīvs. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 1, 40.—41. lpp. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 148. lpp.

Tumšais skatiens. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 1, 41. lpp.

Raiņa saule. Pirmpublicējums: Cīņa, 1969, 21. nov. Vēl publicēts: Karogs, 1970, № 1, 41. lpp.

Vārdu grebējs. Pirmpublicējums: Cīņa, 1971, 10. sept. Veltīts dzejniekam Arvīdam Skalbem.

Divi dzejoļi

Tad esmu vāja, esmu nicināma... Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 27. martā. Vēl publicēts: Padomju Jaunatne, 1972, 10. sept.; Cīņa, 1972, 1. janv.

Tā diena ļauna... Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 27. martā. Vēl publicēts: Dzejas diena. R., 1972, 108.—109. lpp.

Trīs portreti

Laipnā un skaistā. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 3, 118. lpp.

Viszine. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 3, 118. lpp.

Dadža zieds. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 3, 118. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Dzejnieki. Pirmpublicējums: Lauku Dzīve, 1973, № 2, 27. lpp.

Rudens lapas. Pirmpublicējums: Cīņa, 1970, 5. nov.

Mākoņu sejas. Pirmpublicējums: Lauku Dzīve, 1970, № 7, 23. lpp.

Erika Ādamsona puķe. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 1, 41.—42. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Čaka dzīves vieta. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1972, 8. janv.

Melodijas. Pirmpublicējums: Karogs, 1968, № 10, 164. lpp. (ar virsrakstu «Emīlam Dārziņam»).

Balsis. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 4, 17. lpp.

Oktobra harmonijas. Pirmpublicējums krājumā.

Parīzes komunāri. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 3, 53. lpp. Vēl publicēts: Dzejas diena. R., 1971, 7. lpp.

Revolūcijas muzejā

Galdiņš. Pirmpublicējums: Cīņa, 1969, 10. sept.

Kāpes. Pirmpublicējums: Cīņa, 1969, 10. sept.

Neaizmirstamais skaistums. Pirmpublicējums: Cīņa, 1970, 15. febr.

Tu esi liela zeme, mana Latvija. Pirmpublicējums: Karogs, 1972, № 12, 30. lpp. Vēl publicēts: Cīņa, 1973, 1. janv.

Ieviņa. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 9, 13. lpp. (ciklā «Dainu atbalsis»). Vēl publicēts: Pad. Zeme (Saldus), 1969, 11. sept.

Nenogrimsti, ozoliņi. Pirmpublicējums: Karogs, 1969, № 9, 13.—14. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Pie Pumpura kapa. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1969, 13. sept.

Vainags. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 19. jūn.

Vienkārša cilvēka acis. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 14. aug., 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Virs līmeņa. Pirmpublicējums: Padomju Jaunatne, 1970, 6. sept. Vēl publicēts: Tautas kalendārs 1974. R., 1973, 119. lpp.

Laiks. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1971, № 8, 4. lpp.

Viņš uguni baroja. Pirmpublicējums: Karogs, 1972, № 2, 30. lpp. (ar ģīm.). Vēl publicēts: Zvaigzne, 1975, № 7, 2. lpp. Dzejolis veltīts V. I. Ļeņinam.

Es pasildīšos. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 7, 3. lpp.

Jāizpērk. Pirmpublicējums: Lauku Dzīve, 1970, № 6, 26. lpp.

Kas palīdzētu. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1970, 18. apr.

Noliedzējs. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1970, № 21, 14. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Maskarāde. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 7, 4. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Dzirdu. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1970, № 21, 14. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Putna sauciens. Pirmpublicējums: Dzejas diena. R., 1972, 110. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Klamzijai. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 6, 15. lpp.

Sapnis. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 14. aug., 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Sastapšanās. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 7, 4. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Dzirkstis. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1969, 4. okt. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks». Pirmrakstā (RM, inv. nr. 340075) ar roku pierakstīti un tad pārsvītroti šādi virsraksti: «Biklajam», «Manai pirmajai mīlestībai», «A. A.».

Atmiņa. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 7, 4. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Neprāts. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 1, 45. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Pasaka. Pirmpublicējums: Kalendārs sievietēm 1970. R., 1969, 194.—195. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Purva ugunis. Pirmpublicējums: Karogs, 1970, № 7, 5. lpp.

Diriģents. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1970, 18. apr. Dzejolis veltīts Herbertam Karajanam.

Karmena. Pirmpublicējums: Dzejas diena. R., 1972, 109.—110. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Tristāns un Izolde. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1972, № 2, 4. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Liāna. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 14. aug., 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Kur un kas. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 14. aug., 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Pie vakara vārtiem. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1970, № 21, 14. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Ģimetnes. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 1, 43. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Grāmatas. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 1, 43. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Viņa zināja. Pirmpublicējums: Karogs, 1972, № 2, 90.—91. lpp. Dzejolis veltīts rakstniecei Vijai Svīkulei.

Attālumi. Pirmpublicējums: Karogs, 1972, № 2, 91. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Jausmas. Pirmpublicējums: Karogs, 1972, № 2, 92. lpp.

Kādam, kas aizgāja. Pirmpublicējums: Dzejas diena. R., 1972, 112. lpp. Rokrakstā (RM, inv. nr. 332917) fiksēts datums: 18. XII 71.

Vēsts. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 14. aug., 5. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Mīlas vārds. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1971, 11. sept. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Bailes no skaļuma. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 1, 45. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Ērkšķuroze. Pirmpublicējums: Karogs, 1971, № 1, 44. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Ugunskurs. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1972, № 2, 4. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Cilvēks cilvēkam. Pirmpublicējums: Cīņa, 1970, 15. febr.

NO GRĀMATAS «DZEJAS»

Šo izlasi laiž klajā Latvijas Valsts izdevniecība 1955. gadā. Mākslinieks Kārlis Goldmanis. Izlasē ievietoti dzejoļi no krājumiem «Rīta vējš», «Drauga vārdi», «Mieram un dzīvībai», kā arī jauni darbi, kas apkopoti nodaļā «Ārpus krājumiem». Jānis Grots savā recenzijā norāda: «Mirdza Ķempe jau savas daiļrades sākumā, jau ar saviem nedaudzajiem pirmspadomju laikā uzrakstītajiem darbiem ienāk latviešu dzejas apvāršņos kā cilvēka bagātīgās iekšējās pasaules laba pazinēja, ienāk bez naivitātes, bez primitīva dzejiskās domāšanas veida, bet jau ar iezīmētām attieksmēm pret cilvēkiem, dabu un mīlestību. Šie trīs vadmotīvi, pieaugdami ar katru gadu spēkā, tad nu arī vijas cauri visām viņas grāmatām.»[1] Kritiskāk J. Grots vērtē izlases trešo nodalī-

[1] Grots J. Mirdzas Ķempes dzeju izlase. — Karogs, 1955, № 11, 98. lpp.

jumu, kas veltīts cīņai par mieru un dzīvību: «Tas (..) šķietas iekšēji bālāks, vienmuļīgāks, sausāks, ārēji paskaļš, taču skaļums vien vēl nav stipruma pazīme.»[1] Krājumu «Dzejas» vērtējuši arī I. Muižnieks («Jūtu un atziņu spārnotā vārsma». — Lit. un Māksla, 1956, 15. janv.), L. Saule («Vēlreiz par Mirdzas Ķempes dzeju». — Zvaigzne, 1955, № 20, 8. lpp.), A. Vējāns («Dzejnieces augšanas ceļi». — Cīņa, 1956, 13. janv.) un J. Nikoļskis («Стихи Мирдзи Кемпе». — Сов. Молодёжь, 1956, 11. febr.).

Tikšanās Kolonnu zālē. Pirmpublicējums: Pad. Latv. Sieviete, 1955, № 2, 4. lpp. Grāmatā «Dzejas» šis dzejolis ievietots nodaļā «No krājuma «Mieram un dzīvībai»», taču krājumā minētā dzejoļa nav.

Lielās zvaigznes laiks. Pirmpublicējums: Cīņa, 1954, 1. janv. Vēl publicēts: Sociālisma Uzvara, 1955, 1. janv.; Zem Ļeņina Karoga, 1955, 1. janv.; Darba Karogs (Valka), 1958, 1. janv.; Padomju Zeme (Limbažu raj.), 1960, 1. janv.

Mēs tavu balsi dzirdam, partija! Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1953, № 6, 15. lpp. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 609. lpp.; Koncerts kolhoza klubā. R., 1955, 3. lpp.; Reihmanis O. Repertuāra krājums māksliniecīskajai pašdarbībai. R., 1956, 6. lpp.; Komunisma Ausma (Dagda), 1957, 6. nov.; Sarkanā Kandava, 1957, 7. nov.; Padomju Karogs (Talsi), 1957, 21. dec.; Smiltenes Kolhoznieks, 1957, 26. dec.; Sociālistiskais Ceļš (Krāslava), 1958, 27. apr.; Padomju Karogs (Talsi), 1959, 27. janv.; Cīņa, 1962, 30. dec.; Ļeņina Ceļš (Liepāja), 1963, 30. jūl.; Заря Коммунизма (Krāslava), 1964, 7. nov.; Cīņa, 1965, 1. maijā; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 85.—86. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Ļeņina paceltā roka. Pirmpublicējums: Karogs, 1953, № 1, 3.—4. lpp. Vēl publicēts: Padomju Jaunatne, 1958, 22. apr.; Pašdarbības estrāde. R., 1958, 7.—8. lpp.

Balss, kas modināja. Pirmpublicējums: Cīņa, 1954, 27. martā.

Manam skolotājam. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1953, 11. okt. Veltīts Nop. bag. skolotājam Indriķim Saulem-Sleinem.

Bērni zīmē sauli. Pirmpublicējums: Cīņa, 1954, 1. jūn. (ar nosaukumu «Bērni Saulkrāstos zīmē sauli»). Vēl publicēts: Cēsu Stars, 1958, 5. dec.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Stāsts par greizo kungu. Pirmpublicējums: Pionieris, 1954, 5. aug. Veltīts Brantu skolas pionieriem.

[1] Grots J. Mirdzas Ķempes dzeju izlase. — Karogs, 1955, № 11, 98. lpp.

Skurstenslaucītājs. Pirmpublicējums: Komunists, 1953, 25. sept. Vēl publicēts: Zvaigzne, 1953, № 20, 24. lpp.; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 616. lpp.; Lūdzam uz skatuvi. R., 1957, 58. lpp.; izlasē «Mirkļu mūžība».

Ukraiņu Darba Varone sniedz vārpu Jānim Sudrabkalnam. Pirmpublicējums: Karogs, 1954, № 2, 11. lpp.

Jānim Sudrabkalnam. Pirmpublicējums: Pad. Latvijas Sieviete, 1954, № 4, 8. lpp. (ar virsrakstu «Tautas dzejniekam Jānim Sudrabkalnam»). Žurnālā panti nav izdalīti. 8. rindā «Un Tavas acis» vietā — «Un meklētāja acis». 12. rindas beigās «liesmām» vietā — «briesmām». Veltīts J. Sudrabkalnam 60. dzimšanas dienā. Vēl publicēts: Karogs, 1975, № 5, 126. lpp.

«Pūt, vējiņi!» Dņepras krastā. Pirmpublicējums: Lit un Māksla, 1954, 28. febr., 2. lpp. (ar virsrakstu «Ukraiņi spēlē Raiņa «Pūt, vējiņi!»»). Vēl publicēts: Karogs, 1975, № 5, 126. lpp.

Raiņa nāves dienā. Pirmpublicējums: Karogs, 1954, № 9, 3.—4. lpp. Vēl publicēts: Kalendārs 1955. gadam. R., 1954, 100. lpp.

Ziemas diena Ļeņingradā. Pirmpublicējums krājumā.

Rīgas rozes Maskavai. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1954, № 7, 1. lpp. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 614.—615. lpp.

Zem Oktobra karoga. Pirmpublicējums: Pionieris, 1954, 4. nov. Vēl publicēts: Auces Komunārs, 1955, 6. nov.; Kolhoznieks (Aloja), 1956, 7. nov.; Padomju Zeme (Limbažu raj.), 1960, 7. nov.; Ligatnes Papīrnieks, 1968, 6. nov.; Latviešu valoda 7. klasei ar krievu mācību valodu. R., 1968, 1969, 106. lpp.

Jauniem dzejniekiem. Pirmpublicējums: Karogs, 1954, № 1, 54. lpp. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 619. lpp.; Sarkanā Kandava, 1957, 3. aug.

NO GRĀMATAS «MĪLESTĪBA»

Izlasi «Mīlestība» laiž klajā Latvijas Valsts izdevniecība 1957. gadā (atkārtots izdevums — 1958. gadā). Mākslinieks Oļģerts Ābelīte. Titullapas kreisajā pusē — dzejnieces ģīmetne. Izlasē (56 dzejoļi) ievietoti darbi no krājumiem «Rīta vējš», «Drauga vārdi» un no izlases «Dzejas», taču ir arī jauni darbi. Izlasei ir ievada («Himna pavasarim») un nobeiguma («Vakara saulei») dzejoļi, pārējie nosacīti iedalīti trīs daļās, kuras citu no citas atdala ilustrācijas. Kā jau nosaukums rāda, krājums veidots tematiski

un veltīts mīlestībai. «Mīlestība» gūst plašu rezonansi lasītājos un kritikā. Līdz šim dzejā dominēja «cīņu un uzvaru gaisma», karā sagrautās dzīves atjaunotnes un jauncelsmes patoss, sajūsma par mierlaika dzīves grandiozajām iespējām, cīņa par mieru visā pasaulē. Par cilvēku intīmām, sarežģītām savstarpējām attiecībām, arī par mīlestību runāja reti un galvenokārt šo vispārējo globālo uzdevumu fonā. Mirdza Ķempe atceras: «Bija laiks, kad pēla un kritizēja intīmo liriku. Bet es rakstīju to sev, pat sapnī neiedomādamās, ka reiz man par «Mīlestību» piešķirs Republikas prēmiju. Gluži otrādi, es gaidīju paļas un zaimas, bet rakstīt vajadzēja. Jo dzejnieka īstā laime nav tas brīdis, kad viņu publicē un slavē, bet tas, kad rodas dzejolis. Tā savādā pacilātība, kas ir reizē pašā un it kā tomēr dāvāta no citurienes, — tā ir dzīves virsotne.»[1]

Mirdza Ķempe pirmā ierunājās pilnā balsī par mīlestību, par šīm skaistajām, grūtajām, rūgtajām un smagi laimīgajām jūtām, cieši saistot tās ar cilvēka personības veidošanos. Viņa ienesusi mūsu dzejā apzīmējumu «smagā laime», viņa «dvēseļu selekcijas dārzā netālu no Olimpa ir iestādījusi vienu koku — tas ir Mīlestības Lepnais Koks, ko arī mēs pazīstam. Tas neapšaubāmi ir viņas — un ne sēklās, ne sakņu dzinumos nav atkārtojams.»[2]
Par atsevišķiem M. Ķempes mīlestības dzejoļiem, kas bija publicēti krājumā «Rīta vējš», kritikas domas vēl dalījās, bet izlasi «Mīlestība», kurā šie paši dzejoļi tika tematiski iekļauti, uzņēma nedalīti atsaucīgi. Andris Vējāns dzejiskā sarunā ar lasītājiem tēlaini izsakās, ka Ķempes dzejā «jūtams īsts vasarīgs briedums»: «Viņas dzejai vairs nav tā pavasarīgā palu laika skaļuma, kas tik raksturīgs, teiksim, Ojāram Vācietim, viņa arī nav tik romantiska, kāds, piemēram, ir Jānis Grots, tāpat viņai sveša Pāvila Vīlipa estēta poza. Mirdzas Ķempes poēzija smeļ spēku un iedvesmu no zemes dzīvības sulām un cilvēka sirds bangojošās kvēles, viņa brīžiem atgādina pašas iemīļoto biti, pie kuras spārniem pielipusi daudzu tīrumu ziedu skaistā nasta.»[3] Sakarā ar «Mīlestības» otro izdevumu Ojārs Vācietis raksta: «Mirdzas Ķempes smalkais, īpatnējais liriķes talants latviešu padomju dzejā ienesis daudz labu rindu, kas nenovecos gados un gadu desmitos; tām, ja es mēģinātu pārņemt neesošā dieva funkcijas, vaja-

[1] Varavīksne. R., 1979, 140. lpp.
[2] Ziedonis I. Garainis, kas veicina vārīšanos. — R., 1976, 109. lpp.
[3] Vējāns A. Šalc mīlestības krāšņais koks. — Karogs, 1957, № 8, 116. lpp.

dzētu pareģot nemirstību.»[1] Vēl par izlasi «Mīlestība» rakstījuši S. Viese («Mīlestības krāšņais koks». — Padomju Jaunatne, 1957, 10. martā) un A. Vējāns («Поэзия больших чувств». — Сов. Латвия, 1958, 27. jūl.). Kopotos rakstos no izlases «Mīlestība» ievietoti dzejoļi, kas nav publicēti iepriekšējos krājumos. Izlases komentāru beigās publicēts grāmatas «Mīlestība» saturs, norādot, kādās grāmatās katrs dzejolis publicēts.

Mirušajam dzejniekam. Sarakstīts 1946. g. martā (RM, inv. nr. 340057). Pirmpublicējums: Karogs, 1946, № 4/5, 378. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 140. lpp. Dzejolis veltīts Erikam Ādamsonam. Izlasē «Mirkļu mūžība» 2. panta 3. rinda: Tiem tevī arvienu mirdzot un skanot. Muzeja eksemplārā 2. panta 4. rinda: Tu pasaules skaistumu slavēji maigs.

Prieks. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Dāvanas. Pirmpublicējums izlasē «Dzejas». Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Negaiss. Sarakstīts 1946. g. Ķemeros (RM, inv. nr. 340057). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Veldzētājs. Sarakstīts 1946. g. jūlijā Dravēkās (RM, inv. nr. 340057). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Neatrodams vārds. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1956, 29. sept. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Raiņa atbildes. Pirmpublicējums: Karogs, 1955, № 9, 42. lpp. Vēl publicēts: Padomju Daugava (Jēkabpils), 1965, 11. sept.; Kļavu ziedu Latvija. R., 1965, 222. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 74.—75. lpp.; Zvaigzne, 1968, № 6, 13. lpp.; Padomju Jaunatne, 1970, 8. martā; Liesma, 1971, № 9, 3. lpp.; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 140. lpp.

Neaizmirstamā diena. Pirmpublicējums izlasē «Dzejas». Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 618. lpp.

[1] Vācietis O. Mirdza Ķempe. [Dzejoļu krāj. 2. izd.] — Rīgas Balss, 1958, 15. aug.

Pacel mani. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Atmoda. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Mākonis. Sarakstīts 1948. g. 4. sept. pie Juglas ezera (RM, inv. nr. 340060). Rokrakstā 3. panta 1. rinda: Tas mākonis, kas, pāri iedams . . , Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Divkosība. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Bailes. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Vai maldinu sevi? Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Izlasē «Mirkļu mūžība» nav publicēts 2. pants.

Šaubas. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Apse. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Tik brīvais. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mirkļu mūžība» ar virsrakstu «Vien brīvais» un izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Viena dzīvība. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Egle. Pirmpublicējums: Padomju Latvijas Sieviete, 1956, № 3, 14. lpp. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 141. lpp.

Gaistošās ainas. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». Publicējumos dzejniece izdarījusi redakcionālas dabas labojumus atšķirībā no rokraksta (RM, inv. nr. 343462).

Rokrakstā 1. p. 4. r.: Acis pret tālumiem ceļu. Publicējumos: Acis pret tālumiem ceļo. Rokrakstā 2. p. 4. r.: Nevar te mūžīga būt. Publicējumos: Nevar man mūžīga būt. Rokrakstā 3. p. 4. r.: Dvēsele, sevi tu skati. Publicējumos: Mīla, sevi tu skati.

Puķe. Sarakstīts 1950. g. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Timura kapenes. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks». «Mirkļu mūžībā» 8. rinda: Redzēs vien kapeņu nakts.

Tam, kas smējās. Pirmpublicējums izlasē «Dzejas». Vēl publicēts: Zvaigzne, 1957, № 5, 24.—25. lpp.; Lūdzam uz skatuvi. R., 1958, 54. lpp.; Ko runā sirds. Mīlas lirika. R., 1967, 85.—86. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Cik viegli kļūst. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

To nemīli. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1955, 4. sept. Vēl publicēts: Padomju Jaunatne, 1970, 8. martā; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Aizmesta sirds. Pirmpublicējums krājumā. (Satura rādītājā tā virsraksts «Atmesta sirds»). Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Rakstot pie spuldzes. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla. 1955, 4. sept. Vēl publicēts izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Laime. Sarakstīts 1956. g. 1. janv. (RM, inv. nr. 340062). Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1956, 1. janv. Vēl publicēts: Komunisma Ausma (Dagda), 1957, 1. janv.; Lūdzam uz skatuvi. R., 1958, 23. lpp.; Cīņa, 1963, 31. dec.; Grām.: Dziesma dzīvei līdzi iet. R., 1964, 111. lpp. (dzejolis publicēts ar virsrakstu «Jums nenovēlam laimi viegliu»). Pirmās 2 rindas: Jums nenovēlam laimi vieglu, jums tādas laimes nevajaga. Pēdējais pants:

Jums vieglu laimi nevēlēsim
Ne gados nākamos, ne tagad,
Jūs jaunas sirdis iegūt spēsiet
Ar laimi, kura liekas smaga.

Kļavu ziedu Latvija. R., 1965, 218.—219. lpp.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 75.—76. lpp.; Dienu noplēšamais kalendārs 1977. R., 1976, 9. febr., (publicēti tikai pirmie 3 panti); izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Mīlestībai. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1953, 7. nov. Vēl publicēts: izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks»; Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 618.—619. lpp.; Latv. dzejas antoloģija 7 sēj. R., 1977, 6. sēj., 140. lpp.

Es esmu sieviete. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1956, 4. martā. Vēl publicēts: Zvaigzne, 1969, № 5, 1. lpp.; Padomju Jaunatne, 1970, 8. martā; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Kādai, kas mīl. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1953, 7. nov. Vēl publicēts: Latv. dzejas antoloģija. R., 1954, 618. lpp.; Uz fes-

tivālul R., 1957, 17. lpp.; Izlasēs «Dzejas», «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

Vakara saulei. Pirmpublicējums: Zvaigzne, 1956, № 18, 23. lpp. Vēl publicēts: «Pa Staļina ceļu» (Rēzekne), 1956, 25. sept. (Vakara saulei); Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 77. lpp.; izlasēs «Mirkļu mūžība» un «Mīlestības krāšņais koks».

MĪLESTĪBA. DZEJAS IZLASE

Saturs

Himna pavasarim — «Rīta vējš»
Šai klusumā — «Rīta vējš»
Zem kastaņkoka — «Rīta vējš»
Pavasara vējš — «Rīta vējš»
Vēlēšanās — «Rīta vējš»
Mirklis — «Rīta vējš»
Rūgtais koks — «Rīta vējš»
Ezers — «Rīta vējš»
Magone — «Rīta vējš»
Zelta bite — «Rīta vējš»
Mirušajam dzejniekam — «Mirkļu mūžība»
Svešzemju ķiršu zars — «Rīta vējš»
Prieks — «Mīlestība»
Dāvanas — «Dzejas»
Vasara — «Rīta vējš»
Negaiss — «Mīlestība»
Veldzētājs — «Mīlestība»
Neatrodams vārds — «Mirkļu mūžība»

Raiņa atbildes — «Mirkļu mūžība»
Spānijas brīvības cīnītājam — «Rīta vējš»
Spāņu meitenes zieds — «Drauga vārdi»
Murāvijas zemes dzejniekam — «Drauga vārdi»
Padomju sievietei — «Drauga vārdi»
Mīlestība — «Rīta vējš»
Bēgļu mīla — «Rīta vējš»
Atvadoties — «Rīta vējš»
Tam, kas atgriezīsies — «Rīta vējš»
Graudu nesēja — «Rīta vējš»
Meitene ar vainagu — «Drauga vārdi»
Vasaras kaisma — «Drauga vārdi»

Neaizmirstamā diena — «Dzejas»
Pacel mani — «Mīlestība»
Atmoda — «Mirkļu mūžība»

Mākonis — «Mirkļu mūžība»
Divkosība — «Mirkļu mūžība»
Bailes — «Mīlestība»
Vai maldinu sevi? — «Mirkļu mūžība»
Šaubas — «Mirkļu mūžība»
Apse — «Mīlestība»
Tik brīvais — «Mirkļu mūžība»
Viena dzīvība — «Mirkļu mūžība»
Egle — «Mirkļu mūžība»
Gaistošās ainas — «Mirkļu mūžība»
Puķe — «Mīlestība»
Timura kapenes — «Mirkļu mūžība»
Tam, kas smējās — «Dzejas»
Cik viegli kļūst — «Mirkļu mūžība»
To nemīli — «Mirkļu mūžība»
Aizmesta sirds (saturā «Atmesta sirds») — «Mirkļu mūžība»
Rakstot pie spuldzes — «Mirkļu mūžība»
Laime — «Mirkļu mūžība»
Mīlestībai — «Dzejas»
Es esmu sieviete — «Mirkļu mūžība»
Ausmā — «Drauga vārdi»
Kādai, kas mīl — «Dzejas»
Vakara saulei — «Mirkļu mūžība»

NO GRĀMATAS «MIRKĻU MŪŽĪBA»

Izlase «Mirkļu mūžība» izdota 1964. gadā. Mākslinieks Oļģerts Ābelīte. Izlasē ievietoti dzejoļi no krājumiem «Rīta vējš», «Drauga vārdi», «Mieram ūn dzīvībai», «Mīlestība», «Es nevaru klusēt», «Skaudrā liesma», kā arī jauni darbi. ««Mirkļu mūžībā» ietveras paliekošākais no Mirdzas Ķempes līdzšinējās daiļrades. Te ievietots tas, kas satur gan savam laikam, gan visiem laikiem nozīmīgas vērtības. Personisko pārdzīvojumu mirkļi, paceļoties līdz pārpersoniskai, sabiedriskai nozīmībai, iegūst tiesības uz paliekamību tautas kultūras dārgumu krātuvē,»[1] raksta literatūrzinātnieks

[1] Valeinis V. Pārejošais un paliekošais. — Karogs, 1964, № 9, 132. lpp.

V. Valeinis. J. Melbārzdis savā rakstā ««Mirkļu mūžības» augstais novērtējums» citē vārdus, ko sacījis Ļeņina un Valsts prēmiju komitejas zinātniskais sekretārs Igors Vasiļjevs, pasniegdams 1968. gada 29. februārī Tautas dzejniecei Mirdzai Ķempei Valsts prēmijas Zelta medaļu: «Ikkatrā no mums mīt kādi apslēpti dvēseles slāņi, kuŗos atklājas cilvēka prāta daudzskaldņainais raksturs. Šīs vērtības visā spēkā un daudzveidībā saredzamas mirklī, toties tām ir mūžības raksturs. Mirklim ir mūžības svars gan personības, gan laika nozīmē. Cilvēka vieta sabiedrībā nav šķirama no notikumiem un mirkļiem tautas dzīvē. Šīs vērtības Mirdzas Ķempes dzejā to pacēla pāri daudzu jo daudzu mūsu literātu daiļradei, vēršot par vienu no nozīmīgākajiem notikumiem visas Padomju zemes poēzijā.»[1] Vēl par «Mirkļu mūžību» rakstījuši V. Rūja («Dzīves un dzejas dimensijas». — Rīgas Balss, 1964, 27. nov.), Dz. Vārdaune («Ar «Mirkļu mūžības» autori tiekoties». — Jaunās Grāmatas, 1964, № 3, 11.—13. lpp.) un A. Vējāns («Sirds top bagāta, vien sevi atdodot». — Cīņa, 1964, 23. aug.).

Tota dziesma. Pirmpublicējums: Karogs, 1961, № 11, 62.—63. lpp. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1961, 23. nov. (arī krievu val.).

Aizkraukles spīgana. Pirmpublicējums: Cīņa, 1962, 23. sept. Vēl publicēts: Pacelies, saule! R., 1964, 91.—94. lpp. (ar Jēk. Mediņa mūz.); Kļavu ziedu Latvija. R., 1965, 160.—161. lpp.; Pār deviņi novadiņi. R., 1975, 208. lpp.

Cik labi! Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1963, 20. apr. Vēl publicēts: Ļeņina Karogs (Preiļi), 1964, 21. apr.; Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 86.—87. lpp.; Padomju Latvijas Sieviete, 1969, № 4, 2. lpp.; Divpadsmit mēneši 1970. R., 1969, 48. lpp.

Saule. Pirmpublicējums: Karogs, 1963, № 7, 71.—72. lpp. Vēl publicēts: Padomju Mediķis, 1964, 28. apr.

Mališko dzeja. Pirmpublicējums: Cīņa, 1963, 7. jūn. (ar virsrakstu «Mališko dzeju klausoties»). Veltīts ukraiņu dzejniecei Ļubovai Zabaštai.

Uz mola. Pirmpublicējums: Komunists, 1963, 2. nov. (arī krievu val.). Vēl publicēts: Karogs, 1963, № 11, 40. lpp. ar virsrakstu «Uz Ventspils mola» — no cikļa «Priecīgais krasts».

Egils Skalagrimsons. Pirmpublicējums: Karogs, 1963, № 11, 41.—42. lpp.

[1] Melbārzdis J. «Mirkļu mūžības» augstais novērtējums. — Cīņa, 1968, 1. martā.

Dusētāji Kursas piekrastē. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1962, 27. dec. Vēl publicēts: Lit. un Māksla, 1963, 25. maijā.

Traleri iet. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1963, 12. maijā. Vēl publicēts: Lit. un Māksla, 1963, 25. maijā.

Ventiņu smiekli. Pirmpublicējums: Karogs, 1963, № 11, 4. lpp.

Dzimtajai pilsētai. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1963, 12. maijā. Vēl publicēts: Lit. un Māksla, 1963, 25. maijā, 2. lpp. (ar virsrakstu «Gribu būt»); Mēs. Dzejas izlase Oktobrim. R., 1967, 179.—180. lpp.

Ausma ostā. Pirmpublicējums: Komunists (Liepāja), 1963, 2. nov. Vēl publicēts: Karogs, 1963, № 11, 44. lpp.; Cīņa, 1964, 1. janv.

Vētrainā rītā satiekot Fabriciusu. Pirmpublicējums: Karogs, 1963, № 11, 43. lpp.

Jautājums. Pirmpublicējums: Karogs, 1963, № 11, 40. lpp.

Ļaudonas pusē

Sarkanais mētelis. Pirmpublicējums: Karogs, 1962, № 10, 29. lpp.

Negaiss. Pirmpublicējums: Karogs, 1962, № 10, 29. lpp.

Vaicātāji. Pirmpublicējums: Karogs, 1962, № 10, 29.—30. lpp.

Kur tavas mājas? Pirmpublicējums: Dzimtenes Balss, 1962, aug., № 65. Vēl publicēts: Amerikas Latvietis, 1962, 29. sept. (apakšvirsraksts — «Jaunu dienu draugam svešumā»); Karogs, 1962, № 10, 30.—31. lpp.

Ienācējs. Pirmpublicējums: Karogs, 1963, № 11, 42.—43. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Nepārejama aiza. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Sārtā gaisma. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1964, 7. martā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Dusa. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Uz zemeņu pļavas. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Rīgas Balss, 1966, 9. sept.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Lielākā mīla. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1963, 25. maijā. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Priecīgais krasts. Pirmpublicējums: Karogs, 1963, № 11, 40.—44. lpp. Vēl publicēts izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

Bagātība. Pirmpublicējums krājumā. Vēl publicēts: Latviešu padomju dzejas izlase. R., 1966, 87. lpp.; izlasē «Mīlestības krāšņais koks».

DZINTARA SPOGULIS

Krājumu ar žanra apzīmējumu «Liriskās miniatūras» izdod izdevniecība «Liesma» 1968. gadā. Mākslinieka Kurta Fridrihsona vāks un krāsainas ilustrācijas. Šai grāmatai (tajā ievietotas 25 miniatūras) ir īpatnēja vieta Mirdzas Ķempes daiļradē: tajā saplūst dzejas un prozas robežas. Laikrakstā «Rīgas Balss» 1967. g. 8. martā M. Ķempe par jauno grāmatu izteikusies: «Tā būs dzeja prozā.» Proza Ķempi vienmēr vilinājusi. Literatūrzinātniece Milda Kalve rakstā: «Ķempe bērnībā aizsākusi kaut ko līdzīgu romānam un arī turpmākajā dzīvē nereti domājusi par daiļprozas rakstīšanu. Kara laikā Ivanovā 1942. g. 8. jūlijā Ķempe kādā vēstulē J. Sudrabkalnam raksta: «Briesmīgi gribētu rakstīt prozu, bet esmu ekstātiskais tips, un man proza iznāktu patētiska. Vajag ļoti skaidru galvu, lai rakstītu labu prozu.»»[1] Sākotnēji M. Ķempe bija paredzējusi krājumam likt virsrakstu «Gliemežnīca dun», tad izvēlējusies «Dzintara spoguli». Tajā kā spogulī atainojas daudzi autobiogrāfiski momenti — gan īsie, zibsnīgie mirkļi, gan garos gados uzkrājusies dzīves pieredze un atmiņu ainas. Vairākas miniatūras sasaucas ar Ķempes dzeju (dzejoļi «Neatdodams vārds», «Cielavas» — miniatūras «Plūstošie ūdeņi, skrejošie mākoņi», «Putni aprīlī»). Literatūrzinātniece Skaidrīte Sirsone uzskata, ka «tomēr «Dzintara spogulis» vairāk pieder dzejai nekā prozai. Vispirms jau ar to, ka miniatūru centrā nav tik daudz attiecīgais notikums, bet gan ar to saistītais pārdzīvojums. Dzejai raksturīgo intonatīvo plūdumu te vēl pasvītro onomatopoēze, aliterēti un asonatīvi sabalsojumi, fonētiskas sasaukšanās.»[2] Par «Dzintara spoguli» vēl rakstījuši N. Līcis («Dziļu jūtu un domu dzeja». — Rīgas Balss, 1969, 5. febr.), L. Stepiņš («Mirdzas Ķempes «Dzintara spogulis»». — Skolotāju Av., 1969, 22. janv.), Dz. Vārdaune («Dzintara spogulī raugoties». — Jaunās Grām., 1968, № 11, 6.—8. lpp.) un S. Viese («Dzintara spogulis». — Cīņa, 1969, 27. apr.).

Gliemežnīca.

Nadirs grib dziedāt.

Vecais indietis.

Pateicība smaržām.

[1] Kalve M. Dzintara spogulī raugoties. — Lit. un Māksla, 1968, 11. janv., 4. lpp.

[2] Sirsone S. Dzīves un cilvēka dzīvenuma atspulgs. — Karogs, 1969, № 7, 158. lpp.

Sirms profesors raksta dzejniecei.
Gurķu skābētāja.
Mana bērnība.
Vecāsmātes dēli.
Šķēdes ceļš.
Ielas Vecdaugavā.
Magoņu lapas.
Kādam dzejniekam.
Pirmpublicējumi: Karogs, 1966, № 11, 6.—12. lpp. ciklā ar nosaukumu «Gliemežnīca dun». Miniatūras «Mana bērnība» un «Vecāsmātes dēli» vēl publicētas: Pad. Druva, 1966, 15. okt. «Gliemežnīca». — «Pateicība smaržām». — «Mana bērnība» vēl publicētas: Tautas kalendārs, 1968, R., 1967, 175.—176. lpp.

Kad es saku: Ļeņins. Pirmpublicējums: Cīņa, 1967, 12. martā. Vēl publicēts: Karogs, 1967, № 4, 3.—4. lpp.

Manas draudzenes.

Nemirstības glabātāja.

Mazā cielava un lielā ēna.

Viņa nejautā: kas man par to būs?
Pirmpublicējums: Pad. Jaunatne, 1966, 8. martā.

Es parādos tikai mīlai. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 25. febr. Veltīts gleznotājam K. Sūniņam.

Pirmā bērnības atmiņa. Pirmpublicējums: Draugs, 1967, № 2, 7. lpp.

Dzeņi. Pirmpublicējums: Draugs, 1967, № 2, 7. lpp.

Putni aprīlī. Pirmpublicējums: Draugs, 1967, № 2, 7. lpp.

Mans tēvs. Pirmpublicējums: Lit. un Māksla, 1967, 4. febr. Vēl publicēts: Komunists, 1967, 4. febr. (arī krievu val.).

Billīte. Pirmpublicējums: Lauku Dzīve, 1967, № 2, 33. lpp.

Plūstošie ūdeņi, skrejošie mākoņi. Pirmpublicējums: Pad. Latv. Sieviete, 1967, № 2, 4. lpp.

Sudraba šķidrauts. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 9, 8. lpp.

Dzintara spogulis. Pirmpublicējums: Karogs, 1967, № 9, 9.—10. lpp.

PERSONU RĀDĪTĀJS

Ābelīte Oļģerts (1909—72), grafiķis 532, 575, 581
Ādamsons Eriks (1907—46), dzejnieks, prozaiķis un dramaturgs 6, 8, 11, 384, 439, 571, 577
Ādmīdiņš Reinis (dz. 1939), kritiķis 564
Aibeks (īst. v. Musa Tašmuhamedovs, 1904—68), uzbeku pad. rakstnieks 75
Aspazija (1865—1943), dzejniece, dramaturģe 196—197, 526, 553
Auziņš Imants (dz. 1937), dzejnieks 10, 550

Bahs Johans Sebastians (1685—1750), vācu komponists 255, 312—313, 404, 565
Bairons Džordžs Gordons (1788—1824), angļu dzejnieks 186—187, 552
Balodis Andrejs (dz. 1908), dzejnieks 174, 394, 533, 550, 552
Bārda Fricis (1880—1919), dzejnieks 5
Bērce—Arājs Augusts (1890—1921), partijas darbinieks, rakstnieks 223
Bēthovens Ludvigs van (1770—1827), vācu komponists 188, 255, 314, 363—364, 404, 565, 569
Birznieks—Upītis Ernests (1871—1960), Latvijas PSR Tautas rakstnieks 126, 547
Blaumanis Rūdolfs (1863—1908), rakstnieks 169—170, 551
Bloks Aleksandrs (1880—1921), krievu dzejnieks 310, 565
Bodlērs Šarls (1821—67), franču dzejnieks 376—377
Brīdaka Lija (dz. 1932), dzejniece 561
Brutāne Valija (dz. 1911), dzejniece 559, 561
Būka Miķelis (1911—41), revoluc. kustības dalībnieks, partijas darbinieks 162, 293
Būmane Lija (dz. 1940), grafiķe 569
Bumbiers Ivars (dz. 1932), arhitekts 7
Butūzovs Jānis (dz. 1950)), dzejnieks 6

Cinis Jānis (1911—42), revoluc. kustības un Lielā Tēvijas kara dalībnieks 224

Čaikovskis Pēteris (1840—93), krievu komponists 188, 553
Čaklais Māris (dz. 1940), dzejnieks 5
Čaks Aleksandrs (1901—50), dzejnieks, prozaiķis un dramaturgs 384—385, 571
Čaterdži Suniti Kumars (dz. 1890), indiešu filologs, sabiedrisks darbinieks 8, 264
Čehovs Antons (1860—1904), krievu rakstnieks 240

Damburs Edgars (dz. 1910), kritiķis 546
Dante Aligjēri (1265—1321), itāliešu dzejnieks 273, 562
Dārziņš Emīls (1875—1910), komponists, mūzikas kritiķis 178, 385
Dītriha Marlēna (dz. 1904), vācu tautības amerikāņu aktrise 272, 562
Dovs Džordžs (1781—1829), angļu gleznotājs 553
Dripe Andrejs (dz. 1929), rakstnieks 5
Džambuls Džabajevs (1846—1945), kazahu tautas dziesminieks 75

Eihvalds Vilnis (dz. 1928), literatūrzinātnieks 564
Endzelīns Jānis (1873—1961), valodnieks 175

Fabriciuss Jānis (1877—1929), militārs darbinieks, pilsoņu kara dalībnieks 476—477, 583
Fadejevs Aleksandrs (1901—56), krievu rakstnieks 75, 226, 558
Fidijs (ap. 5. g. s. vidu p. m. ē.), sengrieķu skulptors 388
Fridrihsons Kurts (dz. 1911), gleznotājs, grafiķis 540, 560, 584

Gagarins Jurijs (1934—1968), lidotājs kosmonauts
Gailis Fricis (1911—33), revoluc. kustības dalībnieks 223
Gāliņš Harijs (dz. 1931), dzejnieks 549
Gandija Indira (dz. 1917), Indijas valsts un politiska darbiniece, Dž. Neru meita 7, 8, 331—333, 567
Garsija Lorka Federiko (1898—1936), spāņu dzejnieks, dramaturgs 328—329, 385
Gerasimovs Sergejs (1885—1964), krievu gleznotājs 259
Goldmanis Kārlis (dz. 1921), grafiķis 573
Golls Šarls de (1890—1970), franču valsts un politisks darbinieks 109
Grīva Žanis (dz. 1910), prozaiķis un dramaturgs 236—237

Grots Jānis (1901—68), dzejnieks 573, 576
Gūtmanis Olafs (dz. 1927), dzejnieks 11

Hamzā Hakimzadē Niazi (1889—1929), uzbeku dzejnieks 100—102, 545
Heine Heinrihs (1797—1856), vācu dzejnieks 75
Helmuts Inārs (dz. 1934), grafiķis 564
Hemingvejs Ernests (1899—1961), amerikāņu rakstnieks 272

Ibsens Heinrihs (1828—1906), norvēģu dramaturgs 269, 512, 527
Isākjans Avetiks (1875—1957), armēņu dzejnieks 96

Jablonskis Andrejs (1880—1951), revoluc. kustības dalībnieks, partijas un padomju darbinieks 512, 514
Jermolovs Aleksejs (1777—1861), krievu karavadonis 7, 188—189, 190, 553

Kalve Milda (dz. 1917), literatūrzinātniece, kritiķe 549, 561, 584
Kaputikjana Silva (dz. 1919), armēņu dzejniece 417
Karajans Herberts (dz. 1908), austriešu diriģents 403 — 404, 572
Kings Martins Luters (1929—68), nēģeru atbrīvošanās kustības darbinieks, cīnītājs par nēģeru pilsoņu tiesībām 324—325, 565
Kirhenšteins Augusts (1872—1963), zinātnieks, valsts un sabiedriskais darbinieks 9
Klaiberns Vens (dz. 1934), amerikāņu pianists 187 — 188, 553
Kosmodemjanska Zoja (1923—41), partizāņu kustības dalībniece Lielajā Tēvijas karā 388
Kutuzovs Mihails (1745—1813), krievu karavadonis 189

Ķikāns Valdis (dz. 1929), kritiķis 569

Labrence Valija (1925), literatūrzinātniece 564
Laicens Linards (1883—1938), rakstnieks revolucionārs 467, 503
Leinerts Uldis (1936—1969), dzejnieks 6
Līcis Nikolajs (dz. 1918), filozofs 564, 584
Losberga Milda (dz. 1923), dzejniece 375, 570
Lukss Valdis (dz. 1905), dzejnieks 533
Lagzda Austra (Kupče), E. Ādamsona un M. Ķempes tuva paziņa 532
Lumumba Patriss (1925—61), Kongo nacionālās atbrīvošanās kustības vadītājs 232 — 234, 559

Ļeņins Vladimirs Iļjičs (1870—1924), krievu un starptautiskās strādnieku kustības vadonis, marksisma-ļeņinisma klasiķis, PSKP pamatlicējs, PSRS dibinātājs 18, 46, 101, 166, 223—224, 305—306, 309, 339, 358, 362, 379, 386, 389, 394, 420—421, 423, 466, 502 — 504, 567, 574, 585
Ļeonovs Leonīds (dz. 1899), krievu rakstnieks 226, 558
Ļermontovs Mihails (1814—41), krievu dzejnieks 187

Mališko Andrijs (1912—70), ukraiņu dzejnieks 468—469
Markarjana Maro (dz. 1915), gruzīnu dzejniece 417
Mauriņš Juris (dz. 1928), tēlnieks 7
Mediņš Jānis (1890—1966), komponists diriģents 284, 348, 568
Melbārzdis Jānis (dz. 1933), kritiķis, publicists 582
Mende Marta (1897—1926), revoluc. kustības dalībniece, dzejniece 223
Mocarts Volfgangs Amadejs (1756 — 91), austriešu komponists 188, 256, 311 — 312, 504, 565
Muižnieks Ignats (dz. 1909), kritiķis 533 — 534, 574

Napoleons Bonaparts (1769—1821), franču karavadonis, Francijas imperators 229 — 230, 559
Navoji Ališers (1441—1501), uzbeku rakstnieks 103
Nēris Salomēja (1904—45), lietuviešu dzejniece 75
Neru Džavaharlals (1889—1964), indiešu nacionālās atbrīvošanās kustības vadītājs, valsts un politisks darbinieks 7, 8, 181—182, 262, 264, 333, 562
Nikoļskis Jurijs (dz. 1926), krievu dzejnieks 574
Nizami Gandževi (apt. 1141—1203), azerbaidžāņu dzejnieks, filozofs 94, 545

Paegle Leons (1890—1926), dzejnieks, dramaturgs 5
Pasionārija-Ibarruri Doloresa (dz. 1895), spāņu un starptautiskās komunistiskās kustības darbiniece 107, 127, 235—236
Peters Jānis (dz. 1939), dzejnieks 11
Pētersons Pēteris (dz. 1923), dramaturgs, režisors 368, 570
Poruks Jānis (1871 — 1911), dzejnieks 5, 376, 570
Praksitels (ap 390—330. g. p. m. ē.), sengrieķu skulptors 388
Pumpurs Andrejs (1841—1902), dzejnieks 391
Puškins Aleksandrs (1799—1837), krievu dzejnieks 69, 75, 89, 189 — 192, 309, 553

Rafeibeili Nigjara (dz. 1913), azerbaidžāņu dzejniece 95, 545
Rainis Jānis (1865—1929), Tautas dzejnieks 7, 11, 17, 18, 21, 42, 49, 70, 75, 83, 89, 103, 164, 178, 265, 302, 337—338, 377, 417, 423, 430 — 432, 439, 443, 466, 516, 526, 539, 544, 567, 570, 575, 577
Rajevskis Vladimirs (1795—1872), krievu dzejnieks, publicists, dekabrists 190
Robsons Pols (dz. 1898), amerikāņu dziedonis, sabiedrisks darbinieks, 179—180
Rokpelnis Jānis (dz. 1945), dzejnieks 6
Rozentāls Janis (1866—1916), gleznotājs 282, 563
Rūja Valdis (dz. 1928), dzejnieks 582

Sakse Anna (1905—1981), Latvijas PSR Tautas rakstniece 83, 544
Saule-Sleine Indriķis (1888—1953), ģeogrāfs, pedagogs 423, 574
Saulītis Bruno (1922—70), dzejnieks, prozaiķis, dramaturgs 557
Sileniece Gundega (dz. 1928), literatūrzinātniece 561
Sirsone Skaidrīte (dz. 1920), kritiķe 584
Skalbe Arvīds (dz. 1922), dzejnieks 377 — 378, 570
Skalbe Kārlis (1879—1945), rakstnieks 5
Skujiņa Austra (1909—1932), dzejniece 5
Smilģis Eduards (1886—1966), aktieris, režisors 463
Spalāns Alberts (1911—42), spāņu tautas nac. revoluc. kara un Lielā Tēvijas kara dalībnieks 224
Staļins Josifs (1879—1953), partijas un padomju valsts darbinieks 18, 53, 67, 69, 83
Stērste Elza (1885 — 1980), dzejniece 563
Strindbergs Augusts (1849—1912), zviedru rakstnieks 527
Sudmalis Imants (1916—44), revoluc. un partizāņu kustības dalībnieks 223, 387
Sudrabkalns Jānis (1894—1975), Latvijas PSR Tautas dzejnieks 19, 50, 63, 75, 178, 276, 428, 467, 532, 539, 546, 563, 575
Sūniņš Kārlis (1907—79), akvarelists, grāmatu ilustrators 583
Svīkule Vija (1924 — 71), prozaiķe 403, 573

Šekspīrs Viljams (1564—1616), angļu dramaturgs 185—186, 232, 552
Šellijs Persijs Bišijs (1792—1822), angļu dzejnieks 17, 186, 552
Ševčenko Tarass (1814—61), ukraiņu dzejnieks, gleznotājs 275, 430, 563
Šopēns Frideriks (1810—49), poļu komponists un pianists 188, 562
Šostakovičs Dmitrijs (1906—75), krievu komponists 255
Štrauss Augusts (dz. 1934), dzejnieks 352 — 353, 568

Tagore Rabindranats (1861—1957), indiešu dzejnieks 265
Tihonovs Nikolajs (1896—1979), krievu rakstnieks 8, 225, 558
Timurs, arī Tamerlans (1336—1405), Vidusāzijas sabiedriskais darbinieks, karavadonis, emīrs 102, 452, 578
Toljati Palmiro (1893—1964), itāliešu komunistiskās un starptautiskās strādnieku kustības darbinieks 134
Torezs Moriss (1900—64), franču un starptautiskās strādnieku un komunistiskās kustības darbinieks 109—110, 546
Trumens Harijs (1884—1972), ASV valstsvīrs, ASV prezidents (1945 — 1953), 143 — 147, 549
Tvardovskis Aleksandrs (1910—71), krievu dzejnieks 8, 75, 225, 542, 558

Uļjanovs Aleksandrs (1866—87), revoluc. kustības dalībnieks, V. I. Ļeņina vecākais brālis 305
Upīts Andrejs (1877—1970), Latvijas PSR Tautas rakstnieks 75, 177

Vācietis Ojārs (dz. 1933), Latvijas PSR Tautas dzejnieks 576
Valeinis Vitolds (dz. 1922), literatūrzinātnieks, kritiķis 581, 582
Vārandi Debora (dz. 1916), igauņu dzejniece 418
Vārdaune Dzidra (dz. 1928), literatūrzinātniece 563, 582, 584
Varslavāns Francisks (1899—1949), gleznotājs 544
Vējāns Andris (dz. 1927), dzejnieks 546, 574, 576, 582
Vergīlijs Marons Publijs (70—19. g. p. m. ē.), romiešu dzejnieks 274
Verharns Emīls (1855—1916), beļģu dzejnieks, dramaturgs 17
Vēveris Eižens (1899—1976), dzejnieks 395
Viese Saulcerīte (dz. 1932), literatūrzinātniece, prozaiķe 564, 569, 577, 584
Vilsons Alfons (dz. 1917), kritiķis, literatūrzinātnieks 560
Vitmens Valts (1819—92), amerikāņu dzejnieks 17

Zāle Kārlis (1888—1942), tēlnieks 318, 566
Zālīte Māra (dz. 1952), dzejniece 5
Zaļkalns Teodors (1876—1976), tēlnieks 281, 563
Zars Jānis (1905—41), revoluc. kustības dalībnieks 162, 293
Ziedonis Imants (dz. 1933), Latvijas PSR Tautas dzejnieks 576
Zulfija (Zulfija Israilova, dz. 1915), uzbeku dzejniece 417
Zvagūzis Indulis (dz. 1928), grafiķis 556

DZEJOĻU VIRSRAKSTU UN PIRMO RINDU ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS

Ābele («Pāri tavam kapam ausa»)[1] 76
Acu sarunas («Tik vienaldzīgs, gandrīz vai apsūbējis») 242
«Āfrikā daudz upju straumes veļas» (Dziedi, Robson!) 179
Agrā laime («Jau stumbri un zari par kausiem kļūst») 241
Agrā rītā («Uz lauka akmens atsēstos») 22
«Ai, tie soļi nezināmie» (Blakus gājēja) 351
«Ai vasara, cik salds tavs bites dzēlums...» (Vasarai) 82
«Ai, zaķa mūžs!» (Zaķis, vilks un cilvēks) 326
«Aiz ezera augsti kalni...» (Dainu atbalsis) 354
Aizkraukles spīgana («Pie Aizkraukles straume dūc līgana») 465
Aizmesta sirds («Vai esi nieka grasis») 455
«Aizskrēja saule — zeltainā lapsa» (Medības) 23
«Aizveru logus un durvis» (Ienācējs) 481
«Ak, dziļā un ziedošā dusa!» (Pie Piektā gada cīnītāju kapiem Lazdonā) 159
Akli ziedošā («Tu pārāk ātri») 270
«Ak Ukraina, ak, domas, domas...» (Pie Ševčenko kapa) 275
Amerikas dziedoņi vai Trumena meita un paps («Trumena meitai šķiet...») 145
«Andante maestoso — milzu tālums dzirdas...» (Krastā) 27
Anna Sakse runā kolhozā «Pret kalnu» («Vai aizmirst var tās takas, kuras kopā gājām») 83
«Ap lielām bēdām nemetu līkumu...» (Sīkumi) 284
Aprīļa cīruļi dzied («Aprīļa cīruļi dzied...») 362
«Aprīļa cīruļi dzied...» (Aprīļa cīruļi dzied) 362
Apse («Kad visi koki šalkot rimst») 195
Apse «Par apsi tevi vajadzētu saukt») 449

[1] Pēdiņās uzrādīta dzejoļa pirmā rinda.

«Ar citiem līdz tu, gaišais, šodien ej» (Tam, kas atgriezīsies) 51
Ar kaujas saucieniem («Mēs dzirdam, dzirdam seno dziesmu») 158
«Ar kaujas saucieniem, ar aso ložu svelpu» (Tūkstošveidīgais) 215
Armēnijas akmens («Kur Sevans kalnos spulgo mūžam skaists») 96
«Ar prieku neatņemamu tās sāpes atceros» (Kur?) 343
Ārsts («Viņš tērpā baltā, seju skarbu») 122
«Ar tankiem un šāviņiem vilcieni trauc» (Stāsts par Raimondu Djenu) 134
«Ar tevi mūsu sapņi augšup traucas» (Jaunajai planētai) 209
Ar uguni un sniegu («Ar uguni un sniegu») 200
«Ar uguni un sniegu» (Ar uguni un sniegu) 200
«Ar ūdens krūzi uz pleca» (Džaipuras ūdens) 182
Asins straume («Asins straume, dzīvības straume») 351
«Asins straume, dzīvības straume» (Asins straume) 351
Aspazijai («Krīt spoži stari ausmas bālumā») 196
Atbilde klasiskam dzejniekam («Nē, manu grūto piedzimšanu») 41
Atbrīvotajai Liepājai («Kuršu jūras krastā senā») 56
Atdzimstošā liesma («Nāk arī atelpa, kad ciešu») 205
Atgriešanās («Atgriešanās, atgriešanās») 55
«Atgriešanās, atgriešanās» (Atgriešanās) 55
«Atlido dienvidu vēji» (Rudzu lauks) 78
Atmiņa («Savādā, noslēpumainā meitene mana») 400
Atmiņa («Šai vasarā daudz koku šalca man») 28
Atmoda («Drīz tevi mīla cels no tevis paša») 444
«Atnāk skaistā Līgo diena» (Līgo diena) 34
Atsaukšanās («Grib mana mute izsacīt») 22
Attālumi («Tu mani aplaupīji») 409
Atvadoties («Es savu roku liku tavējā») 51
Audēju pilsētai Ivanovai («Pilsēta gaišā un labā») 88
Augstākā galotne («Izslējies rokas augšup tu meti») 238
Ausma ostā («Ausmas plaksti veras lēnām») 475
«Ausmas plaksti veras lēnām» (Ausma ostā) 475
Ausmā («Rīta stundā zem rasota koka») 80
Azerbaidžānas dzejniecei («Lai manu balsi šai dienā tu dzirdi») 95

Bagātība («Gars bagāts top») 486
«Bahčisarajas strūklaka tev ielāsoja sirdī» (Pie Puškina piemineklja Odesā) 191
Baigais rīts («Es acis vēru nogurusi») 23

Bailes («Cik ļoti māte tad par mani baidījās») 316
Bailes («Kāpēc gan mani bailes moka?») 447
Bailes no skaļuma («Sodu sevi par bailēm») 412
Balāde par geriljero («Kristino Garsija no kalniem lejā vēsts») 105
Balāde par neizteikto mīlestību («Tā sieviete, ar kuru dzīvoji») 271
Balsis («Spānijā reiz Lorkas dziesmai nāve») 385
Balss, kas modināja («Kad tumsa apvāršņus un visu zemi klāja») 422
Baltais āboliņš Karpatos («Te kalnu nogāzē tu ziedi balts») 194
«Baltijas jūras neaizsalstošā osta» (Heroisks rekviēms) 289
Baltkrievu maize latviešu rakstniekiem («Saule un maize») 228
Bēgļu mīla («Uz bēgļu gultas laime atsēdās») 46
Bernātu iela («Mazā, līkā Bernātu iela») 287
Bērni zīmē sauli («Kāds brīdis būs miņā arvien») 424
Bērnības vārtos («Pa bērnības ielām ir dīvaini iet») 221
Bērns pie trofeju ieročiem («Guļ mortīra. No strupā, trulā kakla») 52
Bērzs runā («Kad esi satumsusi») 195
«Bet es pačukstēšu» (Jausmas) 410
Bēthovena «Adelaīde» («Es jaušu ziedoņblāzmas sevī spīdam») 314
Bezdelīga («Kā tukša ala dažreiz sirds šķiet man») 335
Bezdelīgactiņas («Pavasara lāsmās saule kā sudraba bute guļ») 279
«Bez stīgām kokle, bet prieka dzīve» (Poruka motīvs) 376
Biedri («Šeit, mūsu saules pusē, mēs nevienu nesaucam par kungu») 307
«Bij kuģiniekos nostāsts baiss» (Spoku kuģis) 140
Blakus gājēja («Ai, tie soļi nezināmie») 351
Bloka nakts («Tā pati nakts, kas dažiem zagļu laiks») 310
«Bodlēra acu melnā saule» (Tumšais skatiens) 376
«Brantu skolas laipnās telpas» (Stāsts par greizo kungu) 425
Brunhilde uz klints («Jau ilgus gadus») 268
Buras («Nāc, uzvilksim buras») 314
Buru laiva uz Daugavas («Daugava, pār tevi cilā») 86
«Būs mūžam atmiņā tas rīts un bargā vēsts» (Raiņa nāves dienā) 431

«Caur dvēseles ailēm» (Diriģents) 403
«Caur gadu gadiem» (Tota dziesma) 463
«Cauri zālainām stepēm Volgas ūdeņi veļas» (Pie Volgas ietekas) 71

«Caur sniegainām dienām Tu aizgāji, Ļeņin» (Domas par Ļeņinu) 339
«Caur tālēm skan tā nemirstīgā balss» (Rainim) 49
Caur tālumiem («Šai pasaulē, kur tik daudz elpu stājas») 48
«Celieties, ozoli, augumiem stingriem un platiem» (Lielais uzbrukums) 67
Ceļš aicina («Starp mežiem Lubānas šoseja spīd») 171
«Cel vienmēr mūs pār Daugavu» (Pie Pumpura kapa) 391
Cielavas («Nezinu, kāpēc sirdī tā ielavās») 258
«Cik ass un ērkšķains gan ir tavs draugs» (Savādais draugs) 201
«Cik bieži vārds, kas šķita patiess» (Pretstati) 286
Cik daudz! («Man cilvēks ļaunu vārdu svieda») 369
«Cik daudzreiz mākoņos es redzu sejas» (Mākoņu sejas) 383
«Cik dzejnieks blāvi mirdzi — tā daži ļaudis smej» (Raiņa saule) 376
«Cik Koknesē kvēl košī vasaras!» (Latvju bite san) 175
Cik labi! («Cik labi, Ļeņin, ka tu dzimis») 466
«Cik labi, ka viss ļaunākais jau bijis» (Sējums) 328
«Cik labi, Ļeņin, ka tu dzimis» (Cik labi!) 466
«Ck ļoti māte tad par mani baidījās» (Bailes) 316
«Cik neprātīgus darbus dažreiz padaru» (Stiprā vājums) 350
«Cik skaists tev liekas bērns!» (Māte un bērns) 300
«Cik ūdeņos tu mazgāts tapi» (Saruna ar Līgatnes papīru) 119
Cik viegli kļūst («Cik viegli kļūst, kad neīstais ir zaudēts») 453
«Cik viegli kļūst, kad neīstais ir zaudēts» (Cik viegli kļūst) 453
«Cik zeme ir bijusi dāsna» (Rāzna) 173
«Cilvēki, nācijas» (Eskalācija) 321
«Cilvēks atturīgs un patiess» (Vienkārša cilvēka acis) 392
Cilvēks cilvēkam («Kas cilvēks spēj cilvēkam būt») 414

Čaikovska konkursa laureāts Vans Klaiberns spēlē padomju ļaudīm Rīgā («Gaišmatainais jaunekli . . .») 187
Čaka dzīves vieta («Namam piemiņas plāksne pielikta») 384
«Čuči, mana līgaviņa» (Dainu atbalsis) 356

Dadža zieds («Jūs vienmēr kādu mīlat») 381
Dagnija raksta no Latvijas («Man teica, tu tagad esot») 53
«Dainotāj, liecies pār aizvērto pūru» (Jāņa Mediņa aiziešana) 348

Dainu atbalsis (sk. dzej. Aiz ezera augsti kalni; Tumša nakte, zaļa zāle; Melna čūska miltus mala) 354
Dantes lokā («Neplūst dienu kvēlums balts») 273
«Darba dunu dzirdu» (Vefiešiem) 121
Darbs vienkāršais («Sveiks, darbs mans vienkāršais!») 348
«Daudz sīku zirnekļu starp lapām snauž» (Sagūstītais mežs) 24
«Daudz skaistās drumstalās tev dzīve šķelta» (Tu un es) 27
«Daugava, pār tevi cilā» (Buru laiva uz Daugavas) 86
«Daugava veļ straumes, ilgās nenorimstot» (Mūža daina) 284
Dažas lāses («Tu runāji, kā biju gaidījusi») 372
Dažas rindas Dzimtenei («Varbūt tu esi gaisma, kurā acis veru») 168
Dāvanas («Šī ūdens lilija no aukstas dzelmes») 440
Devēji («Ūdens lāse, man savu skaidrumu dod») 298
Devums («Smilts vai uguns kļūsti — beidzot izkūpēsi») 370
«Diena sauc: — Aizticēšu» (Vainags) 391
«Diena var būt tumša» (Sudrabkalna vēstules) 276
Dienišķā maize («Labi, ka es redzu tevi») 243
Diriģents («Caur dvēseles ailēm») 403
Divas dziesmas («Tev lūpās dziesma deg») 236
Divas indietes («Radživs ieveda Sandili pirmo reizi viņu pašu vienkāršajā mītnē») 263
«Divas nelielas kāpes dzīvi no nāves šķir» (Kāpes) 387
Divas vēstules (sk. dzej. No Armēnijas raksta dzejniece; No Uzbekistānas raksta man dzejnieks) 102
«Divas vijoles naktī spēlēja» (Naktī Dzintaru ielā) 337
Divi dzejoļi («Tad esmu vāja, esmu nicināma») 378
Divkosība («Ir sirdij tuvākais — tai reizē tālākais») 446
«Dņepras augstā krastā stāvu» (Dņeprostrojā) 92
Dņeprostrojā («Dņepras augstā krastā stāvu») 92
Domas par Ļeņinu («Caur sniegainām dienām Tu aizgāji, Ļeņin») 339
Draudzība («Kam draugu daudz, tas nava nabags») 183
«Drīz tevi mīla cels no tevis paša» (Atmoda) 444
Drūmais mīlestības meklētājs («Tu mīlestību meklēji») 283
Durvis («Skrejiet manām durvīm garām») 347
Dusa («Sapņi — īsi un kaisli») 483
Dusētāji Kursas piekrastē («Te guļat jūs, kuršu piekrastes vīri») 471
«Dus Širvanšahs pīšļos» (Nizami) 94
«Dus zilas mājas rāmi saules staros» (Latvju strēlnieks atpūtas mājā) 49

Dzeja («Es varu tevi ieelpot») 338
Dzejniecei («Sani, sani, bites dziesma») 239
Dzejnieces vēstule («Es negribu tik ļoti žēloties») 375
Dzejniekam ar saulaino seju («Kopš agrām jaunības dienām») 174
Dzejniekam oranžmelnajā virskreklā («Man tava dzeja liekas spēcīga, ne sekla») 349
Dzejnieki («Nevajag domāt, ka burvji esam») 381
Dziedi, Robson! («Āfrikā daudz upju straumes veļas») 179
Dziesmu svētkos («Pacelies, lidinies, atmirdzi, dziesma») 84
Dziļumi («Uz jūras gribēju ar tevi būt») 313
Dzimtajai pilsētai («Gribētu būt tavas bākas signāls») 474
Dzimtene («Tu mani uzrunā ar meža cēlām šalkām») 53
Dzimtenei («Slej pār mani bērza zaru») 214
Dzimtenes priede («Tu izslej sārti liesmojošo stāvu») 167
«Dzintara gabalus uzlasu Dzintaru ielā» (Naktī Dzintaru ielā) 336
Dzintars («Tumšās, smagās jūras zāles») 196
«Dzintars — asins lāse sūrā» (Dzintars manā gredzenā) 32
Dzintars manā gredzenā («Dzintars — asins lāse sūrā») 32
«Dzird negaisa balsi» (Ozols) 166
Dzirdu («Dzirdu, par kādu sievieti runā») 397
«Dzirdu, par kādu sievieti runā» (Dzirdu) 397
«Dzirksteļo sniegi, krītot uz lūpām un skropstām» (Marta diena) 238
Dzirkstis («Vēl joprojām baidies manis») 400
«Dzirkst mana Latvija novembra salnā» (Saule Gagros) 99
Dzīvajam Rainim («Gaiša un šalcoša bērzu gatve») 83
Dzīvā druva («No rudzupuķu acu tumšzilās dzīles») 220
Dzīvā zvaigzne («Visu mūžu — gadu gados») 249
«Dzīvības un nāves klēpis» (Jūra) 26
Džai hindī («Pie Sarkanā forta sienām Deli») 181
Džaipuras ūdens («Ar ūdens krūzi uz pleca») 182
Džavaharlala Neru pelni («Es biju liesma — nu esmu pelni») 262

Egils Skalagrimsons («Kad piestāja ozola laivas») 469
Egle («Mežs šalkoja ar tumšām žūžām») 450
Ēģiptietim muzejā («Sen aizgāji, tu, ēģiptieti») 38
«Ej liesmās atpakaļ, tu, puķe, sakaltusī (Puķe) 451
Eksāmenu laiks («Ir pavasaris šogad bijis auksts») 165
Elektroniskā sirds («Mēs ieejam pa smagās sienas spraugu») 323
Erika Ādamsona puķe («Tu man baltu neļķi devi») 384
Ērkšķuroze («Vai tad varu pārmest sirdij, ka tā rūgta») 413
«Es acis vēru nogurusi» (Baigais rīts) 23

«Es bez tevis» (Šķirtie) 281
«Es bieži nezin kādēļ redzu kādu kapu» (Es redzu) 344
«Es biju liesma — nu esmu pelni» (Džavaharlala Neru pelni) 262
«Es brīžiem pēkšņi ieelpoju tevi» (Viena dzīvība) 450
«Es dzeru ūdeni no Baltezera» (Ūdens, maize, gaiss) 256
«Es dzirdu šalkas» (Par draugiem domāju) 226
Es dzīvoju Ļeņina ielā («Man vēstules pastnieks nes») 223
«Es esmu kapakmens» (Sens kapakmens) 197
«Es esmu magone. No rūgtām zemes pītēm» (Magone) 33
Es esmu sievlete («Es gribu, lai arvienu») 457
«Es gan runāju strauji» (Klusākais prieks) 244
«Es gribētu būt tevim» (Garāmgājējs) 199
«Es gribu, lai arvienu» (Es esmu sieviete) 457
«Esi sinoptiķe, mana dvēsele» (Pavēles) 299
«Es jaušu ziedoņblāzmas sevī spīdam» (Bēthovena «Adelaīde») 314
«Es jūsu dzīvei, cīņai, nāvei tuvojos» (Mūžam tuvie) 161
Eskalācija («Cilvēki, nācijas») 321
«Es kalnu meklēju» (Kauju laukos) 44
«Es klausījos, kā smējies tu» (Tam, kas smējās) 452
«Es lasīju — tu sūdzies, dzejniece» (Par sevis žēlošanu) 341
«Es miera vārdus dzirdu» (Miera vārdi) 117
«Es mīlu tevi, vakara saule» (Vakara saulei) 459
«Es nebaidos no melu varas» (Īstais un neīstais) 352
«Es negribu tik ļoti žēloties» (Dzejnieces vēstule) 375
«Es neliegšos. Sirds ļoti sāpējusi» (Mīlestībai) 457
«Es nenācu mētelī pelēkā» (Sarkanais mētelis) 477
«Es nevaru aizmigt, man žēl ir dusēt» (Nakts bez dusas) 198
Es nevaru klusēt («Ir mīla, ir naids, ir nāve») 155
«Es nezinu, kā klājas tev» (Klusais spīdeklis) 369
Es pasildīšos («Es pasildīšos pie tevis, Ļeņin, mazliet pasildīšos») 394
«Es pasildīšos pie tevis, Ļeņin, mazliet pasildīšos» (Es pasildīšos) 394
«Es pēkšņi nolēcu no Piena Ceļa» (Margrietiņa)
«Es redzēju avīzē attēlu: tikko tu izrakta biji» (Neaizmirstamais skaistums) 388
Es redzu («Es bieži nezin kādēļ redzu kādu kapu») 344
«Es redzu Tevi, indiete, ejam» (Indiras Gandijas attēli) 331
«Es roku pār acīm sev žilbdama turu» (Uhuru) 231
«Es sagaidīšu daudzas dienas» (Neaizmirstamā diena) 443
«Es sastapu viņas starpbrīdī Operas gaitenī» (Norvēģu sievietes Rīgas operā) 268

«Es savu roku liku tavējā» (Atvadoties) 51
«Es — sīkzvaigznīte» (Kumelīte) 257
«Es tevi atceros» (Krievu zemes ozolam) 66
«Es tevi atkal, jūra, ieraudzīju» (Jūra pie Liepājas) 208
«Es tomēr nenomiru» (Sastapšanās) 399
«Es vakar jūras malā skatījos» (Kuģis) 40
«Es varu tevi ieelpot» (Dzeja) 338
«Es zaļošu viena» (Spīvā mīla) 246
«Es zinu gan: nekad tas nevar būt» (Vien gaidās) 283
«Es zinu — klusums sargā svēts» (Mīlas vārds) 412
«Es zinu to māju, kur šūpulis kārts» (Murāvijas zemes dzejniekam) 71
Evonas gulbim («Evonas gulbi, vai nomirt tu spēji?») 185
«Evonas gulbi, vai nomirt tu spēji?» (Evonas gulbim) 185
Ezers («Tu esi ezers, kurā upes neieplūst») 25

Fabula par palīdzību («Trigve-lī, Trgive-lī») 141
Fernando Kardona dzied Rīgā («Fernando, tu dziedonis biji») 126
«Fernando, tu dziedonis biji» (Fernando Kardona dzied Rīgā) 126

Gaisma akmenī («Pelēkā, drūmā akmenī») 286
Gaistošās ainas («Mākoņi ceļas un nogrimst») 451
Gaišais logs («Mežs ir tik melns») 198
«Gaiša un šalcoša bērzu gatve» (Dzīvajam Rainim) 83
«Gaiščirtainais jaunekli . . . » (Čaikovska konkursa laureāts Vans Klaiberns spēlē padomju ļaudīm Rīgā) 187
Galdiņš («Kurzemes sīkzemnieka galdiņš grīļainām kājām») 387
Galva («Tavi mati — lauvas krēpes») 363
«Gan jauna jūs, bet visu zināt» (Viszine) 380
Gans dzied kalnos («Starp baltām avīm kalnu pļavā zaļā») 98
Garām aulojošais («Puteņu karapulks») 335
Garāmgājējs («Es gribētu būt tevim») 199
«Gars bagāts top» (Bagātība) 486
«Glābt Franciju tu, jaunā gane, gāji» (Orleānas jaunavai) 180
Grāmatas («Ir sāpes neizteicamas») 407
Graudu nesēja («Lauks melns un izārdīts») 58
«Gribētu būt tavas bākas signāls» (Dzimtajai pilsētai) 474
«Grib mana mute izsacīt» (Atsaukšanās) 22
«Guļ mortīra. No strupā, trulā kakla» (Bērns pie trofeju ieročiem) 52

Ģeologi («Mums, zeme, atsedzas tavs iežu klājums sens») 124
Ģīmetnes («Tu divas ģīmetnes man atsūtīji») 407

Hamza Hakims Zadē Niazi («Šahimardanā, kur klinšu plaismā») 100
Heroisks rekviēms («Baltijas jūras neaizsalstošā osta») 289
Himna pavasarim («Slavēts lai pavasars!») 62

Iegāju pagalmā («Iegāju pagalmā — cilvēks tur sēdēja») 352
«Iegāju pagalmā — cilvēks tur sēdēja» (Iegāju pagalmā) 352
Ienācējs («Aizveru logus un durvis») 481
«Ieraugu es latvju Raini» («Pūt, vējiņi!» Dņepras krastā) 430
Ieviņa («— Stādīju ieviņu plāniņa vidū») 389
«Ikkatru mirkli plūstot» (Šaubas) 448
Indiešu meitenīte runā Kalkutā («Mēs gribētu Maskavas bērniem aizsūtīt») 184
Indijas lakats («Kā zila bezgalība pāri pleciem plūst») 265
Indiras Gandijas attēli («Es redzu Tevi, indiete, ejam») 331
«Inesis vēdina palagus ausmā» (Rīts pie Ineša) 173
«Ir cilvēki, kam patīk pamācīt» (Pamācītāji) 373
«Ir galvai fosfors vajadzīgs» (Vēlēšanās) 342
«Ir grūti tad, kad, daudziem rādot īsto vietu» (Smīns) 340
«Ir Kjeti novadā diviem magnātiem Barakka» (Kjeti bezzemnieki) 133
«Ir mīla, ir naids, ir nāve» (Es nevaru klusēt) 155
«Ir pavasaris šogad bijis auksts» (Eksāmenu laiks) 165
«Ir rūgti tad, kad, daudziem rādot īsto vietu (Smīns) 340
«Ir sāpes neizteicamas» (Grāmatas) 407
«Ir sirdij tuvākais — tai reizē tālākais» (Divkosība) 446
«Ir tagad rudens naktis karstas, kaut gan garas kļūst» (Karstās rudens naktis) 328
«Ir tavās acīs kaut kas bezgalīgs» (Tavas acis) 204
«Izdzēs no manis kailo, niecīgo» (Pie jūras sāniem) 373
Īsie, zibsnīgie mirkļi («Īsie, zibsnīgie mirkļi, kā lai satveru jūs?») 248
«Īsie, zibsnīgie mirkļi, kā lai satveru jūs?» (Īsie, zibsnīgie mirkļi) 248
Īstais un neīstais («Es nebaidos no melu varas») 353
Īstais vārds («Īsto vārdu katrs cilvēks spēj saprast») 364
«Īsto vārdu katrs cilvēks spēj saprast» (Īstais vārds) 364
Izslāpušie («»Man slāpst!» tā sauca Džons Buls») 147
«Izslējies rokas augšup tu meti» (Augstākā galotne) 238

«Ja esi tāpēc tu man sūtīts» (Stiprā dvēsele) 204
Jāizpērk («Jāizpērk, viss jāizpērk») 395

«Jāizpērk, viss jāizpērk» (Jāizpērk) 395
«Ja manī ceļas» (Tu esi dzīvs) 339
Jāņim Sudrabkalnam («Kur esi, mana pilsēta?») 428
Jāņa Mediņa aiziešana («Dainotāj, liecies pār aizvērto pūru») 348
Jā, protams, teiks («Jā, protams, teiks: tas ļoti mazdūšīgs») 371
«Jā, protams, teiks: tas ļoti mazdūšīgs» (Jā, protams, teiks) 371
«Ja tevi nopeļ tas, ko uzņēmi kā brāli» (Purva ugunis) 403
«Jau bērnībā man viņi mēdza patikt» (Skursteņslaucītājs) 426
«Jau drīz būs gadu divdesmit» (Pirms divdesmit gadiem) 333
«Jau ilgus gadus» (Brunhilde uz klints) 268
«Jau miera piecgadē jauns sācies gads» (Mūsu gadi) 65
Jaunais vīģes koks («Jauns bruņinieks man šķiti») 330
Jaunajai planētai («Ar tevi mūsu sapņi augšup traucas») 209
Jaunā pļāvēja dziesma («Klāt rīta stunda spožā») 77
Jaunie dzejnieki («No jaunām pierēm un satrauktām acīm») 352
Jauniem dzenjiekiem («Tik bieži atceros es jūsu sejas») 435
«Jauns bruņinieks man šķiti» (Jaunais vīģes koks) 330
«Jau pavasaris, lielais mākslinieks» (Pavasaris Rīgā) 74
«Jau pērkons augstāk kāpj ar drūmu graudoņu» (Negaiss) 478
Jausmas («Bet es pačukstēšu») 410
«Jau stumbri un zari par kausiem kļūst» (Agrā laime) 241
Jautājums («Un visās maiņās tu nemainīsies») 477
Jautājums par Mocartu («Kāpēc gan Mocartam nav kapa sava») 311
Jermolova portrets Ermitāžā («Tīģera galva uz Herkula stāva!») 188
Johans Sebastians Bahs («Pie tavas rokas staigājam pa bezgalības kāpēm») 312
Jūra («Dzīvības un nāves klēpis») 26
Jūra pie Liepājas («Es tevi atkal, jūra, ieraudzīju») 208
Jūras meita, Zemes māsa («Jūras meita, Zemes māsa») 216
«Jūras meita, Zemes māsa» (Jūras meita, Zemes māsa) 216
Jūrnieka cepure («Vēl jūrnieka cepuri glabāju es») 157
«Jūs dzīvi gribējāt nākt mājās» (Varoņi nāk mājās) 162
«Jūsu balsī neizmainīgs laipnums» (Laipnā un skaistā) 380
«Jūs vienmēr kādu mīlat» (Dadža zieds) 381

Kādai, kas mīl («Viņš, tevi uzrunādams, saka: — Mīļā! —») 459
Kādam, kas aizgāja («Tavs augstais, skaidrais prāts») 410
«Kad biju noskumusi» (Palīgs) 375
«Kad blakus maniem matiem melniem» (Vēlēšanās) 31

«Kad esi satumsusi» (Bērzs runā) 195
«Kad naktī baltajā pa tavu Moiku klīstu» (Kad viena staigāju es tavā pilsētā) 309
«Kad piestāja ozola laivas» (Egils Skalegrimsons) 469
«Kad rieta uguns skauj ausmu» (Līgo) 170
«Kāds brīdis būs miņā arvien» (Bērni zīmē sauli) 424
«Kad sirdi spieda» (Raiņa atbildes) 443
«Kāds manu roku savā sildīja» (Nav vārdā jānosauc) 345
«Kāds mūža gājums?» (Mūžīgā cīņa) 311
«Kāds pavēlot sacīja» (Sapnis) 399
«Kad tumsa apvāršņus un visu zemi klāja» (Balss, kas modināja) 422
«Kādu diženu mūziku dienās un naktīs es dzirdu» (Mūzika) 255
Kad viena staigāju es tavā pilsētā («Kad naktī baltajā pa tavu Moiku klīstu») 309
«Kad visi koki šalkot rimst» (Apse) 195
«Kaiju reiz redzēja viņš» (Viņa acis) 240
«Kā jūtaties, cienītais Hammaršeld?» (Vēstule ANO ģenerālsekretāram) 232
«Kā lai izstāstu, kā lai pasaku» (Pasaka) 491
Kalnam San Salvatore (sk. dzej. San Salvatore — Raiņa kalns; Uzkāpt tevī, Salvatore; Nemierīgi sirds man taujā; Ko ieraudzīšu gadu spoguļos; Vai žēl ir laika kad es maldījos; Viss atnāk tad, kad esi atteicies; Nē, Brandu nemīlu, kas ļaudis nicināja) 302
«Kam draugu daudz, tas nava nabags» (Draudzība) 183
Kamielis ziemeļos («Kliedz dzinējs saniknots, un runga gaisā švīkst») 37
Kam zemojies («Kam zemojies tu, dzidrā mīlestība») 245
«Kam zemojies tu, dzidrā mīlestība» (Kam zemojies) 245
«Kāpēc gan mani bailes moka?» (Bailes) 447
«Kāpēc gan Mocartam nav kapa sava» (Jautājums par Mocartu) 311
«Kāpēc tik grūti dzīvē viss ir jāsasniedz» (Skudras nasta) 365
«Kāpēc tu manī vēl dzīvo» (Lilijas) 34
Kāpes («Divas nelielas kāpes dzīvi no nāves šķir») 387
Kapi ceļmalās («Pat mēmais akmens nodun baismi») 227
Karmena («Nē, nespēj dresēts Hosē») 404
Kārlis Zāle («Tev ir labs vārds, tēlniek») 318
Karpatos («Zaļās nogāzēs kā ligzdas mazi ciemi») 193
Karstās rudens naktīs («Ir tagad rudens naktis karstas, kaut gan garas kļūst») 328
«Kas cilvēks spēj cilvēkam būt» (Cilvēks cilvēkam) 414

«Kas ir šis rīma, liels un kārs» (Lielie rīmas) 111
Kas nepievil («Nevienu es nemīlu skaistuma dēļ») 340
Kas palīdzētu («Vai padoms, saruna man palīdzētu?») 396
«Kaspijas sāļainos laukos» (Vecais tatārs) 60
«Kas, rībot strauji pasta ratiem» (Puškins brauc uz Orlu) 189
«Kas tie tādi, kas dziedāja» (Dainu atbalsis) 356
«Kas viņu atcerēties atkal mudina?» (Tālā dziesma) 312
Katjuša («Tai dienā Rīgā ienāca latviešu gvardes divīzija») 315
«Katra diena uz cīņu sauc» (Lāzera stars) 317
«Katrā vārdā, ko saku» (Stafete) 297
«Kā tukša ala dažreiz sirds šķiet man» (Bezdelīga) 335
Kauju laukos («Es kalnu meklēju») 44
Kauns Amerikai («Te bija mājas, rīsa lauks») 131
«Kā zila bezgalība pāri pleciem plūst» (Indijas lakats) 265
Kjeti bezzemnieki («Ir Kjeti novadā diviem magnātiem Barakka») 133
Klamzijai («Nodzisa mana mūža gaismiņa») 398
«Klāt rīta stunda spožā» (Jaunā pļāvēja dziesma) 77
«Kliedz dzinējs saniknots, un runga gaisā švīkst» (Kamielis ziemeļos) 37
«Kliedz viņi, kas nēģeriem nomirt liek» (Tie tevi tiesās, Amerika!) 138
Klusais spīdeklis («Es nezinu, kā klājas tev») 369
Klusākais prieks («Es gan runāju strauji») 244
«Klusums. Gudrība. Kaut kas līdzīgs mīlai» (Ugunskurs) 414
«Ko bumbvedējos meklē tie?» (Ko meklē tie?) 128
«Ko gaidīt, ja jau viss ir garām» (Tālais stars) 284
«Ko ieraudzīšu gadu spoguļos?» (Kalnam san Salvatore) 303
«Kolonnu zālē armēņu dzejniece Silva Kaputikjana» (Tikšanās Kolonnu zālē) 417
«Ko mani brīdināt jūs, spējās liesmas?» (Spējās liesmas) 200
Ko meklē tie? («Ko bumbvedējos meklē tie?») 128
Ko mīlu («Vai mīlu Vidzemes augstieni») 358
«Ko pie auss tu dudini» (Ko tu dudini) 345
«Kopš agrām jaunības dienām» (Dzejniekam ar saulaino seju) 174
Ko tu dudini («Ko pie auss tu dudini») 345
Krastā («Andante maestoso — milzu tālums dzirdas») 27
Krievu zemes ozolam («Es tevi atceros») 66
«Kristino Garsija no kalniem lejā vests» (Balāde par geriljero) 105
«Krīt spoži stari ausmas bālumā» (Aspazijai) 196

Krītušajam («Tavs kaps ir liels, mans brāli») 47
Krītušie Padomju Latvijai («Sveicam tevi, zeme svētā») 57
Kuģis («Es vakar jūras malā skatījos») 40
Kumelīte («Es — sīkzvaigznīte») 257
Kūlēji Atālkalnā («Rudens birzis tālu liesmo») 59
Kūp Indijā sārti («Kūp Indijā sārti. Ko dedzina tur?») 136
«Kūp Indijā sārti. Ko dedzina tur?» (Kūp Indijā sārti) 136
Kur? («Ar prieku neatņemamu tās sāpes atceros») 343
«Kur esi, mana pilsēta?» (Jānim Sudrabkalnam) 428
Kur esi, Martiņ? («Maijs tevi vairs uz zemes nesastapa») 324
Kurlums («Tu uzsauc pasaulei: — Skani!») 363
«Kur Pērkones upei ir tecējums kluss» (Liepājas aizstāvji) 160
«Kur Sevans kalnos spulgo mūžam skaists» (Armēnijas akmens) 96
«Kur šalko vārpas un kūlīši zaigo» (Padomju sievietei) 70
«Kuršu jūras krastā senā» (Atbrīvotajai Liepājai) 56
Kur tavas mājas? («Kur tava tauta mīt») 480
«Kur tava tauta mīt» (Kur tavas mājas?) 480
Kur un kas («Par vēlu. Ir vien astrālas kāpes») 406
«Kurzemes laimīgā pilsēta Saldus» (Rozentāla pilsētai) 282
«Kurzemes sīkzemnieka galdiņš grīļainām kājām» (Galdiņš) 387

Labiē dzelkšņi («Nav labi tā — pusaizsaulē jau būt») 336
«Labi, ka es redzu tevi» (Dienišķā maize) 243
«Lai atmiņas kā spožas drumslas krīt» (Saruna) 321
Laiks («Uz zemes nupat ir noteikts gads, noteikta diena») 393
«Lai manu balsi šai dienā tu dzirdi» (Azerbaidžānas dzejniecei) 95
Laime («Man nenovēliet laimi vieglu») 456
Laime («Vēl ledains vējš pret logu skrej») 280
Laipnā un skaistā («Jūsu balsī neizmainīgs laipnums») 380
«Lai sirds cik smaga un tumša bija» (Melodijas) 385
«Lapas sarkanas, dzeltenas, rudas» (Rudens lapas) 382
Latvieši iet kaujā («Zīle dziedāja aši») 42
Latviešu dzejnieki ukraiņu kolhoza bērnudārzā («Pār ābeļkoku mežu») 91
Latvju bite san («Cik Koknesē kvēl koši vasaras!») 175
Latvju strēlnieks atpūtas mājā («Dus zilas mājas rāmī saules staros») 49
«Lauks melns un izārdīts» (Graudu nesēja) 58
Lazdonā («Šeit ezeru krastos noguļos») 319
Lāzera stars («Katra diena uz cīņu sauc») 317
Liāna («Nekad nerunāsim par to») 406
«Līdz šim es rakstīju par sāpēm» (Uzrakstītais vārds) 203

Lielais uzbrukums («Celieties, ozoli, augumiem stingriem un platiem») 67
Lielākā mīla («Zinu, zinu — sarma») 484
Lielās zvaigznes laiks («Stāv astronoms pie smalkiem pulksteņiem») 418
Lielie rīmas («Kas ir šis rīma, liels un kārs») 111
Liepājas aizstāvji («Kur Pērkones upei ir tecējums kluss») 160
Liepājas ezeram («Vai tās ir mūžības pļavas») 218
«Lietus sitas logā» (Visuma draudzība) 361
Lilijas («Kāpēc tu manī vēl dzīvo») 34
Līgo («Kad rieta uguns skauj ausmu») 170
Līgo diena («Atnāk skaistā Līgo diena») 34
Ludvigs van Bēthovens (sk. dzej. Galva; Kurlums; Rokas) 364
«Lūdzu tevi mīļi, mātes valoda» (Mātes valodai) 294

«Ļaudona, es tevi redzu» (Ļaudonā) 240
Ļaudonā («Ļaudona, es tevi redzu») 240
Ļaudonas pusē (sk. dzej. Sarkanais mētelis; Negaiss; Vaicātāji; Kur tavas mājas?) 477
«Ļauj otram brīvību» (Tik brīvais) 449
Ļeņina māte («Sudraba mati melnām mežģīnēm klāti») 305
Ļeņina paceltā roka («Tik nemirstīga, stipra, droša») 420
Ļeņingradai («Tavus vārtus neatrada») 44

Magone («Es esmu magone») 33
«Maijs tevi vairs uz zemes nesastapa» (Kur esi, Martin?) 324
Mākonis («Mirdz ezers») 446
«Mākoņi ceļas un nogrimst» (Gaistošās ainas) 451
Mākoņu sejas («Cik daudzreiz mākoņos es redzu sejas») 383
Māksliniekam («Pusgadsimta ir dzīvots») 87
Mališko dzeja («Rīgā uz ielas, kokiem vētraini ziedot») 468
Manam brālim («Pēdējā ausmā tu stāvi») 47
Manam skolotājam («Viņš bija skolotājs») 423
Manas dzimtenes pļavu labajām zvaigznēm (sk. dzej. Kumelīte, Margrietiņa) 257
«Man bail ar tevi kopā būt» (Vaicājums) 203
«Man cilvēks ļaunu vārdu svieda» (Cik daudz!) 369
«Man dvēsele arvienu dzīvo gaidās» (Savādā dvēsele) 199
«Man ļāva mirkli Raiņa gultā atsēsties» (Raiņa gulta) 337
«Man mierīgs ozols zaļām lapām māj» (Veldzētājs) 441
«Man nav citu atmiņu» (Pie vakara vārtiem) 406
«Man nenovēliet laimi vieglu» (Laime) 456

«Man neteiksi nekad — par to tev pateicos» (Neatrodams vārds) 442
«Man nevajag daudz» (Viļņi) 299
«Manos matos ieklūp spēcīgs vējš» (Vētrainā rītā satiekot Fabriciusu) 476
Man saka daba («Paskaties! Tek savā gaitā») 247
««Man slāpst!» tā sauca Džons Buls» (Izslāpušie) 147
«Man šķita, ka tu esi maza sala» (Maza sala Sventas ezerā) 259
«Man tava dzeja liekas spēcīga, ne sekla» (Dzejniekam oranžmelnajā virskreklā) 349
«Man teica, tu tagad esot» (Dagnija raksta no Latvijas) 53
«Man vēstules pastnieks nes» (Es dzīvoju Ļeņina ielā) 223
Margrietiņa («Es pēkšņi nolēcu no Piena Ceļa») 257
Marlēnas Dītrihas seja («Marlēnas Dītrihas seja») 272
«Marlēnas Dītrihas seja» (Marlēnas Dītrihas seja) 272
Marta dienā («Dzirksteļo sniegi, krītot uz lūpām un skropstām») 238
Marta dvēsele («Marta dvēsele zem sniegiem dzied») 285
«Marta dvēsele zem sniegiem dzied» (Marta dvēsele) 285
Maskarāde («Ne katrreiz mīla nāk no laba») 397
Maskava redz Uguni un Nakti («Tavu zvaigžņu rubīnkvēle») 68
Mātes valodai («Lūdzu tevi mīļi, mātes valoda») 294
Māte un bērns («Cik skaists tev liekas bērns!») 300
«Mazais logs, kur lauztās sirdis zied» (Mazais logs Riepu ielā) 217
Mazais logs Riepu ielā («Mazais logs, kur lauztās sirdis zied») 217
«Mazā, līkā Bernātu iela» (Bernātu iela) 287
Maza sala Sventas ezerā («Man šķita, ka tu esi maza sala») 259
Mazās upes («Mazās upes, liegās čalotājas») 28
«Mazās upes, liegās čalotājas» (Mazās upes) 28
Medības («Aizskrēja saule — zeltainā lapsa») 23
Meitene ar vainagu («Tikko modusies, izsteidzos pļavā») 79
«Melna čūska miltus mala» (Dainu atbalsis) 357
Melodijas («Lai sirds cik smaga un tumša bija») 385
«Mēs dzirdam, dzirdam seno dziesmu» (Ar kaujas saucieniem) 158
Mēs dzīvojam («No rietumpuses jūra dim») 215
Mēs esam melni («Mēs esam melni») 234
«Mēs esam melni» (Mēs esam melni) 234
«Mēs gribētu Maskavas bērniem aizsūtīt» (Indiešu meitenīte runā Kalkutā) 184
«Mēs ieejam pa smagās sienas spraugu» (Elektroniskā sirds) 323
Mēs tavu balsi dzirdam, Partija! («Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!») 419

«Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!» (Mēs tavu balsi dzirdam, Partija!) 419
Mežs («Mežs skanīgais, kur, viena aizmigusi») 30
«Mežs ir tik melns» (Gaišais logs) 198
«Mežs skanīgais, kur viena aizmigusi» (Mežs) 30
«Mežs šalkoja ar tumšām žūžām» (Egle) 450
«Miglā sarmaini zilā» (Ziemas diena Ļeņingradā) 432
Miera cīnītāju sanāksme Maskavā («Un atskan vārds») 129
Miera vārdi («Es miera vārdus dzirdu») 117
Mīlas vārds («Es zinu — klusums sargā svēts») 412
Mīlestība («Tu, mīlestība, izstiep vāro roku») 51
Mīlestībai («Es neliegšos. Sirds ļoti sāpējusi») 457
Mīlestība kā dzeguze kūko («Mīlestība kā dzeguze kūko pavasara birzī») 258
«Mīlestība kā dzeguze kūko pavasara birzī» (Mīlestība kā dzeguze kūko) 258
Mīlestības krāšņais koks («Mīlestības krāšņais koks») 164
«Mīlestības krāšņais koks» (Mīlestības krāšņais koks) 164
Mīlestības mediniece («Tik izkāmējusi kā vilku māte») 245
«Mirdz ezers» (Mākonis) 446
Mirklis («Tas vējš, kas iešalcas») 30
Mirušajam dzejniekam («Tev klusi un viegli soļi bija») 439
Mocarts («Skaudrās sāpes skari») 39
«Mums, zeme, atsedzas tavs iežu klājums sens» (Ģeologi) 124
Murāvijas zemes dzejniekam («Es zinu to māju, kur šūpulis kārts») 71
Mūsu gadi («Jau miera piecgadē jauns sācies gads») 65
Mūsu mīlestība («Par savu mīlestību nerunājam») 252
Mūzika («Kādu diženu mūziku dienās un naktīs es dzirdu») 255
Mūža daina («Daugava vel straumes, ilgās nenorimstot») 284
Mūžam tuvie («Es jūsu dzīvei, cīņai, nāvei tuvojos») 161
Mūžīgā cīņa («Kāds mūža gājums?») 311

«Nāc, Leminkainen! Esmu Pohjolas meita Ziemeļu kalnā» (Ziemeļu Spīdola aicina Leminkainenu) 265
«Nāc, uzvilksim buras» (Buras) 314
Naids («Naids neizskaidrojams, ko sajūtu pret sevi») 370
«Naids neizskaidrojams, ko sajūtu pret sevi» (Naids) 370
«Nāk arī atelpa, kad ciešu» (Atdzimstošā liesma) 205
Naktī Dzintaru ielā («Dzintara gabalus uzlasu Dzintaru ielā») 336
Naktī Dzintaru ielā («Divas vijoles naktī spēlēja») 337
Nakts bez dusas («Es nevaru aizmigt, man žēl ir dusēt») 198

«Nakts melnais kamielis» (Visgarākā nakts, visīsākā diena) 367
Nakts vējš («Pussnaudā atkal tevi jūtu») 32
Naktsvijoļu dvesma («Pa meža zili zalgajām takām») 278
«Namam piemiņas plāksne pielikta» (Čaka dzīves vieta) 384
Napoleons Vitebskā («Pils balkonā viņš stāv») 229
«Nav labi tā — pusaizsaulē jau būt» (Labie dzelkšņi) 336
Nav vārdā jānosauc («Kāds manu roku savā sildīja») 345
Neaizmirstamā diena («Es sagaidīšu daudzas dienas») 443
Neaizmirstamais skaistums («Es redzēju avīzē attēlu: tikko tu izrakta biji») 388
«Ne apjaust spēju to, ne izdomāt» (Tuonelas gulbis) 268
Neatrodams vārds («Man neteiksi nekad — par to tev pateicos») 442
«Nē, Brandu nemīlu, kas ļaudis nicināja» (Kalnam San Savatore) 304
Negaiss («Jau pērkons augstāk kāpj ar drūmu graudoņu») 478
Negaiss («Zied brāzmaini rozes») 441
Nēģeris piejūras bulvārī («Vakarā reids miro tūkstoš ugunīs») 192
Nekad mēs nespējam sev īsto veidu gūt» (Saruna) 320
«Nekad nerunāsim par to» (Liāna) 406
«Ne katrreiz mīla nāk no laba» (Maskarāde) 397
«Nē, manu grūto piedzimšanu» (Atbilde klasiskam dzejniekam) 41
«Nemierīgi sirds man taujā» (Kalnam San Salavatore) 302
«Nē, nespēj dresēts Hosē» (Karmena) 404
Nenogrimsti, ozoliņi («Upe nesa ozoliņu ar visām bitītēm») 390
Nepārejama aiza («Pāri lielai aizai tevi saucu es») 482
«Neplūst dienu kvēlums balts» (Dantes lokā) 273
Neprāts («Neprāts, neprāts!») 401
«Neprāts, neprāts!» (Neprāts) 401
Nerunāsim («Nerunāsim. Vārds kā norauta lapa lidinās») 374
«Nerunāsim. Vārds kā norauta lapa lidinās» (Nerunāsim) 374
Nesauciet mani vecu («Nesauciet mani vecu») 346
«Nesauciet mani vecu» (Nesauciet mani vecu) 346
«Nes Gruzija tev savas rozes» (Pie Puškina kapa) 89
Nesmejies, jūra («Nesmejies jūra, šos gāzmainos, dunošos smieklus») 250
«Nesmejies jūra, šos gāzmainos, dunošos smieklus» (Nesmejies, jūra) 250
Netaisnība («Vienu vēlos — lai man nepieskaras») 368
«Nevajag domāt, ka burvji esam» (Dzejnieki) 381
«Nevienu es nemīlu skaistuma dēļ» (Kas nepievilj) 340
«Nezinu, kāpēc sirdī tā ielavās» (Cielavas) 258

Nizami («Dus Širvanšahs pīšļos») 94
«No Armēnijas raksta dzejniece» (Divas vēstules) 103
«Nodzisa mana mūža gaismiņa» (Klamzijai) 398
«No jaunām pierēm un satrauktām acīm» (Jaunie dzejnieki) 352
No Kalkutas man raksta indietis («No Kalkutas man raksta indietis, augsti mācīts un vecs») 264
«No Kalkutas man raksta indietis, augsti mācīts un vecs» (No Kalkutas man raksta indietis) 264
Noliedzējs («Viņš vienu dienu saka: — Mīlu bezgalīgi, īsti!») 396
«No maija spītīgi aukstā» (Ukrainas ceriņi) 274
«No rietumpuses jūra dim» (Mēs dzīvojam) 215
«No rudzupuķu acu tumšzilās dzīles» (Dzīvā druva) 220
«No rupjās cīņas esmu noguris» (Zaudētā cīņa) 202
Norvēģu sievietes Rīgas operā («Es sastapu viņas Operas gaitenī») 268
«No Uzbekistanas raksta man dzejnieks» (Divas vēstules) 102

Oktobra harmonijas («Oktobra maršrutos») 386
«Oktobra maršrutos» (Oktobra harmonijas») 386
Orleānas jaunavai («Glābt Franciju tu, jaunā gane, gāji») 180
Ozols («Dzird negaisa balsi») 166

«Pa bērnības ielām ir dīvaini iet» (Bērnības vārtos) 221
«Pacelies, lidinies, atmirdzi, dziesma» (Dziesma svētkos) 84
Pacel mani («Saldā elpa, siltās rokas») 444
Padomju Latvijai («Vairs nešalc, miera zeme») 43
Padomju Latvijai («Tu, krāšņā liepa, ziedu pilna esi») 156
Padomju sievietei («Kur šalko vārpas un kūlīši zaigo») 70
Padomju Ukrainai («Tu ienāci dvēselē manā») 93
Pajūgi ceļā uz Rīgu («Pajūgi pa ceļu brauc») 81
«Pajūgi pa ceļu brauc» (Pajūgi ceļā uz Rīgu) 81
«Paldies jums, kas darījāt man labu» (Pateicība) 331
Palīgs («Kad biju noskumusi, domāja pie sevis viņi») 375
Pamācītājs («Ir cilvēki, kam patīk pamācīt») 373
«Pa meža zili zalgajām takām» (Naktsvijoļu dvesma) 278
Par agru («Tik skaidri, tik nevainīgi!») 245
«Par apsi tevi vajadzētu saukt» (Apse) 449
«Pār ābeļkoku mežu» (Latviešu dzejnieki ukraiņu kolhoza bērnudārzā) 91
Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti («Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti») 209

«Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti» (Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti) 209
«Par dažu rakstnieku ja vaicā» (Trīs vārdi) 177
Par draugiem domāju (sk. dzej. Tu saņem manu roku, milzi gaišmatainais; Tev acīs ieskatos; Es dzirdu šalkas; Vaigs cildenais — kā Tevi aizmirst spētu; Par draugiem domāju un jaunas zvaigznes dedzu) 225
«Par draugiem domāju un jaunas zvaigznes dedzu» (Par draugiem domāju) 227
«Pāri lielai aizai tevi saucu es» (Nepārejama aiza) 482
«Pāri tavam kapam ausa» (Ābele) 76
Parīzes komunāri («Parīzes komunāri, pie kapsētas sienas šautie») 386
«Parīzes komunāri, pie kapsētas sienas šautie» (Parīzes komunāri) 386
«Parīzē, Marijas Rozes ielā, Ļeņins dzīvojis» (Viņš uguni baroja) 394
Par sāpēm («Sirds sāp par visiem») 368
«Par savu mīlestību nerunājam» (Mūsu mīlestība) 252
Par sevis žēlošanu («Es lasīju — tu sūdzies, dzejniece») 341
Pārsteigums pie seismogrāfa («Vai zemestrīce Meksikā») 113
Partija sauc («Partija sauc — lai darām visu, ko spējam») 207
«Partija sauc — lai darām visu, ko spējam» (Partija sauc) 207
«Par vēlu. Ir vien astrālas kāpes» (Kur un kas) 406
«Pār Ženēvas ezeru bangās to šķēlis» (Šellijs un Bairons) 186
Pasaka («Kā lai izstāstu, kā lai pasaku») 401
«Paskaties! Tek savā gaitā» (Man saka daba) 247
«Pastiep roku — sapni iedod» (Sapnis) 244
Pateicība («Paldies jums, kas darījāt man labu») 331
«Pat mēmais akmens nodun baismi» (Kāpi ceļmalās) 227
Patriss («Tu zars, ko neatplēst») 233
«Pavasara lāsmās saule kā sudraba bute guļ» (Bezdelīgactiņas) 279
Pavasara vējš («Tu, dzidrais vējš, tu, šalcošais») 33
Pavasaris Rīgā («Jau pavasaris, lielais mākslinieks») 74
Pavēles («Esi sinoptiķe, mana dvēsele») 299
Pa zvaigžņu skrejceļu («Pa zvaigžņu skrejceļu sāk zeme jaunu apli») 157
«Pa zvaigžņu skrejceļu sāk zeme jaunu apli» (Pa zvaigžņu skrejceļu) 157
«Pēc četrdesmit gadiem satiekoties» (Starojums) 371
«Pēdējā ausmā tu stāvi» (Manam brālim) 47
«Pelēkā, drūmā akmenī» (Gaisma akmenī) 286

«Pie Aizkraukles straume dūc līgana» (Aizkraukles spīgana) 465
Pie jūras sāniem («Izdzēs no manis kailo, niecīgo») 373
«Pie, kapsētas uzgail spilgti ugunis» (Ugunis pie kapsētas) 365
Piemineklis («Šī galvā gudrā un taisnīgā») 301
Pie Piektā gada cīnītāju kapiem Lazdonā («Ak, dziļā un ziedošā dusa!») 159
Pie Pumpura kapa («Cel vienmēr mūs pār Daugavu») 391
Pie Puškina kapa («Nes Gruzija tev savas rozes») 89
Pie Puškina pieminekļa («Tveras bulvāra galā») 69
Pie Puškina pieminekļa Odesā («Bahčisarajas strūklaka tev ielāsoja sirdī») 191
«Pie Sarkanā forta sienām Deli» (Džai Hind!) 181
Pie Ševčenko kapa («Ak Ukraina, ak domas, domas») 275
«Pie tavas rokas staigājam pa bezgalības kāpēm» (Johans Sebastians Bahs) 312
Pie upes Bzibi («Zaļā upe Bzibi») 97
Pie vakara vārtiem («Man nav citu atmiņu») 406
Pie Volgas ietekas («Cauri zālainām stepēm Volgas ūdeņi veļas») 71
«Pils balkonā viņš stāv» (Napoleons Vitebskā) 229
«Pilsēta gaišā un labā» (Audēju pilsētai Ivanovai) 88
Pionieru miera dziesma («Šai zemē augu es») 130
Pirms divdesmit gadiem («Jau drīz būs gadu divdesmit») 333
Poruka motīvs (« — Bez stīgām kokle, bez prieka dzīve») 376
Pretstati («Cik bieži vārds, kas šķita patiess») 286
Priecīgais krasts («Vēl sāpes nav galā») 485
Prieks («Vēl bērnības spožums tev plakstienos») 440
Puķe («Ej liesmās atpakaļ tu, puķe sakaltusi») 451
Puķes kapsētā («Tās nezied acīm redzīgām») 29
Pulksteņu taisītājs («Vecs burvis sēd starp spožiem pulksteņiem») 37
Purpura roze («Šī diena manī rieš») 306
Purva ugunis («Ja tevi nopelt tas, ko uzņēmi kā brāli») 401
«Purvs ar tumšu balsi murdot šļakst» (Purvs un racēji) 118
Purvs un racēji («Purvs ar tumšu balsi murdot šļakst») 118
«Pusgadsimta ir dzīvots» (Māksliniekam) 87
«Pusgadusimteni ir vecs šis kalns» (Sudrabkalnam) 50
«Pussēdus akmenī tās augums liegs» (Zaļkalna veidotā sieviete) 281
«Pussnaudā atkal tevi jūtu» (Nakts vējš) 32
Puškins brauc uz Orlu («Kas, rībot strauji pasta ratiem») 189

«Puteņu karapulks» (Garām auļojošais) 335
Putna sauciens («Varētu dzīvot vēl ļoti daudz») 398
«Pūt, vējiņi!» Dņepras krastā («Ieraugu es latvju Raini»), 430

«Radživs ieveda Sandili pirmo reizi viņu pašu vienkāršajā mītnē» (Divas indietes) 263
Rainim («Caur tālēm skan tā nemirstīgā balss») 49
Raiņa atbildes («Kad sirdi spieda») 443
Raiņa gulta («Man ļāva mirkli Raiņa gultā atsēsties») 337
Raiņa nāves dienā («Būs mūžam atmiņā tas rīts un bargā vēsts») 431
Raiņa saule («— Cik dzejnieks blāvi mirdzi — tā daži ļaudis smej») 377
Rakstot pie spuldzes («Spuldzes gaisma pār papīra lapu staro») 455
Rāzna («Cik zeme ir bijusi dāsna») 173
Redzot ziemeļblāzmu («Trīsēja nakts, kļuva spīdekļi bāli») 85
Revolūcijas muzejā (sk. dzej. Galdiņš; Kāpes) 387
Rēgs («Vai biji tuvs vai tikai šķiti») 344
Rīgas puķes («Salvijas sarkanus šķēpus slej») 261
Rīgas rozes Maskavai («Rožu elpas pilna Rīga») 433
Rīgā pārnākot («Šī diena svētītā, kad veros tavā vaigā») 54
«Rīgā uz ielas, kokiem vētraini ziedot» (Mališko dzeja) 468
«Rīta stundā zem rasota koka» (Ausmā) 80
Rīts pie Ineša («Inesis vēdina palagus ausmā») 173
Roka («Titāna roka raksta Eroiku») 364
Rozentāla pilsētai («Kurzemes laimīgā pilsēta Saldus») 282
«Rožu elpas pilna Rīga» (Rīgas rozes Maskavai) 433
Rudens balvas («Rudens cauri dārzam gājis») 35
«Rudens birzis tālu liesmo» (Kūlēji Atālkalnā) 59
«Rudens cauri dārzam gājis» (Rudens balvas) 35
Rudens lapas («Lapas sarkanas, dzeltenas, rudas») 382
Rudzu lauks («Atlido dienvidu vēji») 78
Rūgtais koks («Sērmuksis ar ogām rūgtām») 29

Sagūstītais mežs («Daudz sīku zirnekļu starp lapām snauž») 24
«Saldā elpa, siltās rokas» (Pacel mani) 444
«Salvijas sarkanus šķēpus slej» (Rīgas puķes) 261
«Sani, sani, bites dziesma» (Dzejniecei) 239
«San Salvatore — Raiņa kalns!» (Kalnam San Salvatore) 302
Sapnis («Kāds pavēlot sacīja») 399
Sapnis («Pastiep roku — sapni iedod») 244
«Sapņi — īsi un kaisli» (Dusa) 483

Sarkanais mētelis («Es nenācu mētelī pelēkā») 477
Sārtā gaisma («Skumjās noguļos kā skuju gultā») 483
Saruna (sk. dzej. Tu brīvs; Nekad mēs nespējam sev īsto veidu gūt; Tu esi brīvs; Lai atmiņas kā spožas drumslas krīt) 319
Saruna ar Līgatnes papīru («Cik ūdeņos tu mazgāts tapi») 119
Sastapšanās («Es tomēr nenomiru») 399
«Sauc jaunas balsis veco mežu šalkās» (Tautas talka Blaumaņa Brakos) 169
Saule («Šodien manī dziedāja maija saule») 466
Saule Gagros («Dzirkst mana Latvija novembra salnā») 99
«Saule, pār mežiem celdamās» (Vaicātāji) 479
Saules taka («Saules taka pār jūru») 27
«Saules taka pār jūru» (Saules taka) 27
«Saule un maize» (Baltkrievu maize latviešu rakstniekiem») 228
Savādais draugs («Cik ass un ērkšķains gan ir tavs draugs!») 201
Savādā dvēsele («Man dvēsele arvienu dzīvo gaidās») 199
«— Savādā, noslēpumainā meitene mana» (Atmiņa) 400
Sējēja dziesma («Šos laukus, ko sentēvi ara») 76
Sējums («Cik labi, ka viss ļaunākais jau bijis») 328
«Sen aizgāji tu, ēģiptieti» (Ēģiptietim muzejā) 38
Sens kapakmens («Es esmu kapakmens») 197
Sēņojot («Ū—ū,» tā bērni sauc») 36
«Sērmūksis ar ogām rūgtām» (Rūgtais koks) 29
«Signāls no Nekurienes» (Vēsts) 411
Sieviete Oktobrim («Tavas varenās vētras atrāva vaļā») 206
Sīkumi («Ap lielām bēdām nemetu līkumu») 284
«Sirds sāp par visiem» (Par sāpēm) 368
«Skaudrās sāpes skari» (Mocarts) 39
«Skrejiet manām durvīm garām» (Durvis) 347
Skudras nasta («Kāpēc tik grūti dzīvē viss ir jāsasniedz») 365
«Skumjās noguļos kā skuju gultā» (Sārtā gaisma) 483
Skursteņslaucītājs («Jau bērnībā man viņi mēdza patikt») 426
«Slavēts lai pavasars!» (Himna pavasarim) 62
«Slej pār mani bērza zaru» (Dzimtenei) 214
«Smilts vai uguns kļūsi — beidzot izkūpēsi» (Devums) 370
Smīns («Ir grūti tad, kad, daudziem rādot īsto vietu») 340
«Sodu sevi par bailēm» (Bailes no skaļuma) 412
Soļi («Soļi, soļi skan aiz loga») 213
«Soļi, soļi skan aiz loga» (Soļi) 213
Soneti Doloresai Ibaruri («Tavs vārds ir kalnu pērkons, Ibaruri!») 235
Spānijai («Spānija, vēl tavu kritušo pelni») 108

«Spānija, vēl tavu krītušo pelni» (Spānijai) 108
Spānijas brīvības cīnītājiem («Tev saku klusumā: mans draugs, mans brālis!») 48
«Spānijā reiz Lorkas dziesmai nāve» (Balsis) 385
Spāņu meitenes zieds («Tev rokās neļķes zieds deg košs») 108
Spējās liesmas («Ko mani brīdināt, jūs, spējās liesmas?») 200
Spīvā mīla («Es zaļošu viena») 246
Spoku kuģis («Bij kuģiniekos nostāsts baiss») 140
«Spuldzes gaisma pār papīra lapu staro» (Rakstot pie spuldzes) 455
«— Stādīju ieviņu plāniņa vidū» (Ieviņa) 389
Stafete («Katrā vārdā, ko saku») 297
Starojums («Pēc četrdesmit gadiem satiekoties») 371
«Starp baltām avīm kalnu pļavā zaļā» (Gans dzied kalnos) 98
«Starp mežiem Lubānas šoseja spīd» (Ceļš aicina) 171
Stāsts par greizo kungu («Brantu skolas laipnās telpas») 425
Stāsts par Raimondu Djenu («Ar tankiem un šāviņiem vilcieni trauc») 134
«Stāv astronoms pie smalkiem pulksteņiem» (Lielās zvaigznes laiks) 418
Stiprā dvēsele («Ja esi tāpēc tu man sūtīts») 204
Stiprā vājums («Cik neprātīgus darbus dažreiz padaru») 350
«Sudraba mati melnām mežģīnēm klāti» (Ļeņina māte) 305
Sudrabkalnam («Pusgadusimteni ir vecs šis kalns») 50
Sudrabkalna vēstules («Diena var būt tumša») 276
«Sveicam tevi, zeme svētā» (Krītušie Padomju Latvijai) 57
«Sveiks, darbs mans vienkāršais!» (Darbs vienkāršais) 349
Svešzemju ķiršu zars («Zars dīvainais no svešu zemju koka») 24

«Šahimardanā, kur klinšu plaismā» (Hamza Hakims Zadē Niazi) 100
«Šai jaunā paaudzē, kas karu nepazīst» (Uz ilgu cīņu vienotiem) 327
Šai klusumā («Šai klusumā, kad debess tvīkst») 21
«Šai klusumā, kad debess tvīkst» (Šai klusumā) 21
«Šai pasaulē, kur tik daudz elpu stājas» (Caur tālumiem) 48
«Šai vasarā daudz koku šalca man» (Atmiņa) 28
«Šai zemē augu es» (Pionieru miera dziesma) 130
Šalc egle («Šalc egle pāri mums») 202
«Šalc egle pāri mums» (Šalc egle) 202
Šaubas («Ikkatru mirkli plūstot») 448
Šeit gribu atgriezties («Šeit gribu atgriezties, kur veļas bangu dārdi») 220
«Šeit gribu atgriezties, kur veļas bangu dārdi» (Šeit gribu atgriezties) 220

«Šeit ezeru krastos noguļos» (Lazdonā) 319
«Šeit, mūsu saules pusē, mēs nevienu nesaucam par kungu» (Biedri) 307
Šellijs un Bairons («Pār Ženēvas ezeru, bangās to šķēlis») 186
Šī diena («Šī diena ir laba, kad tu esi pie manis bijs») 203
«Šī diena ir laba, kad tu esi pie manis bijis» (Šī diena) 203
«Šī diena manī rieš» (Purpura roze) 306
«Šī diena svētītā, kad veros tavā vaigā» (Rīgā pārnākot) 54
«Šī galva gudrā un taisnīgā» (Piemineklis) 301
«Šī ūdens lilija no aukstas dzelmes» (Dāvanas) 440
Šķēres («Uz veca plaukta atradu es šķēres») 123
Šķirtie («Es bez tevis») 281
«Šodien manī dziedāja maija saule» (Saule) 466
«Šos laukus, ko sentēvi ara» (Sējēja dziesma) 76

Tad esmu vāja, esmu nicināma («Tad esmu vāja, esmu nicināma») 378
«Tad esmu vāja, esmu nicināma» (Tad esmu vāja, esmu nicināma) 378
Tā diena ļauna («Tā diena ļauna, kad es sajūtu: par maz») 379
«Tā diena ļauna, kad es sajūtu: par maz» (Tā diena ļauna) 379
«Tai dienā Rīgā ienāca latviešu gvardes divīzija» (Katjuša) 315
«Tai laikā, kad ziedēja ceriņkrūms» (Ziedošie laiki) 366
Tai rītā («Tai rītā uzliesmoja debess mala») 73
«Tai rītā uzliesmoja debess mala» (Tai rītā) 73
Tālā dziesma («Kas viņu atcerēties atkal mudina?») 312
Tālais stars («Ko gaidīt, ja jau viss ir garām») 284
Tam, kas atgriezīsies («Ar citiem līdz tu, gaišais šodien ej») 51
Tam, kas smējās («Es klausījos, kā smējies tu») 452
«Tā pati nakts, kas dažiem zagļu laiks» (Bloka nakts) 310
«Tas akmens pelēkais, ar smilgām vīts» (Tautas rakstniekam Ernestam Birzniekam-Upītim) 126
«Tā sieviete, ar kuru dzīvoji» (Balāde par neizteikto mīlestību) 271
«Tās nezied acīm redzīgām» (Puķes kapsētā) 29
«Tā tu stāvi, salnā dzīvodama» (Ziemas birzs) 318
«Tas vējš, kas iešalcas» (Mirklis) 30
Tautas rakstniekam Ernestam Birzniekam-Upītim («Tas akmens pelēkais, ar smilgām vīts») 126
Tautas talka Blaumaņa Brakos («Sauc jaunas balsis veco mežu šalkās») 169
Tavas acis («Ir tavās acīs kaut kas bezgalīgs») 204

«Tavas varenās vētras atrāva vaļā (Sieviete Oktobrim) 206
«Tavi mati — lauvas krēpes» (Galva) 363
«Tavi mati vētraini plīvo» (Tev, jaunatne) 154
«Tavs augstais, skaidrais prāts» (Kādam, kas aizgāja) 410
«Tavs kaps ir liels, mans brāli» (Kritušajam) 47
«Tavs vārds ir kalnu pērkons, Ibaruri!» (Soneti Doloresai Ibaruri) 235
«Tavus vārtus neatrada» (Ļeņingradai) 44
«Tavu zvaigžņu rubīnkvēle» (Maskava redz Uguni un Nakti) 68
«Te bija mājas, rīsa lauks» (Kauns Amerikai) 131
«Te guļat jūs, kuršu piekrastes vīri» (Dusētāji Kursas piekrastē) 471
«Teic šodien dēliem tēvi sirmie» (Zem Oktobra karoga) 435
«Te kalnu nogāzē tu ziedi balts» (Baltais āboliņš Karpatos) 194
«Tev acīs ieskatos — tās pretim raugās gudras» (Par draugiem domājot) 225
«Tev ir labs vārds, tēlniek» (Kārlis Zāle) 318
Tevis dēļ («Tevis dēļ ar laiku cīnīšos») 244
«Tevis dēļ ar laiku cīnīšos» (Tevis dēļ) 244
Tev, jaunatne («Tavi mati vētraini plīvo») 154
«Tev klusi un viegli soļi bija» (Mirušajam dzejniekam) 439
«Tev lūpās dziesma deg» (Divas dziesmas) 236
Tev, Maskava («Tu redzi, Maskava, kā spulgo Brīves sakta») 178
Tev pirmajam («Vēl tinte nožuvusi nava») 348
«Tev rokās neļķes zieds deg košs» (Spāņu meitenes zieds) 108
«Tev saku klusumā: mans draugs, mans brāli!» (Spānijas brīvības cīnītājam) 48
«Tev, vasara, ir lūpās medus garša» (Vasara) 35
Tie tevi tiesās, Amerika! («Kliedz viņi, kas nēģeriem nomirt liek») 138
«Tīģera galva uz Herkula stāva!» (Jermolova portrets Ermitāžā) 188
«Tik bieži atceros es jūsu sejas» (Jauniem dzejniekiem) 435
Tik brīvais («Ļauj otram brīvību») 449
«Tik izkāmējusi kā vilku māte» (Mīlestības mediniece) 245
«Tikko modusies, izsteidzos pļavā» (Meitene ar vainagu) 79
«Tik nemierstīga, stipra, droša» (Ļeņina paceltā roka) 420
«Tik skaidri, tik nevainīgi!» (Par agru) 245
Tikšanās Kolonnu zālē («Kolonnu zālē armēņu dzejniece Silva Kaputikjana») 417
«Tik vienaldzīgs, gandrīz vai apsūbējis» (Acu sarunas) 242
Timura kapenes («Timura valdnieka slavu») 452

«Timura valdnieka slavu» (Timura kapenes) 452
«Titāna roka raksta Eroiku» (Roka) 364
To nemīli («To nemīli, kas visiem padodas») 454
«To nemīli, kas visiem padodas» (To nemīli) 454
Torezs runā («Torez, Torez, Tavus vārdus dzird») 109
«Torez, Torez, Tavus vārdus dzird» (Torezs runā) 109
Tota dziesma («Caur gadu gadiem») 463
Traleri iet («Traleri, traleri iet») 472
«Traleri, traleri iet» (Traleri iet) 472
«Trigve-lī, Trigve-lī» (Fabula par palīdzību) 141
«Trīsēja nakts, kļuva spīdekļi bāli» (Redzot ziemeļblāzmu) 85
Tristāns un Izolde («Vai, saulei izdziestot, tās būtnes savienosies») 405
Trīs portreti (sk. dzej. Laipnā un skaistā; Viszine; Dadža zieds) 380
Trīs vārdi («Par dažu rakstnieku ja vaicā») 177
«Trumena meitai šķiet» (Amerikas dziedoņi vai Trumena meita un paps) 145
«Tu atceries, dzejniek, to rītu» (Ukraiņu Darba varone sniedz vārpu Jānim Sudrabkalnam) 427
«Tu biji maza zeme, mana Latvija» (Tu esi liela zeme, mana Latvija) 389
«Tu brīvs! Ne mīlas ne cīņu važās» (Saruna) 319
«Tu divas ģīmetnes man atsūtīji» (Ģīmetnes) 407
«Tu, dzidrais vējš, tu, šalcošais» (Pavasara vējš) 33
Tu — es («Tu — es! Es — tu! — Var atkārtot») 310
«Tu — es! Es — tu! — Var atkārtot» (Tu — es) 310
«Tu esi brīvs. Kas spēj vairs pazemot» (Saruna) 320
Tu esi dzīvs («Ja manī ceļas») 339
«Tu esi ezers, kurā upes neieplūst» (Ezers) 25
Tu esi liela zeme, mana Latvija («Tu biji maza zeme, mana Latvija») 389
«Tu ienāci dvēselē manā» (Padomju Ukrainai) 93
«Tu izslej sārti liesmojošo stāvu» (Dzimtenes priede) 167
«Tu, krāšņā liepa, ziedu pilna esi» (Padomju Latvijai) 156
Tūkstošveidīgais («Ar kaujas saucieniem, ar aso ložu svelpu») 215
«Tu man baltu neļķi devi» (Erika Ādamsona puķe) 384
«Tu mani aplaupīji» (Attālumi) 409
«Tu mani uzrunā ar meža cēlām šalkām» (Dzimtene) 53
«Tu, meistar, proti grebt vārdus dīvus» (Vārdu grebējs) 377
«Tu, mīlestība, izstiep vāro roku» (Mīlestība) 51
«Tu mīlestību meklēji» (Drūmais mīlestības meklētājs) 283

Tumšais skatiens («Bodlēra acu melnā saule») 376
«Tumša nakte, zaļa zāle» (Dainu atbalsis) 355
«Tumšās, smagās jūras zāles» (Dzintars) 196
Tuonelas gulbis («Ne apjaust spēju to, ne izdomāt») 268
«Tu pārāk ātri» (Akli ziedošā) 270
Tu pēkšņi sacīji («Tu pēkšņi sacīji man: Милая!») 334
«Tu pēkšņi sacīji man: Милая!» (Tu pēkšņi sacīji) 334
«Tu redzi, Maskava, kā spulgo Brīves sakta» (Tev, Maskava) 178
Ture — sens vārds («Ture — vairogs pret vairogu sitas») 269
«Ture — vairogs pret vairogu sitas» (Ture — sens vārds) 269
«Tu runāji, kā biju gaidījusi» (Dažas lāses) 372
«Tu saņem manu roku» (Par draugiem domāju) 225
«Tu, saulainā jūra, ar lauvas krēpēm» (Uz mola) 469
Tu un es («Daudz skaistās drumstalās tev dzīve šķelta») 27
«Tu uzsauc pasaulei: — Skani!» (Kurlums) 363
«Tu zars, ko neatplēst» (Patriss) 233
«Tveras bulvāra galā» (Pie Puškina pieminekļa) 69

Ūbeles balss («Ūbeles balss, vai tāpēc tu skani») 341
«Ūbeles balss, vai tāpēc tu skani» (Ūbeles balss) 341
«Ūdens lāse, man savu skaidrumu dod» (Devēji) 298
Ūdens, maize, gaiss («Es dzeru ūdeni no Baltezera») 256
Ugunis pie kapsētas («Pie kapsētas uzgail spilgti ugunis») 365
Ugunskurs («Klusums. Gudrība. Kaut kas līdzīgs mīlai») 414
Uhuru («Es roku pār acīm sev žilbdama turu») 231
Ukrainas ceriņi («No maija spītīgi aukstā») 274
Ukraiņu Darba varone sniedz vārpu Jānim Sudrabkalnam («Tu ātceries, dzejniek, to rītu») 427
«Un atskan vārds» (Miera cīnītāju sanāksme Maskavā) 129
«Un visās maiņās tu nemainīsies» (Jautājums)
«Upe nesa ozoliņu» (Nenogrimsti, ozoliņi) 390
««Ū-ū,» tā bērni sauc» (Sēņojot) 36
«Uz bēgļu gultas laime atsēdās» (Bēgļu mīla) 46
Uz ilgu cīņu vienotiem («Šai jaunā paaudzē, kas karu nepazīst») 327
«Uz jūras gribēju ar tevi būt» (Dziļumi) 313
«Uzkāpt tevī, Salvatore!» (Kalnam San Salvatore) 302
«Uz lauka akmens atsēstos» (Agrā rītā) 22
Uz mola («Tu, saulainā jūra, ar lauvas krēpēm») 469
Uzrakstītais vārds («Līdz šim es rakstīju par sāpēm») 203
«Uz veca plaukta atradu es šķēres» (Šķēres) 123
Uz zemeņu pļavas («Uz zemeņu pļavas») 483

«Uz zemeņu pļavas» (Uz zemeņu pļavas) 483
«Uz zemes nupat ir noteikts gads, noteikta diena» (Laiks) 393

«Vai aizmirst var tās takas, kuras kopā gājām» (Anna Sakse runā kolhozā «Pret kalnu») 83
«Vai biji tuvs, vai tikai šķiti?» (Rēgs) 344
Vaicājums («Man bail ar tevi kopā būt») 203
Vaicātāji («Saule, pār mežiem celdamās») 479
«Vai esi nieka grasis» (Aizmesta sirds) 455
«Vaigs cildenais» (Par draugiem domājot) 226
«Vai ledains vējš pret logu skrej» (Laime) 280
Vai maldinu sevi? («Vai maldinu sevi?») 447
«Vai maldinu sevi?» (Vai maldinu sevi?) 447
«Vai mīlu Vidzemes augstieni» (Ko mīlu) 358
Vainags («Diena sauc — aiztecēšu») 391
«Vai padoms, saruna man palīdzētu?» (Kas palīdzētu) 396
«Vairs mīlestību nepieminu» (Zelta bite) 31
«Vairs nešalc, miera zeme» (Padomju Latvijai) 43
«Vai, saulei izdziestot, tās būtnes savienosies» (Tristāns un Izolde) 405
«Vai soļi smagi vai vieglī» (Ventiņu smieklī) 473
«Vai tad, dzejniek, tev pietiks» (Vajag) 322
«Vai tad varu pārmest sirdij, ka tā rūgta» (Ērkšķuroze) 413
«Vai tā ļaut sev dzīvot» (Virs līmeņa) 392
«Vai tās ir mūžības pļavas» (Liepājas ezeram) 218
«Vai zemestrīce Meksikā» (Pārsteigums pie seismogrāfa) 113
«Vai žēl ir laika, kad es maldījos» (Kalnam san Salvatore) 304
Vajag («Vai tad, dzejniek, tev pietiks») 322
Vakara saulei («Es mīlu tevi, vakara saule») 459
«Vakarā reids mirgo tūkstoš ugunīs» (Nēģeris Piejūras bulvārī) 192
Varavīksne pār Liepāju («Varu atkal iegremdēt rokas») 286
«Varbūt tu esi gaisma, kurā acis veru» (Dažas rindas Dzimtenei) 168
Vārdi («Vārdus nespēju dīvaini vīt») 329
Vārdu grebējs («Tu, meistar, proti grebt vārdus dīvus») 377
«Vārdus nespēju dīvaini vīt» (Vārdi) 329
«Varētu dzīvot vēl ļoti daudz» (Putna sauciens) 398
Varoņi nāk mājās («Jūs dzīvi gribējāt nākt mājās») 162
«Varu atkal iegremdēt rokas» (Varavīksne pār Liepāju) 286
Vasara («Tev, vasara, ir lūpās medus garša») 35
Vasarai («Ai, vasara, cik salds tavs bites dzēlums») 82

Vecais tatārs («Kaspijas sāļainos laukos») 60
Vecajā Kurzemes sētā («Vēl tikšķ vecais pulkstenis pie sienas») 80
«Vecāmāte gulēt iet» (Vecāmāte vakarā) 36
Vecāmāte vakarā («Vecāmāte gulēt iet») 36
«Vecs burvis sēd starp spožiem pulksteņiem» (Pulksteņu taisītājs) 37
Vefiešiem («Darba dunu dzirdu») 121
Vējš («Viņš tiešām labs») 374
«Vēl bērnības spožums tev plakstienos» (Prieks) 440
Veldzētājs («Man mierīgs ozols zaļām lapām māj») 441
«Vēl joprojām baidies manis, kad jau izdegusi» (Dzirkstis) 400
Vēlēšanās («Kad blakus maniem matiem melniem») 31
Vēlēšanās («Ir galvai fosfors vajadzīgs») 342
«Vēl jūrnieka cepuri glabāju es» (Jūrnieka cepure) 157
«Vēl sāpes nav galā» (Priecīgais krasts) 485
«Vēl tikšķ vecais pulkstenis pie sienas» (Vecajā Kurzemes sētā) 80
«Vēl tinte nožuvusi nava» (Tev pirmajam) 348
Ventiņu smiekli («Vai soļi smagi vai viegli») 473
Vēsts («Signāls no Nekurienes») 411
Vēstule ANO ģenerālsekretāram («Kā jūtaties, cienītais Hammaršeld?») 232
Vētrainā rītā satiekot Fabriciusu («Manos matos ieklūp spēcīgs vējš») 476
Viena dzīvība («Es brīžiem pēkšņi ieelpoju tevi») 450
Vien gaidās («Es zinu gan: nekad tas nevar būt») 283
Vienkārša cilvēka acis («Cilvēks atturīgs un patiess») 392
Viens vārds («Viens vienīgs vārds — nav jau nekas») 201
«Viens vienīgs vārds — nav jau nekas» (Viens vārds) 201
«Vienu vēlos — lai man nepieskaras» (Netaisnība) 368
Viļņi («Man nevajag daudz») 299
Viņa acis («Kaiju reiz redzēja viņš») 240
Viņa zināja («Viņa zināja, ka mirs») 408
«Viņa zināja, ka mirs» (Viņa zināja) 408
«Viņš bija skolotājs» (Manam skolotājam) 423
Viņš teica («Viņš teica: es saprotu mākoņus») 25
«Viņš teica: es saprotu mākoņus» (Viņš teica) 25
«Viņš, tevi uzrunādams, saka: — Mīļā!» (Kādai, kas mīl) 459
«Viņš tērpā baltā, seju skarbu» (Ārsts) 122
«Viņš tiešām labs» (Vējš) 374

Viņš uguni baroja («Parīzē, Marijas Rozas ielā, Ļeņins dzīvoja») 394
«Viņš vienu dienu saka: — Mīlu bezgalīgi, īstil» (Noliedzējs) 396
Virs līmeņa («Vai tā ļaut sev dzīvot») 392
Visgarākā nakts, visīsākā diena («Nakts melnais kamielis») 367
«Viss atnāk tad, kad esi atteicies» (Kalnam San Salvatore) 304
Visuma draudzība («Lietus sitas logā») 361
«Visu mūžu — gadu gados» (Dzīvā zvaigzne) 249
Viszine («Gan jauna jūs, bet visu zināt») 380

Zaķis, vilks un cilvēks («Ai, zaķa mūžs!») 326
«Zaļās nogāzēs kā ligzdas mazi ciemi» (Karpatos) 193
«Zaļā upe Bzibi» (Pie upes Bzibi) 97
Zaļkalna veidotā sieviete («Pussēdus akmenī tās augums liegs») 281
«Zars dīvainais no svešu zemju koka» (Svešzemju ķiršu zars) 24
Zaudētā cīņa («No rupjās cīņas esmu nogurusi») 202
Zelta bite («Vairs mīlestību nepieminu») 31
Zem kastaņkoka («Zem veca kastaņkoka») 33
Zem Oktobra karoga («Teic šodien dēliem tēvi sirmie») 435
«Zem veca kastaņkoka» (Zem kastaņkoka) 33
«Zied brāzmaini rozes» (Negaiss) 441
Ziedošie laiki («Tai laikā, kad ziedēja ceriņkrūms») 366
Ziemas birzs («Tā tu stāvi, salnā dzīvodama») 318
Ziemas diena Ļeņingradā («Miglā sarmaini zilā») 432
Ziemeļu Spīdola aicina Leminkainenu («Nāc, Leminkainen! Esmu Pohjolas meita ziemeļu kalnā») 265
«Zīle dziedāja ašī» (Latvieši iet kaujā) 42
«Zinu, zinu — sarma» (Lielākā mīla) 484

MINIATŪRU VIRSRAKSTU UN PIRMO RINDU ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS

«Airu iela» (Ielas Vecdaugavā) 497
«Augusta dienas spožums bija pār Himku» (Plūstošie ūdeņi, skrejošie mākoņi) 520

Billīte («Manā bērnībā laimīgākās bija dienas, kad atnāca vecāmāte Billīte») 517

«Cik savādi — tu negribi mani ne pārsteigt» (Kādam dzejniekam) 501
«Cik tveicīga, cik vienmuļa bija diena!» (Magoņu lapas) 499

Dzeņi («No savas vasaras mītnes ejot uz darbu») 510
Dzintara spogulis («Es viņu redzu: pusmeiteni, pussievieti») 527

Es parādos tikai mīlai («Klusais, kautrais māksliniek, Tu neproti par sevi runāt un stāstīt») 508
«Es redzu tevi sudraba šķidrautā» (Sudraba šķidrauts) 524
«Es sēdu, ievīstīta autiņos» (Pirmā bērnības atmiņa) 510
«Es viņu redzu: pusmeiteni, pussievieti» (Dzintara spogulis) 527

Gliemežnīca («Liela gliemežnīca gulēja smiltīs») 489
Gurķu skābētāja («Sieviete — liela auguma, spēcīgām, kailām kājām») 493

Ielas Vecdaugavā («Airu iela») 497
«Ir dienas, kad arī vecs cilvēks» (Sirms profesors raksta dzejniecei) 492

«Jaunībā viņa mācījusies par balerīnu» (Viņa nejautā: kas man par to būs?) 507

Kad es saku: Ļeņins («Kā izteikt, ko manī izraisa vārds Ļeņins?») 502
Kādam dzejniekam («Cik savādi — tu negribi mani ne pārsteigt») 501
«Kad man bija septiņi un brālim seši gadi» (Šķēdes ceļš) 496
«Kā izteikt, ko manī izraisa vārds Ļeņins?» (Kad es saku: Ļeņins) 502
«Klusais, kautrais māksliniek, Tu neproti par sevi runāt un stāstīt (Es parādos tikai mīlai) 508

«Liela gliemežnīca gulēja smiltīs» (Gliemežnīca) 489

Magoņu lapas («Cik tveicīga, cik vienmuļa bija diena!») 499
Mana bērnība («Manai bērnībai ir aveņu lūpas un melleņu acis») 494
«Manā bērnībā laimīgākās bija dienas, kad atnāca vecāmāte Billīte» (Billīte) 517
«Manai bērnībai ir aveņu lūpas un melleņu acis» (Mana bērnība) 494
Manas draudzenes (sk. miniatūras Nemirstības glabātāja; Mazā cielava un lielā ēna; Viņa nejautā: kas man par to būs) 505
Mans tēvs («Savu tēvu atceros tikai slimības gultā gulošu») 512

Mazā cielava un lielā ēna («Viņa sēd nolaistiem plakstiem baltajā ārstu uzsvārcī») 506

Nadirs grib dziedāt («Nadirs turēja rokās puķes un teica: — Cerība!») 490
«Nadirs turēja rokās puķes un teica: — Cerība!» (Nadirs grib dziedāt) 490
Nemirstības glabātāja («Viņas acis atnes man kāda Vidzemes novada divdesmit sešu ezeru neizsmeļamo spožumu») 505
«No savas vasaras mītnes ejot uz darbu» (Dzeņi) 510

Pateicība smaržām («Savu pateicību čukstu kliņģerītēm») 491
Pirmā bērnības atmiņa («Es sēdu, ievīstīta autiņos») 510
Plūstošie ūdeņi, skrejošie mākoņi («Augusta dienas spožums bija pār Himku») 520
Putni aprīlī («Reiz aizbraucu slimības atvaļinājumā Saulkrastos aprīlī») 511

«Reiz aizbraucu slimības atvaļinājumā Saulkrastos aprīlī» (Putni aprīlī) 511

«Savu pateicību čukstu kliņģerītēm» (Pateicība smaržām) 491
«Savu tēvu atceros tikai slimības gultā gulošu» (Mans tēvs) 512
«Sieviete — liela auguma, spēcīgām, kailām kājām» (Gurķu skābētāja) 493
Sirms profesors raksta dzejniecei («Ir dienas, kad arī vecs cilvēks var būt nelaimīgs un nemierīgs») 492
Sudraba šķidrauts («Es redzu tevi sudraba šķidrautā») 524

Šķēdes ceļš («Kad man bija septiņi un brālim seši gadi») 496

Vecais indietis («Vecais indietis, zinātnieks ar pasaules vārdu») 490
«Vecais indietis, zinātnieks ar pasaules vārdu» (Vecais indietis) 490
«Vecāmāte bieži nesa kliņģerītes» (Vecāsmātes dēli) 494
Vecāsmātes dēli («Vecāmāte bieži nesa kliņģerītes») 494
Viņa nejautā: kas man par to būs? («Jaunībā viņa mācījusies par balerīnu») 507
«Viņas acis atver man kāda Vidzemes novada divdesmit sešu ezeru neizsmeļamo spožumu» (Nemirstības glabātāja) 505
«Viņa sēd nolaistiem plakstiem baltajā ārstu uzsvārcī» (Mazā cielava un lielā ēna) 506

SATURS

Peters J. Monologs pirms Dzejnieces atgriešanās 5

Rīta vējš

Sudrabkalns J. Ievadam 15
Šai klusumā 21
Agrā rītā 22
Atsaukšanās 22
Medības 23
Baigais rīts 23
Sagūstītais mežs 24
Svešzemju ķiršu zars 24
Viņš teica 25
Ezers 25
Jūra 26
Tu un es 27
Krastā 27
Saules taka 27
Atmiņa 28
Mazās upes 28
Puķes kapsētā 29
Rūgtais koks 29
Mirklis 30
Mežs 30
Vēlēšanās 31
Zelta bite 31
Dzintars manā gredzenā 32
Nakts vējš 32
Magone 33

Pavasara vējš 33
Zem kastaņkoka 33
Lilijas 34
Līgo diena 34
Vasara 35
Rudens balvas 35
Vecāmāte vakarā 36
Sēņojot 36
Pulksteņu taisītājs 37
Kamielis ziemeļos 37
Ēģiptietim muzejā 38
Mocarts 39
Kuģis 40
Atbilde klasiskam dzejniekam 41

Latvieši iet kaujā 42
Padomju Latvijai 43
Kauju laukos 44
Ļeņingradai 44
Bēgļu mīla 46
Manam brālim 47
Kritušajam 47
Spānijas brīvības cīnītājam 48
Caur tālumiem 48
Rainim 49
Latvju strēlnieks atpūtas mājā 49
Sudrabkalnam 50
Mīlestība 51
Atvadoties 51
Tam, kas atgriezīsies 51
Bērns pie trofeju ieročiem 52
Dagnija raksta no Latvijas 53
Dzimtene 53
Rīgā pārnākot 54
Atgriešanās 55
Atbrīvotajai Liepājai 56
Kritušie Padomju Latvijai 58
Graudu nesēja 58
Kūlēji Atālkalnā 59
Vecais tatārs 60
Himna pavasarim 62

Drauga vārdi

Mūsu gadi 65
Krievu zemes ozolam 66
Lielais uzbrukums 67
Maskava redz Uguni un Nakti 68
Pie Puškina pieminekļa 69
Padomju sievietei 70
Pie Volgas ietekas 71
Murāvijas zemes dzejniekam 71

Tai rītā 73
Pavasaris Rīgā 74
Ābele 76
Sējēja dziesma 76
Jaunā pļāvēja dziesma 77
Rudzu lauks 78
Meitene ar vainagu 79
Ausmā 80
Vecajā Kurzemes sētā 80
Pajūgi ceļā uz Rīgu 81
Vasara 81
Anna Sakse runā kolhozā «Pret kalnu» 83
Dzīvajam Rainim 83
Dziesmu svētkos 84
Redzot ziemeļblāzmu 85
Buru laiva uz Daugavas 86
Māksliniekam 87
Audēju pilsētai Ivanovai 88

Pie Puškina kapa 89
Latviešu dzejnieki ukraiņu kolhoza bērnudārzā 91
Dņeprostrojā 92
Padomju Ukrainai 93
Nizami 94
Azerbaidžānas dzejniecei 95
Armēnijas akmens 96
Pie upes Bzibi 97
Gans dzied kalnos 98
Saule Gagros 99
Hamza Hakims Zadē Niazi 100
Divas vēstules 102

Balāde par geriljero 105
Spānijai 108
Spāņu meitenes zieds 108
Torezs runā 109

Lielie rīmas 111
Pārsteigums pie seismogrāfa 114

Mieram un dzīvībai

Miera vārdi 117
Purvs un racēji 118
Saruna ar Līgatnes papīru 119
Vefiešiem 121
Ārsts 122
Šķēres 123
Ģeologi 124
Tautas rakstniekam Ernestam Birzniekam-Upītim 126
Fernando Kardona dzied Rīgā 126
Ko meklē tie? 128
Miera cīnītāju sanāksme Maskavā 129
Pionieru miera dziesma 130
Kauns Amerikai 131
Kjeti bezzemnieki 133
Stāsts par Raimondu Djenu 134
Kūp Indijā sārti 136
Tie tevi tiesās, Amerika! 138
Spoku kuģis 140
Fabula par palīdzību 141
Amerikas dziedoņi vai Trumena meita un paps 145
Izslāpušie 147

Es nevaru klusēt

Tev, jaunatne 153

Pazvaigžņu skrejceļu 155

Es nevaru klusēt 155
Padomju Latvijai 156

Pa zvaigžņu skrejceļu 157
Jūrnieka cepure 157
Ar kaujas saucieniem 158
Pie piektā gada cīnītāju kapiem Lazdonā 159
Liepājas aizstāvji 160
Mūžam tuvie 161
Varoņi nāk mājās 162
Mīlestības krāšņais koks 164

Spēka dvaša 165

Eksāmenu laiks 165
Ozols 166
Dzimtenes priede 167
Dažas rindas dzimtenei 168
Tautas talka Blaumaņa Brakos 169
Līgo 170
Ceļš aicina 171
Rāzna 173
Rīts pie Ineša 173
Dzejniekam ar saulaino seju 174
Latvju bite san 175
Trīs vārdi 177
Tev, Maskava 178

Caur pasaules tālēm 179

Dziedi, Robson! 179
Orleānas jaunavai 180
Džai hind! 181
Džaipuras ūdens 182
Draudzība 183
Indiešu meitenīte runā Kalkutā 184
Evonas gulbim 185
Šellijs un Bairons 186
Čaikovska konkursa laureāts Vans Klaiberns spēlē padomju ļaudīm Rīgā 187
Jermolova portrets Ermitāžā 188
Puškins brauc uz Orlu 189
Pie Puškina pieminekļa Odesā 191

Nēģeris piejūras bulvārī 192
Karpatos 193
Baltais āboliņš Karpatos 194

Nemierīgā apse 195

Apse 195
Bērzs runā 195
Dzintars 196
Aspazijai 196
Sens kapakmens 197
Nakts bez dusas 198
Gaišais logs 198
Garāmgājējs 199
Savādā dvēsele 199
Spējās liesmas 200
Ar uguni un sniegu 200
Savādais draugs 201
Viens vārds 201
Zaudētā cīņa 202
Šalc egle 202
Šī diena 203
Uzrakstītais vārds 203
Vaicājums 203
Tavas acis 204
Stiprā dvēsele 204
Atdzimstošā liesma 205

Zeltsarkani vārti 206

Sieviete Oktobrim 206
Partija sauc 207
Jūra pie Liepājas 208
Jaunajai planētai 209
Pār Daugavu nāk vienmēr jauni rīti 209

Skaudrā liesma

Soļi 213
Dzimtenei 214

Tūkstošveidīgais 215
Mēs dzīvojam 215
Jūras meita, Zemes māsa 216
Mazais logs Riepu ielā 217
Liepājas ezeram 218
Dzīvā druva 220
Šeit gribu atgriezties 220
Bērnības vārtos 221
Es dzīvoju Ļeņina ielā 223

Par draugiem domāju 225
Kapi ceļmalās 227
Baltkrievu maize latviešu rakstniekiem 228
Napoleons Vitebskā 229

Uhuru 231
Vēstule ANO ģenerālsekretāram 232
Patriss 233
Mēs esam melni 234
Soneti Doloresai Ibaruri 235
Divas dziesmas 236

Augstākā galotne 238
Marta dienā 238
Dzejniecei 239
Ļaudonā 240
Viņa acis 240
Agrā laime 241
Acu sarunas 242
Dienišķā maize 243
Sapnis 244
Tevis dēļ 244
Klusākais prieks 244
Par agru 245
Mīlestības mediniece 245
Kam zemojies? 245
Spīvā mīla 246
Man saka daba 247
Īsie, zibsnīgie mirkļi 248
Dzīvā zvaigzne 249
Nesmejies, jūra! 250
Mūsu mīlestība 252

Gaisma akmenī

Mūzika 255
Ūdens, maize, gaiss 256
Manas dzimtenes pļavu labajām zvaigznēm 257
Kumelīte 257
Margrietiņa 257
Mīlestība kā dzeguze kūko 258
Cielavas 258
Maza sala Sventas ezerā 259
Rīgas puķes 261
Džavaharlala Neru pelni 262
Divas indietes 263
No Kalkutas man raksta indietis 264
Indijas lakats 265
Ziemeļu Spīdola aicina Leminkainenu 266
Brunhilde uz klints 268
Tuonelas gulbis 268
Norvēģu sievietes Rīgas operā 268
Ture — sens vārds 269
Akli ziedošā 270
Balāde par neizteikto mīlestību 271
Marlēnas Dītrihas seja 272
Dantes lokā 273
Ukrainas ceriņi 274
Pie Ševčenko kapa 275
Sudrabkalna vēstules 276
Naktsvijoļu dvesma 278
Bezdelīgactiņas 279
Laime 280
Šķirtie 281
Zaļkalna veidotā sieviete 281
Rozentāla pilsētai 282
Vien gaidās 283
Drūmais mīlestības meklētājs 283
Mūža daina 284
Tālais stars 284
Sīkumi 284
Marta dvēsele 285
Pretstati 286
Gaisma akmenī 286
Varavīksne pār Liepāju 286

Bernātu iela 287
Heroisks rekviēms 289
Mātes valodai 294

Cilvēka ceļš

Stafete 297
Devēji 298
Viļņi 299
Pavēles 299
Māte un bērns 300
Piemineklis 301
Kalnam San Salvatore 302
Ļeņina māte 305
Purpura roze 306
Biedri 307
Kad viena staigāju es Tavā pilsētā 309
Bloka nakts 310
Tu — es 310
Mūžīgā cīņa 311
Jautājums par Mocartu 311
Tālā dziesma 312
Johans Sebastians Bahs 312
Dziļumi 313
Bēthovena «Adelaīde» 314
Buras 314
Katjuša 315
Bailes 316
Lāzera stars 317
Kārlis Zāle 318
Ziemas birzs 318
Lazdonā 319
Saruna 319
Eskalācija 321
Vajag 322
Elektroniskā sirds 323
Kur esi, Martin? 324
Zaķis, vilks un cilvēks 326
Uz ilgu cīņu vienotiem 327
Sējums 328
Karstās rudens naktīs 328
Vārdi 329

Jaunais vīģes koks 330
Pateicība 331
Indiras Gandijas attēli 331
Pirms divdesmit gadiem 333
«Tu pēkšņi sacīji...» 334
Bezdelīga 335
Garām aulojošais 335
Labie dzelkšņi 336
Naktī Dzintaru ielā 336
Raiņa gulta 337
Dzeja 338
Domas par Ļeņinu 339
Tu esi dzīvs 339
Smīns 340
Kas nepievilļ 340
Ūbeles balss 341
Par sevis žēlošanu 341
Vēlēšanās 342
Kur? 343
Es redzu 344
Rēgs 344
Nav vārdā jānosauc 345
Ko tu dudini? 345
Nesauciet mani vecu 346
Durvis 347
Jāņa Mediņa aiziešana 348
Tev pirmajam 348
Darbs vienkāršais 349
Dzejniekam oranžmelnajā virskreklā 349
Stiprā vājums 350
Asins straume 351
Blakus gājējs 351
Jaunie dzejnieki 352
Iegāju pagalmā 352
Īstais un neīstais 353
Dainu atbalsis 354
Ko mīlu 358

Ērkšķuroze

Visuma draudzība 361
Aprīļa cīruļi dzied 362

Ludvigs van Bēthovens 363
Galva 363
Kurlums 363
Roka 364
Īstais vārds 364
Skudras nasta 365
Ugunis pie kapsētas 365
Ziedošie laiki 366
Visgarākā nakts, visīsākā diena 367
Par sāpēm 368
Netaisnība 368
Cik daudz! 369
Klusais spīdeklis 369
Naids 370
Devums 370
«Jā, protams, teiks: tas ļoti mazdūšīgs» 371
Starojums 371
Dažas lāses 372
Pie jūras sāniem 373
Pamācītājs 373
Nerunāsim 374
Vējš 374
Palīgs 375
Dzejnieces vēstule 375
Poruka motīvs 376
Tumšais skatiens 376
Raiņa saule 377
Vārdu grebējs 377
Divi dzejoļi 378
Trīs portreti 380
Laipnā un skaistā 380
Viszine 380
Dadža zieds 381
Dzejnieki 381
Rudens lapas 382
Mākoņu sejas 383
Erika Ādamsona puķe 384
Čaka dzīves vieta 384
Melodijas 385
Balsis 385
Oktobra harmonijas 386
Parīzes komunāri 386

Revolūcijas muzejā 387
Galdiņš 387
Kāpes 387
Neaizmirstams skaistums 388
Tu esi liela zeme, mana Latvija 389
Ieviņa 389
Nenogrimsti, ozoliņi 390
Pie Pumpura kapa 391
Vainags 391
Vienkārša cilvēka acis 392
Virs līmeņa 392
Laiks 393
Viņš uguni baroja 394
Es pasildīšos 394
Jāizpērk 395
Kas palīdzētu 396
Noliedzējs 396
Maskarāde 397
Dzirdu 397
Putna sauciens 398
Klamzijai 398
Sapnis 399
Sastapšanās 399
Dzirkstis 400
Atmiņa 400
Neprāts 401
Pasaka 401
Purva ugunis 403
Diriģents 403
Karmena 404
Tristāns un Izolde 405
Liāna 406
Kur un kas 406
Pie vakara vārtiem 406
Ģīmetnes 407
Grāmatas 407
Viņa zināja 408
Attālumi 409
Jausmas 410
Kādam, kas aizgāja 410
Vēsts 411
Mīlas vārds 412

Bailes no skaļuma 412
Ērkšķuroze 413
Ugunskurs 414
Cilvēks cilvēkam 414

No grāmatas «Dzejas»

Tikšanās Kolonnu zālē 417
Lielās zvaigznes laiks 418
Mēs tavu balsi dzirdam, Partija! 419
Ļeņina paceltā roka 420
Balss, kas modināja 422
Manam skolotājam 423
Bērni zīmē sauli 424
Stāsts par greizo kungu 425
Skursteņslaucītājs 426
Ukrainu Darba Varone sniedz vārpu Jānim Sudrabkalnam 427
Jānim Sudrabkalnam 428
«Pūt, vējiņi!» Dņepras krastā 430
Raiņa nāves dienā 431
Ziemas diena Ļeņingradā 432
Rīgas rozes Maskavai 433
Zem Oktobra karoga 435
Jauniem dzejniekiem 435

No grāmatas «Mīlestība»

Mirušajam dzejniekam 439
Prieks 440
Dāvanas 440
Negaiss 441
Veldzētājs 441
Neatrodams vārds 442
Raiņa atbildes 443
Neaizmirstamā diena 443
Pacel mani 444
Atmoda 444
Mākonis 446
Divkosība 446
Bailes 447

Vai maldinu sevi? 447
Šaubas 448
Apse 449
Tik brīvais 449
Viena dzīvība 450
Egle 450
Gaistošās ainas 451
Puķe 451
Timura kapenes 452
Tam, kas smējās 452
Cik viegli kļūst 453
To nemīli 454
Aizmesta sirds 455
Rakstot pie spuldzes 455
Laime 456
Mīlestībai 457
Es esmu sieviete 457
Kādai, kas mīl 459
Vakara saulei 459

No grāmatas «Mirkļu mūžība»

Tota dziesma 463
Aizkraukles spīgana 465
Cik labi 466
Saule 466
Mališko dzeja 468
Uz mola 469
Egils Skalagrimsons 469
Dusētāji Kursas piekrastē 471
Traleri iet 472
Ventiņu smiekli 473
Dzimtajai pilsētai 474
Ausma ostā 475
Vētrainā rītā satiekot Fabriciusu 476
Jautājums 477
Ļaudonas pusē 477
Sarkanais mētelis 477
Negaiss 478
Vaicātāji 479
Kur tavas mājas? 480
Ienācējs 481

Nepārejama aiza 482
Sārtā gaisma 483
Dusa 483
Uz zemeņu pļavas 483
Lielākā mīla 484
Priecīgais krasts 485
Bagātība 486

Dzintara spogulis

Gliemežnīca 489
Nadirs grib dziedāt 490
Vecais indietis 490
Pateicība smaržām 491
Sirms profesors raksta dzejniecei 492
Gurķu skābētāja 493
Mana bērnība 494
Vecāsmātes dēli 494
Šķēdes ceļš 496
Ielas Vecdaugavā 497
Magoņu lapas 499
Kādam dzejniekam 501
Kad es saku: Ļeņins 502
Manas draudzenes 505
Nemirstības glabātāja 505
Mazā cielava un lielā ēna 506
Viņa nejautā: kas man par to būs? 507
Es parādos tikai mīlai 508
Pirmā bērnības atmiņa 510
Dzeņi 510
Putni aprīlī 511
Mans tēvs 512
Billīte 517
Plūstošie ūdeņi, skrejošie mākoņi 520
Sudraba šķidrauts 524
Dzintara spogulis 527

Kaŗepe V. Komentāri 531
Personu rādītājs 586
Dzejoļu virsrakstu un pirmo rindu alfabētiskais rādītājs 592

МИРДЗА КЕМПЕ

СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ В ТРЕХ ТОМАХ

Том I

Стихи

Издательство «Лиесма» Рига 1981

На латышском языке

Я. Калныньш, Я. Петерс

Редакционная коллегия: А. Веянс, А. Григулис,

Составитель В. Канепе

Художник А. Галевиус

ИБ № 2611

MIRDZA ĶEMPE

KOPOTI RAKSTI TRĪS SĒJUMOS

Pirmais sējums

Sastādījusi Vija Kaņepe

Redaktore Ligita Bībere

Mākslinieciskais redaktors Arvīds Jēgers

Tehniskā redaktore Ilga Klotiņa

Korektore Leonīda Kamene

Nodota salikšanai 30.10.80. Parakstīta iespiešanai 27.04.81. JT 05100. Formāts 70×108/32. Tipogrāfijas papīrs № 1. Baltikas garnitūra. Augstspiedums. 28,44 uzsk. iespiedl.; 30,19 uzsk. kr. nov.; 26,81 izdevn. l. Metiens 20 000 eks. Pasūt. № 2266-D. Cena 2 rbļ. 50 kap. Izdevniecība «Liesma», 226047 Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. № 86/30852/Klm-239. Iespiesta Latvijas PSR Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa», 226011 Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40.

Ķempe M.

Ķe 400 Kopoti raksti: 3 sēj. / Sast. V. Kaņepe, I. Pijols; Māksl. A. Galeviuss; Redkol. A. Grigulis u. c. — R.: Liesma, 1981.—1982.

1. sēj. Dzeja / J. Petera iev.; Koment. V. Kaņepe. 1981. — 639 lpp., 5 lp. il., ģīm. l.

Pirmajā sējumā ievietoti dzejoļu krājumi «Rīta vējš», «Drauga vārdi», «Mieram un dzīvībai», «Es nevaru klusēt», «Skaudrā liesma», «Cilvēka ceļš», «Gaisma akmenī», «Ērkšķuroze», kā arī krājumos nepublicētie dzejoļi no izlasēm «Dzejas», «Mīlestība», «Mirkļu mūžība» un lirisko miniatūru krājums «Dzintara spogulis».

Ķ 70403—86 / M801(11)—81 61.81.4702340200 L2 84.3L7

LATVIJAS NACIONALA BIBLIOTEKA
0307064588